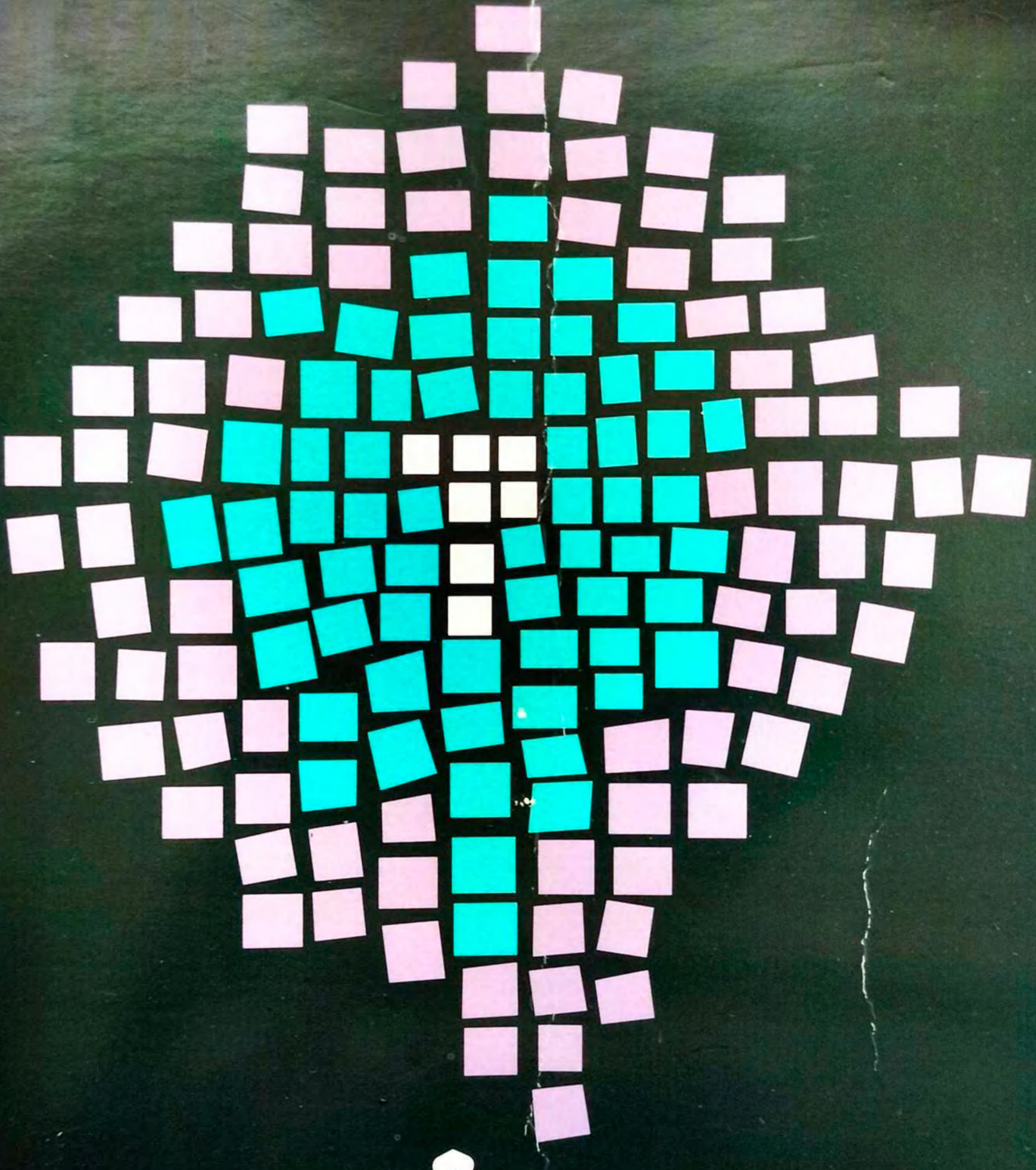

KUR'ÂN'ın
20. ASRA GÖRE
ANLAMI

CİLT.1

KÂZIM ÖZTÜRK

SEYYİD AHMED HÜSAMEDDİN KÜLLİYATINDAN: 4

KUR'ÂN'IN
20. ASRA GÖRE
ANLAMI

FATİHA
ve
AMME CÜZÜ

Okunuşu Tercümesi ve Açıklaması

M. Kâzım ÖZTÜRK

İzmir - 1974

Gülnur
Albayrak

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Önsöz 17

FÂTİHA Sûresi 31

Allah'ın ve Kulun hamdi — Allah'ın Zâhir ve Bâtın isimleri — Peygamberin resullük vücutları — İsm-i âzam — Muhammed'siz Allah bilinmez — Allah ve Rab deyimleri — Varlıkların maddî ve manevî gelişmesi — Dinin sahibi — İbadette Allah'ı görme ve görüşme — Sırat'ın mânâsı.

NÂS Sûresi 41

İnsan Allah'ın bir âyetidir — Nefsin durakları — İnsanların rabbi kimdir? — — Rübubiyetin sahiplikleri — İnsanların sahip olduğu mülk ve eşya — İnsanların sığınacağı üç yer.

FELAK Sûresi 48

Tek ve çift felakalı bitkiler — İnsanın da ruh ve madde yönünden ikişer taraflı olduğu — İnsanın sosyal varlığı konuşmasının yapacağı etkiye bağlıdır — Yaradılmışların şerrinden korunmak.

Sayfa

İHLÂS Sûresi 55

Allah'ın gizlenmiş isimlerinden kazanılan feyizler — Peygamberimizin bildiği ve bize bildirdiği Allah — Yükseldikçe eşyanın hakikatini öğrenmek — Ahadiyet mertebesi — Mudill ismi tecelli eden günahkâr — Hâdi isminin terbiyesi altında bulunmak — Samedaniyet mertebesi — Allah'ın varlığının yüceliği.

LEHEB Sûresi 65

Öfkeli yaradılışta, hiç bir yenilgiyi kabul etmeyen, nefis ve çıkarlarına düşkün olanlar — Akıl ve anlayışın eşyaya uygulanması — Sınaî hayatın ruhu ısıdır — Barut, dinamit ve elektrik gibi bir anda ateş alan ve ateşe dönüşen maddeler — Uygarlık anlamından maksat.

NASR Sûresi 73

Bir kimsenin kendisini bir topluluğa bağlı his etmesi — Bir memleketin idare, din ve harp ilmine vâkıf kimselere malik olması — Çalışanların istidadı oranında bir hakikate ulaşması.

KÂFİRÛN Sûresi 79

Başkalarına ait olan menfeatleri bir vesile ile kendine mal eden kimseler — Dünya işlerinde birleşme — Medeniyet bozuşma ve ayrılmayı önler — Milletin saadete erişmesi yolunda çalışma — Alıştığınız dinin icapları.

Sayfa

KEVSER Sûresi 85

Güneşten ve Kur'ân'dan gelen feyiz — "Kevser" den kasdedilenin Peygamberimizin evlâtlarından âlim olanların anlaşılacağı — Ehlibeytin değeri — Müctehitlerin ve tarihçilerin bu husustaki fikirleri

MÂÛN Sûresi 96

Tek vücut gibi memleketin yasa ve düzenlerine uyan bir topluluk — Müslümanlıkla ilgilenmeyen kimseler — Dinî inanışları ve ahlâk sağlamlığı olmayan kimseler — Herkesin, milletine olan saygı ve sevgisi — Güç ve kuvvetini faydasız şeylere harcayanlar.

KUREYŞ Sûresi 103

Gezici kervan veya ticaretle uğraşan bir topluluk — Milletlerin dış ülkelerle olan ilişkileri — Fertlerin birbirleriyle dostluğu ve kaynaşması — Seyyah gruplarının güvenliği.

FİL Sûresi 107

Fil'den edilen istifade — Kendini beğenmiş, hiyleci bir kavim — Gökten gelecek bir kuvvet — Uçakların toplu halde şehirlerin üzerine atacakları madde ile o yerleri kısa bir müddet içinde yerle bir edecekleri.

Sayfa

HÜMEZE Sûresi 110

İlimlerin çoğunun hayalde olduğu — İnsan dimağında hayalin yansıdığı kısım üzerine nakşolan şey — Bütün kuvvetlerin başı ve esasının hararetten meydana geldiği — Tazyikli hava yahut yanıcı gazlar — İnsanların yarattığı canlılık.

ASR Sûresi 115

"Asr" sözünün anlamları — İnsanda dört bölümü kapsayan üç çeşit asır — Gerekli tedbirleri almadan yapılan işler — İnsanın incelemeden bir harekete körü körüne tabi olması.

TEKÂSÜR Sûresi 121

Hiç bir şeyin çokluğu ile övünmek doğru değildir — Din büyükleri olarak tanınmış kimselerin mezarlarını ziyaret — Ruhun vücuttaki tasarrufu — Ölünceye kadar iyi hal kazanmaya çalışmak — "Cahîm" kelimesinin mânâsı — Peygamber ile insanlığa akseden.

KÂRİA Sûresi 129

"Kâria" nın meydana gelmesinden evvel anlaşılması imkânsızdır — Bir milletin savunma işlerinde gayet dengeli bulunması — Bir milletin kendi güçsüzlüğüne bakmayıp harp etmeye kalkması.

Sayfa

ÂDİYÂT Sûresi 133

Bir milletin gerçek ve bağımsız bütünlüğü — İnsanların hüner ve marifet yolunda kazandıkları olgunluk — Muhalefeti kendisi için lüzumlu sayanlar — Menfeat kasdiyle âdetlere karşı yeni bir hareket ve düzeni kendisi için lüzumlu gören kimse — "At" en çok terbiyeye elverişli ve munis bir hayvandır — İnsanın akıl ve tasarruf ile düzenlediği ve meydana getirdiği sanat eserleri — Benzinle hareket eden çeşitli araçlar — İnsanların havadaki tasarrufu.

ZİLZÂL Sûresi 142

Yer sarsıntıları arzın hayat eserlerinden biridir — Deprem tabiî olmayan bir haldir — Yer sarsıntısı ayrıca havanın etkisi ile de meydana gelir — Hassas özel araçlar icat olunursa deprem bölgesinde bulunanlara, yer sarsıntısı olmadan evvel haber verilebilir — Hayra dayanmayan iş ve niyet batıldır — İnsan hayatı ile arzın hayat eserlerinin benzerliği — İnsanlar arasında meydana gelen ayrılık ve uyuşmazlıklar sonucu çıkan harpler.

BEYYİNE Sûresi 152

Güvenilir ve istidatlı bir topluluk — İslâmlar arasındaki bağlılık — Din kurallarına aykırı hareketten korunmak — Yaradılışlarında merhamet ve mertlik olmayanlar.

KADR Sûresi 160

İç ve dış varlık — Kadir gecesinin bildirilmiş olan ilâhî takdiri — Melekler ve bu meleklerin vazifeleri.

ALAK Sûresi 167

Bütün varlıkların oluşum âleminde canlılara inmesi — İlâhî âlemlerde dopdolu ve hesapsız olarak bulunan kudret — Ahlâk ve mânânın arıtılması — Kalem, ulu Peygambere has bir ilimdir — Taşkınlık eden kimseler — Eşyanın hakikatini görmek — Toplumu yanlış yola ve baştan çıkmaya davet edenler — İnsanın, oluşum âleminde bir vücut murad etmesi — İlmi ile hareket edenler.

TÎN Sûresi 181

Ruhun vücut âlemine gelişi — Cehennem vadisi ve Sırat — Hayat yolunun icapları ile ilgili bir vücut ve onun oturacağı yer — Emin belde — Din ve dünya işlerinde kararsız olarak işlerini gevşeklikle tutanlar.

Sayfa

İNŞİRÂH Sûresi 191

Kalbini ilim ve irfanla açarak ferahlatmadık mı? — İlim, marifet ve hikmette rastlayacağın güçlük — Yaradılış âleminde bedeni elde etmek — Vücut bulduktan sonraki hal — İnsanla ilgili olgunluklar — Bir vücudun ruhlar âleminde akıp giden halleri.

DUHÂ Sûresi 198

Kulun kalbi Allah'ın iki parmağı arasındadır — Bu hayatın başı ve sonu için uygun bir mürebbinin terbiyesi altında bulunmak lüzumu — İlim sahibi ve olgun kişilere düşen vazife.

LEYL Sûresi 202

"Leyl" kelimesinin iki yüzü — Güneşin, hayatın kaynağı olduğu — Su ve topraktan meydana gelen vücut — Zekâtın, gerektiği vakitte millet ve devletin refahı, mutluluğu ve korunması için verilmesi — Dünyada kazanılan malın en hayırlısı âhiret için harcananıdır.

ŞEMS Sûresi 210

Ay, güneşin insanlığa ait hakikatlerini dünyaya intişar yolu ile sevketmesine vasıtadır — Dünya yuvarlağının seması, onun dış yüzeyidir — Hayatta insanlığın ilerlemesi — Adalar ahalisinden bazıları — Semud kavmi.

Sayfa

BELED Sûresi 216

Toplumun işlerini ülkenin ve milletin yararına uygun olarak yürütmek — Belediye işlerinde hayati önem taşıyanlar — Millî Bankalar — Din ve millete ihtimam etmeyenler — Memleket işlerinin bu yüce sûredeki yirmi esaslı kuralın hükümlerini yerine getirmekle düzene girmesi ve üstünlüğe ulaşması.

FECR Sûresi 228

Fecrin gece ile ilgili yönü — Tamamlanmayı dileyen bir vücut — Söz ve hareketlerde birbirine inanan ve dayanan üç tür hükûmet olabilir — İnsanın ilâhî nimetlere karşı teşekkür ödevi — İlâhî âdetlerin akışı.

GÂŞİYE Sûresi 240

Ölümden sonra meydana gelen kıyamet olayları — Satürn'e gâşiye denilmesi — Cehennemde yaşayış — Cennet katında olan zevk ve sevinç — Hayvanlara ibret gözü ile bakılması.

A'LÂ Sûresi 249

Yüce Rabbinin ismini tesbih et — Hayat eserlerinin akışı — Eşyanın hakikatine bilgili olmak — Hakk yolundan yoksun olanlar — Sürekli kalınacak âhiret âlemi.

Sayfa

TÂRIK Sûresi 257

Muhammed'in dininin evrende bütün var olan şeyleri sarıp kuşatması — Sema üzerinde zamanın besatı — Tarık, meydana gelmeden evvel anlaşılması mümkün olmayan şeydir — Uzayda istinadı mümkün kılacak araçlar icadı — İnsan! hakikatine göz at, sen neden yaratıldın.

BURÛÇ Sûresi 267

Güneşten gelen mutlak ve kayıtlı feyizler — Din seması — Zekâtın yılbaşında verilmesi — Hac vazifesi - Cuma gününe küçük arife denilmesi — Kâbe'de ziyaret edilen kutsal yerler — Dine ait yücelikler — İyi amelleri huy edinmiş olanlar — Semâ-i ulya ve semâ-i dünya — Dünya şahid ve meşhuda sahiptir — Dünyaya olan meyil — Cehennem ve yangın azabı — Firavun ve Semud kavimleri.

İNŞİKÂK Sûresi 285

İnsanın, bütün varlıkların üstünde görünmesi — İnşikâk, terbiye ve tasarruf yönünden her şeyde tesir icra eder — Dünyanın merkezinden yüzeyine kadar uzanan itmeler — Bir kimsenin hakikat

Sayfa

ve şeriata uygun olarak ilâhî isimlere nail olması — Hayır işlerine harcanması vasiyet olunan malın büyük faydaları — Kur'ân'ın emirlerine tabi olmayanlar ve tabi olanlar.

MUTTAFFİFÎN Sûresi 295

Yazık şu ticaretle uğraşan kimselere ki mesleklerinde doğruluk üzere olmadılar — Sakınılacak bir şey — Aldıkları malı fazla alanlar, sattıkları malı noksan verenler — Kulluk ve Rablıkta peygamberin gidişine uymak — Amel ve inanışın toplandığı nokta — Tartı ve ölçülerinde doğru olmayan ticaret erbabı.

İNFİTÂR Sûresi 310

İnsanın vücut âlemine gelişi — Canlıların hayat kanatları — İlâhî lutuf ve ihsanın şükrünü yerine getirmek — Üzerimizdeki koruyucu melekler — Ulaşmadan önce anlaşılması imkânsız olan ceza günü.

TEKVÎR Sûresi 319

Güneş, eşyanın doğmasına sebep olduğundan her şeyin anasıdır — Güneşın, burçlara girdiği zamanlara göre değişen etkileyici halleri — Güneşin mevsimlerle olan ilgisi.

Sayfa

ABESE Sûresi 333

İnsanın ilim ve fenlerde olgunluğa ulaşabilmesi — Bir kimsenin şekil ve kıyafet bakımından bağlı olduğu millete benzemesi — Milletin gidişatına aykırı davranışta bulunanlar — Millet işlerinin hürmet ve saygı kazanmış insanların iktidarlı ellerinde bulunması — İnsân-ı kâmil'den hakkiyle yararlanılması — Mağrur ve gaflette olan insanlar — Taneli bitkilerle zeytin ve hurma gibi kıymetli ağaçlar — Düşman saldırısı ve yiyecek maddeleri.

NÂZİÂT Sûresi 346

Deniz için hazırlanmış çeşitli araçlar — Bu küre üzerinde varlığımızı isbat edemezsek — Firavun'un Mûsâ ile karşılaşıp görüşmesi — Ey sorumsuz hükümdarlar, nefsinizin büyüklük ve gururunu tatmin için halkı yok olmaya sürüklersiniz — Allah, Arz kabuğunu, üzerinde bulunanlara uygun surette yarattı — Nefsin arzu ve isteğine uyup Rabbisine muhalefet etmek.

NEBE' Sûresi 361

Büyük bir hâdisenin olmasından mı sual ediyorlar? — Ne olaydı düşünüp is-

Sayfa

lâmlığın ilmine dikkat etselerdi — Arzın oturup yerleşmeye ve yaşanmaya elverişli olduğu — Vücudun yedi tabaka üzerine bina edildiği — Yürümeye ve harekete istidatlı bir vücut — İnanılıp uyulabilecek bir din büyüğü herkes için lâzımdır — İnsanlar, seksen yıl geçimini sağlayabilir — Ruhanî olan şey cisimde etkisini gösterir — Allah'tan korkan bir kimsenin tarifi — Melekler — Kıyamet gününde azab ile ihtar.

AÇIKLAMA

Bu kitabın içinde (k) harfi bazı kelimelerde değişik hurufatla yazılmıştır. (k) harfi yazı hurufatının aynı olarak kullanıldığı zaman kelime içindeki normal sadayı vermektedir. (Inşikâk) ve (Kâria) kelimelerinde olduğu gibi değişik yazı ile kullanıldığı zaman (Kafdağı) kelimesindeki kalın sesi verecektir.

ÖNSÖZ

Seyyid Ahmed Hüsameddin hazretlerinin elimizde kalan eserleri arasında en mühim yeri işgal eden hiç şüphesiz ki «Mezâhir'ül vücûd alâ Menâbir'iş Şühûd» adındaki kitabıdır.

Amme ve Tebâreke cüzlerinin çağımızın ilim anlayışına ve teknolojisine uygun şekilde ve «tevil» yolu ile verilmiş mânâsını ihtiva eden bu kıymetli eseri de meraklı okuyucularımın tetkik ve istifadesine sunmayı uzun zamandan beri düşündüğüm halde bu işi şahsî güç ve yeteneğimin çok dışında gördüğümden bir türlü cesaret edemiyordum.

Ancak, böyle önemli bir eserin faydalanılmadan kitaplıkda kalmasına gönlüm razı olmadığı için, bu defa Amme cüzüne ait kısmını sadeleştirerek sayın okuyucularımın istifadelerine arz ediyorum.

Eserin sadeleştirilmesinde karşılaştığım güçlüklerden biri, üstadın kendine has terimlerinin açıklanması ve bazı arabî kelime ve ibarelerin, cümle akışını ve anlamını etkilemeyecek şekilde tam karşılığını bulmakta oldu. Ayrıca, eserin aslında, mânânın ne suretle verildiğini açıklayan kısımları da, tekerrüre meydan vermemek için, kitaba almadım.

Bilindiği üzere Kur'ân'a tercüme, tefsir ve tevil gibi usullerle açıklanarak mânâ verilir.

Tercüme: Bir kelimenin mânâsını başka bir lisanda dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir.

Tefsir: Bir mânânın üzerindeki örtüyü açmaktır. Yani, bir kelimenin içinde veya altında gizli bulunan mânâyı açığa çıkarmaktır.

Tevil: Bir kelimenin aslına dönmek demektir. Yani, bir şeyi ilmen veya fiilen kendisinden murad olunan gayeye çevirmektir. Meselâ, sudan kasdolunan sonuç hayat olduğuna göre, suyu hayata irca eylemek bir tevildir. Çok defa tefsir ve tevil eş anlamda kullanılırsa da tefsir rivayete, tevil ise dirayete dayanır.

Bir de tabir vardır ki bu da dışardan mânâya varmaktır. Buna, bilmeyerek, tefsir diyenler de vardır.

Tevil ilmini bilmeyen bir kimsenin Kur'ân'dan tam bir mânâ çıkarması mümkün değildir. Bu tevil ilmini bilmeye herkes muvaffak olamaz. Cenâb-ı Hakk bu ilmi bazı kullarına mahsus kılmıştır. Onlar bu ilimle kendini gösterir. Kalb, ilhama mahal olmaz ise rüsuh peyda edilmemiş olur. Kalbleri ilham yeri olmayan kimseler ancak zanna tâbi olan kimse kabilindendir; ilme tabi olan kimselerden sayılmazlar. Allah'ın muradı, her şeyde bir mânâ, bir yarar göstermektir.

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretlerinin hayatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi verdikten sonra onun Kur'ân ve açıklaması hakkındaki düşüncelerini kendi ifadelerinde bulacağız.

⁂

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri 1847 (Hicrî 1264) yılında kış a rastlayan Rebiülevvel ayının ortalarında «Ban» Vilâyetinin «Rükkâl» şehrinde dünyaya gelmişlerdir. Henüz küçük yaşlarında iken bile Allah'ı zikir ile meşgul olur ve başkaca söz konuşmazlar, diğer zamanlarında da babalarına hizmet ederlerdi.

Seyyid Hazretlerinin isimleri Ahmed, künyeleri «Ebül Haydar» ve lakapları «Sefer, Hüsameddin, Tevfik, Hamdi, Abdülgafur» dur. Seyyidlik mühürlerinin nakşı «Ni'merrefik Ahmed Tevfik» dir. Kendilerinde tecelli eden İlâhî isimlerden «Gafur» şerefli ismine mazhar olmuşlardır.

Anneleri, Abdullah oğlu Abdülâlâ oğlu Ferhad oğlu Abdullah kızı «Şerife» dir.

Vasıfları: Boyları orta, omuzlarının arası geniş, saadetli başları büyük, renkleri beyaz ise de kırmızı gül gibi, bakanların gözlerini kamaştıran kırmızılığı beyazına galip, gözleri şahane vasfına uygun ve büyücekti.

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretlerinin soyları, aşağıda gösterildiği gibi yüce peygamberimiz Muhammed Mustafa (S.A.S.) Efendimize varmaktadır.

Hazreti Fâtıma	(608 — 632)
Hazreti Hüseyin	(625 — 682)

Seyyid Ali Zeynelâbidin	(658-712)
Seyyid Muhammed Bâkır	(676-732)
Seyyid Câfer Sadık	(699-765)
Seyyid Mûsâ Kâzım	(745-799)
Seyyid Ali Riza	(760-818)
Seyyid Muhammed Cevat	(810-835)
Seyyid Ebû Câfer Ali Hâdi	(829-867)
Seyyid Câfer Mehdi	(849-933)
Seyyid Ebülkasım Muhammed	(867-940)
Seyyid Abdülhâlik	(883-965)
Seyyid Abdullah El Kâtim	(952-1004)
Seyyid Muhammed Ebû Tayyib	(975-1018)
Seyyid Abdülhâlik	(1010-1084)
Seyyid Ali Zeynelâbidin,	(1033-1075)
Seyyid Ebünnecâ Hasan	(1055-1116)
Seyyid Ebû Abdullah Musaddık	(1095-1153)
Seyyid Kureyş Bin Muhammed	(1141-1209)
Seyyid Ebülmecd Abdullah	(1182-1249)
Seyyid Ebû Tâhir İbrâhim	(1235-1277)
Seyyid Ebül Abbas Abdullah	(1257-1330)
Seyyid İsâ Ahrâr	(1285-1348)
Seyyid Ebülhâşim Süleyman	(1307-1370)
Seyyid Ebû Ali Ahmed Bağdâdî	(1354-1409)
Seyyid Ebül Avn Mustafa Ahrâr	(1369-1443)
Seyyid İsmâil	(1398-1452)
Seyyid İbrâhim	(1423-1501)
Seyyid Mûsâ Kâzım	(1442-1502)
Seyyid Muhammed Zâhid	(1463-1538)
Seyyid Câfer Zeki	(1490-1535)
Seyyid Dâvud	(1519-1606)
Seyyid Ebû Hamza	(1558-1597)
Seyyid Kasım	(1589-1643)
Seyyid Ebû Hâmid Hasan	(1611-1688)

Seyyid Ali Haydar	**(1650-1730)**
Seyyid Muhammed Müştak	**(1694-1775)**
Seyyid Sefer	**(1754-1824)**
Seyyid Said Rükâlî	**(1788-1871)**
Seyyid Ahmed Hüsameddin	**(1848-1925)**

Seyyid Hazretleri babası ile birlikte 1860 yılında hac maksadı ile Mekke'ye gitmişlerdir. Bu sırada henüz çocuk yaşlarında bulunuyorlardı. Mekke'de bir müddet kaldıktan sonra babasının vefâtı üzerine 1871 yılında Medine'ye gitmişlerdir.

Mekke'de bulundukları zaman, Seyyidlerden olup soyu Şeyh Derbendî'ye ulaşan Seyyid Mahmud Efrecevî ve Kırımlı Abdullah Mekkî ve Ömer Rabbânî, Dağıstanlı Kud Kaşını Yahyâ Bey ile buluşmuşlardır.

Seyyid Hazretleri yalnızlığı sevdikleri için lüzum olmadıkça evlerinden çıkmazlardı. Çocukluk zamanında şeyhi babası idi. Babasının vefatından sonra Mekke'de bulunan Halil Hamdi Paşa ile buluşmuşlar, sonra İstanbul'a gelerek bir müddet kalmışlardır. Gençlik çağlarında bir çok faydalı eserler yazmışlardır.

Babasının vasiyetine uyarak, Denizli'de Şeyh Hacı Hasan Feyzi efendi ile buluştuktan sonra Uluborlu'da babasının dostlarından Şeyh Hacı Mustafa efendinin yanına gitmişlerdir. Babasının emirleri gereğince belli zamanm gelmesine kadar, bilgiye hevesli kimselere ilim öğretmekle meşgul olmuşlardır. Aynı zamanda ilim ve fennin değişik kollarına ait bir çok eserler yazmışlardır. Bu arada, Hacı Mustafa

Efendi baldızı ile evlendirerek Seyyid Hazretlerine yakın olma şerefine nail olmuştur.

Mübarek cedleri Hazreti Resulullah'dan aldıkları manevî bir emir üzerine 1882 yılında, o zaman Ankara vilâyetine bağlı bulunan Sivrihisar'a giderek orada hak ve hakikati öğrenmek isteyenlere Kur'ân'ın mânâsını ve ledün ilmini öğretmeye ve halkı irşada başlamışlardır. Memleketin bütün kemal ehli ve düşünürleri etrafını alarak kendilerinden zuhur eden feyizden faydalanmışlardır.

Çağımız teknolojisi ile ilgili bilgileri ve dinî Hakikatleri Kur'ân'dan alıp çıkartarak bununla insanların maddî, manevî ilerlemelerine ve olgunlaşmalarına büyük gayret sarfettiği bir sırada etrafa yayılan ilmî şöhreti bazı garaz sahibi kimselerin nefislerini tahrik etmiş olması, yalnız islâmiyetin yükselmesine kendini veren bu muhterem Seyyid'i hükûmete gammazlayarak kendilerinin Ankara'ya gelip orada yerleşmelerine sebep olmuştur.

O zaman Ankara'da vali olan Âbidin Paşa işin aslını bilen bir kimse olduğundan kendilerini konaklarında misafir ederek ağırlamakta kusur etmemiştir. Seyyid Hazretleri iki sene kadar Ankara'da kaldıktan sonra İstanbul'a ve bir müddet sonra da 1889 yılında Bursa'ya giderek burada yerleşmişlerdir.

Bursa'da Maksem civarında yeni bir dershane, bir mescid ve bir de ev yaptırarak 1897 yılına kadar ilim yaymakla meşgul olmuşlardır. Memleketin az yetiştirdiği bir çok bilgili kimseler sohbetlerine devam ederek zâhir ilimlerini manevî feyizle tamamlamışlardır.

Bir takım cahil ve garaz sahibi kimseler bu kerim Seyyid'i burada da rahat bırakmadıklarından 1897 yılında Trablusgarb'a giderek orada yaşamayı tercih etmişlerdir. «Tefsir-i Kebîr» ile «Müşahhasât-ı Süver-i Kur'âniye» adlarındaki büyük eserlerini burada yazmışlardır.

1908 yılında Meşrutiyetin ilânından sonra Trablusgarb valisi Recep Paşa ile beraber İstanbul'a gelip yirmi gün kadar kaldıktan sonra Bursa'ya giderek vakitlerini mescid ve dershanenin tamirine ayırmışlardır. Bir buçuk sene kadar burada kaldıktan sonra İstanbul'a gelerek Topkapı Caddesinde Çapa civarında eski Konya valisi Ârifî Paşa'nın konağını satın alarak 1918 yılına kadar burada ikamet etmişlerdir. Sivrihisar'da bulundukları zaman yazmış oldukları «Hakaayık-üt Tecrid fî Menâzil-üt Tevhid» adındaki eser ile «Müşahhasât-ı Süver-i Kur'âniye» den bazılarını bastırmışlardır.

10 Haziran 1918 tarihinde Küçük Mustafa Paşa'dan Samatya'ya kadar ilerleyerek 7500 binanın yanmasına sebep olan Fatih yangınında yirmi odadan ibaret olan ev ile müştemilâtı tamamen yandığı gibi Seyyid Hazretlerinin kendi el yazıları ile yazılmış eserlerinden yüz ciltten fazlası her tarafı kaplayan yangın ateşinden kurtarılamamıştır.

Yangından onbeş gün sonra Bursa'daki evlerine gitmişler, bir buçuk sene kadar burada kaldıktan sonra Balıkesir'deki dostlarının rica ve istekleri üzerine oraya giderek iki ay kadar kalmışlar ve her gün ziyaretlerine gelen yüzlerce dost ve yakınlarına «Fâtiha» sûresinden başlayarak «Fil» sûresine kadar olan sûrelerin mânâlarını açıklayarak anlatmışlardır.

Daha sonra Bursa'ya dönmek üzere Bandırma'ya gelmişler, burada da iki ay kaldıktan sonra kararlarını değiştirerek 1921 Şubatında İstanbul'a gelmişlerdir.

İstanbul'da bir müddet kaldıktan sonra Bursa'ya dönmüşler, kısa bir zaman sonra da İstanbul'da Cerrahpaşa'da satın aldıkları eve yerleşerek vefatlarına kadar burada kalmışlardır.

Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri 24 Nisan 1925 (Rumî 11 Nisan 1341, Hicrî 18 Ramazan 1343) yılında bir cumartesi günü İstanbul'da vefat etmişlerdir.

Seyyid Hazretleri 78 senelik hayatları süresince değişik ilim, sanat ve fen dallarında ikiyüzü aşan telif eser yazmışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu eserlerden mühim bir kısmı Fatih büyük yangınında kurtarılamayarak kül olmuştur. Bunlar arasında Trablusgarb'da yazılmış olan «Tefsir-i Kebîr», «Lem'a-tül Âfak fî Zuhûr-i vel İşrak», «Edvâr-ı Âlem Maaz-ı Cismânî» gibi, telâfisi mümkün olmayan büyük eserler de yer almaktadır. Ancak kızları Seyyide Fâtıma Zehra'nın yangından iki gün önce bir sandık içine koyduğu «Müşahhasât-ı Süver-i Kur'âniye» ile diğer bazı kitapları kurtarılmıştır.

Seyyid Hazretleri yangın olayına kadar eserlerini Arabca yazmışlardır. Ancak, memleketimizde bu dile vâkıf kimselerin günden güne azalmakta olduğunu dikkate alarak, halkın doğrudan doğruya istifade edebilmesi için, Kur'ân'ın nihayetsiz olan mânâsını Türkçe olarak takrire başlamışlar ve büyük bir kısmını tamamlamışlardır. Yeniden kaleme alınan bu büyük eserin «Amme», «Tebâreke» cüzleri ile «Kehf» ve «İsrâ» sûreleri bastırılmıştır. Ayrıca bu tefsirden her cüzün hâvi olduğu hurûf ve kelimât-ı müteşâbihât ile nükte ve rumuzlara ait «Vecizet-ül Hurûf alâ Manâtık-es Süver» adındaki külliyattan «Amme» cüzüne ait olan «Esrâr-ı Ceberût-ül Âlâ» nammdaki eser de Türkçe olarak bastırılan kitaplar arasındadır. Bunlardan başka evvelce «Semerât-üt Tûbâ min Ağsân-ı Âl-i Abâ» adındaki Arabca eser «Mevâlid-i Ehli beyt»* adı ile Türkçeye çevrilerek «Makâsid-i Sâlikîn» ve «Zübde-tül Merâtib» adlı eserlerle birlikte bastırılmıştır. «Zübde-tül Makâl fil Kevn-ü vel Hayâl» adlı arabca eser, yangından kurtarıldığı halde tab ettirilememiştir. «Tîh-il Hurûf alâ Cedvel-il Mârûf», «Tuhfe-tül İhvân» adlı eserler ise baskısı sırasında yanmıştır.

Muhterem seyyidin Kur'ân'ın açıklanması ve müsbet ilim alanında vereceği ilhamlar üzerine mevcut geniş uyarılarından bir kaç satırı aşağıya almakta fayda görüyorum:

"İlim, kalbe gelen manevî bir feyizdir. Harfler ve kelimeler, fikirde doğup gelişen düşüncelerin aksettiği bir yerdir. Nice hakikatler vardır ki, onları harfler ve kelimelerle ifade mümkün olamaz. Bunlar ancak ruhen ve fikre doğuş ile anlaşılabilir.

(*) Mevâlid-i Ehlibeyt adındaki bu eser tarafımdan sadeleştirilerek «İslâm Felsefesine Işık Veren Seyyidler» adı altında 1969 yılında Ankara'da yayınlanmıştır. K.Ö.

Kelime insana benzetilirse, bunun yazılan şekli, söylenişi ve tercümesi şahsın zâhirî halini değerlendirip dış niteliğini tarif eder. Kelimenin mânâsı ise, şahsın hayatı derecesinde olup ahlâkını, faziletlerini, velhâsıl maneviyatına yerleşmiş olan hallerini gösterir ki, insanda mühim olan ve istenilen husus budur. Gözle görülüp akla uygun olan bu haller insanın hayatından birer harfdir ki Allah'dan gelen feyiz ile daimî bir cereyandadır. Bunların akışını inhisara almak insanlığın gücü dahilinde değildir. Bundan dolayı, kıyamete kadar kurtuluş ve yükselmemizin delili olan yüce Kur'ân'dan her asırda ümmetin edeceği istifade, zamanlarının ihtiyaçlarına göre başka başkadır. Üzülecek bir haldir ki bu husus ihmal olunmaktadır. Nitekim; Kur'ân'ın, mânâsı açık âyetlerinden çıkarılan hükümler tatbik edilmekte olduğu halde, değişik ilim ve fenlere ait sûre ve âyetlerinin zamanımıza uygun mânâlarını araştırma hususuna gereken ehemmiyeti vermeyen ilim adamlarımız, himmet ve gayretlerini yalnız dinî hususlara hasretmişlerdir. Şayet Kur'ân çalışmalarında çağımızın teknolojisi göz önüne alınmış olsaydı, teknik bilgi sahibi kimseler bu gibi hakikatlerin Kur'ân'da mevcut olduğunu his edecekler, ilerleme ve yükselmemizin sebeplerini bu yüce kitapta tetkik ve araştırmayı düşüneceklerdi.

Şanı yüce Kur'ân'da gelmiş ve gelecek bütün ilimler mevcuttur. Nitekim: **"Velâ ratbin velâ yâbisin illâ fî kitâbin mübin"** kerim âyeti bunun açık bir delilidir. Bu hakikate, her müslüman inanmış ve itikad etmiş ise de bu imân ve itikad zan derecesinde kalmamalıdır. Buna tam bir kesinlikle emin olmak lâzımdır.

Kur'ân'da insanların akıl ve anlayışlarının dışında hiç bir şey emir buyurulmamıştır. Lâkin herkes, ondan kendi istidat ve iktidarı oranında feyiz alabilir. Eğer şimdiye kadar islâmlar ilerleme ve yükselme sebeplerini dinlerinde arayarak bu esas üzerinde yürüselerdi, taassuptan kurtulamayan diğer milletlere örnek teşkil edecek seçkin bir hüviyet gösterebileceklerdi.

Kur'ân'ın mânâsının genişliği insanların idrâkine sığmaz. Bütün kâinat Kur'ân'ın mânâsında mevcuttur. Oradan erbâbına nice ilim ve fen akseder. Bu tecelli ve olgunluğa erişmiş bulunan kimseler Kur'ân'ın bir kelimesinden büyük bir kitap meydana getirecek ilim iktibas edebilirler."

Yukarıda izah edilen hususlardan sonra, Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri Kur'ân'ın tevil usulü ile açıklanmasında mânânın ne suretle verildiğini şöylece izah buyurmuşlardır:

"Cenâb-ı Hakk Hazretlerinin tüm insanlığa indirmiş olduğu şanı yüce Kur'ân, her biri birer levh-i mahfuz olan bütün eşyayı kuşatmış, ilim ve fenleri içinde toplamıştır. Bir âyette:

"Vallâhü min verâihim muhit, bel-hüve Kur'ânün mecîdün fî levhin mahfûz."

buyurulmuştur. Kur'ân'ın «levh-i mahfûz» u insandır.

Var olan, yeniden vücuda gelmekte olan, akıl ile bilinen ve gözle görülen şeyler Kur'ân'ın mânâsıdır. Şu cihanda görülen ilâhî saltanat ve yücelik Kur'ân'ın mânâsı ile tecelli eder. Kur'ân'ın mânâsı, risalet nurudur. Kime verilmiş ise Peygamberin vârisi ve vaktin imamı odur. Peygamberin vârisi olan zat, tercümeye gelmeyen Kur'ân'ın mânâsını söyler ve halkı ilâhî ve kevnî hakikatlere bilgili kılar.

Tevrat, Zebur, İncil Kur'ân'da nasıl mevcut ise, Kur'ân dahi insân-ı kâmil'in istidadında mevcuttur. Yoksa, Kur'ân'ın şerefli sözlerine bakıp mânâ verilemez. İnsân-ı kâmil, ilâhî ve kevnî ilimleri üzerinde toplamıştır. Kur'ân'a mânâ vermek ve onu söylemek Peygamberimizin soyuna mahsus ilâhî bir bağıştır. Peygamber Efendimiz: **"İnne hâzel Kur'âne nüzile alâ seb'ati ahrufin ve likülli harfin zahrün ve batnün ve haddün ve matlaün"** buyuruyor ki bu şerefli hadisin yüce anlamına göre, Kur'ân yedi harf üzerine gelmiştir. Bu yedi harfe «Mevâkı-in nücûm» denilir ki Kur'ân'ın mânâsını meydana çıkaran parlak bir aynadır. Bu vasıta ve usul ile mânânın meydana çıkarılmasına «Telâub-u hurûf» usulü denilir. Bu harflerin her birinin zâhiri, bâtını, haddi, matlaı yani dış görünüşü, iç yüzü, gerçek değeri ve doğuşu olmak üzere dörder veçhi bulunduğundan bu itibarla yedi harf yirmi sekiz harfe varmış oluyor ki Kur'ân lisanında bu yirmi sekiz harf, yirmi sekiz «Kelimât-ı müteşâbihât» a eşittir. Bu harfler, yani «Kelimât-ı müteşâbihât» nebi ve resul gibi Kur'ân'da ismi geçen yirmi sekiz peygamber namı ile bildirilmiştir. Kur'ân ilmini bilen ve anlatan kemal ehli kimselerden «Kelimât-ı müteşâbihât»*, «Kelimât-ı muhkemât»**,

---

(*) Kelimât-ı mütesâbihât: İnsanın kalbine taalluk eden âyetler olup ictihat ile ilgilidir.

(**) Kelimât-ı muhkemât: İçinde hüküm bulunan, mânâsı açık âyetlerdir.

«Hurûf-u âliyât»*, ve «Hurûf-u sâfilât»** ın ne olduğunu ve bunların taşıdığı mânâ ve incelikleri anlayabiliriz. Zira, bu mânâdır. Mânâ, söz ve tercüme gibi değildir.

Görünüşte harfler, kelimelerin anlamını bildirmek için bir vasıta olduğu gibi kelimât-ı müteşâbihât da mânânın meydana çıkarılmasına vasıtadır. Mânânın harfleri kelimât-ı müteşâbihât'tır. Mânâ geniş olduğundan yirmi sekiz kelimât-ı müteşâbihât harfler hükmündedir ki İbrahim, Mûsâ, Îsâ, Muhammed... gibi peygamberlerin her birerleri kelimât-ı müteşâbihât ve mânânın harfleridir. Bu harfler iniş ve yükseliş hassaları ile nitelenmiştir. İşbu niteliklere «Telâub-u hurûf» denilir. Bu kelimelerin her birerleri Allah ile kulun arasında olan mânâyı kuluna indirmek suretiyle gösterir, aksettirir ve iyi işlerle de yükseltir bir feyizdir. **"İleyhi yes'adül' kelimüttayibü vel' amelüssâlihü yerfeahü"** yükseliş, risalet halidir. İniş, kitabın ismidir. Tebliğ bakımından, iniştir. Amel ve inanış bakımından ise yükseliştir. Nitekim, görünürde konuşmaya yardımcı olan harfler kelimeyi ve bir şahsın maksat ve meramını bildirdiği gibi, bunlar da Allah ile kulun arasındaki ilâhî varidatı bildirmek için bir delil, bir yoldur. Zira, bunlar kalbten Cenâb-ı Hakk'a yükselen dua, gönülden gelen sevgi, iyi niyet ve güzel işler gibi ve Hakk'tan kalbe gelen feyizdir

---

(*) Hurûf-u âliyât: İlâhî ilimlerde gizli olan Kur'ân'ın mânâsı ve insan, hurûf-u âliyâttır. Başkası ile var olan bir şeye harf denilir. İnsan; yemek, içmekle kaim olduğundan o dahi harfdir.

(**) Hurûf-u sâfilât: İnsandan gayri bütün var olanlardır.

ki bir tarafı feyzin mutlak menbaında, bir tarafı iman edenlerin kalbindedir; dua gibi.

Mevâkı-in nücûm'un harfleri tasarrufî bir şeydir ki diğerinin icadına yardım eder, gayrinin husûlüne alet olur. Kendisi bir şeye delâlet etmez. Kendisi bir şeydir ki hakikati ile anlaşılmıştır. Kendisi tam bir vücut kazanamadığı halde başkasının vücuduna alet ve sebep olur. Nitekim, insana uygulanırsa, beşer vücudunu teşkil eden cilt, adele, iskelet gibi organlarla dolaşım, solunum ve sinir gibi sistemlerin her biri ayrı ayrı bir insan olamaz. Fakat bunların birleşmesi ile insan vücuda geldiği gibi, harfler de bir kelime teşkil ederek bir tercümeyi anlamaya alet olur.

Varlık âlemi ile ilgili olan kerim âyetler, Kur'ân'ın müşahhasatıdır. Her bir âyetin bir çok şekilleri, her şeklin bir çok vecihleri, her bir veçhin görünüşleri vardır .Kur'ân âyetleri bu görünüş noktasından tetkik edildikce kevnî ilimler ve rablık sırları tecelli ve inkişaf eder. İlk yaradılıştan hayatın son anına kadar akıl ve anlayışın kavrayıp içine aldığı ve alabileceği ilimler, fenler ve güzel sanatlar Kur'ân'da mevcuttur.

Hazreti Fâtıma (R.A.) Kur'ân'ı ilk defa olarak İmam Ali Efendimize yazdırarak zabt ve tesbitine inayet buyurdu. Hazreti Ali «Fâtiha» sûresinden yukarıya doğru başlayarak altı ayda yazmasını tamamladı. Bu sebepten dolayı Hazreti Ali'nin şerefli yolunu takip ederek biz de Fâtiha sûresinden başladık."

M. Kâzım Öztürk

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۝
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ ۝ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝
صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّٓالِّينَ ۝

FÂTİHA SÛRESİ[1]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

ELHAMDÜ LİLLÂHİ RABBİL'ÂLEMİN * ERRAHMANİRRAHÎM * MÂLİKİ YEVMİDDÎN * İYYÂKE NA'BÜDÜ VE İYYÂKE NESTEÎN * İHDİNASSIRÂTEL-MÜSTAKİM * SIRÂTELLEZÎNE EN'AMTE ALEYHİM * GAYRİLMAĞDÛBİ ALEYHİM VELADDÂLLÎN *

---

[1] Fâtiha sûresi: Kur'ân-ı Kerîm'in başlangıç sûresi olduğundan bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. Yedi âyettir.

Tercümesi

Hamd, âlemlerin Rabbi, merhametli olan, merhamet eden ve Din Günü'nün sahibi olan Allah'a mahsustur. (Allah'ım!) Ancak Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, nimete erdirdiğin, gazaba uğramayanların, sapmayanların yoluna eriştir.

Açıklaması

"ELHAMDÜ"

Hamd*, iki türlüdür. Birisi Allah'ın hamdi, diğeri kulun hamdidir.

Allah'ın hamdi; bütün yaradılmışları yani evreni, eşyayı ve yeniden vücuda gelmekte olanları, sebep perdeleri arkasından, ilâhî surette akıp gelen âdetleri üzere vücut alanına getirmektir.

Meselâ, insanın sahip olduğu vücudu ve bunun gereği olan hayat, ilim...** gibi insana ait özellikleri meydana getirmek ancak Allah'a mahsustur. Bir tohum toprağa konulup gelişmesi için gereken şartları elde edince içinde bulunan hayat çekirdeği yarılır. Bir taraftan kökü, diğer taraftan sapı, dalları, yaprakları meydana çıkar. Bu gelişme süresini tamamladıktan sonra çiçeklenir ve meyvesi alınır. Dünyanın besleyip büyütme özellikleri bulunduğu

---

(*) Hamd: Öğmek, medhetmek, ululaştırarak teşekkür etmek, şükran.

(**) Hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelâm, tekvin. Bunlar Allah'ın sübut sıfatlarıdır.

için toprak, ağaçlara ve diğer bitkilere gerekli maddeleri hazırlayarak verir. Bunların terkibi, birleşimi ve yaradılması ve bağlı bulunduğu ilâhî kanunlar pek önemli ve incedir. Her ne kadar hayatî kimya ilmi buna dair az çok bilgi veriyorsa da, yetişip büyümeyi yöneten ve tamamlayan Allah'ın yaratıcılığını ve onun kurallarını herkes aslına uygun olarak anlayamaz. Çünkü sebep perdeleri buna engel olur.

Toprağa atılan bir tohum Allah'ın yaratıcı eline sunulur. Burada Allah'ın «Zâhir»* isminin sahip çıkması ve O'ndan gelen ilim, hayat, kudret akımları ile olgunlaştıktan sonra ürün elimize geçer. Bunu yediğimizde sindirim organlarımıza girmesiyle «Zâhir» den «Bâtın»** isminin sahipliği altına geçmiş olur. Bu besinler sindirim sisteminde uğradıkları değişiklikler sayesinde hayat hareketleri ile bedenin oluşumunu meydana getirmek için gerekli yeteneği kazanmak suretiyle vücudu teşkil eder. Vücudumuzu meydana getiren ve hayatımızı uzatmağa yardımcı olan besinler, Allah'ın «Zâhir» kudret*** elinin; ve bu besinlerin iç organlarımızdaki durum ve değişiklikleri ise «Bâtın» kudret elinin sahipliği altında olup bu tecelli**** ile Allah insanı yaratır.

(*) Zâhir: Allah'ın isimlerinden biridir. Açık, dış yüz, dıştan görünen demektir.

(**) Bâtın: Allah'ın isimlerinden biridir. Zâhir'in karşılığı olup iç, iç yüz demektir.

(***) Kudret: Allah'ın ezelî, yani öncesiz, başlangıcı olmayan gücü.

(****) Tecelli: Allah'ın ezelî gücünün değişik yeteneklere göre eşyada görünmesi.

Kulun hamdi; Allah'ın sebep perdeleri arkasından kullarına yolladığı ve verdiği her türlü ilâhî nimetleri, yaşamak için lâzım olan şeyleri, iyilikleri anlamak ve ona sahip olmaktır.

Bir kimsenin kendisinde bulunan gücü düşünüp tartarak nereden gelip nereye gittiğine akıl erdirmesi, hamdi anlamaktır. Hayatın başlangıcı hamd olduğu gibi sonu da hamddir.

"Ve âhirü da'vâhüm enil'hamdü lillâhi rabbil'âlemîne" buyurulmuştur ki: İnsan iyi işler yaptıkça âhiret âleminde kazandığı manevî, yani ruha ait vücudu, kulluğunun mahsulü olduğundan bu itibarla hayatın sonu da yine hamddir.

Allah'ın Muhammed'i bize göndermesi ve bu sebeple kendisini kullarına tanıtmak için kitap indirmesi yine Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî lutuflarından bir nimettir ki, bu da kendisine has bir hamddir. Kazanılan âhiret vücudumuzun hâsıl olması da ancak bu suret ve bu yol ile mümkündür.

İnsan, iyi işlerle manen, yani iç varlık bakımından, yükselir. Beşerî vücudumuz kitap ile, yani kazanmış olduğumuz manevî vücudumuzla eşit olur. Hazret-i Muhammed'in beşerî vücudunun Kur'an ile eşit olduğu gibi, kendisinin peygamber olarak gönderilişi, halkın gözünde açıkça görünmesi ve hamdin böylece meydana çıkıp tecellisi ile Hazreti Muhammed'i getirip göstermesi peygamberlere has bir gönderiliştir.

Peygamberimiz Hazreti Muhammed'in resullük vücutları «İsm-i âzam»* dır. Muhammed’siz Allah bilinmez. Muhammed’in vücudu Allah’ı bilmek içindir. Zira, O bütün insanlara hakikî mabud olan “İllallah”daki Allah’ı bildirmek için gönderilmiştir. Bu gönderilişten zuhur eden “Allah” ismi ve senin insanlığınla resulün insanlığının uygunluğu ve insanlığının gerektirdiği ahlâk ve sıfatlarla** vasıflanması, ilâhî bilgilerde ve yaradılışın hakikatlerinde yönelmiş olduğun haller seninle beşeriyet âleminde temsil edilmiş bir münasebet olmasiyle sen Allah’ı Muhammed’den öğrenmek yeteneğine hak kazanmış olursun. Hazreti Muhammed de Allah’ın isimlerini tebliğ ve Allah’ı bildirmek için gönderilmiştir. Bu değerlendirme ile söylenilen **“Lâ ilâhe illâllah”**da Allah’ı Muhammed’in aynasında görmüş olursun. Ve bu suretle tebliğin sınırı tamamlanmış olur.

“LİLLÂHİ”

Allah, sıfatların hepsini kendi üzerinde toplamış olan zatın ismidir. Yani, sıfatların hepsi kendisine geri dönen ve bütün âlemi çevreleyendir.

(*) İsm-i âzam: Allah’ın Kur’ân’da geçen isimlerinden belli olan doksan dokuzundan da üstün ismi olup risalet vücutlarına aittir. Buna “Allah” veya “Hüve” diyenler de vardır.

(**) Sıfat: (Lûgat mânâsı) Hal, keyfiyet, suret, şekil, varlık. Tasavvufta: İlâhî sıfatlar, kendisini ve zıddını Allah’a nisbet caiz olan vasıflar şeklinde bildirilmiştir. (Riza, rahmet, sıhhat, gazab gibi.) Allah’ın sıfatları, isimlerinden ayrılmalıdır. Allah’ın isimleri, sıfatları ile birlikte bulunan bir takım haber sıfatlarıdır. Kur’ân’da tavsif edici unsur olarak isimlere ilâve olunmuştur.

"RABB"

Büyük âlem ile Küçük âlem'den ibarettir. Büyük âlem, bu Dünya ve üzerinde bulunanlardır ki buna «İnsân-ı ekber» de denilir. Zira, insan neşir halinde bütün âleme yayılmıştır. Büyük âlem'i çevreleyen insandır. Küçük âlem ise, kulluk ve rablıkla terbiye gören insan olup, yukarıda belirtildiği gibi, Büyük âlem'den almış olduğu feyiz* ile yardım görür.

"EL'ÂLEMÎNE"

Allah'dan başka olan bütün varlıklardır. Cenâb-ı Hakk her şeyi her an terbiyesi altında olgunlaştırır. Bu suretle âlem O'nun sahipliği altındadır.

Varlık âlemlerini meydana getiren rübubiyet**, kudret ve tasarruf (sahiplik) O'nundur. Hazreti Muhammed âlemlere rahmet*** olarak gönderildiğinden din yönünden bütün insanlığın terbiye ve doğru yola yöneltilmesine görevli ve Allah'ın resulü bulunmakla Muhammed dahi âlemlerin rabbidir. Bu peygamberlik terbiyesiyle, fena ahlâktan iyi ahlâka, karanlıktan ışığa, Cehennem'den Cennet'e geçilir. Hazreti Muhammed'in âleme gönderilmiş olmasiyle peygamberlik nurlarının bütün eşyaya yansıyarak aydınlatması, insanları eşyanın sırlarına ve cisimlerin özelliklerine anlayışlı kıldı. Bu cihetle kendileri âlemlere rahmettir.

(*) Feyiz: İlim, irfan, kültür, insanda ilâhî sırların belirmesi.

(**) Rübubiyet: Rablık, tanrılık, efendilik, sahiplik, terbiye edicilik.

(***) Rahmet: Acıma, esirgeme, koruma, yarlıgama, merhamet.

Hazreti Muhammed'den evvelki insan topluluklarının kültürü, edindikleri ilim ve fen bilgileri oranında idi. Muhammediyet nurunun, cisimlerin ve eşyanın özelliklerini ve değişik hallerini göstermesi bu tecellinin yansımış halidir.

"ERRAHMÂNİ"

Varlıkların, tabiî hayatları gereğince yetişip büyüme ve olgunlaşması "Rahmân" sıfatının tecellisidir. Yüce Allah'ın erişilmez zatından - Amâ mertebesi veya Zâtülbaht- Rahman'a gelen feyiz rahman sıfatından Âlem-i Emr'e yani fezaya (uzay) ve buradan «Feyyâz-ı mutlak» olan Güneş'e, oradan bütün eşya ve canlılara dağılır ve yayılır. Gelen bu feyiz, bütün var olan ve olabilen şeylerin ve ilâhî nurların aynası gibidir. Bu suretle Güneş, taşıdığı sırları, uygun olan eşyaya dağıtır. Hayat, büyüyüp gelişme ve besin gibi, cisimlerin muhtaç olduğu feyiz bu yol ile gelir. Bundan dolayı Güneş her varlık için ilâhî bir hazinedir. Güneş'ten gelen feyiz ile oluşan bu bedenimiz, etkisi mutlak olan bir yapıcının eseridir ki bu da Allah'dan başkası değildir.

"ERRAHÎM"

Varlıkların, hakikî hayatı gereğince ibadet ve inanış ile yetişip gelişmesi ve olgunluğu «Rahîm» sıfatının tecellisidir. Allah'ın erişilmez zatından gelen feyiz, Rahîm sıfatından «Feyyâz-ı mukayyed» e akıp gelen bir islâmlık nisbeti ve inanışı ile kulu; hayır sahipleri, iyiler, dindarlar, özü sözü doğru olanlar katına yükseltir.

"MÂLİKİ"

Bu gün dine malik ve sahip ancak Hazreti Muhammed'dir. Zira, bütün âlemin dini Muhammed'in dinidir. Muhammed'in, bütün âlemin dinine malik olması. âleme rahmet olarak gönderilmiş olmasıdır. Peygamberin bildirisi ile yapılan iş ve ibadet, Allah katında islâm dinidir. İslâm, âhirette kazandığımız vücudun mânâsıdır. Zira, ruh âleminin güneşi, bütün yaradılmışların önderi, tek sığınılacak yer ve kendisine uyulması şart olan ancak risalettir.

"YEVMİDDÎN"

İnsanın, vücut ve hakikatine risaletten gelen maddî, manevî feyiz ile yaptığı işlerde, hareketlerini sınırlamanın ve belli etmenin zamanıdır.

"İYYÂKE NA'BÜDÜ"

İbadette Allah'ı görme «Vâcib-ül vücûd» un yani varlığı lüzumlu olanın görülmesidir. Bu da bütün eşyada Cenâb-ı Hakk'ı müşahede ederek **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah"** da olan müşahede gibidir.

"VE İYYÂKE NESTEÎN"

Sana ibadete hak kazanmamız ancak Senin lutuf ve yardımınla olabilir. Bu yardım, tamamiyle resulüne uymadan ibarettir. Namazda kul, sözle ve yüz yüze Rabbini müşahede ederek «kıyam» da dururken Allah ile söyleşmek namazın ilk temelidir. Kul Rabbine **"İyyâke na'büdü ve iyyâke nesteîn"** dediğinde Allah'ın **"Ey kulum! benden ne istersin?"** cevabına:

"İHDÎNASSIRÂTEL MÜSTAKÎM"

(Yarabbi! Bizi doğru yola gerçekten yönelt) der. Zira, bize bir çaresizlik ve sıkıntı geldiği zaman mutluluk ve kurtuluşumuzu doğrulukta görüyoruz.

Burada "Sırât" ın mânâsı, her ferdin, bağlı olduğu milletin kanun ve yasalarından, gelenek ve göreneklerinden, istek ve inanışlarından ayrılmayıp birbirlerine tek bir vücut gibi dayanarak güvenmeleridir. Bu, bir erin bir orduya nisbeti gibidir ki ondan ayrılırsa mutluluktan ayrılmış olur. Şahsın eylem ve inanışı topluluğa uymak ve onun rengiyle renklenmektir ki kardeşlik ve bağlılık budur. Zira, böyle olmayanlar o topluluktan sayılmazlar.

"SIRÂTELLEZÎNE"

Allah kuluna yine diyor ki: Bütün yollar bana doğrudur. Yaradılmış olan her şeyin, yok olduktan sonra yolu yine bana gelir. Geçmiş hayatını isyan ve itaatsizlikten çekinerek geçirenler için fena bir son yoktur. Zira, o zaman onun iradesi elinde değildir. Allah kulunun sıkıntılı zamanında düşmanına fırsat vermez.

"EN'AMTE ALEYHİM"

Yarabbi! Beni şu doğru yola yönelt ki Sen onu nebilere, sadıklara, şehitlere ve din kurallarına uygun hareket edenlere vermiş, bahşetmişsin.

"GAYRİLMAĞDÛBİ ALEYHİM VELADDÂLİN"

Yarabbi! Beni şu insanlar ile birleştir ki onlardan herkes yararlanmaktadır. Senin ilâhî gazabından onlara hiç bir şey dokunmamış ve «Mudill»* ismine mazhar olmamışlardır. Ama, o kimselere ki ilâhî gazabın dokunarak kendilerini doğru yoldan saptırmıştır, onların düzelmesi mümkün olmadığından bizi mudill ismine mazhar olanlardan kılma, Yarabbi! Din ve dünyası, ahlâk ve durumu perişan olan kimselerden Sana sığınırız.

"ÂMİN" kelimesi bütün dinler ehline inen bir dua olduğundan Kur'ân'dan olmaması düşünülür.

(*) Mudill: Dalâlete düşüren, doğru yoldan çıkarıp eğri yola saptıran, ayartan, baştan çıkaran.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِۙ ۝ مَلِكِ النَّاسِۙ ۝ اِلٰهِ
النَّاسِۙ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِۙ ۝ اَلَّذ۪ي
يُوَسْوِسُ ف۪ي صُدُورِ النَّاسِۙ ۝ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

NÂS SÛRESİ[2]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

KUL EÛZÜ BİRABBİNNÂSİ * MELİKİNNÂSİ * İLÂHİNNÂSİ * MİN ŞERRİLVESVÂSİLHANNÂSİ * ELLEZİ YÜVESVİSÜ Fİ SUDÛRİNNÂSİ * MİNELCİNNETİ VENNÂS *

---

[2] Nâs sûresi: Kur'ân'ın 114 üncü sûresidir. İnsanları yaratan Allah'a sığınmayı tavsiye eder. Medine devrinde nazil olmuştur. 6 âyetten ibarettir.

Muavvizeteyn sûresi adıyla anılan Nâs ve Felâk sûrelerinin daha geniş izahları «Edvâr-ı Âlemden Parçalar» adlı kitapta verilmiştir.

Tercümesi

Ey Muhammed! De ki: "İnsanlardan ve cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsi vesvesecinin şerrinden, insanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım."

Açıklaması

"KUL"

İnsan ilim ve marifete istekli oldukça ve bu yolda hayat ve gücünü harcadıkça yeteneği ve tam anlayışı ve kavrayışı oranında her bir şeyi öğrenir; bu özel şartlar içinde çalışan bir insan veya bir ulusta meydana gelen her türlü bilgiler, sanatlar ve uygarlığın getirdiği yeniliklerin tümü Allah hazinesinden akıp gelen ilimdir.

İnsan, Allah'ın bir âyeti, yani bir belgesi ve ilimlerinin bir hazinesidir. Ne arzu ederse gücünün yeterliği içinde elde edebilir. Zira, Allah bunca ilmini insanın kabiliyet ve istidadına vermiştir.

Yaşamağa kararlı bir insan veya bir ulus için çalışıp iş çıkarmaktan başka kurtuluş yolu yoktur. Üşengenlik ve tenbellik, yoksulluk ve değersizliktir. İnsan doğruluk ve ağırbaşlılık ile çalışırsa olgunlaşır ve bu, bilgi ve ahlâk bakımından olgunluk, yaptığı iş ve hareketleriyle belirir.

Nasıl ki bir demirci ocak başında bir çekiç yapar, bir mühendisin resmini çizdiği bir makineyi meydana getirir; birincisi basit, ikincisi ise yüksektir. Bu ayrılık, insanın istidadı ile Allah'ın kudret hazinesi arasında açılan yolun küçük veya büyük olmasından ileri gelir. Bu halde istidat yükseldikçe yeni eserler meydana gelir ve uygarlık da yükselir. Beşerî feyzin gelişi ile hâsıl olan beşerî olgunlaşmalar, aklı çalıştırmakla istidat ve yaradılışımızda gizli olan yeteneği kazanınca ileri ülkelerde hayretle gördüğümüz harikalar meydana gelir. İmkânların üstünde olan bu medenî eserlerin bir ucu bizim elimizde ise diğer ucu Allah'ın kudret elindedir.

"EÛZÜ"

Yarabbi! Ben bu Kur'ân'ı okuyacağım, Senin rızana uygun olmak için Sana sığınırım.

İnsanın nefsinin* yedi durağı vardır. Bunlar Emmâre, Levvâme, Mülhime, Mutmaine, Râdiye, Mardiye, Sâfiye'dir.

Emmâre, Levvâme, Mülhime, Mutmaine birer durak olup buraya kadar insan zan yani seziş, sanı çenberinden çıkamaz. Bu duraklar zandır, ilim değildir. İlme yakın olan zan, Mutmaine'dedir. Zannın katları üçtür. Birincisi Emmâre, ikincisi İknâ, üçün-

---

(*) Nefs: Ruh, can, hayat; insanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçlara meyli; kendi, şahıs, asıl, maya, cevher, merkez.

Nefs-i emmâre: Çok zorlayan, insanı kötülüğe sürükleyen nefis; şehvet.

Nefs-i levvâme: Azap verici, kötülükten sonra içe huzursuzluk, rahatsızlık veren nefis; vicdan azabı.

Nefs-i mülhime: İlham eden ,içine doğuran, iyiliği düşündüren nefis.

Nefs-i mutmaine: İyilikle kötülüğü ayırdeden, temizlenerek kişiyi Allah'a yaklaştıran kuvvet.

cüsü İtmînân'dır. İtmînân ilerledikçe Râdiye olur, daha ilerlerse Mardiye olur. Buna «Nüfus-u Kudsiye»* derler ki buradan bir nur yansırsa bu, ilimdir. Sâfiye, kemâlâtın yani bilgi ve ahlâk güzelliği bakımından olgunluğun sonudur.

Ey insan! Sen Allah'ın aynasısın, ilim ve marifet, fen ve sanatı öğrenmek sana kolay olur. Zira, ilim insana mahsustur. Sen ilimlerin ve fenlerin her hangi bir koluna bağlanarak çalışırsan yeteneğin ölçüsünde o ilmin uzmanı olursun; fakat ilim ve marifeti gerçek olarak öğrenecek insanın sağlam bir bedene, sağlam bir kafaya sahip olması lâzımdır.

"BİRABBİNÂSİ"

Burada nâs'ın (insanların) rabbi kimdir? İnsanın, şefkatli kucağında büyüdüğü ana ve babası birer «rab»dır. Sonra, bağlı bulunduğu ulus ve topluluğun terbiye edicileri, öğretmenleridir. Bir insanın bağlı olduğu topluluğun ilim adamlarından, öğretmenlerinden ve terbiye edicilerinden ulusal, dinsel, sosyal ve kültürel terbiyeyi öğrenmek vazifesidir. Terbiyesiz bir insanın hayvandan hiç farkı yoktur. İnsanın rabbi, insanları eğiten ve terbiye eden okullardaki öğretmenler, savaşa gücü olacak erleri yetiştirenler, harp sanatını orduya öğretenler; onlar da birer "rabbinnâs" dır. Bir kunduracı çırağının ustası da "rabbinnâs" dır.

Allah ile yarattıkları arasında bir feyiz akar ki buna rübubiyet denilir. Allah'ın isimlerinden gelen bu

---

(*) Nüfus-u kudsiye: Nefs-i kudsiye, İlâhî nefis.

rübubiyetin dereceleri o kadar geniştir ki, bütün eşyayı sarar ve terbiye eder. Bir vişneyi yapan «rab» bir armut yapamaz. Bir elmanın kırmızı rengini, güzel kokusunu, ekşi ve tatlı maddelerini yapan rübubiyet ayrı ayrıdır. Birinin yaptığını öbürü yapamaz. Rübubiyetin tasarrufu, yani sahip çıkması eşyanın olgunlaşıp tamamlanmasına kadardır. Bu tasarrufun devamlılığı ilâhî isimlerin varlığı iledir. İlâhi isimlerden başka yer yüzünde 4.000 rübubiyet ismi daha mevcuttur. Bir bitkide 70 ismin etkisi vardır. Müsbet ilimlerde gördüğümüz ve bildiğimiz fizik, kimya, anatomi, mekanik ve benzeri konuların kanunları rübubiyetin feyiz eserlerinden ve hayatından başka bir şey değildir. Nasıl ki, çiçek devrini tamamlayan bir üzüm salkımı önce ağız buruşturucu, sonra ekşi, en son tatlı olur. Önceki halini veren tanen, aside; asit de glikoza döner. Bu gördüğümüz dönüşüm ve değişim rübubiyetin sahiplikleri ile tecelli eden feyiz ve kudret eserleridir.

"MELİKİNNÂSİ"

Nâs, insanlardır. «Melik» bir insanın sahip bulunduğu bir bahçe, bir tarla, bir fabrika, bir ticarethane ve bunları meydana getiren sermaye ve eşyadır. İnsan, sahibi olduğu toprağa, fabrika ve ticarethaneye çok dikkat eder ve kazanmak için gerekli tedbirlere ve hizmete özenirse pek çok yararlar sağlar. Bu, «Eûzübimelikinnâs» demektir.

Bir tarlanın vaktinde nadas ve tımarına dikkat edilir ve ekilenler yetişip büyüdükten sonra aralarındaki yabanî otlar çıkarılırsa alınan ürün güzel ve bereketli olur. Bu ürün Allah'ın kullarına bağışıdır. Böyle olmayıp da, bir insan, tarlasını boş bırakır, ekmez ve gerekli hizmeti yapmazsa Allah ona hiç bir şey vermez. Ve bu insanın «Eûzübimelikinnâs» demeğe hakkı yoktur. İnsanın sahip olduğu eşyadan gerçek yararlanması için taşınan veya taşınmayan mallarını iyi koruması ve yönetmesi ve bu yolda gereken hizmeti esirgememesi lâzımdır.

"İLÂHİNNÂSİ"

İnsan din bakımından Allah'ını, Peygamberini öğrenip onun şerefli izine uyar ve buyruklarını yerine getirirse «Eûzübiilâhinnâs» demiş olur ki, bu sığınış insanın gerçek kişiliğini ilgilendiren sığınıştır.

"MİN ŞERRİLVESVÂSİLHANNÂSİ ELLEZÎ YÜVESVİSÜ Fİ SUDÛRİNNÂSİ"

Bu âyette «hannâs» insana kuruntu ve kuşku verir; kalbinde korku uyandırır. «Hannâs»; insan, cin, şeytan diye nitelenir ve anlatılır. Halbuki cin, akla gelen bir kuşkudur.

Ey İnsan! Nefsinin isteğine uyarak kimseyi incitme. İçinde kabaran aşırı istekleri doyurmak için meşru olmayan yolda malını harcama, onu sakla; din kurallarını öğrenip Allah'ın emirlerine bağlı kalırsan Allah'a sığınmış olursun.

"MİNELCİNNETİ VENNÂS"

İnsan, aldatıcı tuzağına düştüğü kadınlar ile yaramaz ve hayırsız arkadaşlarının kötülüğünden sakınıp kendisini korumalıdır. Bunun için insanlığı ve ahlâkı yüksek kimselerle yakınlık kurmak ve onlarla görüşmek lâzımdır. İnsanın hakikatine ait olan «Nâs» sûresinde üç sığınılacak yer vardır. Bunlar: "Kuleûzübirabbinnâsi", "Melikinnâsi", "İlâhinnâsi" âyetleridir. Kur'ân'ın bu âyetleri insanın ilimde ilerleme ve uygarlıkta olgunlaşmağa nasıl eriştiğini ve insana yönelmiş olan ilâhî feyizlerin akış ve yönlerini gösterdiği gibi, servetin ve kazanmanın sebeplerini, yollarını, mal ve mülkün iyi şekilde korunmasını bildirir ve öğütler. Üstelik de Allah'ını öğrenmek isteyen bir insan, olgunluğa erişmiş bir öğreticinin özel sevgisini kazanır ve O'nun yüksek yönetimi altında doğrulukla çalışırsa, insana verilmiş olan bilgi ve ahlâk olgunluğu gelişir. İlâhî bilgiler ve müsbet ilimler, bu yolda olan kişinin kalbine gelir. Yoksa harâbâtîlik* vadisine düşüp "Dünyayı terk ettim" derse "Melikinnâs" da kuşkulara uymuş olur. "İlâhinnâs" da da kendi kuşkusuna uymayarak, Allah'ı öğretecek bir kimsenin vücuduna muhtaçtır. Onun için insan kendi görüşü ile bir şeye sahip olamaz. Sanat ve ilim bakımından bir öğretmene yakın olması lâzımdır; olgunluk böylece kazanılır. Bunun içindir ki peygamberler gönderilmiştir.

(*) Harâbâtîlik: Eline geçen parayı içki ve sefahat yoluna harcayıp kendine ve ailesine bakmamak.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِۙ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَۙ ۝ وَمِنْ شَرِّ
غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَۙ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِۙ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

FELÂK SÛRESİ[3]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

KUL EÛZÜ BİRABBİLFELAKI * MİN ŞERRİ MÂ HALEKA * VE MİN ŞERRİ GÂSİKIN İZÂ VEKABE * VE MİN ŞERRİNNEFFÂSÂTİ FİLUKADİ * VE MİN ŞERRİ HÂSİDİN İZÂ HASED *

---

(3) Felâk Sûresi: Kur'ân'ın 113 üncü sûresidir. Tan yerini ağartan Allah'a sığınmayı tavsiye eder. Medine devrinde nazil olmuştur. 5 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! De ki: "Haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden, düğümlere nefes eden büyücülerin şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, yaratıkların şerrinden, tan yerini ağartan Rabbe sığınırım".

Açıklaması

"KUL EÛZÜ BİRABBİLFELAKI"

Nâs sûresi, insanın gerçek kişiliğine ait bir «Allah'a sığınma» olduğu gibi «Felak» sûresi de objektif bir «sığınma» dır. Bu sûre, insana sonradan gelip arız olan eksiklik, kusur, ayıp gibi hallerle hastalık, kaza ve belâları ve insanın yiyecek ve içeceğinin gereği olanları ilgilendirir.

"FELAK"

Fâlik-ul-misbah* ve fâlik-ul habbi ve-n-nuvât** adlariyle ikiye ayrılır. Felak, felaka*** demektir. Bitkiler arpa, buğday, pirinç, mısır, darı, hurma gibi

---

(*) Fâlik-ul-misbah: Erozyon ve depremler dolayısiyle yer altında kalan ormanların zaman aşımı ile meydana getirdiği maden kömürlerine ve bitki yaprağı yığınlarının meydana getirdiği toprak türüne işarettir. Maden kömürlerinden çıkarılan aydınlatıcı gazlar, bitkisel ve madensel yağlar ve bunlar gibi aydınlatıcı maddeler bu türdendir.

(**) Fâlik-ul-habbi ve-n-nuvât: Bitkinin tohumunu koruyan kısım ile taneyi veya çekirdeği ikiye yaran.

(***) Felaka: Bitkilerin, tohumlarında yaprağa benzer şekilde olup bazılarında hiç bulunmayan, bazılarında bir ve bazılarında ise iki veya daha ziyade bulunan hayat verici, besleyici kısım.

tek felakalı; portakal, limon, badem, nohut, fasulye ve benzeri gibi çift felakalıdır. Felakalarda tabiatın üstünde gizli bir kuvvet ve hayat istidadı vardır. Felakaların taşıdığı rüşeym (Embriyon=hayat çekirdeği) içinde bir ağaç, bir bitki bütün bölüm ve organları ile vardır ve gizlidir. Bitkilerin tohumları, bu var olma sırrının yani Allah'ın akıl ermeyen sebeplerinin meydana çıkması için, yetiştirici olanakları bulunan toprağa konulur. Havanın, ısının, nemin etkisi ile çimlenen bu hayat çekirdeği ilk gıdasını, içinde bulunduğu felakalardan alır. Kök dalı toprağın içine girer ve kökü meydana getirir. Kök ile ilk dalcıklar arasındaki küçük kısım ve tomurcuk toprağın üstüne çıkar. Yetişip büyümeyi izleyen gelişmeden sonra kökleri, yaprakları ve sapı tamam olur. Yetişip büyümesini tamamlamak ve yaşama eylemini yapmak için gerekli besin elemanlarını topraktan alır. Toprağa konulan bir buğday, bir çekirdek Yaradan'ın eline verilmiş demektir. Burada karşılaştığı hayat şartları uygun olacak olursa yetişip büyür. Allah'ın «Rahman» ve «Rahîm» isimlerinin yansıdığı güneşten tohuma bir feyiz (ışın) ve hayat gelir. Bu feyiz ve hayat etkileri, bitki olgunlaşıncaya kadar sürer.

Felakaları vücuda getiren, «Felak» a mahsus rübubiyettir. Bir felakayı meydana getiren rübubiyet başka bir felakayı vücuda getirmez; bir limon çekirdeğinin bir portakal ağacı vücuda getirmediği gibi. Burada rübubiyet, Allah'ın ezelî gücünün takdiridir. Bitkiler arasında tür bakımından benzerlik bulunursa aşı ile bir turunç ağacından portakal alınır. Ve turunç dalına aşılanan portakal bu turunç ağacına üstün gelir.

İki felakalı olan bitkilerin çekirdeği iki kanattan meydana gelmiştir. Fasulye ve baklada görüldüğü gibi, kanatlarından biri çıkarılırsa çimlenip filizlenmekten yoksun kalır. Bitkilerde hayat hareketi iki türlüdür. Biri besin alma hareketi olup kökler ve yapraklar tarafından yapılır; ikincisi türeme olup bu da çiçekler aracılığı ile olur.

İnsan, ekinlerini, bahçe ve bostanlarını yararlı bir hale getirmesi ve alınacak ürünün bereketli olması için "Birabbinnâs" âyetinde bildirildiği gibi tarlaya karşı borçlu olduğu ödevini yaparsa **"Eûzübirabbilfelakı"** demeğe hakkı vardır. Tarımla uğraşan kimselerin çalışmalarının verimli olması için, ürün alınıncaya kadar topraklarına gerekli bakım ve hizmeti dikkatle yapmaları lâzımdır. Bütün bitki ve ağaçları vücuda getiren «Rabb-ül-erbâb» dır. Rabb-ül-erbâb, Cenâb-ı Hakk hazretleridir.

İnsan da, ruhunun ve bedeninin ikişer tarafı olduğundan, bütün büyük hayvanlarla beraber iki felakalıdır. İnsan vücudunu meydana getiren anatomik elemanlar gözden geçirilirse her birinin ikişer takım olduğu görülür. İskeletimiz karşılıklı ve simetrik kemiklerden meydana gelmiştir. İki çene, iki el, iki ayak, kaburgalar hattâ kafatası ve omurga ile kan dolaşımı, solunum, idrar yolları, üreme organları da simetrik ve çift olduğu gibi sinir sisteminin merkezi olan beyin ve sinirlerinin de çift olduğu görülür. İnsanın manevî yönünün de iki tarafı vardır. Bir tarafı karanlık, ve doğru yoldan sapma, diğer tarafı nur ve doğruluktur. O halde insan iki felakalıdır.

Bitkilerde hayat çekirdeği, tohumun hakikati olduğu gibi insanın iki çenesi arasında bulunan dili de sahibinin hakikatini açıklar. Bunun için dengesiz söz söylememeğe son derece dikkat etmelidir. **"Lisânüke esedüke en türsilhâ te'külke"** hadisinin anlamınca, insan, iki sıra dişleri arasına Allah'ın kudret eli ile hapsedilmiş olan dilini başıboş, serbest bırakmamayı ve onu iyi şekilde kullanmayı bilmelidir.

İnsanın konuşması, onu yükseltebileceği gibi, aşağılayabilir ve yok olma uçurumuna da sürükleyebilir. İnsanlar arasındaki iş ve davranışlar söze dayanır. Böyle olunca bir insanın sosyal varlığı konuşmasının yapacağı etkiye bağlıdır. Çünkü, konuşma kalbin tercümanı, vücudun hakikatidir.

"MİNŞERRİ MÂ HALEKA"

Yaradılmışların insan için hayırlı ve şerli tarafları vardır. Bunların şerrinden, kötülüklerinden **"Rabbilfelak"** a sığınmak, zarar verici şeylere karşı koruyucu tedbirler almaktır.

İnsanın, korunulacak olanın şekil ve görünüşüne göre değişik olan sığınmalarda uyanık davranarak iç ve dış varlık bakımından kendisini zarar ve tehlikeden korumağa dikkat etmesi lâzımdır.

Sağlığı korumak ve hayatı sürdürmek için kullanılan ilâçlar, normal miktarı aşıldığı zaman fayda yerine zarar verir. Bunun için buradaki sığınma, hastayı iyileştirme bakımından, uzman bir hekimin nasihatlerini yerine getirmektir.

Soğuk ve sıcağın etkilerine karşı vücudumuzu koruyacak araç ve gereçleri edinmek de yaratık olan etkenlerin kötülüklerinden sığınmadır.

Sahip olduğumuz eşyada da "Rabbilfelak" a sığınmak lâzımdır. Tarımla uğraşan kimselerin ektikleri buğday, arpa ve benzerlerinin ve diktikleri ağaçların yetişip büyümesine engel olan şeyleri yok etmeğe çalışması, bitkiler ve hayvanlara bulaşan hastalıkların yayılmasına karşı koruyucu tedbir alması "Rabbilfelak" a sığınmadır.

Gerek kendisine ve gerekse malına gelecek olan tehlike ve zararlara karşı ilgisiz davranarak bilgisizce işi Allah'a bırakıp kadere razı olup "Allah'a sığınıyorum" demek Allah katında da sorumluluğu gerektirir.

Herkesin işinde ve gücünde tenbellik etmeyerek ailesi fertlerinin, hayvanlarının, toprağının ve mallarının yararmı gözetmesi ve zararlarını uzaklaştırmak ve gidermekte daima uyanık bulunması ve dengeli bir yol izlemesi lâzımdır.

"VE MİN ŞERRİ GÂSİKIN İZÂ VEKABE"

Akşam olunca evlerimizi ve sokaklarımızı aydınlatmak, gecenin karanlığı yüzünden gelebilecek tehlikelere karşı sığınmadır.

İnsanları çaresizlik karanlığına düşüren salgın hastalıklar, kıtlık ve düşman saldırısı gibi belâlar da «gasak» yani gecenin ilk karanlığından sayıldığından, oluşu halinde giderilmesine çalışmak veya olmasından evvel gerekli tedbirlere başvurmak bu yoldaki sığınmadır.

"VE MİN ŞERRİNNEFFÂSÂTİ FİLUKADİ"

İnsan, iç ve dış varlığı yönünden iki felakalı olmakla dinî inanışlarını bozacak şeylerden kaçınması lâzımdır. Yumuşak sözlerle inanışları bozmağa gücü yeterli ve dinde düşüncesiz ve saygısız olan kimselerin aldatmaları "neffâsât" gibi olup bunların kötülüklerinden sığınma kendileriyle ilgilenmemek ve onlara yanaşmamakla olur.

"VE MİN ŞERRİ HÂSİDİN İZÂ HASED"

Kötü ahlâk sayılan kıskançlık, insanlar arasında büyük fenalıklar doğmasına sebep olur. Kıskancın kötülüğünden sığınma, kendisine karşı politikalı bir ağız kullanmak veya bazı çıkarlar göstererek onun fenalık yapmasına meydan bırakmamakla mümkündür.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اَللّٰهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ
وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

İHLÂS SÛRESİ[4]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

KUL HÜVALLÂHÜ EHAD * ALLÂHÜSSAMED * LEM YELİD VE LEM YÛLED * VE LEM YEKÜN LEHU KÜFÜVEN EHAD *

---

(4) İhlâs Sûresi: Kur'ân'ın 112 inci sûresidir. Yalnız Allah'a tahsis edildiği ve sırf O'nun sıfatlarından bahsettiği için, Allah'ın birliğini halis kılmak mânâsında "İhlâs" adını almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 4 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! De ki: "O Allah bir tektir. Allah, doğurmamış doğmamış olan, hiç bir şekilde dengi bulunmayan, her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaç olandır."

Açıklaması

Allah'ın birliğine inanmış olan bir kimse gerçek kişiliğini ilgilendiren hakikatlerde ve «**Nâs**» sûresinde bildirilen üç mertebede iyi terbiye kazanmak suretiyle ilerleyerek ruh ve bedende olgunluk kazandıktan sonra çevresi ile ilgili şeylerde de «Felak» sûresinde açıkça belirtilen olgunluğa erişir.

Ahlâk, din duygusu, iyi yaşayış ve geçinme, eşyayı tutum ve kullanmada olgunluğa vararak insanlık mertebelerini bu toplum kuralları içinde elde edip beden ve kalbini temizledikten sonra kulluğun inanılan şeylerine ve gerçeklerine ve ilâhî ilimlere başlamakla «**İhlâs**» sûresinin güzel terbiyesine, enbiyanın* ve din ulularının gidiş ve hareketlerine uyarak **"Kul hüvallâhü ehad"** âyeti ile anıcı ve söyleyici olur.

"KUL"

Bu kelimede Allah'ın gizlenmiş olan isimlerinden kazanılan feyizler, bu yoldan istidadımıza inerek, bize, ilâhî kudrete uyanıklıkla kulluk edecek bir şevk verir. Bu mertebede bize ilâhî kudret üzerine bir seziş parlaklığı gelir. Bu tecelli ile bütün var olanları

(*) Enbiya: Nebi'nin çoğulu olup, müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler anlamına gelir.

sahiplenen ve kuşatan ve birliği çevresinde bunları yerli yerine koyan ve düzenleyen «Rab» kendisine asıl tapınılacak olan Allah'ımızdır ki bu yayılış halindeki iç varlık mertebesidir.

"HÜVE"

Hüviyet-i Mutlaka'dır. Yani, Allah'ın yüce zat katından gelen bir isimdir ki bütün âlemi çevrelemiş ve her şey O'nun kuşatış ve sahipliği altında isimsizleşmiştir. Yaratıklar üzerindeki bu sahiplik ilâhî isimlerin tecellisidir. Bilginler buna «Tabiat» diyorlar. Aslında bu Allah'ın ezelî gücü ve terbiye ediciliğidir.

Terbiye edicilik mertebesinde isimlerin tecellisinin yansımışlığına «Rab» diyoruz. Yaradılmışlar ile yeniden yaradılmakta olanlara yansıyan isimler, ilâhî nurlardır. Hayat ve feyizler, cansız ve canlılara böylece geçer ve yayılır. **"Allâhü nûrüssemâvâti vel'ardi"** de buyurulduğu gibi.

"ALLÂHÜ"

Peygamberimizin bildiği ve bize bildirdiği Allah, hakikî ilâhtır. Bazı kimselerin düşündükleri Allah, kendi akıllarının icadı olduğu için yapmacık olmaktan ileri gidemez.

İnsanların kendilerince ortaya çıkardıkları, hakikate yakın ve hakikî ilâh olamaz. İnsan, bütün eşyayı kuşatmış olan Hüviyet-i Mutlaka'daki Allah'ı bilmek ve O'na yakınlık kurmak istidadını taşır. Allah'ı öğrenip bulmak isteyen insan kendisini nefsinin düşkünü olmaktan kurtarabilirse istidadında bulunan olgunluk gelişir. İnsanı örten karanlık perdesi açılır ve böylece «Allah» bilinmiş olur. İşte bu feyizler ve olgunluklar, isimlerin ötesinden istidadımıza gelir. Bu olgunluk katına ulaşan insan **"Elâ inne evliyâallâhi lâ havfün aleyhim velâhüm yahzenûne"** âyetiyle yüceltilen evliyalar sınıfındandır. Umursamazlık yüzünden istidadını yok edip Allah tarafından kendisine bağışlanan bunca olgunluğu bırakıp zevk ve nefsine düşenler bilgisizlik karanlığı içinde kalarak Allah'ı öğrenmek ve bilmekten yoksun kalırlar.

İnsan, nefsini yenme yolunda çalışmasiyle değer ve olgunluk basamaklarında yükseldikçe eşyanın hakikatlerini öğrenir, Allah'ı vicdan zevki ile bilmiş olur. Nefsini pak ve arık bir mertebeye getirmiş bir kimsenin gördüğü Allah «Likâ» dır. **"Femen kâne yercû likâe rabbihi felya'mel amelen sâlihan"** buyurulmuştur. Zira, bu görüşte kavuştuğu, ilâhî nisbetin tecellisiyle Allah'ın görünmesi ve hazır bulunmasıdır. Bu yüce katta, Allah'a nicelik ve nitelik olmaksızın, kul; sözle ve yüzyüze **"İyyâke na'büdü ve iyyâke nesteîn"** diyerek konuşma müsaadesi elde edip kulluğu yakına ulaştırmış olur. **"Va'büd rabbeke hattâ ye'tiyekel yakînü".**

"EHADÜN"

Hüviyet-i Mutlaka'dan isimlere ve sıfatlara yakın olmayan zattır. Allah'ın yüce zat katında gizli olan isimlerden istenilen ipuçlarının hazinesi ve birlik âleminin yansıdığı yerdir. İsimler, taleplerini oradan almağı başarırlar. Ahadiyet, Amâ mertebesi;

Hüviyet-i Mutlaka ise tenzih mertebesidir. **"İzâ erâde şey'en en yekûle lehû künfeyekûnü"** yüce âyetinin gereğince Ahadiyet (Allah'ın bir olması) ilâhlık mertebesine inerek ilminde, kudretinde saklı olan âyâna Kün(ol) emriyle tecelli etti ve âyân-ı sâbite yani ruhlar (Ben, Sen, O kişilikleri) seçkin olarak göründü. «Kün» yüksek emri, kutsal feyizden bizi ve bütün âlemleri varlık alanına getirdi. Allah, yarattıklarının aynasında kendisini gördü, birliğinin sırrını bildirdi; isimlerin terbiye ediciliği üzerimize yayıldı ve her tarafı kapladı, var olduğuna göre her bir vücut kendinde Allah'ın isimlerinin tecellisini istedi. Her ismin gereği ve terbiyesi, kulun sahip çıkması ile kabul olunur. «Mudill» ismi, Allah'ın emirlerini tanımayan bir günahkârın vücudunu tamamiyle doğru yoldan saptırdığından bu ismin bütün tecellisi o günahkârda görünür. «Hâdî»* isminin terbiyesi altında bulunan inanç sahibi kimsenin de doğru yolda olduğu görülür.

Kendisinde «Mudill» ismi tecelli eden bir günahkârın yaptığı kötü işler bu ismin etkisi ile meydana geliyor. Fakat insan irade** sahibi ve bağımsız olmak itibariyle, iyi veya kötü işleri yapmakta serbesttir. **"İnnallâhe teâlâ müridül hayri veşşerri velâkin lemyerda bişşerri"** yüce hadisinin anlamına göre; iyi ve kötü, Allah'ın iradesindedir. Fakat kötüye rizası yoktur. İnsanın yapmak istediği kötü işlere müsaade ederse de mahşer gününde onu suçlar.

(*) Hâdî: Doğru yolu gösteren.

(**) İrade: Dileme, isteme, meram etme, emir, ferman, buyruk.

"ALLÂHÜSSAMEDÜ"

Bir topluluğun, peygamberi ve kitabı aracılığı ile kendisine bildirilen ve anlatılan ve bu vasıta ile öğrendiği ilâhlığa erişme mertebesi «Samedaniyet» yani Tanrılık mertebesidir. «Samed» de bir «Ümmet-i külliye-i müşahhasa» vardır ki peygamberimize uymak maksadiyle bir çok insanın bir araya gelip meydana getirdikleri topluluğa denir. Bu topluluğun bir de peygamberi vardır ki O'na ait «Unsur-u risalet», herkesin bildiği anâsır-ı erbaa'dan, yani toprak, su, hava, hararet gibi dört elemandan meydana gelen fakat olgunluk ve değer mertebelerini aşmış ve diğer insanların varlığı ile ölçülmesi mümkün olmayan latif ve temiz bir vücuttur ki işte bu menzil yani konak, Vahiy* ve Risalettir. **"İnnemâ ene beşerün mislüküm"** yüce âyeti bu anlamı açıklar.

Ahad isminde zâid olsa bir mîm-i mahabbet kim
Ahad mîm-i mahabbette nihandır yâ Resûlullah!
Kelâm-ı Hakk vücûd-ü zâtına mülhak hisâb olsa
Nüzûl-ü vahye mahsus cism-ü candır
yâ Resûlullah!

Büyük peygamberlerin ümmetlerine yani kendisine inanıp bağlanan topluluğa yaptığı bildiriler Tanrılıktan gelen feyiz iledir. Peygamberlere tecelli eden ilâhî feyizler Cebrail** aracılığı ile, insanlara gelen feyiz ise peygamberler aracılığı ile gelir.

(*) Vahiy: Bir emrin veya bir fikrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi.

(**) Cebrail: Allah'ın dört büyük meleğinden biri olup peygamberlere vahiy getirmekle görevli olanı.

Meyân-i halk-ü hâlık şüd vesile zât-ı peygamber
Şefi-i âsiyân-ı ümmet-i merhume tâ mahşer

Akıl ile seçkin olup kitap ve sünnet ile iş yapmakla mükellef olanların tasarrufları Tanrılık iledir. İbadetler, iyi işler ve ilâhî bilgilerle öğrenilen Allah «Ümmet-i külliye-i müşahhasa» nın bildiği Tanrılık mertebesidir.

“LEM YELİD”

Allah’ın varlığı o kadar yücedir ki hiç bir şey ile uygunluğu ve ilgisi olmadığı gibi bir şeye yaklaşıp ondan yararlanmak noksanlığından da uzaktır. O, eşyadan bir şeyin parçası değildir. Allah eşyayı doğurma yolu ile veya başka mecburiyetlerle vücut meydanına getirmedi. Allah’da bu gibi güçsüzlük ve yoksulluk yoktur. Ancak birliğinin sırrını açıklamak için gördüğümüz bütün eşyayı ruhlar âleminden «Kün» emriyle oluşum âlemine getirdi.

“VE LEM YÛLED”

Allah’ın şanı öyle büyüktür ki eşya meydana geldikten sonra hiç bir şeyle temas edip kendisine yardımcı olmak üzere bir şey edinmedi. Hiç bir cisim ve «Avârız-ı Zât»* O’na yakın olmadığı gibi kimse O’nu sahipliği altına almadı. Kendisinden hiç bir parça meydana gelmedi.

(*) Avârız-ı Zât: I - Avârız-ı Semâviye: Delilik, bunaklık, unutkanlık, uyku, ölüm gibi insanın elinde olmadan ortaya çıkan durumlar. II - Avârız-ı Müktesebe: Cehalet, sarhoşluk, sefahat gibi insanın sonradan kazandığı haller.

"VE LEM YEKÜN LEHU KÜFÜVEN EHADÜN"

Birlik mertebesinde Allah'a bir şey eş ve benzer olamaz. Âlemin gösteriş ve debdebesi, bu yeniden vücuda gelmekte olanların renkleri ve biçimleri «Atâyı sıfât»* dan alınmaktadır.

İç yüzüne akıl erdirmeğe gücümüz yetmeyen bu evren, Allah'ın ezelî gücünün bir örneğidir. İnsan ne kadar geniş istidada sahip olursa olsun, isterse varlık olaylarını anlayışta tek kişi olsun, yine Allah'a benzeyemez. Güneş, hava, aydınlık ve karanlık gibi etkenler de cisimler üzerine gelerek ne kadar yüksek bir «Fazl-ı melekûtî»** gösterse yine hiç biri Allah'a eş olamaz. Zira, bütün eşya Allah'ın birliği katında gizlidir.

"Kul hüvallâhü ehadün" Bütün eşyada yayılma halinde meydana çıkması düşünülen Ahadiyet yani Allah'ın bir olması **"Ve lem yekün lehu küfüven ehadün"** Haşr*** âleminde görünen, Ahadiyetin aynıdır.

(*) Atâyı Sıfât: Bir şeyin istidadı oranında tecelliye mazhar olarak meydana gelmesi. Meselâ: Bir tohumun ekildiği yerde yetişip büyüyerek meyvesini vermesi gibi.

(**) Fazl-ı melekûtî: İnsanın eli kolu v.b. gibi organlarının istidadları dolayısiyle devamlı çalışmada bulunmaları kendilerini bir yatkınlığa ulaştırmasıdır. Meselâ: Bir kimsenin eli ile kalem tutmaktaki yeteneğine Fazl-ı Tekvinî, onu gereğince kullanması ve gayret sarfederek güzel yazı yazmakta kazanacağı yatkınlığa da Fazl-ı melekûtî denilir.

(***) Haşr: Toplama, cem'etme, kıyamet, ölüleri diriltip mahşere çıkarma.

Meselâ, bir kimsenin küçüklüğündeki yüzü ile ihtiyarlığındaki yüzü aynı kimseyi gösterip anlatmakta olup gördüğümüz değişiklikler hayatın icaplarındandır. Zira, Allah'ın birliği çokluk kabul etmez. Fakat her şeyin kendine has bir «Tek oluş» (birlik) yönü vardır. «Sıfât-ı subûtiye» yi* gizleyen «Ahad», «Sıfât-ı selbiye» yi** de kuşatır ve gizler.

İhlâs sûresi ilâhî ve kevnî âlemleri içine almakta olup dört mertebeden ibarettir. Birincisi **"Kul hüvallahü ehad"** bütün eşyayı kuşatışını ve onlara sahipliğini gördüğümüz (Hüviyet-i mutlaka) Allah'ın birliğinde gizli olup ilâhî âlemlerdendir. İkincisi **"Allâhüssamed"** yüce peygamberlerin insanlığa din, ahlâk ve benzerleri... özet olarak kulluk yolunu gösterip öğretmesidir ki buna ilâhî âlemlerden (Samedaniyet) denilir. Üçüncüsü **"Lem yelid ve lem yûled"** Allah bir şeyden yansıma ve tecelli suretiyle Allah'lığı bulmadığı gibi kendisinden de hiç bir şey ayrılarak vücut bulmamıştır. Bunlar varlık âlemlerinden ve (Sıfât-ı selbiye) dendir. Dördüncüsü **"Ve lem yekün lehu küfüven ehad"** Allah'ın ezelî gücündeki «Melekûtiyet»*** gerek yüksek ve gerekse alçak olsun varlık âlemlerindendir. Henüz vücut meydanına gelmeyen eşya her ne kadar Allah'ın ilmine ve ezelî gücüne dayanarak hazır durmakta ise de meydana çıkma

---

(*) Sıfât-ı sübûtiye: İlâhî sıfatlardan: Hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelâm, tekvin.

(**) Sıfât-ı selbiye: Sıfât-ı zatiye; kıdem, beka, vahdaniyet, muhâlefetün bilhavâdis, kıyam binefsihi gibi, anlamında olumsuzlaştırma mümkün olan sıfatlar.

(***) Melekûtiyet: Melekûtîlik; ruhların ve meleklerin âlemine mensup olmak, bu âlemle ilgili bulunmak.

ve vücut bulma dolayısiyle de varlık âlemindendir. Meselâ; bir ağacın gelecek yıl vereceği meyve gibi.

Bu mertebelerin ikisi olumlu olup «Sıfât-ı sübûtiye» ile tecelli eden ilâhî âlemlerden, diğer ikisi olumsuz olup «Sıfât-ı selbiye» ile tecelli eden varlık âlemlerindendir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ ۝

تَبَّتْ يَدَٓا اَب۪ي لَهَبٍ وَتَبَّۜ ۝ مَٓا اَغْنٰى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَۜ ۝ سَيَصْلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍۚ ۝ وَامْرَاَتُهُۜ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِۚ ۝ ف۪ي ج۪يدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ۝

LEHEB SÛRESİ[5]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

TEBBET YEDÂ EBÎ LEHEBİN VE TEBBE * MÂ AĞNÂ ANHÜ MÂLÜHU VE MÂ KESEB * SEYASLÂ NÂREN ZÂTE LEHEBİ * VEMREETÜHU HAMMÂLETELHATAB * FÎ CÎDİHÂ HABLÜN MİN MESED *

---

(5) Leheb Sûresi: Kur'ânın 111 inci sûresidir. Ebû Leheb'in adı geçtiğinden bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 5 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ebû Leheb'in elleri kurusun, yok olsun!. Malı ve kazandığı kendisine fayda vermez. Alevli ateşe yaslanacaktır. Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır.

Açıklaması

BİRİNCİ ŞEKLİ

Tebbet sûresinin geliş nedeni hakkında «Ebû Leheb» adında bir kimse hatıra gelirse de bu konuda bizi aydınlatacak ve doğrulayacak güvenilir tarih ve belgeler bulunmadığından bu sûrenin ahlâk bakımından «Müşahhasât»* ı aşağıda bildirilmiştir:

"TEBBET"

Kulluk ve rübubiyette ahlâk ve dinin dengesini gösterir kutsal bir kelimedir.

"YEDÂ"

İnsanlık âleminde iş ve geçimi, insan ve hayvanların haklarını gösterir bir dengedir.

"EBÎ LEHEBİN"

Öfkeli yaradılışta, hiç bir yeniliği kabul etmeyen ve nefislerine, çıkarlarına düşkün olduklarından bu dengede nasibi olmayan ve bir çok teşebbüslerinde, eli boşa çıkan kimselerdir. Yararlarını başkalarının zararında arayanlar, kendi hevâsına uyarak iş ve

---

(*) Müşahhasât: Somut bilgiler. Müşahhas: Şahıslanmış, şahıs suretine girmiş, cisimlenmiş olarak görünmüş.

ahlâkında dengesiz olanlar, toplum üzerinde kendini büyük gören ve zor kullanıcı bir durum gösterenler, yok olmayı ve zararını kendi elleri ile aramakla beraber, kendini beğenmiş ve mağrur halleriyle de insanlar arasında hoş karşılanmayıp aşağı görülürler.

Bir kimseyi veya toplumu zarara sokan bir kimsenin yaptığı fenalığın kendisine geri dönmesi iki şekildedir. Ya bir defada olur veya yavaş yavaş ortaya çıkar. Suçlu, yaptığı işin içyüzüne göre maddeten (gözle görülür, elle tutulur) veya manen (içvarlık bakımından) kendisine geri gelecek olan etkilerden kurtulamaz. Gayret ve gücünü iyi işlere harcayan bir kimsenin kalbi nasıl kaygısız, rahat ve hayatı serbest ise; itaatsizlik eden ve günah işleyen ve haydutlukla geçinen bir kimsenin hayatı da vicdan azabı ile geçer. İtaatsiz ve günahkâr kimseler, manen bu suretle azap ve sıkıntı içinde olduğu gibi maddeten de, yaptığı kötü işin cezasını er geç çekecektir. **"İn ahsentüm ahsentüm lienfüsiküm ve in ese'tüm felehâ".**

"VE TEBBE MÂ AĞNÂ ANHÜ MÂLÜHU"

İnsan topluluğunda, düşünce ve işleri hayırlı yerlere harcanılmayan bu gibi kimselerin sahip oldukları mal ve mülk de kendilerine hakkiyle fayda sağlayamaz ve az zamanda yok olur, gider. **"Ni'mel mâlüssâlihü lirrecülissâlihi"** hadisinde bildirildiği gibi salih yani iyi ve yararlı adamın malı da iyidir.

"VE MÂ KESEBE"

Bu gibi, işlerini dengesiz tutan kimsenin kazandığı para da kendisine hakikî bir fayda sağlayamaz.

"SEYASLÂ NÂREN ZÂTE LEHEBİN"

Onun uygun olmayan iş ve düşüncesi, öfkeli hali ve ahlâkı kendisini bir zarara sokar ki her taraftan sıkıntı içinde kalır.

"VEMREETÜHU HAMMALETELHATABİ FÎ CİDİHÂ HABLÜN MİN MESEDİN"

Bir insanlık ki şu varlık âleminden yararını hırs ile, sonu gelmeyen istekle elde etmek için kendi fikirlerini beğenir, başkalarının düşünce ve görüşlerini değersiz göstermeğe çalışır; bu fikirde olanların hayatı eziyet ve güçlük içinde geçer ve kendilerine ağır bir yük olur. Bu ağır yükü yüklenmiş olan kimse her zaman gönlü kırılmış olmaktan kurtulamaz.

İKİNCİ ŞEKLİ

TEBBET SÛRESİNİN SANAYİE DAİR MÂNÂSI

Allah, insanı kendi kudret ve kuvvetini taşıyan bir vekili olarak âleme hâkim ve yaradılmışların hepsinden üstün olarak değerlendirdiğinden bütün âlemi her bakımdan insanın emri altına vermiştir.

Allah'ın «Sâni'»* isminin tecellisine istidatlı olup kuvvetli akıl ve anlayışının «mâkulât»** ve «mahsu-

---

(*) Sâni': Allah'ın isimlerindendir. Yaratan; sanat eseri olarak meydana getiren, demektir.

(**) Mâkulât: Aklın uygun bulduğu, akıl ile bilinen ve başkalarının bildirdiğine dayanmayan teoremler, çözümler, bilgiler ve konular.

sat»* ta sahipliği ile bir yeni buluş doğmasına sebep olan büyük insanlar bu üstün yetenekleriyle türlü türlü icatların çıkmasına ve bunların bir eser halinde vücut bulmasına sebep olurlar.

"TEBBET"

Bu kelimeden anlaşılan mânâ; tasavvur ettiğini, zihninde şekillendirdiğini maddeye uygulamakla uğraşmak demektir.

Akıl ve anlayışın eşyaya uygulanması suretiyle yeni buluşlar ve uygar gelişmelerin dayandığı sanayim denge aynasından doğruluk ve uygunluğunu gözeterek o bakımdan eşyadaki kuvvet ve dayanıklılık dengelerini ayırır. Cisimlerin kendilerine has birer dayanma ve direnme derecesi, sınırı vardır ki bu ölçü içinde kullanılmaları mümkündür.

"YEDÂ"

İnsan topluluğu ilmî olaylara dayanarak bir alışıklık, yatkınlık ve ustalık kazanabilir, ve bu sayede tabiî maddeler üzerinde bir varlık gösterebilirse bulunduğu memlekette sanat ve marifetin eserleri meydana çıkar.

Bir icat sahibinin düşüncesi ve çalışması sayesinde kalbinde meydana gelen bir niteliği maddeye uygulaması için henüz mânâda mevcut olan makine veya aracın, yapılan resim ve planına tamamı tamamına uygun şekilde yansımasiyle hayat ve hareketi dü-

---

(*) Mahsusat: Beş duyu ile his olunan, anlaşılan.

şünceye uygun olur. Zira, kalbe gelen bir ilim, dışta maddeye tamamiyle yansıtılamazsa o fikir sonuçsuz kalır.

"EBÎ LEHEBİN"

Ateşi meydana getiren yani yanması mümkün olan maddelerdir. Organik hayat, ısı ile var olduğu gibi sınaî hayatın da ruhu bugün ısıdır. Her işi ateşle gören ve Kur'ân'da «Eshâbünnâr»* diye anlatılan Garp ülkeleri fabrikalarının ateşleri söndürülse cihan sınaî hayatının felce uğrayacağı açıktır. Böyle olunca, bu yüzyılda genel ve sınaî hayatın devamı için dayandığı şey ateştir. Her ne kadar «Seyyid Süleyman Ebül Hâşim»** hazretleri "Bir gün gelecek insanlar güneşin ziyasını bir hizmetçi gibi her işlerinde kullanabileceklerdir." buyurmuşlardır ki, burada ziyadan murad, elektriktir. Güneşin ziyasından da doğrudan doğruya kuvvet elde etmek uzak değilse de bu gibi marifet ve bilimlerin meydana gelmeden evvel anlaşılması güç olduğundan bu ciheti, fen biliminde ihtisası olan kimselerin dikkatine bırakırız.

"VE TEBBE MÂ AĞNÂ ANHÜ MÂLÜHU VE MÂ KESEBE"

Ateşin oluş şekline göre değişik türlerinin cisimler üzerine olan etkileri ve cisimlerin direnme ve erime dereceleri fen adamlarınca bilinmektedir. Benzin,

---

(*) Eshâbünnâr: Ebî Leheb de denilse olur.

(**) Bu konuda daha geniş bilgi için «İslâm Felsefesine Işık Veren Seyyidler» eserine başvurulabilir. Sadeleştiren: Kâzım Öztürk, Ankara 1969.

gazyağı ve diğer yanıcı gazlar da «Ebî Leheb» den sayılır. Makinedeki çarkların, manivelaların ve diğer tamamlayıcı parçalarının birbirine olan bağlantı ve ilgileri ile meydana gelen kuvvetin bir kısmı sürtünme, yerçekimi ve itici kuvvetlerin etkileri altında azalır. Meydana gelen bu kuvvetle diğer tezgâhların işletilmesi mümkün olur. Bu kuvveti elde etmek için makineye lüzumlu yanıcı maddeyi ve diğer gerekli şeyleri vermek lâzım ve zarurîdir.

"SEYASLÂ NÂREN ZÂTE LEHEBİN"

Burada «Zât-ı Leheb» barut, dinamit ve elektrik gibi bir anda ateş alan ve ateşe dönüşen maddelerdir. Sınaî ilerlemeler insanların bolluk ve rahatlıkla yaşamalarını temine yardımcı olduğu gibi yine bu vasıtayla insanlığı yıkacak bin türlü araçlar icat edilmekte ve yapılmaktadır. Üzücü olan şurasıdır ki, bütün insanların ilim ve fenne ait bilgi ve icatları ile bir kimsenin bir tırnağını yapmağa güçleri yetmediği halde binlerce kişiyi bir anda yok edebilecek nice tehlike yaratan araçlara sahip bulunuyorlar.

Şu hal açık olarak gösteriyor ki, insanlar henüz hayvanlara yakışır şiddetli arzularını elde etmek için başkasının hakkına saldırmak gibi bir düşünceden kendilerini kurtaramamışlar ve ne yazık ki gerçek uygarlık ile kaynaşamamışlardır.

Bu gün insanlar arasında çok söylenen uygarlık anlamından maksat, yüksek ahlâk ve insanlık ise, bir köylü bile bu üstünlükleri anlayıp benimseyerek gerek kendisinin ve gerek başkalarının hakkına saygılı olabilir. Yok eğer, müsbet ilimleri en sonuna kadar ulaştırmak ise, bunun ahlâk ve görgü ile bir ilgisi olamaz. Zira, ilim ve maarif başka, ahlâk başkadır. İnsanlar, toplumla olan ilişkilerinde pek nadir olarak ilimlerini rehber edinirler; daha çok nefret, şiddetli arzu ve aşırı düşüncelerine kapılırlar.

"VEMREETÜHU HAMMÂLETELHATABİ Fİ CÎDİHÂ HABLÜN MİN MESEDİN"

Başkalarının hakkına saygı göstermeyen, haylaz, haydut bir kimse başkasının malını ele geçirmeğe kalkıştığı zaman zorla bunu başaramazsa silah kullanarak isteğini elde ettiği gibi, uluslar arasında da bu gibi kavgalar ve muharebeler her zaman olabilir. Bunun için değişik şekilde ateş saçan silahlar icat ve imal olunmuştur. Meselâ **"Hammâletel Hatabi"** yani kundağı olan ve **"Fî cîdihâ hablün min mesedin"** kullanılmasında kolaylık olmak için bir ip veya kayışı bulunan tüfenk namlusu bu türdendir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا جَٓاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُۙ ۝ وَرَاَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ ف۪ي د۪ينِ اللّٰهِ اَفْوَاجًاۙ ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْهُۜ اِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝

NASR SÛRESİ[6]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İZÂ CÂE NASRULLÂHİ VELFETHU * VE REEYTENNÂSE YEDHULÛNE Fİ DÎNİLLÂHİ EFVÂCEN * FESEBBİH BİHAMDİ RABBİKE VESTAĞFİRHU İNNEHU KÂNE TEVVÂBÂ *

---

(6) Nasr Sûresi: Allah'ın yardımından bahseder. Medine devrinde nazil olmuştur. 110 uncu sûredir. 3 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et; O'ndan bağışlanma dile çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.

Açıklaması

"İZÂ"

Bir kimsenin kendisini bir topluluğa bağlı hissetmesi, o topluluğun inanış, iş ve isteğinin sonunu iyice düşünmesiyle mümkündür.

"CÂE"

İnsan hayır ve şerrini bu şekilde tayin ederek yaşamı için gerekli olanları, bu gidişin icaplarına uydurmak suretiyle kazanması ve bağlı olduğu topluluğu yüksek bir mevkide tutması lâzımdır. Her hangi bir dini kabul demek, kendi manevî hallerini ve dünyaya ait işlerini, o dinde olan milletin meslek ve geleneklerine uygun olarak düzenlemesi demektir. Bir kimse, Allah'ın birliğine inanmak ve Muhammed ümmetine bağlanmak isterse, inanışını, yaptığı işi ve geçim tarzını islâmiyetin esaslarına uydurması lâzımdır.

"NASRULLÂHİ"

Bir millete intisap etmek için üç şeyin bilinmesi muhakkak surette icap eder; yükseliş bu suretle kabildir.

Birincisi: İlimdir. Milletin her ferdi hareketlerini ve geçimini, bağlı olduğu dinin icaplarına dayanarak belirtmeli ve sınırlandırmalıdır. Allah'ın birliğine inanan herkes dininin kurallarını ve cemiyet içindeki yerini ve ödevlerini bilmeli ve kendisini dinî hükümlere ve islâmlığa ait bilgilere vâkıf kimselerin uyarmaları ile ödevli saymalıdır. Cemaatle namaz kılanların duruş ve hareketleri, niyet ve düşünceleri bir olduğu gibi, bütün bir milletin fertleri dahi tek bir insan gibi aynı fikre sahip olmaları ve müşterek bir varlık kazanmaları lâzımdır.

İkincisi: Askerlik mesleğine dahil olan bir topluluğun, millî ve dinî birliğe kuvvet vererek, **"Allimû evlâdekümürremye vel avme"** hadisi gereğince, silah kullanma, yüzme v.b. gibi, askerliğin deniz, kara ve hava ile ilgili bütün fen ve kurallarını mümkün olduğu kadar bilmesi lâzımdır.

Üçüncüsü: İnsanların ihtiyaçlarını tedarik eyledikleri yer, bu âlemdir. Genel hayatın düzenlenmesi yolunda her memleketin mülkî kanun ve nizamları vardır. Devlet adamlarının, bu kanun ve nizamları iyi bir şekilde tesbit ve tatbik etmeleri ile millet ve memlekete refah ve saadet getirecekleri aşikârdır. Toplulukla uyuşamayan bir kimse, geçimini de sağlamaktan âciz demektir. Geçimini sağlamaktan âciz olan bir millette ise üstünlük düşünülemez. Bir milletin idarecileri o memleketin imarına ve halkın yararına gayret sarfetmezse o ülke, ölü hükmündedir. Bir kimse kendisine verilen işi kendi bilgi ve çalışmasıyla bir kat daha arttırırsa o kimsenin devlet hizmetinde kullanılması uygundur.

"VELFETHU"

Askerî komutanlar; askerî harekâta taalluk eden ilim ve fenlere tamamiyle vâkıf olarak tedbir ve denge üzere hareket etmelidir. Böyle komutanların emri altındaki kimseler fikir, bilgi, hareket ve geçim bakımlarından dengeli bulunmuş olurlar. Zira, emir verenler, bu şekilde yetişmiş, mesleklerinde ihtisas sahibi ve nefislerine hâkim kimseler olmazlarsa emirleri altında bulunanları doğru yola nasıl yöneltebilirler?

Bir memleketin:

Ekonomik ve idarî işlerini tanzim ile malî kuvvet ve itibarını tamamlayarak ve sulh zamanında orduları için gerekli malzeme, değişik mühimmat ve sair askerî ihtiyaçlarını mükemmel bir surette hazırlayan devlet idarecilerine;

Milletin dinî inanış ve millî ahlâkını, ve fertleri, mesleklerinde kendi yarar ve zararlarını anlayabilecek seviyeye yükseltecek din bilginlerine;

Harp ilmine dair nizam ve hususları millete öğreterek bütün harekâta ait emirlere aşina, zinde, hareketli ve inanmış kimseler yetiştiren ve her bir erin vatan müdafaası uğrunda üzerine aldığı görevin önem ve kutsallığını kendilerine bildirecek muktedir, gayret sahibi ve doğru komutanlara ihtiyacı vardır.

Böyle idarecilere, din bilginlerine ve komutanlara malik olan bir millet zaferi elde etmiş bahtiyar bir topluluktur ve onlara «fetih» vadedilmiştir. Zira, «zafer» barış zamanında, «fetih» de seferde elde edilen bir keyfiyettir.

"VE REEYTENNÂSE YEDHULÛNE Fİ DÎNİLLÂHİ EFVÂCEN"

İnsan, çalıştığı takdirde, istidadı oranında bir hakikate yükselir. Aklı ile ilmi, ilmi ile de yarar ve zararını idrâk etmesiyle ilâhî hakikatin hükmü altına girmiş olur. İnsanlığın eserleri olan bu yükseliş ve feyizler islâmlığın gereklerindendir. İslâmlık çalışmakla elde edilen bir dindir. Zira, kurallarına uyulmayan dinin parlaklığı olmaz. Adalet ve iyilik ile davranış insanların akın akın bu dine girmesini sağlar.

"FESEBBİH"

Sizi yoktan var eden Allah'ı tenzih* ediniz ve kutsallaştırınız, ki sizi lâyık olduğunuz nimetleri ile zinetlendirmiştir.

"BİHAMDİ RABBİKE"

Bu saygı, yüceltme ve tesbih** Allah'ın verdiği vücut ile minnettarlık ve istidatlarımızın olgunluğu neticesi elde edilen Velilik mertebesiyle Allah'ı zikretmek demektir. Zira, Allah'ın hamdi, sebep perdeleri arkasından, yarattığı bütün eşya ve mahlûkatın vücudunu gösterip bildirmesidir.

"VESTAĞFİRHU"

Kullar, işledikleri kusurlarından dolayı her zaman Allah'ın affına muhtaçlıklarını meydana koyarlar.

(*) Tenzih: Allah'ın, her türlü eksik ve noksandan uzak bulunduğuna ve insan vasfında olmadığına inanmak ve bunu söyleyip kabul etmek.

(**) Tesbih: "Süphânallah" diyerek Allah'ı kutsallaştırmak.

"İNNEHU KÂNE TEVVÂBEN"

Yüce Tanrı, kullarının kusurlarını «Tevvâb»* ismi ile görmemezliğe gelir. Askerî hizmeti kabul, Allah'a rücu demektir. Cenâb-ı Hakk onlara «Tevvâb» ismi ile tecelli eder. Nitekim, Bedir gazasında din uğruna harp edenlere Peygamberimiz "Ne isterseniz işleyiniz. Sizleri Allah mağfiret etmiştir." buyurmuşlardır.

(*) Tevvâb: Allah'ın isimlerindendir. Kullarının tövbesini kabul etmesi anlamına gelir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ يَٓا اَيُّهَا الْكَافِرُونَۙ ۝ لَٓا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَۙ ۝ وَلَٓا اَنْتُمْ
عَابِدُونَ مَٓا اَعْبُدُۚ ۝ وَلَٓا اَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْۙ ۝ وَلَٓا اَنْتُمْ
عَابِدُونَ مَٓا اَعْبُدُۜ ۝ لَكُمْ د۪ينُكُمْ وَلِيَ د۪ينِ ۝

KÂFİRÛN SÛRESİ[7]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

KUL YÂ EYYÜHELKÂFİRÛNE * LÂ A'BÜDÜ MÂ TA'BÜDÜNE * VE LÂ ENTÜM ÂBİDÛNE MÂ A'BÜD * VE LÂ ENE ÂBİDÜN MÂ ABEDTÜM * VE LÂ ENTÜM ÂBİDÛNE MÂ A'BÜD * LEKÜM DÎNÜKÜM VE LİYE DÎN *

---

(7) Kâfirun Sûresi: Kâfirlerden bahseder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 109 uncu sûredir. 6 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! De ki: "Ey inkârcılar!". "Ben sizin taptıklarınıza tapmam". "Benim taptığıma da sizler tapmazsınız". "Ben de sizin taptığınıza tapacak değilim". "Benim taptığıma da sizler tapmıyorsunuz". "Sizin dininiz size, benim dinim banadır".

Açıklaması

Kâfirun sûresinin müşahhasatı:

Nasr sûresinde bildirildiği gibi, gerek işgal edilmiş memleketlerde bulunan ve gerekse İslâm dininin kurallarındaki adalet ve doğruluğu görerek akın akın bu idarenin emrine giren kavimler ve muhtelif milletlerin tam barış ve anlayış içinde bir hayat tarzı seçmelerine dair şeklidir.

Bazı kimseler medeniyette olan bu uyuşma ve birleşmeyi dikkate almadıklarından bu sûreye hayretle bakmışlardır. Bir hadisin anlamına göre **"Sulh bütün hükümlerin üstündedir."** Böyle olunca bir millet için önemle incelenmesi ve tayin edilmesi icabeden şey gerek fertler ve gerekse milletler arasında yerleşecek olan, barışın esaslarıdır.

"KUL YÂ EYYÜHELKÂFİRÛNE"

"KUL" «Sedene-i Seb'a» dan yani Allah'ın Sübut sıfatları olan hayat, kudret, irâdet, kelâm, ilim, tekvin, semi', basar ve iksat'dan medeniyet ve görgü hususlarında insanın istidadına gelen feyizler. "YÂ

EYYÜHÂ" dan anlaşıldığı üzere, zekâ ve zihin açıklığı cihetiyle akıl ve anlayışın üç basamağına yönelmiştir.

"YÂ" uzak için kullanılmakta olup yeri belli olmayan bir kimseye zan ve ihtimal üzerine seslenişTir.

"EY" orta yakınlıkta olan için yani varlığı tahminle hissolunan bir kimseye seslenişte kullanılır.

"HÂ" yakın için olup karşısmda bulunana seslenişTir.

Burada seslenişten kasdedilen, topluluğun uyuşma ve birleşmeye olan istidadı oranıdır.

"ELKÂFİRÛNE" «Kâfir», başkalarına ait olan menfaatleri bir vesile ile kendisine mal eden ve işine yarayan şeyleri eline geçiren, böylece onların haklarını örtüp gizleyen kimse demektir.

Ekmeği ve iyiliği ile geçinip hayatını borçlu bulunduğu bir kimseye onun kendisine olan iyilik ve yardımlarını gizleyerek bazı aslı olmayan suç yüklemelerle aleyhinde haberler yayarak küfran-ı nimet eylemek yani nankörlük etmek de bu türdendir. Bu küfranlık değişik milletler arasında hattâ bir aile halkı içinde bile olabilir.

"LÂ A'BÜDÜ MÂ TA'BÜDÛNE VE LÂ ENTÜM ÂBİDÜNE MÂ A'BÜDÜ"

"İnanış ve hareketlerimde bağımsızım. Sizin mesleğinizi seçmem. Ölçülerimizde ve işlerimizde bize uymakta size ağırlık ve eziyet etmem. Bu cihet, akıl ve yargınızın vereceği karara bağlıdır. Fikrinizde serbestsiniz. Görgü hususunda inanışlar söz konusu değildir".

Bir arada yaşadığımız şu memleketin bolluk içinde geçinmesi ve ilerlemesi, el birliği ve anlaşmış bir tarzda yapılacak çalışma ve bulunacak çarelerle mümkündür.

Aynı memlekette yaşayan insanlar medenî bir surette geçinmek isterlerse o memleketin gelenek ve göreneklerini terk elmeyerek birbirleriyle dünya işlerinde birleşme ve dayanışma halinde olmaları ve medenî olmayan hal ve hareketlerden çekinmeleri lâzımdır. İyi ve güzel âdetlerin terk edilmesi milliyeti temelinden yıkar. Bir millet gelenek ve göreneklerini bırakarak milliyetini kaybederse bozulmuş ve dağılmış demektir. Her memleketin kendisine has âdetleri ve kanunları olması zorunludur. Saadet ve kurtuluşa varmak böylelikle mümkündür. Milletler arasında kin ve düşmanlık ayrılık yaratır. Bu takdirde bir azınlık doğar ve sonunda arabozukluğu ve ayrılık başlar. Bu gibi sakınılacak şeylerin kaldırılması, lisan ve yazının aynı olması, birliği meydana getiren sebeplerdir.

Medeniyet, bozuşma ve ayrılmayı önler, insanları daima iyiliğe yöneltir. Değişik topluluklardan meydana gelmiş olan bir memleket halkının o memleketin ilerlemesi ve yükselmesi işlerinde bir vücut imiş gibi hareket etmeleri lâzımdır. Her cemaatin ibadetleri Allah ile kendi aralarında olan bir husustur. Milletlerden istenen şey, mânâ ve inanış tarafını kalbinde taşıyarak görgü ve medeniyet hususlarında birleşip hepsinin birden meydana getirdiği devletin kudret ve kuvvetini artırmağa çalışmaktır. Yoksa birbirinin hal ve gidişlerini beğenmeyerek, eleştirerek ve ayıplayarak ömrünü geçiren kimseler medeniyette sağlam bir varlık gösteremezler. Bu gibi kimseler, ürünler arasında yetişen yabanî otlar gibidir.

"VE LÂ ENE ÂBİDÜN MÂ ABEDTÜM VE LÂ ENTÜM ÂBİDÛNE MÂ A'BÜDÜ"

"Din ve inanış bakımından olduğu gibi ekonomik bakımdan da sizin yaptığınız şeyin sorumluluğunu size bırakırım. Benim makbul tuttuğum yol ve hareket ancak memleketin bolluğa kavuşması ve milletin saadete ermesine yönelmiştir. Sizin de bu yoldaki çalışma ve gayretinizin verimli olmasını istiyorum." Halk birbirine karşı geleneksel saygısını koruyarak birbirini incitmekten sakınacak kadar temiz bir hal kazanmakla beraber her bir kişi mesleğinde olgunlaşmaya çalışarak iyi geçimini sağlayabilirse halkın tek tek olan bu ilerleyişi milletin medeniyet yolunda adım adım ilerlemesini sağlar. Millette karar ve sebat sahibi ve çalışkan insanların çoğalması ilerleme yolundaki adımlarını artırır. Böylece milletin ekonomik işlerinde cemaatleri ayırmaksızın birbirlerine yardım ve koruma elini uzatması insanlığın belgesi ve medeniyetin hakikatidir.

Herkesin, fen ve sanatta edinmiş olduğu bilgileri de gizlemeyerek insanlığın yararına sunması ve kendisi bununla da kalmayarak mesleğinde daha ziyade yükselmeğe çalışması lâzımdır.

İhtisas sahibi kimseler, türlü fenlerde sayısız tecrübeler sayesinde elde ettikleri faydalı şeyleri yazıp başkalarına duyurmayarak kendilerine saklarlarsa bu hal medeniyet yolunda ilerlemeyi büyük çapta aksatır.

“LEKÜM DÎNÜKÜM VE LİYE DÎN”

“Alıştığınız dinin icaplarının yerine getirilmesi elinizdedir. Biz de dinimizin göstermiş olduğu görevlerin yapılmasına memuruz.” Din ve inanışlar insanın nefsini ilgilendiren manevî bir emirdir. Aralarındaki münasebetlerde insanların bu hususu ileri sürerek dünyaya ait aşırı isteklerine alet etmeleri doğru değildir.

Bu söylenilenlerden, içtihadı menetmek veya müsaade etmek anlamı çıkarılmasın. Zira, medeniyetin fikirlerini ve görünürde olan getirdiklerini bir takım mânâlarla bozmayarak bakışlarımızı memleketin onarılmasına ve yükseltilmesine çevirmemiz lâzımdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَۜ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْۜ
۝ اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ ۝

KEVSER SÛRESİ[8]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İNNÂ A'TAYNÂKELKEVSER * FESALLİ LİRABBİKE VENHAR * İNNE ŞÂNİEKE HÜVEL'EBTER *

---

(8) Kevser Sûresi: Hz. Muhammed'e çok nimet verildiğinden bahseder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 108 inci sûredir. 3 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! Doğrusu sana pek çok nimet vermişizdir. Öyleyse Rabbin için namaz kıl, kurban kes. Doğrusu adı sanı ortadan kalkacak olan sana kin tutan kimsedir.

Açıklaması

Güneş, eşyanın genel yaşantısı üzerine bir etken ve kesin feyiz verici olduğu gibi, Hz. Muhammed'e indirilen Kur'ân'da canlılar âlemine şarta bağlı feyiz verici ve sınırsız bir iyilik ve fayda kaynağıdır. O'nun yüce emirlerine uyarak durmadan çalışınız. O'nsuz mânâ ve hakikat tecelli etmez. Ve yükselme meydana gelmez.

Güneş, eşyaya olan açık ve belli ilgisi ile cisimlerde olan etkilerini fiilen gösterir. Kur'ân ise eşyada olan özelliklerin, hakikatlerin mânâsını gösterir ve meydana çıkarır. Güneş'den gelen feyizler maddî ve aşikârdır. Kur'ân aracılığı ile gelen feyiz manevîdir. Birisi canlılarda düzeni sağlar; diğeri ruhları, ilerleyiş ve yükselişle mânâya vardırır. Birincisi inişle olup canlıların yaradılışıdır. İkincisi yükselişle olup ruhların keşif olunması ve açılışı içindir.

Bunların her ikisi de insanın tamamlanmasına hizmet eder. İlki insana ihsan edilmiş vücudun, ikincisi ise insanın kazandığı manevî yani âhirete ait vücudunun meydana gelmesi içindir.

Açıklamanın ikinci şekli

Tefsir sahibi bir çok kimselerin «KEVSER» den kasdedilenin Peygamberimizin evlâtlarından âlim olanların anlaşılacağını bildirmeleri gibi Seyyid Hüsameddin hazretleri de, doğru olup olmadığını araştırdıktan sonra, diyor ki:

İnsanların, Allah'tan en fazla korkanı ve ibadet edeni şüphesiz ki soy, ilim ve kalb temizliği bakımından en büyük ve mükemmelleri olan Seyyidler yani Peygamberimizin soyundan gelenlerdir. Çünkü, hakikat noktalarından veliliğin var oluşunun sıfat ve amel ile vasıflanması, Allah'ın kitabı ile kişiliği belirmiş olan ümmet içinde «Fazl-ı Melekûtî» nin devamını gerektiren vücut imkâniyle kendisini «Teshik-i Hazerât»*a yükseltmeğe vesile olan ilâhî isimlerin gölgesidir.

İşte, bu gölgeler gölgeliği ve bu ulu kanat altı her hal ve zamanda Hazreti Muhammed'in vücudunun aynıdır. Peygamberimiz, ancak peygamberliği ile belirmiş ve meydana gelmiş olup kendisinden sonra da artık peygamber yoktur. İşte bu sebeple, namaz kılan, kendisine **"Esselâmü aleyke eyyühen nebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtühu"** diye hitap etmektedir. Fakat ümmetiyle birlikte kalan peygamberliği, kitap ile sünnetden ibarettir.

Sünnete gelince; bu da ya peygamber evlâtlarının âlimleri veya Muhammed ümmetinden olan salih âlimlerdir ki bunlarda bir «Nübüvvet-i mutlaka» yani ilâhî hükümleri tebliğ etmek vazifesi vardır. Bu da kitap ile mümkündür. Kitap ise, ancak kendisinde be-

---

(*) **Teshîk-i Hazerât:** Aklın ulaşamayacağı derecede yüksek bir hakikattir ki insan, bunu vücuda getirmekle yükümlü değildir.

lirli bir «Nübüvvet-i mutlaka» toplanmış olan Muhammed ümmeti âlimlerinin ilmi ile belirebilir ve meydana çıkabilir. **"Vel bâkiyâtüssâlihâtü hayrün inde rabbike sevâben ve hayrün emelâ"**

Şehadet ederim ki, rahmetle dolu bir kalbe sahip ve bu ümmete bir Seyyid ve çok büyük bir senet olan peygamberlerin imamı efendimiz hazretleri Allah tarafından peygamberliği tamamen tasdik edilen bir peygamber olarak gönderilmiş ve bize, dille söylemeyen kitap olan Kur'ân ile dille söyleyen kitap olan Ehlibeytini, dine aykırı kötü ve fena yollardan korunmamız için bırakmıştır. Nitekim, peygamberimiz **"Terektü fî kümüssakaleyn kitâbullâhi ve ıtreti eneşdükümullâhi fî ıtreti eneşdükümullâhi fî ıtreti eneşdükümullâhi fî ıtreti"** buyurmuşlardır.

İmam Zeynelâbidin evlâdından devam etmekte olan bu yüce ehlibeyt, Ebî Tâlip oğlu Ali oğlu Hüseyin soyundan ve Fâtıma Zehra Hazretlerinin tertemiz neslinden Muhammed (S.A.S.) efendimiz Hazretlerine, açık ve doğru senetlerle ve Seyyid unvanı ile aralıksız bağlanır ve dayanırlar.

Ey, hak ve hakikati öğrenmek isteyen! bilmelisin ki: vücut ağacı, Peygamberliğe ait gizli çiçeklerden ilim ve maarif meyvelerini gösterdiği, bunlardan sonsuz iyilik kokularını Hazreti Muhammed'in soyundan belirttiği, hakikati araştırma ve Allah yolunu bulmada bu tertemiz soya verilmiş olan ilmin güzel kokusu ile arifleri kendilerinden geçirterek kararsız bıraktığı zaman, Âlemlerin Yaratıcısı, Peygamberimize **"İNNÂ A'TAYNÂKELKEVSER"** diye hitap etmişti.

Herkesce bilinir ki, ümmet peygamberi ile ve soylar da, ancak kitap ve sünnet ile kişiliğini isbat eder.

Ehlibeytin değerini bilenler sohbetlerine can atmışlar ve hizmetlerinde pervane olmuşlardır. Fakat, yarasa tabiatında olanlar hakikat nurunu göremeyerek Ehlibeytin ışığından müteessir olduklarından üzerlerine üşüşüp Hazreti Hüseyin gibi kimini şehit etmişler, kimini de, «Rükkân» Seyyidleri gibi, kendilerini gizlemeye mecbur etmişlerdir.

Seyyid Cürcânî diyor ki:

"Bir çok zındıkların kendilerini Hazreti Ali'ye nisbet ettiklerini gördüm. Siz o gibilerini gördüğünüzde: «Ey ebiltürab oğulları! yere geçiniz ve toprak gibi zillete mahkûm olunuz.» diyerek yüzlerine toprak atınız."

İnsanlar arasmda seyyidliğe nisbeti olduğunu saptamayanlara yakışan, seyyidlik iddiasında bulunmamaktır. Çünkü, seyyidlik manevî bir emirdir. Zâhirde bunun faydası yoktur. Bu sebepten her seyyid, büyükten büyüğe gelen ve Hazreti Peygambere soydan bağlılıklarını bildiren özel deftere kendilerini yazdırmalıdır.

Bu tertemiz soya mensup olanların çoğu, Peygamberimizin doğru yolundan ayrılmazlar. Bunlar arasında, ilâhî emirler dışında asla hareket etmeyen bir zatın bu soydan kesilmediği ve eksik olmadığı görülmüştür. Bu zatlar, soylarının temizliği icabı, Allah'dan başka kimseden hiç bir şey beklemezler. "İn-

nemâ yüridullahü liyüzhibe ankümürricse ehlelbeyti ve yutahhireküm tathiren”

Taberânî rivayet ediyor ki:

“Seyyid İmam Câfer Sadık efendimiz «Peygamberlik nurundan uzak bir zamanda bile bulunsanız her halde ana ve babalarınızı kaydetmenizi size bilhassa tavsiye ederim.» buyurmuşlardır.”

Peygamberimiz buyuruyorlar ki:

“Âlemlerin Yaratıcısı, insanlığı halkedip beni onların en hayırlı soyundan yarattı. Kabileleri şubelendirerek beni o şubelerin en hayırlı kabilesinden kıldı. Sonra aileler ve evleri ayırıp beni o ailelerin en hayırlısından kıldı. Ben onların zat, aile, vücut ve cisim bakımlarından en hayırlısı, en temizi, en saf ve erdemlisiyim. Rabbim siz Ehlibeytimden kir ve pasları yoketmiş ve sizi tam temizlikle tertemiz etmiştir.”

Bazıları tarafından, Peygamberlerin imamı efendimizin Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin efendilerimiz için **“Ene ebûhümâ ve ene asabetühümâ”** demesi **“Mâ kâne Muhammedün ebâ ehadin min ricâliküm”** âyetine nasıl muvafık olur? denilmiş ise de bunlara şu yolda cevap verilir, ki: Cenâb-ı Hakk «Zeyd ibni Hâris» ve «Abdullah ibni Zübeyr» için Peygamber efendimize isnad edilen babalığı kendisinden nefyetmiştir, yani kaldırmıştır. Halbuki Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin ümmet ve eshabın erkeklerinin oğullarından değildir, ki bu nefyin içinde olsunlar. Çünkü, ümmetin bu iki baş tacı, Hazreti Muhammed'in bir parçası olan Hazreti Fâtıma'dandır. Nasıl ki **“Kul teâlev ned-ü ebnâenâ ve ebnâeküm ve nisâenâ ve nisâ-**

eküm.." "mübâhele" âyetinde Peygamberimiz Hazretleri; Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin efendilerimizden başkasını çağırmamıştır. Yine bunu teyid ederek Peygamberimiz efendimiz buyurmuşlardır ki: **"Hasan ve Hüseyin mevcut torunlardan ancak birer ulu torundur."** Buradaki torundan anlaşılan da Muhammed'in pak torunlarından başkası değildir.

Bu konuda pek çok hadisler varsa da bir çok kimseler bu yüksek zatların niteliklerini öğmekte bir az ileri gitseler insanı «rafızîlik» ile suçladıkları için şimdiye kadar mübarek Ehlibeyt efendilerimizi üstün tutmaktan, kendilerine en yakın olanlar bile çekinmişler ve her bakımdan müstahak oldukları yüksek nitelikleri kendilerine söylemeğe Ehlibeyt âşıkları da cesaret edememişlerdir.

İmam Şâfiî'nin menkabelerine dair yazdığı bir kitabında imam «Ebûbekir Beyhaki» meramını şu şekilde bildiriyor:

"İdris'i Şâfiî'ye, insanların, Ehlibeyt menkabelerini dinlemek istememelerinin veya Ehlibeyte ait bir fazileti anmamaları ve bir kimse bunlara dair bir şey söyleyecek olursa, «bu adam hududu aşıyor, bunun için rafızîdir.» demelerinin sebepleri sorulmuş, o sayın içtihad sahibi de parlak bir beyit söylemiş ve demiştir ki: «Bir mecliste Ebî Tâlib oğlu Hazreti Ali ile kadınların Seyyidesi Fâtımatüzzehra ve Hasaneyn Ahseneyn (Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin) anılsa o kimseye, yahu! bakınız bu adam rafızî lakırdıları söylediği için kendisi de rafızîdir; diye hükmederler. İşte, ben bu gibi akıl ve anlayışı olmayan kimselerden asıl koruyucu Allah'a sığınırım ki, başkanlık sevdasının gözlerini kör, kulaklarını sağır ettiği bu adamlar Ehlibeyt sevgisini rıfız sanıyorlar.»"

Peygamberimiz, **"Evlâdınıza Kur'ân'ı ve Ehlibeyti sevmeği öğretiniz"** buyurmuşlardır.

Seyyid Müştak Hazretleri buyuruyorlar ki:

"Genel ahlâk, başkanlık sevdası ile berbat ve perişan olmuş ve bunun için doğru ile yalan birbirinden ayırt edilemez olmuştur."

Ebül Hasan bin Cübeyr şu beyti ile Peygamber soyuna sevgisini bildirip bağlılığını tekrarlayarak: "İnsanların Seyyidi Efendimizle amcasının oğlu Hazreti Murtaza'yı ve cennet bağının yeni yetişmiş iki gülü Haseneyni ve tertemiz anneleri Fâtıma'yı, sonsuz ve devamlı saygı ve muhabbetle severim. İşte bunlar Cenâb-ı Hakk'ın ezelde kendilerinden her türlü kir ve kötülükleri, her nevi noksan ve ayıpları yok ederek birer elmas parçası olmak üzere yarattığı yüksek zatlar olup Allah bunları hidayet ufuklarında parlayan birer güneş yapmıştır. İşte bu sebeple kendilerini sevmek, her mümine bir kulluk borcu, âhiret için de emniyet azığıdır." **"Mahabbetü ehlebeyti kesefîneti nûhin men rekibehâ necâ ve men terekehâ heleke."**

İbni Sa'd'ın Siyer kitabında rivayet ederek bildirdiği bir hadiste Peygamberimiz efendimiz:

"Ehlibeytimi daima birbirinize hayırla tavsiye ediniz. Çünkü ben yarın Allah'ın huzurunda onlar tarafından davacı ve hasmınızım. Ben her kimden davacı olursam Cenâb-ı Hakk da ondan davacı olur. Al-

lah'ın düşman olduğu bir kimse de Allah tarafından Cehenneme atılır." buyurmuşlardır.

Mâverdî; Ebu Said-i Hudrî'den:

"Peygamberlerin Seyyidi Efendimizin kırk gün sabah namazı vaktinde Fâtıma Hazretlerinin kapısına gelerek: «**Ey Ehlibeytim! Cenâb-ı Hakk'ın merhamet eserleri ve inayet bereketleri, emniyet ve selâmet encamı sizlere olsun. Cenâb-ı Hakk size merhamet buyursun, kalkınız namaza! Allah zülcelâl ancak sizden her türlü kusur ve ayıpları tamamen temizlemek istiyor.**» buyurduklarını gördüm." dediğini rivayet etmiştir.

İbni Cerir ve İbni Münzir ile Taberrânî'den de; sekiz ay bir müddetle Resulullah efendimizin sabahları bu yol üzere hareket buyurdukları rivayet edilmiştir.

Said-i Hudrî diyor ki: "Ben Hazreti Peygamberden böyle her sabah Fâtıma'nın kapısına teşriflerini sordum da cevap olarak, «**Allah zülcelâl Hazretleri kızım Fâtıma ile damadım Ali'den kıyamete kadar pek çok yüksek şecere yani temiz evlâtlar getirecektir. İşte her günkü gelişim onlardan birisi içindir.**» buyurdular."

Ali Zeynelâbidin Hazretleri buyurmuşlardır ki:

"Peygamberimizin Fâtıma evlâdı sayısı kadar gelişleri Fâtıma'nın temiz soyundan gelecek her Seyyid'in bir mebusluk süresine işaret olup bu birer asır sürecektir. Bunun için, her asrın bir mebusu vardır ki bu mebus Peygamberimizin yüce makamlarını temsil eder."

Hazreti Fâtıma, Peygamberimizin miracı senesinde dünyaya gelmişler ve bu mutlu günde "Kevser" sûresi inmiştir. Kutlu anneleri Hazreti «Hatice» dır

Ebî Ömer'den bir rivayette: "Hazreti Fâtıma'nın doğumları Peygamberimizin ömürlerinin kırk birinci senesinde (M. 608) yani Peygamberlik nurunun yayılmasından bir sene sonradır. Hazreti Zehra'nın Fatıma olarak isimlendirilmesi, Cenab-ı Hakk'ın, kendisi ile beraber sevdiklerini ve dostlarını da Cehennem ateşinden kesin olarak korumuş olmasındandır." denilmektedir. Hazreti Fatıma'nın dünyaya şeref verdikleri sırada "Kevser" sûresinin inmesi ile "**İNNÂ A'TAYNÂKELKEVSER**" yüce âyetinin işaret ettiği anlam da bunu dogrular.

Bir de, Hayrünnisa Fâtımatüzzehra Hazretlerinin diger insanlara has ilişkilerden ve tabiî kir ve pastan azade ve tertemiz olması kendilerinin bu isimle adlandırılmasına vesile olmuştur. Bu sebeple, iki yüce nesep, Hasan ve Hüseyin efendilerimizin doğumlarında Hazreti Fâtıma'da hamileliğe ait olan arızaların hiç birisi görülmemiştir.

Taberânî; güvenilir ve itimada değer kimselerden rivayet edilen bir senedi ilk defa ortaya çıkararak diyor ki:

"Peygamberimiz efendimiz Fâtıma'ya «**Kızım! Rabbim ne seni, ne de evlâtlarından bir kimseyi katiyen azaba düşürmeyecektir.**» buyurmuşlardır.'

Taberânî ve Bezzaz ile Ebû Nüaym, Hazreti Peygamberimizden ilk olarak nakledip diyorlar ki:

"Peygamberimiz efendimiz; «**Kızım Fâtıma, ezelî ismet gevherini tamamen muhafaza ettiği için Âlemlerin Yaratıcısı kendilerinin tertemiz evlâtlarına da Cehennemi haram kılmıştır.**» buyurmuşlardır."

Mücahit'den bir rivayette deniliyor ki:

"Peygamber efendimiz, Fâtıma'nın elini tutarak saadethanelerinden çıkıp «**Her kim Fâtıma'yı tanırsa tanısın. Şayet, bilmeyen varsa bilsin, ki Fâtıma benim kızım ve benden bir parçadır. Bu, benim kalbim ve ruhumdur. Kim Fâtıma'ya eziyet ve cefa ederse bana eziyet etmiş, bana eziyet eden de Cenâb-ı Hakk'a eziyet etmiş olur.**» buyurmuşlardır."

Bir topluluğun içinde Ehlibeytten bir kimsenin bulunması bu topluluğa mutluluk müjdesidir. Onların şeref ve haysiyetlerini, Allah tarafından verilmiş olan seçkinliklerini takdir ederek kendilerine saygı göstermek ve onlara ağır gelecek, onları usandıracak hal ve hareketlerden sakınmak lâzımdır. Özellikle, Allah Kur'ân'da "**Kul lâ es'elüküm aleyhi ecren illel'meveddete fil kurbâ**" yüksek âyetiyle Ehlibeyte sevgi ve saygıyı farz kılmıştır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَرَاَيْتَ الَّذ۪ي يُكَذِّبُ بِالدّ۪ينِۜ ۝ فَذٰلِكَ الَّذ۪ي
يَدُعُّ الْيَت۪يمَۙ ۝ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِۜ ۝
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّ۪ينَۙ ۝ اَلَّذ۪ينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَۙ ۝
اَلَّذ۪ينَ هُمْ يُرَٓاؤُ۫نَۙ ۝ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۝

MÂÛN SÛRESİ(9)

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

EREEYTELLEZÎ YÜKEZZİBÜ BİDDÎN * FEZÂLİKELLEZÎ YEDU'UL YETÎM * VE LÂ YEHUDDU ALÂ TAÂMİLMİSKÎN * FEVEYLÜN LİLMUSALLÎNE * ELLEZÎNE HÜM AN SALÂTİHİM SÂHÛNE * ELLEZÎNE HÜM YÜRÂÛNE * VE YEMNEÛNEL'MÂÛN *

---

(9) Mâûn Sûresi: Aynı kelime ile sona ermekte olduğundan bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 107 nci sûredir. 7 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! Dini yalanlayanı gördün mü? Öksüzü kakıştıran, yoksulu doyurmaya yanaşmayan kimse işte odur. Vay o namaz kılanların haline ki: Onlar kıldıkları namazdan gafil olanlardır. Onlar gösteriş yapanlardır. Onlar eğreti olarak basit şeyleri dahi vermeyenlerdir.

Açıklaması

"EREEYTELLEZÎ YÜKEZZİBÜ BİDDÎNİ FEZÂLİKELLEZÎ YEDU'UL YETÎME VE LÂ YEHUDDU ALÂ TAÂMİLMİSKÎNİ"

Peygamberimizin bildirdiği ve tek vücut gibi memleketin yasa ve düzenlerine uyan bir topluluğun bağlı olduğu dine ilgisizlik ve saygısızlık göstererek hükümlerini yalanlayan kimse, müslümanlığa kayıtsız bir durumda kalır; bu ayrılık yüzünden ulusun her hal ve hareketleri kendisine ağır ve fena gelir. Bu gibi kimseler ahlâkı idare edecek bir inanışa sahip olmadıklarından meslek ve yolları daima kararsızdır; hayır ve şer bile, kendi kanaat ve inançlarına göre değişiktir. Bunlar dini, ne doğrulama ne de yalanlama konusunda özel bir fikir sahibi olmayıp bu halleriyle yokluk vâdisinde kalanlardır.

Bilgi ve görenekleri gereği olarak, İslâm dininin hüküm ve esaslarını bilmediklerini göz önüne almıyarak, üstünkörü bir araştırma ile, bütün dinleri çevreleyen bu büyük dini eleştirmeğe kalkışırlar.

Müslümanlıkla ilgilenmeyen bu kimseler, din kurallarına uygun hareket edenleri alaycı bir gözle görürler. Bunların şu halinden cesaretlenen, islâmlık aleyhdarı kimselerin, bozguncu çalışmalarını artırarak akla ve hayale gelmeyen bin türlü iftiralarla islâmlığı dünyanın gözünden düşürmeğe uğraştıkları apaçıktır.

Yukarıda yazılanlardan açıkça anlaşılacağı üzere dini yalanlayan kimselerden memlekete hiç bir zaman fayda umulmaz. Aksine olarak çevrenin dışına, ulusun haysiyet ve itibarını bozan bir sarsıntı yansıtırlar ki bu hal ulusun dışarı ile olan ticaret ve diğer ilişkilerindeki yararlarına büyük çapta zarar verir.

Dinî inanışları ve ahlâk sağlamlığı olmayan kimselere ulusun hayatını ilgilendiren önemli işleri vermek büyük bir yanlışlıktır. Bunları ayırmak ve seçmek için ulusa olan bağlılıklarını göz önüne almak yeter. Ulusun yetim ve fakirlerinin, güçsüz ve düşkünlerinin halleriyle olan ilgileri bu bakımdan en doğru ölçüdür.

Herkesin, milletine olan saygı ve sevgisini, başarıp meydana getirdiği şeylerle göstermesi lâzımdır. Milletin fertleri her işlerinde birbirine yardım etmeğe ve birbirlerini korumağa borçludurlar. Bundan. fakir ve güçsüzlere sadaka vermek anlaşılmaz. Fakirlere verilen para her ne suretle olursa olsun onu dilenmekten alıkoyamaz ve ihtiyacını gideremez. Burada bahis konusu olan sadaka değil, ancak yetimlerin hakkının korunması. fakir ve güçsüzlerin rahat yaşamasını sağlamak ve güçlerini artırmak yolunda lâzım gelen hayırlı davranışlardır ki bu sayede millete maddî ve manevî bir çok faydalar ve yararlar sağlanacağı açıkça anlaşılır.

"FEVEYLÜN LİLMUSALLÎNE ELLEZÎNE HÜM AN SALÂTİHİM SÂHÛNE"

O kimseler ki, ne kendisinin ne de başkalarının hak ve yararını iyice bilmeksizin güç ve kuvvetini faydasız şeylere harcar ve zararı faydaya, istek ve arzularını dinine üstün tutar ve beyhude yere ömrünü tüketip zarar ve acıya uğrarlar.

Bu kimselerin kıldığı namaz halkın yakınlığını çekmek için yaptıkları bir gösteriden öteye geçmez. Yoksa onlar namaz kılıp kılmadıklarından bile habersizdirler. Bu adamların gafletleri kendilerini namazın sınırından uzakta bulundurur. Bu gafleti doğuran şey islâmlığa manen ilgisizlikleridir ki bu yolda bulunan kimseler münafıklardandır. Bunlar «Hazerât-ı Hams»*dan Milk'de kalarak Melekûta yükselemediklerinden mahiyet ve hakikatleri şeriata aykırı ve örtülü kalır.

"ELLEZÎNE HÜM YÜRÂÛNE"

Bunlar şu münafıklar topluluğudur ki bütün hal ve hareketleri ikiyüzlülükdür. İş ve ibadetleri, Allah için olmayıp sadece dünya menfaatlerini elde

---

(*) Hazerât-ı Hams: Milk, melekût, nasût, lâhut, ceberut'dan ibarettir. Milk (mülk): Birinin tasarrufu altında bulunan şey; Melekût: Ruhların ve meleklerin âlemi; Nâsut: İnsanlığa ait şeyler; Lâhut: ulûhiyet = Allahlık vasfı; Ceberut: Allah'ın büyüklüğü, ilâhî kudret.

etmek içindir. Bunlar genellikle halkın toplu bulunduğu yerlerde bir takım acaip hareketler ile halkın dikkatini çekecek bir tarzda yaptıkları hal ve hareketlerden ibarettir. Çünkü bu gibi ikiyüzlüler etraflarındaki topluluğun takdirini umduğundan ve Allah'tan gafil bulunduğundan halk için kıldığı bu namazda abdest ve temizlik gibi namazın şartlarına uyduğu da şüphelidir. Peygamberimizin bir hadis-i şerifinde **"kemmin musalliyin leyset min salâtihi illettaabu vennasabu ve kem min sâimin leyse min sıyâmihi illelcûu vel atşu"** (Yani, Namaz kılanlardan bazılarının namazından hâsıl olan sevap ancak yorgunluktur. Ve oruç tutanların bazılarının orucundan hâsıl olan sevap ancak açlık ve susuzluktur.) buyurulmuştur. Allah'tan gafil bulunarak halka karşı ikiyüzlülükle yapılan iş ve ibadet yorgunluktan başka bir sonuç vermeyeceği gibi o ibadetin ne din ve ne de dünyaca kendisine bir yararı dokunmaz.

Yazık o kimselere ki ömürlerini gaflet içinde evham ve zan ile kötü yolda geçirirler. Bunlar kuruntulu ve kuşkulu adamlardır. Kimseye karşı ne emniyet ve itimat, ne de içten bir duygu ve iyi görüş sahibi olamazlar. Aç gözlü bakışları dünya malından başka bir şey görmez.

"VE YEMNEÛNEL MÂÛN"

Bu kimseler dünya malına o derece sevgi ve eğilim gösterirler ki kendilerinden ödünç olarak ev ihtiyacından bir şey bile istenilse vermekten kaçınırlar. Yakınlarına karşı en ufak bir yardımı yapmaktan dahi çekinirler. Bu haller onların kendi milletine karşı olan duygu ve ilgilerini pek açık olarak gösterir ki bu gibilerden memleket ve milletine maddî veya manevî bir fayda beklemek boştur.

Açıklamanın İkinci Şekli

"YÜKEZZİBÜ BİDDÎN"

ile bildirilen birinci grup; milletin nüfuz ve kudretini, haysiyet ve itibarını kırmağa çalışarak dışla olan işlerinde ve ilişkilerinde karşılaşacağı saldırı ve tehlikelere karşı milleti zayıf düşüren bir kısım halktır.

"VEYL"

kelimesi ile kıyaslanan ikinci gruptaki kimseler ise, nefs ve heveslerine uyarak halkın iyi görüş ve yakınlık duygusunu kazanmak dileği ile bilgisizce hal ve hareketlere başvururlar, islâmlığın yücelik ve temizliğiyle uzlaştırılamıyacak bazı boş fikirleri destekleyip islâmlar arasında zıt akımlar meydana gelmesine sebep olurlar, bu suretle fertleri birbirlerine karşı ruh bakımından uzaklaşmış ve nefret eder bir duruma koyarak islâmlığın emrettiği bağlılık ve sevgiyi bilmeyerek bozmaya çalışırlar. Bunlar, halka karşı daima din ve ibadet yolunda görünmekle beraber islâmların hiç bir halini beğenmeyen ve onlarda olabilen kusur ve ayıpları düzeltme çarelerini düşünmeyerek onları azarlamakta bir çeşit gurur duyan ve dünyada kendisinden başka kimseyi beğenmemek gibi şeytana yakışan bir halde bulunan kimselerdir.

Milleti uyarmak yolundaki hayırlı hizmet, toplum yaşayışı üzerinde en etkili kuvvet ve egemenliği haiz olması lâzımgelen din bilginlerine düşen görevlerden ise de bu şeref ve yüceliği canına minnet bilen herkes, yetenekli olsun olmasın, o kıyafete bürünmüş ve bundan ötürü bileni veya bilmeyeni ayırıp seçmek pek zor olmuştur.

Kendilerini ilmin sahibi gibi göstererek ve onun verdiği hak ve yetki ile halkı, ahlâk ve dinini düzeltmek için isteklendirmeğe ve gayrete getirmeğe kendilerinde bir hak gören bu gibi insanlar, milletin ahlâk ve maneviyatındaki gerileme ve bozulma sebeplerini araştıracak ve aydınlatacak bilgi ve yeteneğe sahip olmadıkları gibi sebeplerinin ortadan kaldırılması için de bir görüş ve tedbir gösterecek güce sahip değildirler.

Bunlar zamanın ihtiyaçlarına göre halkı aydınlatacak bir ilim kudretine sahip olmadıklarından evham ve hayallere dayanan bir takım hikâyelere dinî şekil vererek akıl ve mantık dışı sözlerle halkın fikirlerini karıştırmaktan başka bir şey yapamazlar.

Milletin din âlimleri, milletin fertlerinin uyarıcısı ve koruyucusu olan ve onu idare eden bütün kuvvetlerin üstünde bir hükme sahip ve Allah'ın kitabının yüksek emirlerinden başka hiç bir kuvvete boyun eğmeyen büyük kimselerdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لِاِيلَافِ قُرَيْشٍۙ ۝ اِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَٓاءِ وَالصَّيْفِۚ ۝
فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِۙ ۝ اَلَّذ۪ٓي اَطْعَمَهُمْ
مِنْ جُوعٍ وَاٰمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۝

KUREYŞ SÛRESİ[10]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

LİİLÂFİ KUREYŞİN * ÎLÂFİHİM RIHLETEŞŞİTÂİ VESSAYF * FELYA'BÜDÜ RABBE HÂZELBEYTİ * ELLEZÎ AT'AMEHÜM MİN CÛİN VE ÂMENEHÜM MİN HAVF *

---

[10] Kureyş Sûresi: Kureyş kabilesinden bahseder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 106 ncı sûredir. 4 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Kureyş kabilesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır. Öyleyse kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren bu Kâbe'nin Rabbine kulluk etsinler.

Açıklaması

"LİİLÂFİ KUREYŞİN"

Kureyş'in alışma ve uyuşması hususunda ilâhî fiillerin tecellisinin meydana gelişi olayını anlamış bulunuyorsun. Burada kureyş'den anlaşılan mânâ gezici kervan veya ticaretle uğraşan bir topluluk demektir.

"İLÂFİHİM RIHLETEŞŞİTÂİ VESSAYFİ"

Onların bu alışma ve uyuşmaları sıcak ve soğuk uzak ülkelere gidip gelmelerini sağlamak içindir. İnsanlar ihtiyaçlarını düzene koymak için birbirlerine muhtaç bulundukları gibi milletler de aynı sebeplerin etkisi altında olduklarından birbirleriyle ilişkilerde bulunmak zorundadırlar. Her aile, her kavim ve kabile başkanlarının himayesi altında bulunduğu gibi milletler de dış ülkelerle olan ilişkilerini uzlaştırmak ve devletin önemli işlerini yönetmek için, üstün bir kuvvetin idaresi altında bulunmalıdırlar.

"FELYA'BÜDÜ RABBE HÂZEL BEYTİLLEZİ"

Bir kavmin fertleri, kendi topluluğunu yönetim ve eğitimi altında bulunduran hükûmetin yapacağı anlaşmalar sayesinde diğer memleketlerde seyahat ve ticaret serbestliği sağlar. Ve yine bu kuvvetin kayırması ve koruması ile oralardaki hak ve yararlarını koruyabilir. Hükûmetin dışta olan sözügeçme ve saygı görmesi ise milletin göstereceği güven ve doğruluk sayesindedir.

"AT'AMEHÜM MİN CÛÎN VE ÂMENEHÜM MİN HAVF"

Aranılan niteliği taşıyan bir hükûmet, memleketin gerek iç gerekse dış işlerinin doğru ve akla uygun tarzda yürümesine çalışarak milletin ticarî ve siyasî menfaatlerini tamamlamağa gayret eder. Tedbir ve anlayışla işlerini idare eden bu hükûmet milletin uğrayabileceği bütün felâketleri göz önüne alarak lâzım gelen tedbirlere baş vurup onları açlık ve susuzluk, hastalık ve illet gibi tehlikelerden ve düşman saldırısı korkusundan uzak tutar ve korur.

Açıklamanın İkinci Şekli

"LİİLÂFİ KUREYŞİN İLÂFİHİM RIHLETEŞŞİTÂİ VESSAYF"

Fertlerin birbirleriyle dostluğu ve kaynaşması islâmiyetin gereklerindendir. Müminler arasındaki bu kardeşlik bağı onların yaz, kış diğer memleketlere gitmelerini kolaylaştırır. Her müslüman seyahati sırasında din kardeşinin yardımını görür. Bununla beraber milletlerin kendi seyyah gruplarının başka memleketlere güvenlik içinde gitmelerini sağlamak için diğer milletlerle aralarındaki işlemlerde gerekli anlaşmaları yapmaları lâzımdır.

"FELYA'BÜDÜ RABBE HÂZEL'BEYTİLLEZÎ"

Bütün işlerde, insanlığa, doğru yolu gösteren ve bu yoldan ayrılanların durumunu yüce kitabı ile belli eden Allah'a ibadette uyanık olmak ve farz olan namazı zamanında kıbleye karşı toplulukla kılmağa çok dikkat eylemek ve yabancı memleketlerdeki din kardeşlerini öğrenmek ve kendini onlara tanıtmak lâzımdır.

"AT'AMEHÜM MİN CÛİN VE ÂMENEHÜM MİN HAVF"

İşlerinde ve isteklerinde islâmlığın doğru yolundan ayrılmayan kimseler her nerede olsalar din kardeşleri tarafından korunurlar ve açlık kaygısından ve başka korkulardan emin bulunurlar.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْف۪يلِ ۝ اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
ف۪ي تَضْل۪يلٍ ۝ وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَاب۪يلَ ۝ تَرْم۪يهِمْ
بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجّ۪يلٍ ۝ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَاْكُولٍ ۝

FİL SÛRESİ[11]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

ELEM TEREKEYFE FEALE RABBÜKE BİASHÂBİL' FİL * ELEM YEC'AL KEYDEHÜM Fİ TADLÎLİN * VE ERSELE ALEYHİM TAYREN EBÂBİLE * TERMÎHİM BÎHİCÂRETİN MİN SİCCÎLİN * FECEALEHÜM KEASFİN ME'KÛL *

---

(11) Fil Sûresi: Fil olayından bahseder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 105 inci sûredir. 5 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! Kâbe'yi yıkmağa gelen fil sahiplerine Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? Onlarm üzerine, sert taşlar atan sürülerle kuşlar gönderdi. Sonunda onları, yenilmiş ekin gibi yaptı.

Açıklaması

Yaradılmışların içinde hayvanların en büyüğü ve zekâ bakımından üstün olanı fildir. Bunların çoğunlukla bulunduğu yerlerde kendilerinden edilen istifadeler, okuyan ve inceleyen kimselerce bilinmektedir. «Ashab-ı fil», fil gibi büyüklük taslayan bir millet, bir topluluk veya onlardan bir kimse demektir.

"ELEM TEREKEYFE FEALE RABBÜKE BİASHÂBİL'FİL"

Filin büyüklüğüne ve heybetine dayanarak ordularını ileri süren kendini beğenmiş, aldatıcı ve hileci bir kavme vaki olan, Allah'ın tecellisinin ne surette cereyan ettiğini görmüyor musun?

"ELEM YEC'AL KEYDEHÜM Fİ TADLİLİN VE ERSELE ALEYHİM TAYREN EBÂBİLE TERMİHİM BİHİCÂRETİN MİN SİCCİLİN"

Rabbin, onların hile ve oyunlarını boş çıkararak kendilerini zarar ve ziyanda bırakmadı mı? Her türlü hile ve aldatmaları en sonunda kendilerine karşı sonuçlanmadı mı? Onlar, ancak gökten gelecek bir kuvvetin başlarına musallat olmasıyla yenilgiye uğrayacaklardır. Bu havaî kuvvet, yani uçak, füze vb. araç ve silahlar, onların üzerlerine aslı «cahîm»* olan «siccîl»** den bir takım yıkıcı, yok edici maddeler atarlar. Bunlar o derece etkili ve tahrip edicidir ki, henüz meydana gelmeyen bu maddeden bir kısmı bir memleketin üzerine atılacak olsa o şehri az bir zaman içinde yıkarak harap eder. Bu halin meydana gelmesi zamanı yaklaşmadı mı?

"FECEALEHÜM KEASFİN ME'KÛLİN"

Bu uçaklar, toplu halde karadan ve denizden, büyüklüğüne ve gücüne böbürlenen ulusların şehirleri üzerine yayılarak bu maddeyi atarlar ve onların güzel ve bakımlı olan memleketlerini kısa bir müddet içinde yerle bir ederler. Rabbin onların topluluklarını, «Asfı me'kûl» yani vücutlarından kimse yararlanamıyacak şekilde, herbir hayır ve menfaatten mahrum bırakmayacak mı?

(*) Cahîm: Cehennem anlamına gelen bu kelimeyi, Seyyid Ahmed Hüsameddin Hazretleri benzetiş olarak kullanmıştır.

(**) «Siccîl» kelimesi de cehenneme ait olan bu kelimeden çıkarılan ikinci bir mânâdır. 75 yıl evvel bu eser yazıldığı zaman böyle bir madde bulunmadığı için «henüz meydana gelmeyen» deyimi kullanılmıştır. Uçaktan atıldığı zaman bir şehri kısa bir müddet içinde yerle bir ettiği göz önünde tutulursa «Siccîl» den kasdedilen mânânın bu günkü nükleer silahlar olması kuvvetle muhtemeldir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍۙ ۝ اَلَّذ۪ي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُۙ ۝
يَحْسَبُ اَنَّ مَالَهُٓ اَخْلَدَهُۚ ۝ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِۘ
وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْحُطَمَةُۜ ۝ نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُۙ ۝ اَلَّت۪ي تَطَّلِعُ
عَلَى الْاَفْـِٔدَةِۜ ۝ اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌۙ ۝ ف۪ي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ۝

HÜMEZE SÛRESİ[12]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VEYLÜN LİKÜLLİ HÜMEZETİN LÜMEZETİN * ELLEZİ CEMEA MÂLEN VE ADDEDE * YAHSEBÜ ENNE MALEHÛ AHLEDE * KELLÂ LEYÜNBEZENNE FİLHUTAMETİ * VEMÂ EDRÂKE MELHUTAME * NÂRULLÂHİL'MÛKADETÜ * ELLETİ TETTALİU ALEL'EF'İDE İNNEHÂ ALEYHİM MÜ'SADETÜN * Fİ AMEDİN MÜMEDDEDE *

---

[12] Hümeze Sûresi: Dilleriyle çekiştirenlere lânet ile başlar. Mekke devrinde nazil olmuştur. 104 üncü sûredir. 9 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Mal toplayarak onu tekrar tekrar sayan, diliyle çekiştirip, yüzünden de alay eden kimsenin vay haline! Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanır. Hayır; o, and olsun ki, kırıp geçiren yere atılacaktır. Kırıp geçiren yerin ne olduğunu sen bilir misin? O, yüreklere çökecek olan, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. Onlar, uzun sütunlar arasında, her yönden o ateşle kapatılmışlardır.

AÇIKLAMASI*

"VEYL"

Bu kelime müşahhasat suretiyle «HAYAL» kelimesine dönüşür. İlimlerin çoğu hayalde olduğu gibi, insanlar için bir eser yaratma ve icat etme de yine hayaldedir.

Hayal; dıştan içe doğru daima akış halinde olup insanların akıl ve anlayışlarım, henüz meydana gelmemiş olan şeylerin âleminden vücut bulma âlemine getirmek için bir yol, bir kılavuzdur.

"LİKÜLLİ"

Hayalin, «levh-i makûsu» na yani, insan dimağında yansıdığı kısım üzerine nakşolan şey, aynı, yaratılmış hayat sayılır. Meselâ: Sanayide kullanılan aletlere ve mihanikî edevata aksederse onların hare-

---

(*) Bu açıklama Hümeze sûresinin; sanatla meydana gelebilecek şeylerin, önceden hayalde zuhuruna dair şeklidir.

ketini sağlayan hayat, hayalde nakşolan «şekil» dir. Zira, hayalin levh-i makûsuna nakşolan, hayatın şeklidir. Eşyadaki sanatla meydana gelen hayat, hayalde şekillenmiş olan hayatın, bu âlemde aksetmesinin eseridir.

"HÜMEZETİN"

Allah'ın isimlerinin insanlardaki tecellisinden olan şekil; tasavvur olunan şeyin evvelce kazanılmış olan bilgilere dayanmasıyla meydana gelir. Bu suretle, hayalde bir nevi ilim peyda olur.

"LÜMEZE"

Hakikati, levh-i hayalde şekillenen bir şeyi vücuda getirmek için, insanların istidadında ilâhî isimlerin tecellisine göre tezahür etmiş olan ilmin hayalde peyda olan ilimle bir araya gelmesi ve birleşmesi lâzımdır.

Maddî ilim ve fenler meydana gelmezden evvel, hayal şeklinde gösterildiğinden nakşolan aksinde tam bir uygunluk kazanabilirse o şeyde hayat eserleri görülür. Düşünülen mânâ şekle aksettiğinde, hayalde olan resmi ortaya çıkmakla vücut bulan bu şeklin görünüşüne «Lümeze» denir.

"ELLEZÎ CEMEA MÂLEN VE ADDEDE"

Düşünme ile hayal aynasına akseden buluşların uygunluklarını tetkik ve tesbit için, evvelâ onları kağıt üzerine resmederek tasarılarını teorik bilgilere uyguladıktan sonra, bu şekle tatbik edip o şeyin icadı ve meydana getirilmesi kabil olur. Bunun için de malî güce dayanarak gerekli olan maddeleri tamamlamak lâzımdır.

"YAHSEBÜ ENNE MÂLEHÛ AHLEDEHÛ"

Fakat yalnız bu maddelerin toplanması ve araçların bulundurulması o şeyi vücuda getiremez. Levh-i hayaldeki tasavvurlarını fen ve sanat sayesinde canlı bir halde icadetmek gerekir ki buna «Hayât-ı mec'ûle» yani, insanlar tarafından verilen canlılık, denilir.

"KELLÂ LEYÜNBEZENNE FİLHUTAMETİ VEMÂ EDRÂKE MELHUTAMETÜ"

Ancak, meydana getirilen bu icatlar her ne kadar fennî kanunlara uygun bir şekilde olsa da hiç bir kuvvet kendi kendine hareket eseri gösteremez. Böyle olunca bir «HUTEME» nin vücudu lâzımdır.

«Huteme» bir kimsenin kalbine akseden ve o kimsenin sahip olduğu istidat ve ihtisasa dayanarak kendisinde hâsıl olan yaratıcı bir kuvvetin yardımı ile meydana çıkar. Bunlar zuhur etmeden evvel anlaşılması mümkün olmayan şeylerdir.

Bütün kuvvetlerin başı ve esası güneş ışınlarının hava ile olan muamelâtı neticesinde meydana gelen hararettir. Bu, tabiî olandır. Sun'i hararet ise eşyadaki yanma kabiliyeti ile veyahut başka şekil ve suretlerle meydana gelir, ki «TEBBET» sûresinde bildirildiği gibi değişik şekillerde görünürler. Bunların meydana gelişlerine göre her birinden ayrı şekilde kuvvetler elde etmek mümkündür. İşte bu kuvvetleri yüklenen şey «Huteme» dir. Meselâ: Tazyikli hava, yahut yanıcı gazları içine alan kaplar bu nevidendir. Buhar kazanları da bir «Huteme» dir.

"NÂRULLAHİL' MÛKADETÜLLETÎ TETTALİU ALEL'EF'İDE"

Hararetin hayat ile olan ilgi ve yakınlığı bilinmektedir. Burada kalbe gelen mânâ, ateşin genel etkileridir. Bu da insanın kalbine, varlık âleminin kuvvet, hayat ve hareket gibi etkilerini belli eden ve haber veren kesin bir içedoğuştur.

"İNNEHÂ ALEYHİM MÜ'SADETÜN"

Mü'sade, Huteme'ye dayanmış olan Mutbıka demektir. Hararete arz olunan sağlam bir buhar kazanında meydana gelen kuvvetten yararlanabilmek için bir Mutbıka (ıslaytvalf)nın lüzumu açıktır. Buhar tazyikinin bu vasıta ile meydana getirdiği karşılıklı ve zıt iki hareketten bir hayat zuhura gelir.

"FÎ AMEDİN MÜMEDDEDETİN"

Buharın itip çekme hareketini yapabilmesi için bir amedin (silindir) lâzımdır. Silindir de içinde hareket eden mümeddede (piston) ile ikiye ayrılır. Silindirin her iki boşluğu ıslaytvalfın muntazam hareketi ile nöbetleşe olarak buharın tazyikine maruz kalmakla pistonun ileri, geri hareketi bir kol (pistonrot) aracılığı ile manivelâ (krank) nın dönüşünü tamamlayacağından tam bir hayat elde edilmiş olur. İşte bu yaratılan hayattan meydana gelen kuvvettir ki bu gün her işimizde kullanılmaktadır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَالْعَصْرِ ۝ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَف۪ي خُسْرٍ ۝ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ۝

ASR SÛRESİ[13]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

VEL'ASRİ * İNNEL'İNSÂNE LEFÎ HUSRİN * İLLELLEZİNE ÂMENÛ VE AMİLLUSSÂLİHÂTİ VE TEVÂSAV BİLHAKKI VE TEVÂSAV BİSSABRİ *

---

(13) Asr Sûresi: Aynı kelimeye yemin ederek başlar. Mekke devrinde nazil olmuştur. 103 üncü sûredir. 3 âyetten ibarettir.

Tercümesi (I)

İkindi vaktinde and olsun ki, insan hiç şüphesiz hüsran içindedir. Ancak inanıp yararlı iş işleyenler, birbirlerine gerçeği tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler bunun dışındadır.

Tercümesi (II)

Hayatının asrında insan hüsrandadır. Meğer şu kimseler müstesnadır ki tam bir iman ve iyi amel sahibidirler. İnsanlara muaşerette daima hak ve hakikati ve maruz kaldıkları eza ve cefada sabır ve sükûneti tavsiye ederler.

Açıklaması

"VEL'ASRİ"

Zamanla ilgili olan haller ve olayların akış ve geçişini bildiren uyanıklılık ilmidir. İnsanı zaman ile sınırlamak, onun yarar ve zararını belli eylemektir.

Asır; ruhun hayat yolu ile bedene büründüğü zamandır ki buna insan ömrü denilir.

Bir milletin dünyada mevcudiyet ve varlığını kazanıp gösterebilmesi, fertlerinin inanış ve işlerinde birlik olmaları ile kabildir.

İnsanda, herbiri dört bölümü kapsayan üç çeşit asrın yani zaman ve dönemin etkileri görülür. Bunlar, asr-ı yevm, asr-ı âmm ve asr-ı avam'dır.

Asr-ı yevm: Yirmi dört saatten ibaret olan ve Sabah, Asr, İşâ ve Teheccüd zamanlarına ayrılmış bulunan bir gündür. Bu zamanlar, o memleketin gece yarısına göre ayarlanır. Burada dört bölümün etkileri pek ince ve gizli bir surette hissedilir. Şöyle ki: Güneş doğduktan öğleye kadar geçen zaman dünyanın bahar mevsimi gibidir ve iş saatlerinin başlangıcıdır. Genel hayatta hareket ve çalışma eserleri bu devrede görünür. Bu, sabah zamanıdır.

Öğleden güneşin batışına kadar olan müddet Yaz gibidir. Zira, günlük çalışmaların sonunun alındığı zamandır. Maddî ve manevî gücünü harcayan beden, bundan sonra işini bırakarak dinlenmeye muhtaçtır. Bu süreye, Asr denilir.

Güneşin batışından gece yarısına kadar olan müddet ise Sonbahar gibidir. Bu süre içinde insan o günkü çalışmasının meyvesini devşirir; bu, İşâ zamanıdır.

Gece yarısından güneşin doğuşuna kadar olan zaman ise aynı Kış mevsimine benzer. Ağaçların ve bitkilerin hayatında bir durgunluk görüldüğü gibi, insan da harcadığı beden gücünü tamamlamak için dünya işlerinden tamamiyle ayrılarak uyumaya muhtaçtır. Bu zamana ise, Teheccüd denilir.

Asr-ı âmm: Dört bölümü, yani dört mevsimi içine alan ve on iki aydan ibaret bulunan bir yıldır. Bunlar; İlkbahar, Yaz, Sonbahar, Kış mevsimleridir. İlkbaharda, tabiî hayatta bir hareket ve yetişip büyüme halleri görülür. Yaz, olgunlaşma devresidir; bu mevsimde Güneşin yerdeki ve havadaki etkileri pek açık bir surette meydana çıkarak bütün eşyaya bereket ve olgunluk verir.

Sonbahar; bu mevsim, yer yüzünün hareketli halden durgunluğa geçiş devresidir. Bu zamanda her şey olgunluğa erişmiş, bütün ağaçlar ve bitkiler kendilerine verilen görevlerini tamamlamışlardır.

Kış ise, hareket ve verimlilikten kesilmiş olan toprağın dinlenme ve uyku zamanıdır. Bu sırada; toprak, bitkileri yetiştirip büyütmek için harcadığı kuvvetleri tekrar kazanır. Bütün eşya ve hayvanlar, tabiî hayatlarında dinleniş halindedirler. Dünya dahi bir müddet, yorganı sayılabilecek olan karla örtülü kalarak feyiz ve bereket verici kuvvetlerini tamamlar. Dört mevsimin, bitkilerde gördüğümüz etkileri gibi, insan hayatı üzerine de etkileri vardır ki, bunu, doktorlar ve bu işi inceleyenler bilirler.

Asr-ı avam: 100 yıldan ibarettir. Bunun da insan hayatına oranla çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık gibi dört bölümü vardır. İnsan her hangi bir hastalığa yakalanmaz veya sakatlanmazsa, tabiî ömrü yüz yıldır. **"Bel lebiste miete âmmin"** yüksek âyetinde bu husus işaret buyurulmuştur. Hayatın dönemleri yirmi beşer yıl olmak üzere dörde ayrılmıştır. 366 günden ibaret olan bir senedeki dört mevsim gibi insanların hayat akışında da aynı etkiler vardır.

Çocukluk döneminde, yetişip büyüme ve olgunluk izleri açıkça görülür.

Gençlik döneminde gizli bir surette çocukluk bulunmakla beraber insan hayatta ağır başlılık ve sağlamlık kazanır.

Olgunluk hali insanın hayat meyvelerini ve çalışmasının sonuçlarını devşireceği dönemdir.

İhtiyarlık zamanı ise, insanın bütün dünya işleri ve sıkıntılarından elini çekerek vaktini kaygısızca geçireceği halidir. Bundan sonraki hayat ise gayesiz bir ömür ve bunaklık günleridir.

"İNNEL İNSÂNE LEFİ HUSRİN"

Her hangi bir işin yürütülmesinde, düşünmeyerek ve gerekli tedbirleri almayıp «o işi Allah'a havale ettim.» diyerek gelecek şeyleri bekleyip kendisini olayların gidişine bırakmak zarar, ziyan ve perişanlık getirir.

"İLLELLEZİNE ÂMENÛ VE AMİLUSSÂLİHÂTİ"

İnsanın şahsî düşünceleri topluluğun gidişatına uymakla beraber yaşadığı ortamda incelemediği bir harekete körü körüne tabi olması kendisini zarar ve ziyanda bırakır. Lâkin, şu kimseler ki hak ve hakikati bilerek her işi esasından anlamağa güçleri yetmiş ve bilgi edinmişlerdir, ne için yaratıldıklarını ve nereye gitmekte olduklarını anlamışlardır, onlar, iman sahibi kimselerdir. Bu inançları, kendilerini dünya ve âhiret mutluluğuna eriştirir. Bunlar, iyi hal ve hareket sahibidirler. İnsanların yararına olmayan hareketi yapmazlar ve kimseyi zarara sokmazlar. Zira, dünyanın ve insan hayatının neden ibaret bulunduğunu anlayan bir kimse diğer kimselerin her zaman iyiliğini ister. Bir kimse halk içinde kendisine güvenilen ve doğruluğu herkesce kabul edilmiş biri olursa Yaradan'ın yanında da böyledir. Onun için bunların gerek dış gerek iç hallerinde bir denge ve mutluluk görünür.

"VE TEVÂSAV BİLHAKKI"

İnsanın, kendi yaptıklarından dolayı meydana gelen işler ve olaylar, kendi öz varlığına taalluk eden nefis ve vicdan ile manen birleştiği zaman adalete uygun olarak hareket etmesi tavsiye olunur.

"VE TEVÂSAV BİSSABRİ"

Ve insanın diğer kimselerden gördüğü haksızlık, zarar ve eziyete de zahiren sabır göstermesi tavsiye olunur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

أَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُ ۝ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝ كَلَّا سَوْفَ
تَعْلَمُونَ ۝ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ تعلمون
الْيَق۪ينِ ۝ لَتَرَوُنَّ الْجَح۪يمَ ۝ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَق۪ينِ
۝ ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّع۪يمِ ۝

TEKÂSÜR SÛRESİ[14]

BÎSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

ELHÂKÜMÜTTEKÂSÜRÜ * HATTÂ ZÜRTÜMÜL'MEKÂBİR * KELLÂ SEVFE TA'LEMÛNE * SÜMME KELLÂ SEVFE TA'LEMÛN * KELLÂ LEV TA'LEMÛNE ÎLMEL YAKİN * LETEREVÜNNEL'CAHÎME * SÜMME LETEREVÜNNEHÂ AYNEL'YAKÎNİ SÜMME LETÜS'ELÜNNE YEVMEİZİN ANİN'NAÎM *

---

(14) Tekâsür Sûresi: Nüfusun çokluğu ile övünmeyi tenkid eder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 102 nci sûredir. 8 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Çoğunluk olmak iddianız sizi o kadar meşgul etti ki, mezarları ziyaretle oradakileri de sayacak kadar oldunuz. Hayır; öyle olmayın; yakında bileceksiniz. Hayır, gözünüzü açın; yakında bileceksiniz. Dikkat edin, şayet yaptığınızın sonucunu kesin olarak bir bilseniz! And olsun ki, cehennemi göreceksiniz. And olsun ki, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz. Sonra, o gün size verilmiş olan her nimetten sorguya çekileceksiniz.

Açıklaması

"ELHAKÜMÜTTEKÂSÜRÜ"

Nefsinize gurur ve benlik veren şeylerin çokluğu sizi Allah'ın rizasını almaktan uzak ve gafil bırakmasın. Hiç bir şeyin çokluğu ile övünmek doğru değildir. Çünkü o şeydeki çokluk «tekâsür» kabilindendir ve aslında hiçten ibarettir.

Kulluk; dünya kusurlarından arınmış ve ancak Yaradan'ın zatına mahsus olursa O'nun yanında makbul olur. Bu da yumuşak huy ile sabır ve tahammül ve alçak gönüllülüğün sonucudur. Allah için olmayan ibadet nefis ve hevese hizmettir. İnsan bununla, kibir ve kendini beğenmişlikten başka, ne dine ve ne de dünyaya ait hiç bir şey elde edemez.

"HATTÂ ZÜRTÜMÜL'MEKÂBİR"

Hattâ ölüp de kabre yatıncaya kadar gafletten kaçınınız. Dünyaya ait olan maddî ve manevî şeylerin çokluğunun, âhiret için bir kıymeti yoktur. "**Yevme lâ yenfeu mâlün ve lâ benûne illâ men etallahe bikalbin selîm**" âyeti mânâsına göre, kıyamet gününde mal ve evlât hiç bir fayda sağlıyamaz. İnsana âhiret mutluluğunu kazandıracak olan ancak kalbinin doğruluğudur. Doğru kalb ise, insanın hakikati ve kazandığı manevî vücut olup kuşku ve şüphelerden arınmış ve doğru olarak edinilmiş bilgi sahibi olanlardadır.

Din büyükleri olarak tanınmış bazı kimselerin mezarlarını ziyaret yeri olarak kabul edersiniz. Bunlarla olan fazla yakınlığınız sizi Allah'ın rızasını almaktan gafil bırakmasın. Tekke ve türbelerde gömülü olan evliyaya karşı beslenen sevgi, hayalî işten başka bir şey değildir. Zira sevgi, bir vücudun yakınlığını icap ettirir. Beraber olmadıkça ve birlikte yaşamadıkca insanlar arasında sevgi meydana gelmez. Kabirleri ziyarette bir fayda düşünülebilirse de, o da onları ibret gözü ile görerek bir gün kendisinin de o hale geleceğini düşünmek ve çok mal ve varlığa olan hırsın beyhude yorgunluktan ibaret bulunduğunu anlamaktır.

Peygamberimizin yüksek ruhaniyetleri kendisine inanmış olanlar üzerine daima inayet ışıklarını saçarken bunu bırakıp da insanların sevgi ve inancını kazanmış olan bazı kimselerin ruhlarından feyiz ve olgunluk almaya çalışmak dinimizin terbiyesine göre pek büyük bir cesarettir. Bu cihet; yolunu kaybeden bir seyyahın gündüz güneşin ışığından yararlanmağı düşünmeyerek gece ay karanlığında yıldızların ışığı ile yolunu aramaya çalışması gibidir. Eğer evliyaların ruhlarından istenen yardım, peygamberimizin ruhunu celbetmek, kendimize çekmek için ise Hazreti Muhammed'in ruhu ümmetine daha yakın ve daha merhamet edicidir. Yeter ki Hazreti Muhammed'in pak zatı hakkiyle anlaşılsın ve âlemlere rahmet olduğuna, şüpheden uzak bilgimiz bulunsun.

Evet! Halkın sevgisini kazanmış o kimseler hayatlarında dine büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Lâkin, âhiret âlemine göçmeleri ile beraber dünya ile olan ilgileri de tamamiyle kesilmiştir. İnanç sahibi olan topluluklar içersinde doğru yolu gösterecek ve aydınlatacak bilgin kişiler hiç bir zaman eksik olmaz. Millet, dinî hakikatleri ve ilâhî bilgileri ancak zamanlarında bulunan ve hayatta olan kimselerden öğrenebilirler. Zira ruh; Rabb'in bir emridir. Henüz bu dünyaya gelerek bir bedene sahip olmamış ruhlar ile nasıl bir manevî münasebet kurulması imkânsız ise ruhun bu vücut âleminden sıyrılarak âhiret âlemine geçişinden sonra da onunla ilişki kurmak çok ağır ve ince bir iştir.

Ruhun vücuttaki tasarrufu hayat ile mümkündür. Ruhun vücuttan ayrılması ile ceset, ölümün eline geçer. İnsanın ruhu, iyi iş ve kulluk vazifesini yaparak kazandığı âhiret âlemindeki manevî vücuda yükselir ve burada kalan beşerî vücudu da toprağa dönüşür ve artık bu dünya ile hiç bir ilişkisi kalmaz.

Dünya üzerinde yüzbinlerce seneden beri meydana gelen maddî değişiklik, «Var olma ve yok olma» dan başka bir şey değildir. «Yok olma» bir şeyin başka bir şeye dönüşmesi demektir ki bir şeyin yok olması başka bir şeye dönüşmesini icap ettiren bir hal ile son bulur. Bu, devamlı olan ilâhî bir âdettir. Dünya, meydana getirdiği şeyleri yok olduktan sonra başka bir şeye dönüştürmek özelliğini taşır. Herhalde vücudumuzu meydana getirmek için hava ve besin yolu ile topraktan bize tahavvül eden besin maddeleri, gerek hayatta iken gerekse öldükten sonra toprağa dönüşmektedir. Eğer cisimlerin bu değişikliği olmasa, gördüğümüz bu toprakların üzeri, yüz yıllar boyunca gelip geçen hesapsız insan ve hayvanların cesetleri ile örtülü olurdu. Yahut, toprak bütün hayatî kuvvetini harcadıktan sonra yerine yenisini koyamıyacağı için kendisinde hayat sönmüş olurdu. Halbuki elimize aldığımız bir avuç toprakta kimbilir kaç bin kişinin toprak olan vücudundan birer zerre vardır. Hazreti Âdem'den beri geçen ve 313'ü risalet şerefi ile yüceltilmiş 124 bin peygamberden kaçının mübarek mezarları bilinir? Bunun gibi, evliyaların da pek azının mezarları bilinmektedir.

"KELLÂ SEVFE TA'LEMÛNE SÜMME KELLÂ SEVFE TA'LEMÛNE"

Kendisinde ölümün tasarrufu olan vücut, sizin bildiğiniz gibi yani hayatın tasarrufu altında olan vücut gibi değildir. Asılsız olan fikir ve sezişler «Kellâ» ile ret edilmiştir. Bazı enbiya ve evliyadan edinilen istifade onların kazanmış oldukları manevî vücutlarındandır. Onlara isnad olunan tasarruf ve işler ölümle örtülmüştür. Eğer böyle olmasa dünya âlemi ile âhiret âleminin birleşmesi icap eder ki Cenâb-ı Hakk bunu «Kellâ» ile ortadan kaldırıyor. Dinî hakikatleri kuşku ve şüphelerle bulaştırıp lekelememelidir. Süflî; aşağılık ruhlardan sayılân cin ve şeytan gibi şeyler de başkadır. Bunlar «Cin» sûresinde anlatılmıştır.

"KELLÂ LEV TA'LEMÛNE İLMEL YAKÎNİ"

Ne olaydı şek ve şüpheden sıyrılmış olarak tam bir bilinç ve inanış ile gerçek hali öğrenseydiniz.

"LETEREVÜNNEL'CAHÎME"

Elbette işin hakikatini anlar ve tuttuğunuz yolun sonunu cehennemde görürdünüz. Bu yol, bir şeyin dış görünüşünü bırakıp iç yüzüyle, veyahut iç yüzünü bırakıp yalnız dışı ile hareket etmektir ki, bu yoldan kaçınmayı vazife sayardınız.

"SÜMME LETEREVÜNNEHÂ AYNEL'YAKÎNİ"

Âhiret gününü de kendi gözünüz ile görmüş ve mahiyetini bilmiş olurdunuz.

"SÜMME LETÜS'ELÜNNE YEVMEİZİN ANİN'NAÎMİ"

Size verilmiş olan ilâhî nimetlerden istifade fırsatını kaçırdığınızdan dolayı, yarın Allah yanında sorumlu olursunuz.

Açıklamanın İkinci Şekli

Bu sûre, kendi inanış, görüş ve zannınca itikat edenleri «redi'» yani, geri çevirir ve ret eder. Onlara doğru yolu ve düşüncelerindeki anlayış ve bilişin keyfiyetini bildirir.

"ELHÂKÜMÜTTEKÂSÜRÜ"

Çokluk, malda ve evlâtta olur. Mal ve evlât çokluğu ile alışkanlık peyda etmeniz, Allah'ı aramak görevinden sizi uzaklaştırmasın ve gaflete düşürmesin.

Allah'ın bu yüce hitabı, mal ve evlât çokluğu ile yakınlık kurarak Allah'ı aramakta gafleti alışkanlık haline getirmemeleri için kullarını uyarmasıdır.

"HATTÂ ZÜRTÜMÜL'MEKÂBİRE"

Mezarlığı ziyaret edinceye yani kabir içinde yatanlar gibi oluncaya kadar, iyi haller kazanmağa ve dinî ilimleri öğrenmeğe gayret sarfederek ilâhî ilimlere nail olmağa çalışınız ki, bilgisiz kalarak «redi'» ile azarlanmaktan kurtulasınız.

"KELLÂ SEVFE TA'LEMÛNE"

İnsanın zihninde şekil verdiği fikirler tamamen hiçliğe mahkûmdur. Dünyada eşyanın hakikatini bilmeyenler herşeyden habersizdirler. Hakikat onların bildikleri gibi değildir.

"SÜMME KELLÂ SEVFE TA'LEMÛNE"

Âhirette bile, dünyada ömrünü gaflet ve evham ile geçirerek kendisinden ve dininden habersiz kalanların zannettikleri gibi olmayacaktır.

"KELLÂ LEV TA'LEMÛNE İLMEL YAKÎNİ"

Şayet sizin ilminiz doğruluğa ulaşmış olsaydı.

"LETEREVÜNNEL'CAHÎME"

İlâhî isimlerin sizin üzerinizde olan olgunluk tasarrufunu kendiliğinizden bilmiş olurdunuz ki size gerekli olan bu idi.

Cahîm kelimesinin mânâsı; kendi bedenî gücünüzle, giderilmesi gereken (yemek, içmek v.b. gibi) ihtiyaçlarınızı hazırlar ve doğru yolda olarak kendiliğinizden onu iyiye yöneltirdiniz, demektir. «Cahîm» dış mânâ ile ateş demek olup bir işin korkulacak hal alması ve tehlike göstermesi ateş gibidir. İşinizde elbette «Cahîm» tarafı görür ve çekinirdiniz.

"SÜMME LETEREVÜNNEHÂ AYNEL'YAKÎNİ"

Sizin ilim ve istidadınıza dayanan tasarruf ve iktidarınız, kitabı ve kitabın size haber vermiş olduğu şeyi gösterir; yani, «cahîm» in size bahşettiği ve kazancınız olan iş ve inancınız sizi doğru bir ilme ulaştırır.

"SÜMME LETÜS'ELÜNNE YEVMEİZİN ANİN'NAÎMİ"

İlim ve istidat, insanlığa kitap ve peygamberi ile akseder. İlmin çevrelediği bugünkü din gününde emrin tamamı Allah içindir. Bütün işlerinizi ve düşüncelerinizi dış varlığınızı kuvvetlendirmeğe bağlamayınız. Düşünceleriniz yalnız bu olmasın. Peygamberimizin şerefli hadisleri ve içinizde bıraktığı kitapla hareket ediniz. Bu kitap ve sünnet yani peygamberimizin sözü ve yolu, din gününde yetiştirici bir nimettir. Doğru yola, ilâhî isimlerin yardımiyle yönelme bundan ibarettir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْقَارِعَةُ ۝ مَا الْقَارِعَةُ ۝ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُ ۝
يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝ وَتَكُونُ
الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝ فَاَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَاز۪ينُهُ ۝
فَهُوَ ف۪ي ع۪يشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝ وَاَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَاز۪ينُهُ ۝
فَاُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا هِيَهْ ۝ نَارٌ حَامِيَةٌ ۝

KÂRİA SÛRESİ[15]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

ELKÂRİATÜ * MELKÂRİA * VE MÂ EDRÂKE MELKÂRİA * YEVME YEKÛNÜNNÂSÜ KELFERÂŞİL'MEBSÛSİ VE TEKÛNÜL'CİBÂLÜ KEL IHNİL'MENFÛŞ * FEEMMÂ MEN SEKULET MEVÂZÎNÜHU * FEHÜVE FÎ IYŞETİN RÂDİYE * VE EMMÂ MEN HAFFET MEVÂZÎNÜHU * FEÜMMÜHU HÂVİYE * VE MÂ EDRÂKE MÂHİYEH * NÂRÜN HÂMİYE *

---

(15) Kâria Sûresi: Kıyamet demek olan bu kelime ile başladığı için aynı adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 101 inci sûredir. 11 âyetten ibarettir. «Karia» kelimesinin ilk hecesi uzun okunacaktır.

Tercümesi

Gürültü koparacak olan kıyamet! Nedir o gürültü koparacak olan? O gürültü koparacak olanın ne olduğunu sen bilir misin? O gün insanlar, ateş etrafında çırpınıp dökülen pervaneye dönecekler. Dağlar, atılmış renkli yüne benzeyecekler. Ama tartıları ağır gelen kimse hoş bir hayat içinde olacaktır. Tartıları hafif gelenler ise, onun yeri bir çukurdur. O çukurun ne olduğunu sen bilir misin? O, kızgın bir ateştir.

Açıklaması

"ELKÂRİATÜ MELKÂRİATÜ VE MÂ EDRÂKE MELKÂRİATÜ"

«**Kâria**»; insanların, ilme dayanarak icat edip, meydana getirmeyi düşündükleri bir şeydir ki, bu tasavvur düşünceden çıkarak zuhur alanına girdiği takdirde halkı korkunç sesler ve şiddetli ıztıraplar arasında bırakır.

Ey soran kimse! **Kâria**'yı sormak ve ondan haber almak istersen, **Kâria**'nın, meydana gelmesinden evvel anlaşılması imkânsızdır. Böyle olunca, tamamiyle benzerleri zuhur etmediyse de bugün gördüğümüz toplar ve bombalar **Kâria**'dan bir kısımdır.

"YEVME YEKÛNÜNNÂSÜ KELFERÂŞİL'-MEBSÛSİ"

Kâria'nın meydana çıkma zamanı günümüzdür. **Kâria**'nın kullanıldığı günde insanın aklının alamıyacağı, fakat gelmesi imkân dahilinde olan hali, «Ferâşi mebsûs» a benzer, yani kendisini ateşe çarpıp helâk olan kelebekler gibi insan yığınları teşkil eder.

"VE TEKÛNÜL'CİBÂLÜ KEL IHNİL'MENFÛŞ"

Biz bugün «Kâria» nın icadının alâmetlerine eriştik ve onu görüyoruz. Bunlar, harp silahlarından büyük mermiler atan toplardır ki, şiddetli tesirleri ile yerin muhtelif tabakalarına kadar nüfuz ederek renkli toprakları etrafa saçar ve dağların halini boyanmış yünler gibi renk renk gösterir. Dağlar, insanların sığınacağı yerlerdir. Bunlardan başka, insanlar tarafından yapılan tahkimat ve sığınaklar ve çeşitli etkileri görülen büyük harp gemileri de bu kabildendir.

"FEEMMA MEN SEKULET MEVÂZÎNÜHU FEHÜVE FÎ IYŞETİN RÂDİYE"

Bir millet; savunma işlerinde gayet dengeli bulunursa, yani askerlik san'atının gereklerine uyarak kara, deniz ve hava kuvvetlerinin bütün silah, araç ve gereçlerini temin ve tamamlama ağırlığına göğüs gererse, o millet, kendi isteğine uygun bir geçinme tarzına kavuşur. Yani, askerî harekâtı gereği şekilde bilerek ve harp malzemesinin tamamına sahip olarak, bu sayede bolluk ve mutluluğa erişir.

"VE EMMÂ MEN HAFFET MEVÂZÎNÜHU FEÜMMÜHU HÂVİYE VE MÂ EDRÂKE MÂHİYEH NÂRÜN HÂMİYE"

Bir millet kendi güçsüzlüğüne bakmayıp harp etmeye kalkarsa düşünce veya dengesi hafif olan kısımdandır. Hafiflik iki kısımdır. Bir milletin ya malî kuvvetinde, veyahut da cesaretinde hafiflik olur. Eğer bir millette bu kuvvetler hafif olursa, onun dayanağı daima «Hâviye» dir.

«Hâviye» iki anlama gelir: Birincisi, lûgat mânâsı olan, cehennemin yedinci katı, en şiddetlisi demektir. Diğeri, hakikatinin mânâsıdır ki; meydana gelmeden evvel tesirine akıl erdirmek imkânsız olan, icat gibidir.

Bilgisizlik ve zaruretlerle yurdun korunma ve savunması hazırlıklarını tamamlamamak, korkunç ve dehşetli bir düşmanın saldırı ve işgaline karşı dikkatsiz ve âciz kalacak bir haldir. Bunların bulundukları ve yaşadıkları mahaller, tahrip edici çeşitli silahların tesirlerine hedef olan yerlerdir. Bu hal, başına gelenler tarafından anlaşılacağından, düşmanın tecavüzüne uğramış olanlarca bilinmektedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًاۙ ۝ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًاۙ ۝ فَالْمُغ۪يرَاتِ
صُبْحًاۙ ۝ فَاَثَرْنَ بِه۪ نَقْعًاۙ ۝ فَوَسَطْنَ بِه۪ جَمْعًاۙ ۝ اِنَّ الْاِنْسَانَ
لِرَبِّه۪ لَكَنُودٌۚ ۝ وَاِنَّهُ عَلٰى ذٰلِكَ لَشَه۪يدٌۚ ۝ وَاِنَّهُ لِحُبِّ
الْخَيْرِ لَشَد۪يدٌۜ ۝ اَفَلَا يَعْلَمُ اِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِۙ ۝
وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِۙ ۝ اِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَب۪يرٌ ۝

ÂDİYÂT SÛRESİ[16]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

VEL'ÂDİYÂTİ DABHAN * FELMÛRİYÂTİ KADHAN * FELMUGİRÂTİ SUBHAN * FEESERNE BİHÎ NAK'AN * FEVESATNE BİHÎ CEM'AN * İNNEL'İNSÂNE LİRABBİHÎ LEKENÛD * VE İNNEHÛ ALÂ ZÂLİKE LEŞEHİD * VE İNNEHÛ LİHUBBİL'HAYRİ LEŞEDİD * EFELÂ YA'LEMÜ İZÂ BU'SİRE MÂ FİL'KUBÛRİ * VE HUSSILE MÂ FİSSUDÛRİ * İNNE RABBEHÜM BİHİM YEVMEİZİN LEHABİR *

---

(16) Âdiyat Sûresi: Aynı kelime ile başlamaktadır. Medine devrinde nazil olmuştur. 100 üncü sûredir. 11 âyetten ibarettir.

Tercümesi

And olsun Allah yolunda koştukça koşanlara; and olsun kıvılcımlar saçanlara; sabah sabah akına çıkanlara ve tozu dumana katanlara, hep birden düşman topluluğunun içine dalanlara ki: insan gerçekten Rabbine karşı pek namerttir. Doğrusu kendisi de bunların hepsine şahittir. Gerçekten menfaatine pek düşkündür. O insan, kabirlerde bulunanların çıkarılacağı ve kalplerde olanların ortaya konulacağı bir zamanın geleceğini bilmez mi? Doğrusu Rableri o gün onların herşeyinden haberdardır.

Açıklaması

"VEL'ÂDİYÂTİ DABHAN"

Bir milletin gerçek ve bağımsız bütünlüğü; o memleket ve milletin âdet ve kanunlarına tabi toplumu teşkil eden fertlerin, insanlık yolunda akıl ve mânâ birliğinden doğan hayat şartlarını yükseltmek için, malum olan ilâhî sebeb ve vesileler ile, vatan muasır medenî memleketler seviyesine ulaşıncaya kadar, ilim ve irfan yolunda bütün güçleri ile çalışmalarını gerektirir.

"FELMÛRİYÂTİ KADHAN"

İnsanların hüner ve marifet yolunda kazandıkları olgunluk, bu âlemde meydana gelecek şeyleri etraflıca bildirir.

Bu; Allah'ın insanlara vermiş olduğu akıl ve idrâke dayanarak, varlık âleminden gelen ilâhî isimlerin tesiri altında yapılan bilgili çalışmalarla, çok ileri bir olgunluğa yükselmenin önem ve gereğini ve maddî, manevî bütün tasarrufların, dört unsur (yani hava, ısı, su, toprak) üzerindeki sanatla ilgili tesirlerini idrâk etmektir.

"FEL MUGÎRÂTÎ SUBHAN"

Varlığı henüz mevcut olmayan ve düşünülemiyen bir icatta bulunmak ve onu olumlu surette kullanmaya yararlı kılmak, birlik üzere bulunan bir milletin istidat ve kabiliyetlerini açığa ve aydınlığa çıkarmakla mümkündür. Nitekim, eshabın Peygamberimize: "Yâ Resulullah! işittik ki İsâ kavmi su üzerinde yürürlermiş." şeklinde vaki olan suallerine cevaben: **"Eğer onlar fen ve sanayide daha ziyade ilim sahibi olurlarsa, hava üzerinde dahi yürürler."** buyurmuştur.

"FEESERNE BİHÎ NAK'AN"

Bu kabiliyet ve istidadı, lâyıkıyla önem vererek değerlendiren ve kendine mal eden bir kimse, ilimde en yüksek mevkii almış olur. İnsan; fikir ve düşüncesinin ulaşamıyacağı derecedeki yüksek hakikatleri, mutlak bir feyzin kendisine gelmesi ile idrâk edebilir ve bu yüce hakikatlere mümkün olan şekilde bakabilir. Bu tetkik bakışı, yerine göre değişir; bazı hallerde hayatı gösterdiği gibi bazı kere mahv ve helâki, bazan olaylara sahip oluşu gösterir, bazan da insanlar arasında anlaşmazlıklara ve sarsıntılara uğrar.

"FEVESATNE BİHİ CEM'AN"

Tabiat üstü bir güce sahip bir insan, yüksek kabiliyet ve istidat ile mücehhez bir kimsenin hükmü altında kendisine öğretilen ve bildirilen işleri tamamlamak ve meydana getirmek hususunda fevkalâde bir başkalığı kendisi için lüzumlu sayacak olursa, toplumun zarurî ihtiyaçları yönünden insanları zarara sokmuş olur.

"İNNEL'İNSÂNE LİRABBİHÎ LEKENÛDİN"

Bu kimseler; inatçı, iyilik bilmez ve isyancı olarak muhalefeti kendisi için lüzumlu sayarlar. Halbuki, dünya ahvalinin karışıklık, kargaşalık ve değişiklikleri arasında milletin dayanacağı satıh olan dinini temelinden sökmeye ve tahribe uğraşanlar, toplumu bu tek dayanağında sarsıntıya uğratarak bozgunluk ve düzensizlik yaratılmasına sebep olurlar.

"VE İNNEHÛ ALÂ ZÂLİKE LEŞEHİDÜN"

Menfaat kasdiyle, âdetlere karşı yeni bir hareket ve düzeni, kendisi için lüzumlu gören veya böyle birinin tarafını tutan kimse, engellere, zahmetlere ve sıkıntılı hallere maruz kalır. Bu da inatçılığın, iyilik bilmezliğin ve isyancılığın bir türüdür.

"VE İNNEHÛ LİHUBBİL'HAYRİ LEŞEDİD"

İnsan hayırı sever; fakat hayır, Rabbinin takdir ettiğidir.

"EFELÂ YA'LEMÜ İZÂ BU'SİRE MÂ FİL'KUBÛRİ"

Bilmiyorlar ki bu dünyada güvenlik ve huzur o derecede bozulmuştur ki insanın ayağını bastığı yerden helâk bombaları patlayarak istenilen şeye ulaşmaya engel olur.

"VE HUSSİLE MÂ FİSSUDÛRİ"

Böyle müşkil bir zamanda inanışı karmakarışık olan bir milletin düşmanları, onun hayırsız fertlerini elde ederek, doyurarak bunların vasıtası ile o miletin aleyhine olan kötü ve bozuk fikirlerini gönül rahatlığı ile yerine getirirler.

"İNNE RABBEHÜM BİHİM YEVMEİZİN LEHABÎRÜN"

İşte; milletin buhranlı zamanlarında dininiz aleyhinde bulunarak birlik ve beraberliğinizi bozmaya çalışan her çeşit insanları Rabb'iniz size haber veriyor.

Açıklamanın İkinci Şekli

Allah, görünür surette vermiş olduğu üç ihsan ile kullarını muhafaza ve kendilerine yardım yoluyle onların mânâlarında vücut bularak tecelli eder.

"VEL'ÂDİYÂTİ DABHAN"

Bir milletin kuvvetinden meydana gelen birlik ve bütünlüğün, o toplumu teşkil eden fertlerle uyuşma ve birleşmesi, insanlarda hayatın korunması için ruhun dört unsur ile olan bağlılık ve kaynaşması gibidir. Bu birleşme ve bağlılığa özel bir önem vererek, beşerî kabiliyetlerimizi o şeyin olgunluğuna ulaştırıncaya yani murat hasıl oluncaya kadar, bir bütün ve bir kitle halinde bulunmaktır.

İnsana alışarak onların yararına hizmet eden at, deve, sığır ve koyun gibi hayvanlardan at en çok terbiyeye elverişli ve munis bir hayvandır. Onun için bu sûreye **"Vel'âdiyâti dabhan"** kesin delili ile başlanmıştır ki bu, iki canlı arasında geçen muamelattır.

Mülk ve millete önemli ve lüzumlu olan şeylerden biri de «at» lardır. Bunların iyi soydan olan türlerini getirtip çoğaltarak ve daha iyileştirerek talim ve terbiyelerine önem verilirse harp meydanlarında herbirinden bir er kadar yararlanılır. Bir süvarinin hayatının yarısı, altındaki hayvanıdır. Bunun yemine, tımarına dikkat etmesi kendine hizmet demektir. Harpte yaralı düşen sahibini dişleri ile kaldırarak selâmete çıkaran atlar vardır. Atların «Feres» ismiyle adlandırılmış olması hayvanlar içinde feraset yani anlayış ve çabuk sezişe sahip oldukları içindir. **"Vel'âdiyâtı dabhan"** yüce âyeti atların değer ve yararlarının harpte olan cihetini gösteriyor.

"FELMÛRİYÂTİ KADHAN"

İnsanın akıl ve tasarruf ile düzenlediği ve meydana getirdiği san'at eserleri sayesinde karada ve denizde kazandığı kuvvet ve güç, vücudun meydana gelmesine yarayan toprak, su, hava ve ısıdan ortaya çıkarılan ilâhî bir nimettir ki bu da akıl kuvveti ile ve sanatla meydana getirilen hayattır. «Kadh» çakmaktan çıkan kıvılcım demektir.

Harpte kullanılması önem kazanan ve zamanımızda tam ve açık bir şekilde vücuda gelmiş bulunan şeyler; «Kadh» yani elektrik kıvılcımı ile yanabilen maddelerin yanması ile meydana gelen kuvvetle hareket edip giden motorlu araçlardır.

Benzinle hareket eden bu araçların birçok çeşitleri yapılarak harp hizmetlerinde kullanılmaktadır. Bunlardan hakkiyle faydalanabilmek için bu sanatta ihtisas sahibi olmak ve sulh zamanında birçok deneyler yapıp alışkanlık kazanarak kullandığı aletin bütün inceliklerini bilmek ve noksanlarını tamamlamak ve kusursuz olmasına çalışmak lâzımdır.

"FELMUGÎRÂTÎ SUBHAN"

Kulun, tasarruf ve gücü üstünde olan (hava ve ziya gibi) şeylerden, ilâhî isimlerin akıl yoluyle kendisine tecelli etmesi suretiyle eşyada tasarruf ettiği icadın tesiridir ki ziya, hava ve elektrik gibi vasıtalarla fotoğraf, telefon ve benzeri şeylerin bölümlerine yansıyan şey, aklın tasarrufu ve akılla bilinen eşyanın vücut bulduktan sonraki halidir.

İnsanlığın tasarrufunun dışında olan bir kuvvet, ilâhî isimlerden cereyan eden feyiz ile varlıkta insanın tasarruf ve gücünün en sonuna dayanarak fertlerin istidatlarının gelişmesini etkiler. İnsanların havadaki tasarruflarının en ilkel bir kısmı olan uçaklar buna bir delildir.

"FEESERNE BİHÎ NAK'AN FEVESATNE BİHÎ CEM'AN"

Bunlar, insanların toplu bulundukları yerlerin ortasına «ahcâr-ı siccîn» i* atarsa son derece büyük tesirler meydana getirerek büyük bir toz ve duman kaldırır.

"İNNEL'İNSÂNE LİRABBİHÎ LEKENÛD VE İNNEHÛ ALÂ ZÂLİKE LEŞEHÎD VE İNNEHÛ LİHUBBİL'HAYRİ LEŞEDÎD"

İnsan hayrı sever; fakat hayır, Rabinin takdir ettiğidir. O'nun öğretişi ve anlatışı aksine olarak istidat ve tahammülünün üstünde olan bir fikir ve hareketi hayır kabul edip ona uyan kimse Rabbine karşı inatçı ve iyilik bilmez bir hale cür'et etmiş olur ve duçar olduğu musibet ve iptilâların Rabbine aykırılıkla olan işlerinden ve hareketlerinden ileri geldiğini görür.

"EFELÂ YA'LEMÜ İZÂ BU'SİRE MÂ FİL'KUBÛRİ"

Bilmiyorlar ki onlar icat edip gizli tuttukları bir takım tehlikeli araçları harp zamanında kullanırlar, toprağı kazıyıp lağımlar yaparak patlayışlarla birçok insanları yok ederler.

(*) Ahcâr: taşlar, siccîn: yedi kat yerin altında büyük bir taş, ve cehennem mânâsına da gelir.

Yazarın, bu deyimden bugün görüp öğrendiğimiz nükler silâhları kasdettiği anlaşılmaktadır.

"VE HUSSİLE MÂ FİSSUDÛRİ"

Böylece kalplerinde gizli olan fenalıklar açığa çıkar .

"İNNE RABBEHÜM BİHİM YEVMEİZİN LEHABÎR"

Sizi terbiye eden ve eğiten amirleriniz, hareketlerinizde ve duruşlarınızda hayır ve şerri, hülâsa hareketlerinizin hakikatlerini elbette size göstermişlerdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَاۙ ۝ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَاۙ
۝ وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَاۚ ۝ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَاۙ
۝ بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَاۜ ۝ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ
اَشْتَاتاً ۝ لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْۜ ۝ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
خَيْراً يَرَهُۜ ۝ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَهُ ۝

ZİLZÂL SÛRESİ[17]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İZÂ ZÜLZİLETİL'ARDU ZİLZÂLEHÂ * VE AHRECETİL'ARDU ESKÂLEHÂ * VE KÂLEL'İNSÂNÜ MÂLEHÂ * YEVMEİZİN TÜHADDİSÜ AHBÂREHÂ * BİENNE RABBEKE EVHÂLEHÂ * YEVMEİZİN YASDÜRÜNNÂSÜ EŞTÂTEN LİYÜREV A'MÂLEHÜM * FEMEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN HAYREN YERE * VE MEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN ŞERREN YERE *

---

(17) Zilzâl Sûresi: Yerin sarsılacağını bildirdiği için bu adı almıştır. Medine devrinde nazil olmuştur. 99 uncu sûredir. 8 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Yer, dehşetle sarsıldıkça sarsıldığı, yeryüzü ağırlıklarını dışarıya çıkardığı ve insanın: "Buna ne oluyor?" dediği zaman; işte o gün, Rabinin ona vahyetmesiyle kendi haberlerini anlatır. O gün insanlar işlerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük dönerler. Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür.

Açıklaması

"İZÂ ZÜLZİLETİL ARDU ZİLZÂLEHÂ"

Yer sarsıntılarının nasıl olduğu, ne suretle dağılıp yayıldığı, hafif veya şiddetli olduğu ve ne gibi tahribat yaptığı hakkında ilmî ve fennî görüşlerin belirli derecelerini gösterir. İç ve dış bir çok sebepler etkisi ile meydana gelen yer sarsıntıları arzın hayat eserlerinden biridir.

Tabiî hayatta, yeryüzünde gördüğümüz sürekli değişmelerdeki denge ve düzenin hakikatini bilgi ve gücümüz oranında anlıyabiliyoruz. Eşyadaki bu denge ve düzen, arzın merkezinden gelen iç etkenler ile Güneş ve Ayın ve diğer sabit yıldızlar ve gezegenler gibi dış etkenlerin karşılıklı ilişkilerinin etkilerine bağlıdır. Dünyanın yaşamasına sebep olan şey, görünüşe göre merkezinde sıvı halinde bulunan ateştir.

Yer yüzünden içeriye doğru olan tesirlerle Arz kabuğu devamlı bir etki-tepki halindedir ki, kendisinde hayat bununla düzenli olarak devam eder. Yer çekiminin etkileriyle her şey merkeze doğru çekilmeye ve bir taraftan bir tarafa geçmeye meyyal olup içeriye doğru giren maddeleri kabul etmeyen şey merkezdeki sıvı halde bulunan ateşin defedici kuvvetidir.

İşte bu fiilin eserleridir ki, Arz kabuğunun nisbeten hafif olan yerlerinden bazan fışkırmalar meydana gelerek bu itilmelerle yanar dağlar ortaya çıkar. Bazan lavlar yer altındaki boşluklardan geçerek depremlere sebep olur.

Deprem, tabiî olmayan yani olağanüstü bir hal olup süresi, hafif ve şiddetli oluşu, onu meydana getiren nedenlere göredir. Bazı maddelerden kimyasal değişmelerle meydana gelen gazların toprak altında bir takım boşlukları doldurmasiyle Arz tabakalarında vukua gelen patlamalar da yer sarsıntısı yapabilir. Dışardan giren sular derinliği oranında sıcaklık yüklenerek tekrar dışarı çıkar ki, bunlar bazı madenlerle temas ederse o madenin özelliğini de almış olur. Buna, maden suları denilir. Sıcak olan bu sular içinde bazı hayvanlar da bulunur. Nitekim, dağlar üzerinde bulunan donmuş haldeki karlar içinde görülen canlılar gibi.

Yer sarsıntıları ayrıca havanın etkisi ile de meydana gelir. Şöyle ki: Arz yuvarlağı yer yüzünü kaplayan havayı yılda dört defa kendi içine doğru emer ve bunun büyük bir kısmı istidadı oranında suya dönüşür. Eğer böyle olmayıp büyük nehirlerin akan suları yılın belirli zamanlarında yağan yağmurlardan toplanan sulara bağlı kalsa nehirler uzun zaman akışını muhafaza edemez. Zira, yağan yağmurların büyük bir kısmı meyilli yüzeyler üzerinden akarak küçük seller meydana getirir, nehirlere ve sonra da denizlere karışırlar. Bir kısmını da toprak emer. Bu da hayatlarının devamı için ağaçlar ve sair bitkiler tarafından sarfedilir, bir kısmı da buharlaşarak doğrudan doğruya havaya geri döner. Suyun topraktan içeri girmesini akıl kabul edemiyor. Çünkü, topraktan içeride hava yoktur. Kuyular gibi toprak altında biriken sular da yine dünya yuvarlağının havayı emmesiyle suya dönüştürmesinden meydana gelmektedir. Yüksek yerlerden çıkarak, yılın belirli zamanlarındaki taşkınlar dışında, hemen her zaman aynı halde akan büyük nehirlerin, meyilli yüzeylerden inerek toplanacak olan yağmur sularının arta kalanları ile meydana gelmesi mümkün değildir. İşte görmekte olduğumuz bu akar sular teneffüs ettiğimiz havanın değişmiş şeklidir.

Arz tabakalarına giren hava, Arz'ın nefes alması makamında olup içteki yanmalara ve madenlerin vücuda gelmesine, özet olarak, Arz'ın hayatına hizmet eden en büyük sebeptir.

"VE AHRECETİL'ARDU ESKÂLEHÂ"

Yer sarsıntısı olduğu zaman dünya çoğunlukla lav denen ağır maddeleri ve başka madenleri ve sıcak suları dışarı atar. Volkanların civarında bulunan şehir ve kasabaların bazıları tehlikeye yakın olduklarından halkın oralardan çıkmalarına ve başka taraflara dağılmalarına sebep olur.

"VE KÂLEL'İNSÂNÜ MÂLEHÂ"

Evleri yıkılan bu çaresiz halk perişanlıkla hasret ve hayret içinde kalırlar.

"YEVMEİZİN TÜHADDİSÜ AHBÂREHÂ"

Gayet hassas özel araçlar icat olunursa, depremi, o bölgede bulunanlara, olmadan evvel haber verebilir.

"BİENNE RABBEKE EVHÂLEHÂ"

Bu husus, Cenâb-ı Hakk'ın kudretini ve onlara olan tenbih ve uyarısını bildiren Arz'a bir vahiy gibi telâkki olunur.

"YEVMEİZİN YASDÜRÜNNÂSÜ EŞTÂTEN LİYÜREV A'MÂLEHÜM * FEMEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN HAYREN YERE * VE MEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN ŞERREN YEREHU *"

O günkü günde insanlar dağınık şekilde olan mezhep ve mabetlerini, iş ve ahlâklarını düzeltmeye ne kadar acele etseler de hiç bir tesirini göremezler. Zira, hayra dayanmayan iş ve niyet batıldır. Lâkin bir kimse iyi işler yaparsa elbette bu iyi işinin mükâfatını görür. Gerek iyi ve gerek kötü iş olsun her ikisindeki yarar ve zararı insan, akıl ve vicdanı ile idrâk eder. Olanları tabiata yormak caiz değildir. Zira, tabiat da Yaradan'ın emrine boyun eğer. Aklı olan kimse âdil ve insaflı olarak daima insanlara hayır ile muamele etmek suretiyle fena hareketlerden sakınır.

Açıklamanın İkinci Şekli

"İZA ZÜLZİLETİL'ARDU ZİLZÂLEHÂ"

İnsanda hayat, vücudun tabiattan aldığı hava ve besin gibi, Allah'ın bize verdiği nimetler ile devam eder. Dünyada insanın hayatına yararlı olan bir çok ilâhî nimetler bulunduğu gibi sağlığı bozan ve hayatı yok eden bir çok sebepler ve hastalıklar da vardır ki, vücut daima bunlarla mücadeleye mecburdur.

İlmî kudreti ile dünyada büyük etkiler yapmaya güçlü olan insan bir bakımdan pek güçsüz ve çaresizdir. Bazan en ufak bir sebep onu kuvvetten düşürür ve hayatını sarsar.

Vücudumuzda hareketsiz gibi gördüğümüz hücreler her an değişerek yenilenmektedir. Hayat sürekli bir akışa uymaktadır. Bu akışın normal hali sıhhat, bozulması ise hastalıktır.

"VE AHRECETİL'ARDU ESKÂLEHÂ"

İnsan vücudu kendisine ağır gelen her şeyi yaşama gücü ile vücuddan uzaklaştırır ve atar. Bedene giren herhangi bir hastalık sebebinin meydana getirdiği yara ve çıbanlar bu kabildendir.

"VE KÂLEL'İNSÂNÜ MÂLEHÂ"

İnsanın yakalandığı hastalık onu üzer ve mahzunlaştırır. «Bana ne oldu?» diyerek hekime baş vurur ki bu da önemli ve gereklidir. Sağlığı korumak, soğuk ve sıcak gibi etkilerin sarsıntısından bedeni korumaktır. Sağlığı yerinde iken bu nimetin kadrini bilerek vücudunu dışdan gelecek sıkıntılı, eziyetli haller ve benzeri etkilere karşı son derece korumak, sağlığı bozan yiyecek ve içeceklerden sakınmak, vücuda yararlı olan şeylerin bile fazla veya az alınmasından çekinmek akıllıca bir harekettir. Yoksa hastalık bir kere insana geldikten sonra onun vücuttan atılması, çıkarılması güç bir iştir. Peygamberimizin şerefli bir hadisi gereğince; hastalanan bir kimse muhakkak hemen bir hekime baş vurmak zorundadır. Zira, önceden tedavisi geciktirilen bir kimsenin hastalığı şiddetlendikten sonra vücudu gücünü kaybedeceğinden tedavisi güçleşir. Çünkü, hastalığa karşı koyan tabiattır. Tedavi ise ona yardımdan ibarettir.

"YEVMEİZİN TÜHADDİSÜ AHBÂREHÂ"

Her hastalık kendisine has belirtilerle niceliğini haber verir. Hekim, hastanın genel durumunu muayeneden geçirerek, teşhisine göre, tedavi şeklini tayin eder.

"BİENNE RABBEKE EVHÂLEHÂ"

Hekim bir hastaya ilâç vereceği zaman hastanın genel durumunu göz önüne almakla beraber onun maneviyatını etkileyecek gerekli öğütlerde bulunmayı da ihmal etmemelidir. Çünkü, hastanın güvensizliği ilâcın tesirini yok eder. Kendisindeki hastalığın geçeceğine inandırılan bir kimseye verilen ilâç aslında sade ve önemsiz bir şey de olsa hastada iyi tesiri görülür. İnsana maneviyatın etkisi maddiyattan fazladır. İnsanda asıl hâkim olan kuvvet, din ve inanışın tesirleridir ki bu da Hazreti Muhammed'in ruhanî etkisi olup bütün insanları sarar.

"YEVMEİZİN YASDÜRÜNNASÜ EŞTÂTEN LİYÜREV A'MÂLEHÜM"

O günde insanların göstermiş olduğu tabiî ilimler, Allah'dan beşere akıp gelen ilâhî bir bağıştır. Akıl nurunu taşıyan beşeriyet, her bir uzvun ayrı ayrı ve belli olan değerlerini gösterir.

"FEMEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN HAYREN YEREHU"

Akıl nuru ile mücehhez olan insan, sağlığı koruma kurallarına uyarak, kendisi için devam ettirdiği işleri ve fikirleri takip edebilir. Sonuca varılması bazan kolaylıkla olur. Bundan anlaşılıyor ki maddî kuvvetler manevî kuvvete dayanır. Manevî kuvvetin, yaşantımızla ilgili işlerimiz üzerine olan etkileri çok büyüktür. Meselâ sağlık kurallarını iyi uygulayan ve diyelim ki doksan yıl yaşayacağına da kalbinde her zaman inanç besliyen bir kimse bu kanaatın hayatına bahşedeceği kuvvet sayesinde, isteğine ulaşabilir. Aksine olarak hastalığı olmadığı halde her hangi bir üzüntü ve ümitsizliğe düşerek hayatından umudunu kesen kimse de o hal ile pek az yaşayabilir.

"VE MEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN ŞERREN YEREHU"

Eğer bir kimse gece gündüz vücudunun acılarını ve noksanlarını evham ederse ve her zaman kötü tarafını düşünürse elbette evhamın sarsıntısına uğrayarak âciz kalır ve perişanlığa düşer.

Hayır ve şer olarak bildirilen bu zerrelere mikrop denilmektedir. Bunlar gözle görülmeyen hayvancıklardır. Değişik hal ve şekildedirler. Bazıları yararlıdır. Bazıları da vücuda girdiklerinde tehlikeli hastalıklar doğmasına sebep olurlar.

Açıklamanın Üçüncü Şekli

"İZÂ ZÜLZİLETİL'ARDU ZİLZÂLEHÂ"

İnsanlar arasında meydana gelen ayrılık ve uyuşmazlıktan ötürü dünya, savaş ve çarpışmalarla sarsılarak düşmanlık sertleşip şiddetlendiği zaman;

"VE AHRECETİL'ARDU ESKÂLEHA"

Sivil ve asker devlet adamları memleketin muhafazası yolunda hazırlayıp biriktirdikleri harp malzemesini ve askerleri sevk ederler. Fesat, çekirgeler gibi yeryüzünü kapladığı zamanda düşmanların girdikleri şehirler ahalisi zora ve yağmaya uğrayarak felâket üzüntüsü ile memleketlerinden çıkıp bir tarafa hicret ederler veyahut memleketlerini savunmak için orduya katılarak düşmana karşı çıkarlar.

"VE KÂLEL'İNSÂNÜ MÂLEHÂ"

Düşman kuvvetler arasında olan savaşta bir tarafta galibiyet yüz göstermedikçe sulh ve ateşkes tedbirleri hükümsüz kalır.

"YEVMEİZİN TÜHADDİSÜ AHBÂREHÂ"

Bu korkunç günün hal ve sırları ve harbin haberleri etrafa yayılır ve bildirilir.

"BİENNE RABBEKE EVHÂLEHÂ"

Ey komutan! Sana Rabb'in; aklın ve tecrübeten yolu ile bu haberleri belli eder ve açıklar.

"YEVMEİZİN YASDÜRÜNNASÜ EŞTÂTEN LİYÜREV A'MÂLEHÜM"

Bu dehşetli günde askerlerin hepsi bağlı oldukları birlikler ile güçlü, kuvvetli bulunmalı, gevşeklik ve güçsüzlük göstermemelidir.

"FEMEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN HAYREN YEREHU"

Bir kimse fedakârlık ederek orduların yararına bir zerre yardımda bulunursa onun faydası hissolunur, zayi olmaz. Ve toplumun bu yardımı ile amaca varmak kolayca kabil olur.

"VE MEN YA'MEL MİSKÂLE ZERRETİN ŞERREN YEREHU"

Eğer bir kimse hasislik ve hainlik eder ve kendisine verilen görevde gevşeklik ve ilgisizlik gösterirse onun bu kötü hareketi kendisine geri döner ve onu yok olmağa sürükler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
مُنْفَكِّينَ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝ رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ يَتْلُوا صُحُفًا
مُطَهَّرَةً ۝ فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ۝ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ اُوتُوا
الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝ وَمَا اُمِرُوا
اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۝ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا
الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۝ اِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ
خَالِدِينَ فِيهَا اُولٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۝ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ اُولٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۝ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ۝
رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝

BEYYİNE SÛRESİ[18]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

LEM YEKÜNİLLEZİNE KEFERÛ MİN EHLİLKİTÂBİ VELMÜŞRİKİNE MÜNFEKKİNE HATTÂ TE'TİYEHÜMÜL BEYYİNETÜ * RESÛLÜN MİNALLÂHİ YETLÛ SUHUFEN MUTAHHERETE * FİHÂ KÜTÜBÜN KAYYİME * VE MÂ TEFERREKALLEZİNE ÛTÜLKİTÂBE İLLÂ MİN BA'Dİ MÂ CÂETHÜMÜLBEYYİNE * VE MÂ ÜMİRÛ İLLÂ LİYA'BÜDULLÂHE MUHLİSİNE LEHÜDDÎNE HUNEFÂE VE YUKÎMUSSALÂTE VE YÜ'TÜZZEKÂTE VE ZÂLİKE DİNÜLKAYYİME * İNNELLEZİNE KEFERÛ MİN EHLİLKİTÂBİ VELMÜŞRİKİNE Fİ NÂRİ CEHENNEME HÂLİDİNE FİHÂ ÜLÂİKE HÜM ŞERRÜL'BERİYYETİ * İNNELLEZİNE ÂMENÛ VE AMİLÜSSÂLİHÂTİ ÜLÂİKE HÜM HAYRÜLBERİYYE * CEZÂÜHÜM İNDE RABBİHİM CENNÂTÜ ADNİN TECRİ MİN TAHTİHEL'ENHÂRÜ HÂLİDİNE FİHA EBEDEN RADİYALLÂHÜ ANHÜM VE RADÛ ANHÜ ZÂLİKE LİMEN HAŞİYE RABBE *

---

(18) Beyyine Sûresi: İçinde «Açık Belge» demek olan «Beyyine» kelimesi geçtiğinden bu ismi almıştır. Medine devrinde nazil olmuştur. 98 inci sûredir. 8 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Kitap ehlinden ve putperestlerden olan inkârcılar, kendilerine apaçık bir belge, içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu arınmış sahifeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene kadar inkârlarından vazgeçecek değillerdi. Ama, kendilerine kitab verilenler, onlara apaçık belge geldikten sonra ayrılığa düştüler. Oysa, onlar doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zekâtı vermekle emrolunmuşlardı. Dosdoğru olan din de budur. Kitab ehlinden ve puta tapanlardan, inkâr edenler, şüphesiz içinde temelli kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte bunlar, yaratıkların en kötüsüdürler. Fakat, inanıp yararlı iş işleyenler, işte onlar da, yaratıkların en iyileridirler. Onların Rableri katındaki mükâfatı, içinde temelli ve sonsuz kalacakları, altlarından ırmaklar akan adn cennetleridir. Allah Onlardan razıdır. Onlar da Allah'dan razıdır. Bu, Rabbinden korkan kimseyedir.

Açıklaması

"LEM YEKÜNİLLEZÎNE KEFERÛ MİN EHLİLKİTÂBİ VELMÜŞRİKÎNE MÜNFEKKÎNE"

Zihin hareketleri yani düşünce; mutlak olan yaradılışı yokluğa mahkûm ediyor. Varlığın yok olması hususunda doğan düşünce, o şeyin vücudunda canlanma kabiliyeti olmadığına işarettir. Buradaki bekleyişin, doğru düşünce yani bilgi ile, yaradılmışlarda varlığını doğrulamak da mümkün değildir*.

"HATTÂ TE'TİYEHÜMÜL BEYYİNETÜ"

Bir insanın meydana gelmesi ile o milletin gidişatına dayanması, onlarla birleşmesi veya o topluluktan ayrılması veyahut kendini onların arasında hiç olmamış gibi tutması imkânsızdır. Yaratılmamış olan şey her bakımdan yok sayılır. Zira, ilâhî sıfatlarda bir netice elde edememesi o şeyde vücut bulmanın yokluğundan ileri gelmektedir.

"RESÛLÜN MİNALLÂHİ YETLÛ SUHUFEN MUTAHHERETEN FİHÂ KÜTÜBÜN KAYYİME"

Güvenilir ve istidatlı bir topluluk, yalnız bu güvenle kitabın üstünlüğünden ve ilâhî sıfatların feyzinden hissesini alamaz. Dört kitap vardır: Tevrat, Zebur, İncil ve bunları kapsayan ve içine alan Kur'ân'dır ki bu kitabın doğruluğu ve devamlılığı gayet açık belgelerle isbat edilmiştir.

(*) Bu söylediklerimiz, cümlenin anlaşılmaz şekilde düzenlenmiş olduğu kanaatını vermesin. Zira, hükümlerin mânâlarında anlaşılmazlık düşünülemez. Ancak, başlı başına bir mânâya işaret eden sözde anlaşılmazlık olur. Meselâ: "Lem yekünillezîne keferû" kutsal sözünde haberi doğrulasak da, düşünce, «Lem yekün» kelimesinin gelecekte habere dayanmasını gerektirir. Zira, oluşumun manen yok olması hususunda hasıl olan fikir bile, Peygamberliğin vücudunu ve kitabın şahitliğini gerektirdiğinden yokluğa mahkûmdur. Yok olan şey üzerine hüküm yürütülemez. "Hattâ te'tiyehümül beyyine"; tâ ki, yüksek bir âyetin şahitliği ile onların, varlıklarını isbat etmelerine bağlıdır.

"VE MÂ TEFERREKALLEZÎNE ÛTÜLKİTÂBE İLLÂ MİN BA'Dİ MÂ CÂETHÜMÜLBEYYİNE"

Dört kitap sahibi olan bu dört kavmin, (toprak, su, hava, hararet gibi) dört elemanın tabiattaki uyuşumu gibi bir araya gelmesi mümkün ise de tabiata aykırı olduğu için aralarında aykırılık hemen var gibidir. Onları birbirlerine yaklaştıran sebeplerin ve vasıtaların az veya çok sarsılmasıyle aralarında hemen ayrılık meydana gelir. Gerek anlaşma gerek birleşme noktasından beklenecek sonuç çekişme ve kavgadır.

"VE MÂ ÜMİRÛ İLLÂ LİYA'BÜDULLÂHE MUHLİSİNE LEHÜDDÎNE"

İslâmlar arasındaki topluluk ve bağlılık, kitaba dayandıkça, bu onlara Allah'ın bir lutfu ve inayetidir. **"Lâ tectemiu ümmeti aleddalâleti"** kutlu hadisinin mânâsına göre, onların, etrafında toplandıkları iyilikler kitabı, ulu Kur'ân'dır. Onlar bağlılık ve inanışları yönünden kendilerine kıymetli bir kitabın hâkim olduğunu hissederler. Doğruluk üzerine birleşen bu toplum sebepler çıktığında anlaşmazlığa düşebilir. Lâkin, Allah'ın kitabına sıkıca tutunmakta kararlı ve sebatlı olmalıdır ki, düşmanın saldırma isteği ve cesareti kırılsın. Harp ve çatışma; milletin haklarını korumak ve insanlara adaleti dağıtmak içindir. Yoksa, insanlara haksız yere saldırmak, onları öldürmek ve yok etmek, mal ve mülklerini yağma edip ellerinden zorla almak için değildir.

Allah dini; nefsin istek ve arzularına uygun olan her türlü gizli düşmanlıklardan kalbini arındırarak yüce Allah'a ibadetle insanlığı ve adaleti halka bildirmeğe ve kulların haklarını korumağa itina eylemekdir.

Bir hadisi şerifte: «Müslüman o kimsedir ki, halk onun elinden ve dilinden emin olsun, korkmasın.» İnsan olan yalnız kendisiyle aynı cinsten olanlara değil haklarını istemekten yoksun olan hayvanlara karşı da adaletle muamele yapmalıdır. Çünkü onların da kendilerine mahsus hakları vardır. Allah, vahşi hayvanlara bile geçim sebepleri ve hayat hakkı bağışlamış olduğundan onları yok etmeğe çalışmak akla uygun bir davranış değildir. Meselâ, bir avcı gıdasını sağlayacak kadar hayvan avlayabilir. Lâkin, lüzumsuz yere her gördüğü hayvanı öldürmeğe kalkışmak akıl ve insaf dışı bir davranıştır. İnsanlığın en büyük şartı inanışına uygun olan düşüncelerini ve hareketlerini çok insaf ve doğrulukla yapmasıdır. Bu da, mânânın dine bağlılığı ve ululuğu ile kabildir ki, iç âlemini saf ve temiz kılmak ve insan haklarına dokunmamakla ve dinî terbiye ile meydana gelmesi mümkündür.

"HUNEFÂE VE YUKÎMUSSALÂTE VE YÜ'-TÜZZEKÂTE VE ZÂLİKE DÎNÜLKAYYİME"

İnsan; aklın kabul edemiyeceği söz ve işten, zekâtta tamahkârlıktan ve din kurallarına aykırı hareketten korunmak için farz olan namaza aralıksız devam ederek, kalbin temiz tutulması ve nefsin arınması için de zekâtı vererek elde edeceği yücelik sayesinde değerli bir itibar kazanıp bu hak ve hakikat dinini temsil etmiş olur.

“İNNELLEZÎNE KEFERÛ MİN EHLİLKİTÂBİ VELMÜŞRİKİNE FÎ NÂRİ CEHENNEME HÂLİDÎNE FÎHÂ ÜLÂİKE HÜM ŞERRÜL'BERİYYETİ”

Gerek kitap ehli ve gerekse Allah'ın birliğine inanmayanlardan olup başkalarına karşı gelen ve hakikatle ilgilenmeyen ahlaksız kimseler, yaradılışlarında merhamet ve mertlik olmayanlardır. Bunlar özel çıkarlarını sağlamak ve kuvvetlendirmek için insanların haklarına tecavüz etmekten ve onları döverek eza ve cefa etmekten çekinmezler. Bunlar cehennem ateşinde hem kendi vicdanlarınca ve hem de unutulmaz ayrılık acısı ile cezalandırılırlar. Bu şekilde davranan bir suçlu «Beriyye» nin en kötü bir fesatçısıdır.

“İNNELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLÜSSÂLİHÂTİ ÜLÂİKEHÜM HAYRÜLBERİYYE”

Kalbinde Allah'a imanı ve peygambere inancı olanlar ve halk içinde iyi ve doğru iş yapanlar «Hayrülberiyye» dir.

“CEZÂÜHÜM İNDE RABBİHİM CENNÂTÜ ADNİN TECRÎ MİN TAHTİHEL'ENHÂRÜ HÂLİDİNE FÎHÂ EBEDEN”

Allah bu kerem sahibi kimseleri, iyi ve doğru işlerine ödül olarak, cenneti ve cemaliyle şereflendirerek sonsuz hayat ile daim kılar.

"RADİYALLÂHÜ ANHÜM VE RADÛ ANHÜ"

Allah onlardan razıdır. Onlar da bütün işlerini kitaba uygun olarak tatbik edip Allah'ın hükümlerine uyarlar ve Allah'ın rızasını alırlar.

"ZÂLİKE LİMEN HAŞİYE RABBEHU"

İşte, bu gibi kimseler, Allah korkusunu her zaman fikir ve inancında taşıyanlardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ ف۪ي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ
الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ
الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ ف۪يهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ
۝ سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

KADR SÛRESİ[19]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İNNÂ ENZELNÂHÜ Fİ LEYLETİL'KADRİ * VE MÂ EDRÂKE MÂ LEYLETÜL'KADR * LEYLETÜL'KADRİ HAYRÜN MİN ELFİ ŞEHR * TENEZZELÜL'MELÂİKETÜ VERRÛHU FÎHÂ BİİZNİ RABBİHİM MİN KÜLLİ EMRİN * SELÂMÜN HİYE HATTÂ MATLEİLFECR *

---

(19) Kadr Sûresi: İçinde kadir gecesi geçtiği için bu ismi almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 97 inci sûredir. 5 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Doğrusu Biz Kur'ân'ı, Kadir gecesinde indirmişizdir. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır. Melekler ve Cebrail o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için inerler. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

Açıklaması

"İNNÂ ENZELNÂHÜ FÎ LEYLETİL'KADRİ VE MÂ EDRÂKE MÂ LEYLETÜL'KADRİ"

«İnnâ» bütün varlıkları isimlerim ve sıfatlarımla kuşatarak, sebep perdeleri arkasından akıp gelen ilâhî âdetlerim üzere, örneksiz olarak yaratıp meydana getirmek, kendi azamet ve celâlime, büyüklük ve ululuğuma mahsustur.

«İnnâ» kelimesi, «İzâ» kelimesi gibi, geniş anlamlı, çevreleyen, kuşatan kutlu bir kelimedir. Bu kelime, Allah'ın birliğine tanıklık eden bir tevhit kelimesidir ki «Lâilâhe illallah» derecesinde olup Hakk'ın gerçekliğinin anlaşılmasına, bütün varlıkları mutlak kapsamasına ve Allah'ın birliğine nisbet edilen bir haldir. «Zilzâl» sûresinde olduğu gibi «İzâ» kelimesi de «Nüfus-u külliye-i Muhammediye» nin kapsamına işaret eder. Nüfus-u külliye-i Muhammediye; Muhammed'in eşyaya akseden nuru olup, o nur ile eşya, kendisinin müstaid olduğu hakikati gösterir, demektir. Kur'ân sûrelerinin başlarında bulunan «izâ» kelimeleri, «Muhammedün Resullullah» da olduğu gibi «külliye-i Muhammediye» ye nisbet edilir.

Şanı yüce olan Biz; insanlık âlemini, çok evvelden takdir ettiğimiz hayatına indirdik. «Leyl»: İnsanın dış ve iç varlık olmak üzere iki yönü vardır. Bir yönü insanın dışına, görünen kısmına işaret eder ki, hareketler, duruşlar ve yemek, içmek v.b. gibi zorunlu gerekleri bakımından insanların dışa yansımakta olan tarafıdır. İkincisi, ruh âleminden vücut âlemine geçişte meydana gelmiş olan iç varlık yönüdür ki sübut sıfatlarının (Hayat, ilim, irade, kudret, kelâm, tekvin ve iksat) tecellileri ile eserleri görülür. İnsanda bu iki yönün işaret ettiği dış ve iç varlığın yüksek bir derecede dengesi, insanın kazanmış olduğu melekelerin hakikatini gösterir ve açıklar.

Nasıl ki **"İnnallâhe tealâ yünezzilü fissülüsil'âhiri min külli leyletin ilessemâiddünyâ feyekûlü hel hel"** kutlu hadisinde anlatılan «hel hel» kelimeleri nicelik bakımından dünya hayatı olan «Leyl» kelimesine eşittir. Zira, insanın hayatını teşkil eden «Hal ve istikbal» olmazdan evvel kendisine karanlıktır. Birinci «hel», Allah'ın mutlak olan feyzinden yararlanan insanın dış yönüdür. İkinci «hel» Allah'dan kayıtlı şartlı olarak gelen iman nuru ile melekût âlemine yükselen iç varlık yönüdür. Dışa nisbet edildiği takdirde, birinci «hel» hayatın yarısını teşkil eden ve geçimi sağlamaya mahsus olan gündüz; ikinci «hel» istirahata mahsus olan gecedir. «Hel hel» kelimesinin hakiki mânâsı, insanın manevî murakabe (denetleme) ile bekleyip yaklaşmış olduğu tevhitlerdir ki bu tevhitler Kur'ân'da otuzbeş yerde yazılıdır.

«Kadr» insanın hayatının devamını sağlayacak olan gerekli şeyler her neden ibaret ise hepsini dünyaya verdik. Bu; onu belli olan kaderinde tutar. Kadir gecesinin bildirilmiş olan ilâhî takdiri, dışdan görünüşe uygun olduğu gibi, Allah'ın mutlak feyzinden gelen ve görüşe dayanan ilâhî takdirleri de 35 tevhidin belli duraklarını görmeye bağlıdır ki eser sahibini eserinden anlamakla «**Eşhedü en lâ ilâhe illallah**» diyrek Yaratan görülmüş olur.

"LEYLETÜL' KADRİ HAYRÜN MİN ELFİ ŞEHRİN"

«Kadr» kelimesi bu sûrede üç defa geçer. "**Fekadernâ feni'mel kâdirûn**" âyetinden anlaşılan mânâ gereğince malum bir değer olan insan ömrünün miktarı belli olmuş olur.

"TENEZZELÜL'MELÂİKETÜ VERRÛHU"

Melâike (melekler) iki türlüdür. Bir kısmı Allah'ın mutlak feyzinden güneş aracılığı ile yayılış halinde inerek vücudumuzu meydana getiren hava, besin ve ısı gibi hayatın gerekleridir ki yaşamı devam ettirmek için insana boyun eğerek gelen bütün melekler Allah'ın kullarına yolladığı birer yardımcıdırlar. Bunlar, vekil edilen meleklerin tasarruflarıyle bedeni meydana getirirler. "**Ve izkulnâ lilmelâiketiscüdû liâdeme fesecedû illâ iblîse**" cümlesinde meleklerin insana secdesinden murad edilen, onların insanlarda yok olmasıdır. İlâhî yardım olan besinin, kaybolanın yerini alarak vücudumuza eklenmesi ve bu suretle bedenimizi meydana getirmesi Allah'ın mutlak feyzinden gelen meleklerin insana secde etmesi demektir. Bu, insanın dışa yönelmiş olan cihetidir.

İnsanın iç varlığa yönelmiş olan ciheti ise ruhanîdir. İnsanın yaşadığı sürece ruh, duygu ve akılda etkendir. Allah'ın güneş aracılığı ile gelen kayıtlı şartlı feyizlerinin ruhsal ve manevî etkileri gayet büyük olup Cebrail, Mikâil, İsrafil ve Azrail adlı dört vekil meleğin tasarruflarıyla olmaktadır.

Cebrail: Akıl erdirmenin ve hareketlendirmenin meydana çıktıkları kaynak olup yaradılışla devam edegelen ve «Levh-il mahvü ves'sebât» da* bir şekil ve görünüşe girmeğe kabiliyetli, latif, yani elle tutulmaz ve gözle görülmez, nurlu, ruhsal bir varlıktır.

Meselâ: Seslere bağlı olan yani işitilmeğe kabiliyetli olan sesden meydana gelen, hissedilen ve akılla bilinebilen şeyleri anlayabilmek ve hareketlendirmek için zuhur kaynaklarından vücuda gelişle devam eden latif, nurlu, ruhsal bir varlıktır.

Mikâil: Madenler, bitkiler ve hayvanların, mahv ve sebat levhinde bir denge ve düzen ile vücut bulmasında yapıcı olan ve ilâhî sıfatlarla devam eden, yetişip gelişmede yararlı elemanlara tasarruf eden latif, nurlu ve ruhsal bir varlıktır.

İsrafil: İnsan vücudunun bu âlemde yaratılışı ile mahv ve sebat levhinde şekil bulmuş olan hayatında,

---

(*) Levh-il mahvü ves'sebât: Varlıkların bir taraftan yaratılıp bir taraftan yok olduğu yani bir şeyin bir başka şeye dönüştüğü âlem veya bir fikrin dimağda şekil aldığı hayal levhası.

yani cisimlere hayatı sevketmeğe istidatlı olan her şeyde tasarruf sahibi, en üstün kabiliyetli ve melekûtî bir kuvvettir.

Azrail: Mahv ve sebat levhinde şekil bulan vücut ile devam eden insan ve topluluk hayatında tasarruf sahibi latif, nurlu, ve tedbire malik yani denge sağlayan bir kuvvettir.

Melekler âleminin bu manevî güneşleri; güneşin dünyadaki tasarruflarına benzer şekilde hükümlerini sürdürürler.

Dünya hayatında insanlık âleminin vücut makamını sekiz melek taşımaktadır. Bunların dördü bilinen unsurlardır. (Toprak, su, hava, ısı) Diğer dördü ise manevî olarak tasarruf eden, yukarıda adlarını saydığımız, vekil meleklerdir, ki **"Ve yahmilü arşe rabbike fevkahüm yevmeizin semâniye"** yüksek âyeti insanın halinin hakikatini bildiriyor.

"FÎHÂ BİİZNÎ RABBİHİM"

Rabbin izni; insanlarda, alınan besinin hazım organlarında emilerek kan damarlarına yayılması ve vücudun bu suretle devamı için hayata kabiliyetli hücrelerin terbiyesidir.

"MİN KÜLLİ EMRİN SELÂMÜN HİYE HATTÂ MATLAİLFECR"

Cebraillik, Mikâillik, İsrafillik ve Azrailliğin ilgili bulunduğu her işde meydana gelen bütün hakikatleri yerine ve durağına ulaştırmak, tâ hayat güneşinin batışına kadar kazandığımız manevî vücudu iyi ve güzel işlerle âhiret âlemindeki yüce makamına yükseltmek demektir.

Dünyadaki vücudun var olması; âhiret âleminde haşroluncaya kadar, Allah'ın emrine uyarak hizmet eden meleklerin insana olan boyun eğişleriyledir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذ۪ى خَلَقَۚ ۝ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ ۝ اِقْرَاْ
وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ ۝ اَلَّذ۪ى عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ ۝ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ
مَا لَمْ يَعْلَمْؕ ۝ كَلَّٓا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰىۙ ۝ اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنٰىؕ
۝ اِنَّ اِلٰى رَبِّكَ الرُّجْعٰىؕ ۝ اَرَاَيْتَ الَّذ۪ى يَنْهٰىۙ ۝ عَبْدًا اِذَا
صَلّٰىؕ ۝ اَرَاَيْتَ اِنْ كَانَ عَلَى الْهُدٰىۙ ۝ اَوْ اَمَرَ بِالتَّقْوٰىؕ ۝
اَرَاَيْتَ اِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰىؕ ۝ اَلَمْ يَعْلَمْ بِاَنَّ اللّٰهَ يَرٰىؕ ۝ كَلَّا لَئِنْ
لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِۙ ۝ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍۚ ۝ فَلْيَدْعُ
نَادِيَهُۙ ۝ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَۙ ۝ كَلَّاؕ لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۝

ALAK SÛRESİ[20]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İKRE'BİSMİ RABBİKELLEZÎ HALAK * HALAKAL'İNSÂNE MİN ALAK * İKRE' VE RABBÜKEL'EKREMÜ * ELLEZÎ ALLEME BİLKALEMİ * ALLEMEL' İNSÂNE MÂ LEM YA'LEM * KELLÂ İNNEL'İNSÂNE LEYATGÂ * EN REÂHÜSTAĞNÂ * İNNE İLÂ RABBİKERRÜC'Â * EREEYTELLEZİ YENHÂ * ABDEN İZÂ SALLÂ * EREEYTE İN KÂNE ALELHÜDÂ * EV EMERE BİTTAKVÂ * EREEYTE İN KEZZEBE VE TEVELLÂ * ELEM YA'LEM BİENNALLÂHE YERÂ * KELLÂ LEİN LEM YENTEHÎ LENESFEAN BİNNÂSIYETİ * NÂSIYETİN KÂZÎBETİN HÂTIE * FELYED'U NÂDİYEHÛ * SENED'UZZEBÂNİYETE * KELLÂ LÂ TÜTİ'HU VESCÜD VAKTERİB *

Tercümesi

Ey Muhammed! Yaratan; insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin en büyük kerem sahibidir. Ama, insanoğlu kendini müstağni sayarak azgınlık eder. Ey insanoğlu! Dönüş

---

(20) Alak Sûresi: İnsanın yaratılışından bahseder. Mekke devrinde nazil olmuştur. 96 ıncı sûredir. 19 âyetten ibarettir.

şüphesiz Rabbinedir. Sen, namaz kılan kulu bundan menedeni gördün mü? Söyle bakalım, o kul doğru yolda giden veya Allah'a karşı gelmekten sakınmayı buyuran bir kimse mi olsun, yoksa, söyle, yalanlayıp yüz çeviren birisi mi olsun? Onu namaz kılmaktan meneden kimse, Allah'ın her şeyi görmekte olduğunu bilmez mi? Ama bundan vazgeçmezse, And olsun ki, onu perçeminden, yalancı ve günahkâr perçeminden cehenneme sürükleriz. O zaman, kafadarlarını çağırsın, Biz de zebanileri çağıracağız. Ey doğru yolda olan kişi! sakın ona uyma; sen secde et, Rabbine yaklaş.

Açıklaması

Büyük hakikatleri anlatan bu sûre, tanıklık eden âyetlerden olup Peygamberimize en önce inmiş ve Allah'ın O'na ilk söyleyişi olan «İkre'» yüce sözü ile şerefle gelmiştir.

«İkre'» sözü iki defa söylenmiş olup birisi dışa yani söz ve harflere; diğeri içe, yani mânâ ve hakikatlere işaret eder. Sözün okunuşu mânânın vücudunu kavradığı gibi mânânın anlaşılması ve akıl erdirilmesi de aksettiği sözler ve harflerin, eşya ve insanların vücuduna bağlıdır.

Bir şeyin dış yönü belli olmayınca mânâsını anlamak mümkün olmadığı gibi, mânâyı öğrenmeden eşyanın asıl ve hakikatine akıl erdirmek de kabil olmaz.

Mânânın, görünüşe göre yaratmak ve yaratılmak bakımından bekleyişi, vücudun hakikatini yaratış kademeleri üzerinde gördürür. Bu, Allah katından gelen bir söyleyiştir ki henüz ruhlar âleminde olan istidatları hazırlamak demektir. Bu sûrede iki okuma vardır. Birincisi Allah'ın ismini okumadır.

"İKRE'BİSMİ RABBİKE"

Rabbinin ismini oku! Bu ancak insanlığın mânâsına olan bir söyleyiştir.

"ELLEZÎ HALAKA"

Bu ismin tanığı olarak yaratıldın. Bütün maneviyat sana tabi olmakla hayat, ilim ve kudret âlemleri gibi bütün sübut sıfatlarının oluş yeri sensin. Sen, Allah'ın «ism-i âzamı» sın. Bütün varlıkların, oluşum âleminde canlılara inmesi, beş duyunun bedendeki tasarrufu gibi vasıtasız meydana gelen olayların tecellisine bağlıdır. İlk ilâhî vahiy, Hazreti Muhammed'e peygamberliğini ve kutsal ömürlerini açıklama derecesidir. Hayatının süresinin hal ve niteliği gizli ve meçhul olduğundan bu yüksek söyleyişe karşı Hazreti Peygamber **"Mâ ene bikâriin"** buyurdu ki «**Bu ilmi anlamakta ve görmekte mazurum**» demektir.

Yaradılışın ilk yönü manevîdir. Ruhlar, ruhlar âleminden yaratma suretinde dünyaya inerek yaradılmışlık sıfatı ile sıfatlandı. Kendisine kulluk ve rablık sıfatları verildi. Vücudun canlılara dikkatle bakışı yaradılmışlığını gösterdi. Sonra vücut bulmazdan evvelki hali ile Allah iradesinden ve O'nun rızası ile vücudunu isbat etti. **"Ve iz ahaze rabbüke min**

benî âdeme min zuhûrihim zürriyyetehüm" yüce âyeti tanıklığınca sübut âleminden vücut âleminde göründü.

"HALAKAL'İNSÂNE MİN ALAKI"

Îlâhî âlemlerde dopdolu ve hesapsız olarak bulunan ilâhî kudretin ululuğu yaratılma sıfatının tecellisini gösterdi. Yaratılmışların içinde en seçkin ve en üstünü olan insanın yaratılışını gösterdi. İnsan, yaratılış yönünden tüm evrenin zerreleriyle ilgilidir. Bu bağlılığı anlayarak hayat âleminde bunlardan ayrılamıyacağını bildi. Nehirlerin denizlere akışı gibi âlemde herşeyin insanın hakikatine yönelmiş ve yaklaşmış olduğunu gördü. İnsanın hakikati, Rabb'in sırrı olduğu göründü. Ve yaratılmanın bütün sırları meydana geldi. Dünyayı devamlı karışıklıklar içinde gördü. İnsanlık vücudunu giymekle etrafında kendisini ilgilendiren sonsuz bağlılıklardan hayrette kaldı. Bağış vâdisinden hidayet, keramet ve inayet olunarak, ilâhî isimlerin yansıdığı hayat, kudret, tekvin, ilim gibi sübut sıfatları onu kucakladı.

"İKRE' VE RABBÜKEL'EKREMÜ ELLEZÎ ALLEME BİLKALEMİ"

Rablığın bu ikinci söyleyişidir. Birinci «İkre'» sözü, ruhlar âleminden zuhura gelen fakat henüz vücuda sahip olmamış bir ruha söyleyiştir. Bu ruha emrin gelişi, rablık isminin yaratıcılık sıfatına tecellisi ile yaratış âleminin meydana geldiğini gösterdi.

İkincisi ise; gafletle kendisini hayvanlık derecesine indiren huyları görerek, yarar ve zararını müşahede edebilmek için bir çok ilim ve kültür elde edip ahlâk ve mânânın arıtılması suretiyle insanlıkta üstünlük kazanmaktır. İnsan gerekli ihtiyaç ile ilim ve insanlık sıfatlarında en güzel durumu muhafaza edecek surette üstünlük kazanmaya koştu. Ve Allah katından bir peygamberin gönderilmesi ile ilim ve kalemi elde etti.

"ALLEMEL'İNSÂNE MÂ LEM YA'LEM"

Kalem, ulu peygamberlere has bir ilimdir ki îlâhî feyizden nüzul eden ilim, istidadında nakşedilmiş olarak kitap ve sünneti gösterdi. Yahut «Kalem» Muhammed'in peygamberlik aynasını gösterir ki amel ve itikat kanatları ile yükselerek istidadının levhinde evvelce meçhul olan şeye vardı. Bu kitap ve sünneti topluluğa anlatacak bir peygamber îlâhî hükümleri kalem ile yaydı ve bildirdi.

"KELLÂ İNNEL'İNSÂNE LEYATGÂ"

Kendi bilgisizliğinden ve terbiye yoksunluğundan haberi olmayıp da ulu peygamberler ve saygı değer din büyükleri ile kendini bir tutmaya kalkışarak **"İn entüm illâ beşerün mislünâ"** iddiasında olan «Kellâ» ile redi' edilmiştir. Bu sûrede insan üç yerde «Kellâ» ile redolunmuştur ki hak yolunda olan bir kimseye üç yerde tehlike gelmesi mümkündür.

"EN REÂHÜSTAĞNÂ İNNE İLÂ RABBİKERRÜC'Â"

Taşkınlık eden bu kimseler din hakikatlerine önem vermezler. Peygamber, ilim, marifet ve hakikatten kendilerini çekimser tutarlar. Hiç bir hakikati öğrenmek ve bilmek istemezler. Bilgisizliklerinden ve terbiyeden yoksunluklarından habersizdirler. Âlemde her şeyi kendi bildiklerinden ibaret sanırlar. Bilmezler ki bu dünyanın en önemsiz bildikleri bir zerresinde ne âlemler vardır. Allah'ı bilmek; O'nun kudretinin büyüklüğünü ve ilâhî tecellilerini dünyada görmekledir. Cenâb-ı Hakk'a tanıklık bu suretledir. Bildiği şeylere karşı bilmediklerinin ölçü kabul etmeyecek derecede çokluğunu görmeyerek ilmin, kendi bilgileri ve kazandıklarından ibaret olduğunu kabul etmekle onu sınırlandırmağa kalkışan ve doğru yolda giden adamları bile engellemeğe çalışan o çaresiz kimse bilmez ki Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî sıfatlarına nail olan insana, bu, şanı yüce Kur'ân ile sonsuz ilimler ihsan buyurulmuştur. Onun gafletinin fazlalığı bilgisizliğindendir. Gaflet ve cahillikle bilmiyor ki, her halde Allah'a geri gidecektir. Ve O'ndan başka başvurulacak yer yoktur.

"EREEYTELLEZÎ YENHÂ ABDEN İZÂ SALLÂ"

Açıkca eşyanın hakikatlerini görmektir. Burada, görüş, üç türlüdür.

Birinci görüş; şu kimseyi görüyor musun ki Muhammed'in yolunda olarak namaza duran insanı yasaklar. Ve bu suretle topluluğun birliğini isteyen kimsenin kitaba uygun olan işini yasaklar. Ve inancı olan topluluğu işde ve beraberlikte görürse onları dağıtmak ve ibadetlerinden alıkoymak ister. Buraya gelinceye kadar Kur'ân sûrelerinde üç yerde salât (namaz) ismi geçmiştir. "**İkre' bismi rabbikellezî**" ile Cenâb-ı Hakk, kullarını tedricî olarak itaate ve birliğe davet ediyor. Ve bütün Muhammed ümmetinin sevgi ve beraberliğini istiyor.

"EREEYTE İN KÂNE ALELHÜDÂ EV EMERE BİTTAKVÂ"

İkinci görüş; bir topluluk serbest ve müsait bir halde doğru yolda olursa, üstün bir kuvvete sahip olanlar kavga ve düzenbazlıkla onları doğru yoldan ayırmağa çalışırlar. O topluluğu yok edemezlerse de güçsüz bir hale getirmekle öc alarak yüreklerini serinletmek isterler. Burada görüş, ancak bu anlamı incelemek ve karşı tarafın her bakımdan düşüncelerini derinleştirerek sonuç olarak onu fikrinden redi' ve eyleminden alıkoymak ve zorlamaktır.

"EREEYTE İN KEZZEBE VE TEVELLÂ ELEM YA'LEM BİENNALLÂHE YERÂ"

Üçüncü görüş; doğru yolda giden inanç sahiplerini kandırmak ve fikirlerini karıştırmak için akla uygun bazı sözlerle hakikatleri örterek kulu beraberlikten ve toplumun sahipliğinden caydırmaya ve yüz çevirtmeye çalışanlaradır.

Bu da yalanlama ve yanaşma ile yani onun cayma ve reddetme hususundaki fikirlerini göz önüne alarak eylemlerine meydan vermemektir. "**Ve lâ tücâdilû ehlel kitâbi illâ billetî hiye ahsenü**" Bize de lâzım olan bu delil ile anlama yoludur ki haklılığı açıklamak için kitap ehli ile kavga ettiğimizde söz, iş ve inançta daha güzel olan şey ile savunmaktır.

Kitap ehli, «Cenâb-ı Hakk kulunun kalbinde olan şeyi bilir.» kararında ve inancındadır.

"KELLÂ LEİN LEM YENTEHİ LENESFEAN BİNNÂSIYETİ NÂSIYETİN KÂZİBETİN HÂTIETİ"

«Kellâ» burada ikinci redi'dir. Toplumu yalancı ve şaşırtıcı ustalıkla yapılmış bir yola çekerek kendisine bağlayıp toplumun fikrini yasaklamaktır ki bu da redi' olunmuştur. İslâmlığın yok olmasına uğraşan ve islâmiyeti gözleyerek güçsüz sandığı yönlerden yıkmağa ve boş fikirleriyle toplumu bozmağa çalışanlar redi' olunmuştur. Onlar yalancı, şaşırtıcı olan ve akla uymayan fikir ve eylemlerinde pişman olup akıllanmazlarsa; onlara, kaçınılmaz bir belâ, manen ölüm davetçisinin çağırısını işittirecek ve en sonunda onları kimsesiz bırakarak sefalet çukuruna doğru alınlarından kendine çekerek ölüme atacaktır.

"FELYED'U NÂDİYEHÛ SENED'UZZEBÂNİYETE KELLÂ LA TÜTİ'HU VESCÜD VAKTERİB"

Halkı yanlış yola ve fitneye sevk ederek yok olmaya davet edenler yanıltıcı alanda fikirlerinin bozukluğundan ibret alıp pişmanlık duymazlarsa biz de onları alınlarından tutup ateşe davet eder ve yanlış yolda bırakırız ki doğru yoldan sapmaları onların dünya ve âhiretini harap eder. **"Ve men yudlil felen tecidelehu veliyyen mürşiden"** Bir kimse dininin kurallarına ve ulusunun geleneklerine tamamiyle uymayarak yüz çevirirse onun kalbi günah ile kararır. Doğru yolda oluşuna, yanlış yola sapması üstün gelerek sertlik ve şiddetle kendini ölüme sürükler. **"Kellâ lâ tuti'hu"** bu üçüncü redi'dir. Yanlış yola düşerek kendisini Cenâb-ı Hakk'ın hidayet ve rahmetinden gizleyen kimseleri redi' ve zorlamadır ki onlara baş eğmemeği ve itaat etmemeği gösterir. Cenâb-ı Hakk'ın emirlerine boyun eğer ve Peygamberine uyarsa, isteyerek Allah'a yakınlık hasıl eder. Bu, bir mutluluk rehberidir. Akıllılık gösterilerine ve yapmacık bir mezhebe uymak, akıllı insanın şerefine noksanlık verir. Zira, doğruluğu görülmedikce her hangi bir kimsenin fikrine uymak insanı kararsızlığa düşürür.

Açıklamanın İkinci Şekli

"İKRE' BİSMİ RABBİKELLEZÎ HALAKA"

İnsan, oluşum âleminden bir vücut elde etmeği murad etti. Kendisinin varlığı olan dünyaya inen vücudunu görüş minberlerinde kesin bir emirle gösterdi. İsm-i âzam bundan zuhura geldi. Görüş minberlerinde varlığını insanlara bildiren ve gösteren rablık, İsm-i âzam olduğunun bildirilmesi isteğinde bulundu. Peygamberlerin hepsi dünyaya velilik mertebesini taşıyarak gelirler. Yâ Muhammed! Senin veliliğin de nübüvvet ve risaletinden öncedir. İki âlemi bu veliliğin hasebiyle rahmet olarak kapladın ve gönderildin. Senin hayatın bu âlemi 63 sene aydınlattı. Bundan, peygamberlikle müşterek gerçek veliliğin çıkarılırsa risalet hayatın olan 23 seneyi gösterir ki îlâhî hükümlerin tebliğine bu süre içinde görevlisin. Bu ise velilik üzere sana açıklanan ve sana ayrılmış olan risalettir. Risaletin mânâsı, isim ile isimlenmiş olanın arasında gönderilmiş bir İsm-i âzam'dır. Zira, sensiz Allah bilinmez, senin varlığın ilâhî marifete uygun bir isimdir. Seni bilmeyen Allah'ı bilemez. Senin kutsal ruhun, eşyaya vücut verilmezden evvel yaratılmakla, olgunluğun ve üstünlüğün bütün varlıkları aydınlattı. **"Evvele mâ halakallâhu rûhi"** burada ruhun, muzafün-ileyh'e, belirtene olan nisbeti **"Ve nefahtü fîhi min rûhi"** deki mânâyı taşımaktadır.

"HALAKAL İNSÂNE MİN ALAKİN"

İnsan daima ilişkiler ve bunlara ait muamelelerden kurtulamaz. Zira, insanın hayatının bölümleri bir çok ilişkilerin birbirleriyle olan muameleleri ile kaimdir.

"İKRE' VE RABBÜKEL'EKREMÜ ELLEZİ ALLEME BİLKALEMİ"

«İkre' mâ ünzile ileyke» değerindedir. Kul ile Allah arasında akıp gelen ve dönüp dolaşan ilim yani kitap ve sünnetin sonucu olan işlerin niteliği ve açıklanması ile ilgili bilgilerin anlatılmasına dairdir. Kur'ân'ın mânâsına sahip ve ilâhî emirlerin bildirilmesine görevli olan zatın amelinden hâsıl olan (Allah'ı anlama)nın «Rab» ismi anlamına gelmesi gereklidir. Zira, bildirilen emirlere inanmayan kimse peygamberi kendisi için gerekli saymamış olur ki böylece, iman ve «Allah'ı anlama» keyfiyetini de lüzumlu saymamış olur.

Peygamberlerde hasıl olan ilme «Kalem» adı verilir. Sedene-tül-esmâ'dan yani ilim, hikmet, akıl ve marifetten peygamberin kalbine gelen feyiz, Kur'ân ilmi ve kalem ilmidir. Kalem, kitabsız bilinmesi mümkün olmayan ilimleri ve gerçekleri insana öğretir ve gösterir. Görünen mânâsı etraflıca düşünülerek göz önüne alındığı takdirde dahi insanlar önceden bilmedikleri birçok ilmi ve kültürü kalemle öğrenirler.

"ALLEMEL'İNSÂNE MÂ LEM YA'LEM"

Gerçek ilmi insanlara öğreten kalemdir. Peygamberimiz Kur'ân'ı bildirmezden evvel insanlar cahilliğin karanlığı içine gömülmüşlerdi.

"KELLÂ İNNEL'İNSÂNE LEYATGÂ EN REÂHÜSTAĞNÂ"

İnsanlarda, istek ve gizli düşmanlıkla birbirini, muhalif ve dikbaşlı durumda bulundurmağa eğilimli olan bir redi' hali, tanımayış vardır. Bu da, büyüklük taslama ve boş yere öğünme ile kendi hareketlerini beğenip başkasında olan ilimleri, kültür ve san'at gerçeklerini görmekten çekinmektir. Kendisinden zuhur etmeyen bütün güzellikleri, iyilikleri ve erdemleri önemsiz sayar .Bu türlü insanlar istemezler ki doğru ve gerçekler meydana gelsin. Gözleri gafillik, habersizlik perdesi ile örtülü olan yarasalar, manevî gerçeklerin nurlarını kendileri için gerekli bulmazlar. Şu hal onların nefislerinde yerleşmiş olan karanlığın eseridir.

"İNNE İLÂ RABBİKERRÜC'Â"

Bu âleme geldikleri gibi gideceklerinin ve Rablerine geri döneceklerinin kesin olduğunu bilmezler.

"EREEYTELLEZÎ YENHÂ ABDEN İZÂ SALLÂ"

Senin ilmin yetişip ulaşmıştır. Şu kimselere dikkatle bak, ki dinî görevi ile uğraşan, bilgi ve işi ile tanınmış olan, Muhammediyet nuruna sıkıca sarılarak dinî gerçekleri hayatı derecesinde tutan bir kişiyi hor görür ve onunla alay ederek kendisini ondan üstün tutmağa kalkışır ve «Onun namazı ne olacak?» diye yasaklama ve hafifseme yolunda bulunur; işte bu bilgisizlik, dışta, ilk kez görülen karanlık hallerdendir.

"EREEYTE İN KÂNE ALELHÜDÂ EV EMERE BİTTAKVÂ"

İlim ile hareket eden, etkileyen bilginleri veya «takvâ» ile emreden, öğüt verici bilginleri gördüğü zaman itiraz ederek emir ve öğütü yasaklamağa çalışır; bu da karanlık bilgisizliğin ikinci kez görülen hallerindendir.

"EREEYTE İN KEZZEBE VE TEVELLÂ ELEM YA'LEM BİENNALLÂHE YERÂ"

Peygamberden ve doğruluktan yüz çevirip yalanlamada ayak diremeleri, bilgisizlik karanlığının üçüncü derekesi, aşağıya inen basamağıdır. Bunlar hep kötü ahlâktan ileri gelir. Bilmezler ki, Allah, her hallerinden haberlidir; ve kendilerini karanlıktan aydınlığa çıkaracak olan hal ancak Allah'ı bilmektir.

"KELLÂ LEİN LEM YENTEHİ LENESFEAN BİNNÂSIYETİ NÂSIYETİN KÂZİBETİN HÂTIE"

Herkese yanlış, yalan yükleyen inkârcı ve bozguncu bir topluluk bu yanlış yolda diretir de aklını başına toplayarak geri dönmezse, biz onun yalan ve yanlışı taşıyan alnından alır ve yakalarız. Yani, şimdiki hale ve geleceğe yönelmiş olan bütün önemli işlerde yasaklanan hususların yapılmasından dolayı onu azarlarız.

"FELYED'U NÂDİYEHÛ"

«Nâdiye» iki türlüdür: Birisi insanı doğru yola, öbürü yanlış yola; birisi cennete, öbürü cehenneme çağırır. Her hangi birini üstün tutmak kulun kendi cüz'î iradesine göre değişir. Bizim bu sert ve korkunç azarımızda ona kim yardım edecekse imdadına çağırsın.

"SENED'UZZEBÂNİYETE"

O gün de onu zebanilere* teslim edeceğiz.

"KELLÂ LÂ TÜTİ'HU VESCÜD VAKTERİB"

Böyle boş fikir sahiplerinden uzak ol. Allah'a ibadetle yakınlık kurmağa çalış. Tâ ki varlığınız Allaha ve gerçeğe yakın olsun.

(*) Allah'ın ve peygamberlerin emirlerini kendi düşüncesine uygun bir surette söyleyen insanlara zebâniye denilir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالتّ۪ينِ وَالزَّيْتُونِ ۝ وَطُورِ س۪ين۪ينَ ۝ وَهٰذَا الْبَلَدِ الْاَم۪ينِ ۝ لَقَدْ
خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ ف۪ٓي اَحْسَنِ تَقْو۪يمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِل۪ينَ
اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝ ۝
فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدّ۪ينِ ۝ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحَاكِم۪ينَ ۝

TÎN SÛRESİ[21]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VETTÎNİ VEZZEYTÛNÎ * VE TÛRÎ SÎNÎNE * VE HÂZEL BELEDİL' EMİNİ * LEKAD HALAKNEL'İNSÂNE Fİ AHSENÎ TAKVİM * SÜMME REDEDNÂHÜ ESFELE SÂFİLÎNE * İLLELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLLUSSÂLİHÂTİ FELEHÜM ECRÜN GAYRÜ MEMNÛN * FEMÂ YÜKEZZİBÜKE BA'DÜ BİDDÎN * ELEYSALLÂHÜ BİAHKEMİL' HÂKİMİN *

---

(21) Tîn Sûresi: Aynı kelimeye yemin ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 95 inci sûredir. 8 âyetten ibarettir.

Tercümesi

And olsun Tin ve Zeytun adlı yerlere, and olsun Sînâ dağına, and olsun bu güvenli Mekke şehrine ki: Biz insanı en güzel şekilde yarattık, sonra onu aşağıların en aşağısı kıldık, yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır. Ey insan! Öyleyken, sana dini yalanlatan nedir? Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedeni değil midir?

Açıklaması

“VETTÎNİ”

Ruh, vücut âleminde meydana gelme sebeblerini Allah'ın Celâl ve Cemâl sıfatlarından tamamlamak isteğinde bulundu. İlâhî isimlerin tecellisine istidatlı olan insanlık nuru; istidat yoluna ve hayal ve suret levhlerine yani mânâ ve hakikatine aksetmiş olmakla dilek ve isimleriyle beraber vücut bulacağı âlemde göründü. Zira bu âlemde insanlığın kokusu vardır. Sonra, vücut bulmazdan önceki hakikati bir derece daha, alıkoyma durağından kurtuldu.

“VEZZEYTÛNİ”

Kutlu cümlesi olan Lâhut âlemine indi. Vücut bulmazdan evvelki hakikati ile kesişen duraklardan bir gerçeğin ziyadesini elde ederek, Emmâre, Levvâme gibi nefsin yedi mertebesini temsil etti.

Sonunda; insanlığın kokusunu alan ve hayat yolunun icapları ile ilgili hali, bir gerçek ve insanlık sığınağı olan ana rahminde yerleşti ve vücut buldu. Ve insana benzer bir suret dileğinde bulundu. Bütün bunların istidatlı olduğu isimler, Allah'dan vücut âleminde tecellilerinin meydana gelmesini dilediler. **"Hüvellezî yusavvirüküm fil'erhâmi keyfe yeşâü"** âyetinin yüksek anlamınca bu mahşerde erkek ve kadın birer şekilde görünerek meydana geldiler. Tasarlanmış olan bu vücut, gözle görülen âlemde varlığını göstermek istedi. Ana rahminden dünya âlemine inerek bedeni giyinmekle kişiliğini kazandı. Bu hal dünyada insan vücudu ile göründü.

"Ve küntüm alâ seb'ati hurufin yeteşekkelü fî külli vâdin alâ hey'etihi suveriküm el'ânelhâmilül ilmi vel isti'dâdi" hadisinde işaret edildiği gibi insan, ana rahminden vücut âlemine gelinceye kadar yedi vâdiden geçer.

Birincisi; Sâfiye vâdisi olup insanla ilgili oluşum gerçeklerinin yayılış halinde bütün âlemlere inişidir. Bu da, insan, babasına gelmezden evvel spermanın hasıl olmasını gerektiren ruhsal manevî bir kuvvettir.

İkincisi; Mardiye vâdisidir ki: spermanın yayılış halinde babanın bütün kuvvetlerinde yerleşmiş bulunmasıdır.

Üçüncü vâdi Râdiye'dir. Sperma babadan anneye geçtikten sonra ananın bütün kuvvetlerinden varolan bir kuvvetin rahimde o sperma üzerine gelmesi ve ceninin besinini meydana getirmesidir.

Bir cismin, kırık yansıtıcı bir aynada türlü şekillerde yansımalar meydana getirdiği gibi bu duraklar da vücudun niteliğini kendilerine has birer suretle gösterirler. Bu gerçek, **"Essaidü saidün fî batni ümmihi veşşakıyyü şakıyyün fî batni ümmihi"** hadisinden de şüphe bırakmıyacak surette anlaşılmaktadır.

Dördüncüsü; Mutmaine vâdisidir ki; insanın ana rahminden zuhurudur. **"Küllü mevlûdin yûledü alâ fıtratil'islâmi"** deyimince; her doğan, islâm ahlâkı üzere suçsuz, günahsız olarak dünyaya gelir. Ve insanlık âleminde teklif yaşına yani erginlik çağına gelinceye kadar bu hali muhafaza eder. Burası güvenilecek en güzel yerdir.

Beşincisi; Mülhime vâdisidir ki, bu da vücut meydana geldikten sonra lisan ve mânâ ve eşyayı tasarrufa gücü yetinceye kadardır. İnsana lâzım olan ilim ve anlayış, söz ve anlatım, hayır ve şer, kısacası bütün eylem ve hareketler bu âlemde Allah tarafından kullarının kalbine ilham olunur.

Altıncısı; Levvâme vâdisidir. Nefis burada önemli olup bu vâdinin hal ve hareketleriyle şekil alır ve nefs-i levvâme masumiyette, suçsuzluk ve günahsızlıkta son bulur.

Yedincisi; temkin makamı olan Emmâre vâdisidir. Burası, masumiyet son bulup insanın Allah'ın emirlerile hüküm giydiği Cehennem'dir.

"İnne lil'abdi evdiyetü seb'in vallâhü yed'û ilessalâhi mâdâme mürîden ilessalâhl ve illâ velâ yübâlillâhi teâlâ abdehu fî eyyi vâdin yühlikü" Allah, kulunun hayatı boyunca geçeceği yol üzerine belli yedi vâdi ayırmıştır. Kendisini daima iyi hale ve kurtuluş yoluna çağırır. Eğer iyiliğe istidadı olursa her bakımdan iyi ve uygun bir kimse olur. Aksi halde kul, hangi vâdide yok olursa olsun Allah onun yolunu sınırlandırmaz.

Bunlardan sonra bir vâdi daha vardır ki o da Cehennem vâdisidir. «Sırât» bunun üzerindedir. Muhammed'in şeriatı, yani O'nun yasaları Sırât-ı Müstakim (doğru yol) dir ki, geçiş zamanı hayat süresidir. Muhammed'in yasaları ile yükümlü olup emir ve yasaklar ile hareket edenler, doğruluk üzere bulunarak yasalara uygun suretle yolu geçenler kurtuluşa yani Cennet'e varırlar.

"VE TÛRÎ SÎNÎNE"

Hayat yolunun icapları ile ilgili olan bir vücut, oturacağı yeri; yani kul, gerçek kişiliğini dünya üzerinde göstermek isteğinde bulundu. Evvelce bildirilen vâdilerden geçerek bir beden kazanan insanlık, dünyada geçimini ve varlığını devam ettirmek için sıkıntılı olmayan bir yeri kendisine oturacak bir yer edinme zorundadır. Bu da geçim sebepleri bulunan ve sağlık kurallarına uygun olan yerlerdir. Yerleşmek için en uygun şartları taşıyan yer **"Tûri Sînîne"** kutsal sözü ile işaret buyurulan ve deniz yüzeyinden nihayet 400 metre yükseklikte bulunan yerlerdir. İncir ve zeytin gibi belli başlı ağaçları yetiştirmeğe kabiliyetli olan ılımlı iklimler başka geçim sebeblerinin sağlanmasına da en elverişli olan yerlerdir. İncir ile zeytin insan için hem deva, hem gıda ve katıktır.

Oturulacak yer seçiminde bu iki şeyin, yani gerek beslenme ve geçinme yönünden arazisinin uygun şartları taşımasına ve gerekse sağlık kuralları bakımındaıı uygun olmasına ve tedavi hususunda sebepler ve gerekli şeylerin bulunmasına dikkat etmek lâzımdır.

İkinci olarak, pek yüksek veya alçak olan yerleri seçmeyerek orta bir yükseklikte olan yerleri daha çok beğenmek uygundur. Çünkü fazla yüksek olan yerlerde havanın açık ve böyle olduğundan dolayı içinde hayata hizmet eden .elemanların genişlemiş bir halde bulunması ve bu genişleme dolayısiyle güneşin ısı ve etkisinin de daha aşağı bir derecede olması herkes için bu gibi yerlerin yerleşmeğe elverişli olmadığım açıkca gösterir.

Alçak olan yerler ise havanın yoğunluk ve durgunluğundan dolayı temizliği, iyiliği olmadığı gibi çoğunlukla birikmiş sular yüzünden bataklık bir halde bulunduklarından buralarda havanın tehlikesi ve bazı rahatsız edici hayvancıkların zararlı ısırma ve sokmalariyle «Sıtma» adiyle tanınan hastalık, türlü şekil ve belirtilerle, başgöstererek toplumun sağlığını bozar ve hayatlarını tehlikeye sokar. Sağlık kuralları bakımından bu gibi haller düşünülmeğe değer olduğu gibi geçinme yönü ile de yerin, yararlanılması güç bir halde olmaması lâzımdır.

Yerlerin tabiî icaplarına göre bazıları tarıma ve hayvan yetiştirmeğe, bazıları da ticaret ve sanayie veya madenleri işletmeğe elverişlidir. Yararlanma yolu arazinin kabiliyetine göre belli olur.

"Lâ telbisû bidâri mu'cizetin" hadisi gereğince hareket etmek lâzımdır. Meselâ: bir çiftçi bitki yetiştirmeğe elverişli olmayan taşlık veya susuz kırlarda tarımla uğraşmağa kalkışırsa varacağı sonuç, beceriksizlik, yoksulluk ve çaresizliğe düşmektir. Böyle olduğuna göre; tarımla uğraşanlar, islâhı ve yetiştirici kuvvetlerinin tamamlanması mümkün olamayacak, insanı sıkıntı ve çaresizliğe düşürecek yerleri tarım için seçmemelidir.

Evlerimizi de sağlık kurallarına uygun olarak, her şeye feyiz ve hayat dağıtan güneş ışınlarının bol bol girmesine elverişli bir şekilde inşa etmek lâzımdır. Zira, hayat için gerekli ilâhî yardım, güneş aracılığı ile akıp geldiğinden, bundan yoksun olanların sağlığına noksanlık gelmemesi mümkün değildir. Bu bakımdan ömrünün çoğunu evinde geçiren evlat ve eşlerinin hayat ve sıhhatini önemle dikkate alarak bu hususta hiç bir şeyi ihmal etmemek ve sağlığı her şeyden üstün tutmak aile büyüklerine düşen bir ödevdir. Ailesi kendisine Allah'ın bir emaneti olduğundan onların hayat ve sağlığına önem vermeyenler dünyada bu hareketlerinin cezasını görecekleri gibi âhirette de Allah katında sorumludurlar.

"VE HÂZEL BELEDİL' EMÎNİ"

Beled-i emin, yukarıda yazdıklarımızdan anlaşılacağı üzere, her bakımdan emin, üzüntüsüz ve rahatça yaşamağa elverişli olan ve insanlara gerekli olan şeyleri bulunan yerlerdir. Bu cümleden olarak, Peygamberimiz **"Lâ tedhulül karyete leyse fîhâ sul-**

tanün ev nâibehû ve câbirü hakîmün" buyurmuşlardır. Bu şerefli hadisin yüksek emirlerini göz önüne alarak, hükûmetin hüküm ve sözü dinlenmeyen yerlerde kişisel ve dinî haklarının korunması için hükûmetinin koruyuculuğunu temine çalışmak ve hekim bulunmayan şehir ve kasabalarda toplumun hayatı, bütün hastalıklara karşı savunmadan yoksun bulunacağından bu iki yönü önemle göze alarak gerekli tedbirleri tamamlamak toplumun ve hükûmetin aynı derecede zorunlu olduğu işlerdir. Zira bunlar bulunmayan bir memleket Beled-i emin (emin belde) değildir.

"LEKAD HALAKNEL'İNSÂNE Fİ AHSENİ TAKVÎMİN"

Allah insanı en güzel şekil ve surette yaratmış, ilâhî bağışlardan yararlanabilecek ilim ve gücü vermiştir. Yukarıda bildirilen hususlarda gerekli tedbirleri alarak hayat ve sağlığını korumayı ve diğer görgü usullerinde de ilâhî bağışlardan yararlanmayı bilenler bu güzelliği koruyabilirler.

"SÜMME REDEDNÂHÜ ESFELE SÂFİLÎNE"

Din ve dünya işlerinde kararsız olarak işlerini gevşeklikle tutanların yanlış fikirleri kendilerini ulvî olmayan yani süfli âlemde tehlikeli bir duruma sokar. Ve bunları, kararsız fikirlerinin etkileri, dünya ve âhirette mahrum ve nasipsiz bırakır.

"İLLELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLUSSÂLİHÂTİ"

Lâkin Allah'ın ulu emirlerine boyun eğen ve Peygamberine uyanlar, gerek din ve gerek dünyaca lâzım olan bilgileri öğrenerek bununla hareket edeceklerinden müslümanlar içinde iyi hal üzere olarak ve birlikte yaşayıp hoş geçinerek mutluluk ve selâmette olurlar.

"FELEHÜM ECRÜN GAYRÜ MEMNÛNİN"

İyi hal sahibi olanlar yani yasaklardan sakınarak insanlığın ne olduğunu bilen ve onun meyvelerini devşiren kimseler çalışma ve uğraşıları oranında, yüz suyu dökmeksizin, iyi karşılık ve bağışlar kazanırlar.

"FEMÂ YÜKEZZİBÜKE BA'DÜ BİDDİNİ"

Ey, kendisine emirler bildirilen! bu dinin yükseklik ve kutsallığını ve insanlara bağışladığı maddî ve manevî mutluluğu bilen bir kişi açık ve belli olan bu mucizelere karşı seni yalanlar mı?

"ELEYSALLAHÜ BİAHKEMİL HÂKİMİN"

Bu varlıklar âlemine, akıllara şaşkınlık verici düzeni kuran ve gökyüzündeki bu kadar kürelere yörüngelerinde bir saniye aksamayan şaşmaz bir düzen ile gidiş ve hareket vererek bildiğimiz ve bilmediğimiz âlemlerde hükmünü yürüten Cenâb-ı Hakk'tır. Hareket etme ve etmeme, herşey Allah'ın isteğine bağlıdır. Mutlak kudret sahibi olan Cenâb-ı Hakk insanlara her hal ve harekette iyilik ve kötülüğü bildiriyor. Ey güçsüz insan! Gelinen ve gidilecek olan Cenâb-ı Hakk seni varlık alanına getirerek bütün ihtiyaçlarını da vermiş ve sınav yeri olan bu dünyaya bırakmıştır. Sen kendinin akla uygun gelmeyen fikirlerine uyarak ilâhî emirlerden sapma! Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî emirleri bütün emirlerin üstünde değil midir?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَۙ ۝ وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَۙ ۝
اَلَّذ۪ٓي اَنْقَضَ ظَهْرَكَۙ ۝ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَؕ ۝
فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًاۙ ۝ اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًاؕ ۝ فَاِذَا
فَرَغْتَ فَانْصَبْۙ ۝ وَاِلٰى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

İNŞİRÂH SÛRESİ[22]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

ELEM NEŞRAH LEKE SADREKE * VE VEDA'NÂ ANKE VİZREKE * ELLEZÎ ENKADA ZAHREKE * VE REFA'NÂ LEKE ZİKREKE * FEİNNE MAAL USRİ YÜSREN * İNNE MAAL USRİ YÜSRÂ * FEİZÂ FERAĞTE FENSAB * VE İLÂ RABBİKE FERGAB *

---

(22) İnşirâh Sûresi: Aynı kelime ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 94 üncü sûredir. 8 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Ey Muhammed! Senin gönlünü açmadık mı? Elbette açtık. Belini büken yükünü sırtından aldık. Senin şanını yükselttik. Çünkü güçlükle beraber şüphesiz bir kolaylık vardır. Gerçekten, güçlükle beraber bir kolaylık vardır. Öyleyse, bir işi bitirince diğerine giriş ve ümid edeceğini yalnız Rabbinden ümid et.

Açıklaması

"ELEM NEŞRAH LEKE SADREKE VE VEDA'NÂ ANKE VİZREKELLEZÎ ENKADA ZAHREKE"

Ey, emirlerimi ulaştıran! Kalbini ilim ve irfanla açarak ferahlatmadık mı ve bu kalp ferahlığı ile nice ilimler ve marifetler ve gerçeklerin zuhurundan haberli olmadın mı? Bu ilim, marifet ve san'at kuvveti ile ağırlık ve yüklerini senden kolaylıkla koyan ve vazgeçen olduk, senin belini büken «vizr» leri, ağır yükleri bu kalp ferahlığı ile kaldırdık.

"VE REFA'NÂ LEKE ZİKREKE"

Bu ilim ve marifet ve kalp ferahlığı ile senin toplum içinde adını yücelttik; değerini ve şerefini yükselttik. İlmin nisbetinde âlicenabsın.

"FEİNNE MAAL USRİ YÜSREN İNNE MAAL USRİ YÜSREN"

Bilgin ve haberin olsun ki başladığın bu ilim, marifet ve hikmette rastlayacağın güçlük ve zahmetin düzeltilmesi nisbetinde kolaylığı hazırlanmıştır. Her güçlüğün iki kolaylığı vardır. Dilediğin bir işi meydana getirmek için rastladığın tasalar ve maddî, manevî acılar boşa gitmeyecek. Bir çok yararlar ve kolaylıklar elde edeceksin.

"FEİZÂ FERAĞTE FENSAB"

O işden, dinlenmek için çekildiğin zaman ondaki zorluk ve yorgunluğu üzüntü ile görerek umutsuzluğa kapılma. Her bir zorluğun iki kolaylığı olduğunu bil ve işinde devamlı ve kararlı ol.

"VE İLÂ RABBİKE FERGAB"

Seni terbiyesi altında bulunduran Rabbin sana ne yolda öğretti ise onu gözet. Rabbinden sana akıtılan ve verilen ilimleri, fenleri ve olgunlukları Rabbinden gördüğün gibi koru ve gözet.

Açıklamanın İkinci Şekli

"ELEM NEŞRAH LEKE SADREKE"

Ey ilâhî isimleri talep eden zat! senin yöneleceğin cihet, kitap ile Hazreti Muhammed'i bulmak ve bilmektir. Bunun için de üç şekil vardır.

Birincisi: Muhammediyet nurundan yaradılış âleminde bedeni elde etmektir, ki bu da, istidatlanıncaya kadar atâ-yı sıfâttan yani hayat, ilim, kudret gibi ilâhî sıfatlardan kalbe yansıyan yüce bir hareketin kazanılabilmesidir. Bu atâ-yı sıfât, insanlığın oluşumunu dileyerek insanı bir topluma bağlar ve ona dayandırır.

"VE VEDA'NÂ ANKE VİZREKELLEZÎ ENKADA ZAHREKE"

İkincisi: Vücut bulduktan sonraki halini ilâhî nurların hakikatlerinden ve feyiz sebeplerinden nefsin melekûtî derecelerine indirerek hayır ve şer ile boşalan, emir ve nehiy ile parlayan bir hakikatten meydana gelen nübüvvetin hazırlanmasını sana kolaylaştırırız. Bu da, atâ-yı sıfât ile insandan bedenin ağırlığını kaldırmakladır. Zira, insan üzüntü ve zahmet içinde yaratılmıştır. İnsanda meydana gelen ağır yük; toplumun var olmasına dayanan Hazerât-ı Hamse'nin Milk katında insanı çaresizlik içinde bırakır.

"VE REFA'NÂ LEKE ZİKREKE"

Üçüncüsü: Var olma âleminde insanla ilgili olgunlukları atâ-yı sıfât ile ve toplumu da Muhammed'in nuru ile çevreler ve kaplarsan, seni toplum içinde meleke ve olgunlukta yüce bir isim ve yüksek bir mevkie sahip kılarız.

"FEİNNE MAAL USRİ YÜSREN İNNE MAAL USRİ YÜSREN"

Gerek insanlık katlarında gerek insanın meleke ve olgunluk derecelerinde elde ettiğin bilgiler ve gerçekler, dünya ve âhiret için kazandığın olgunluk ve üstünlükler seni iki kat şereflendirir.

"FEİZÂ FERAĞTE FENSAB"

Olgunluk ve üstünlük kazanmaya ciddî olarak çalış ve seni bundan alıkoyacak sebepler çıksa bile çalışmağa devam etmekten geri kalma.

"VE İLÂ RABBİKE FERGAB"

Kitap ile peygamberlerin ve din büyüklerinin yolunu gözet.

Açıklamanın Üçüncü Şekli

"ELEM NEŞRAH LEKE SADREKE VE VEDA'NÂ ANKE VİZREKELLEZİ ENKADA ZAHREKE VE REFA'NÂ LEKE ZİKREKE"

Bir vücûdun ruhlar âleminde akıp giden hallerinden iki «sadr» için bilgi vermek her ne kadar karışık, gizli ve açıklaması güç bir durum ise de **"Ve men yetevekkülü alallah"** gereğince Allah'ı vekil edene Allah yeter.

Birinci «sadr» da, «ol» emrini alan, vücut bulmazdan evvelki hakikatimiz yani ruhumuz yansımaya kabiliyetli olan istidada aksetti. Oradan bu hakikat, yani ruh, belli duraklarla oluşum âlemini gösterdi.

Düşünce ile ilâhî emirleri ve hükümleri tebliğ etmede insanlığın olgunluk ve hakikatlerinin en üst kademesi olan velilik derecesi ile kuvvet kazanarak ve ruhu elde ederek bedenî istidat ve kabiliyetlerin, bu âlemde bir vesile ile hayat, ilim, kudret... gibi atâ-yı sıfâtdan akılla anlaşılıp bilinmesi, birinci sadr'dır.

Birinci sadr: Aynı inançta olmanın, sosyal birleşmenin, nübüvvetin, canlılığın, doğru ve güzel niteliklerin, özetle maddî varlığın, ruhsal bir anlam ile, ruhta bulunmasıdır. Bu da, varlıkların tümünün mânâsında meydana çıkmalarını dileyen katkısız bir nur gibi ayrılır ve akıl erdirilir. İşte bu, birinci sadr'dır. Ve Cenâb-ı Hakk'dan bir parça değildir, O'ndan başka da değildir. Lâkin «Şey'iyyet» i, yani oluşuma ve maddeleşmeye kabiliyetleri vardır. **"İzâ erâde şey'en en yekulelehû künfeyekûnü"** bu şey'iyet, bir şeyin vücut bulmazdan evvelki hakikatidir. Bundan ilâhî murad, birinci sadr'dır. Görevli olan budur. Şey'iyete emir ilâve olunmasiyle «kün» hitabı buna yönelmiştir. Bu da ilâhî ilimlerdendir.

Ruhlar, ancak ilmî sıfatlarla kuşatılmış Allah ilmi idi. Yani Cenâb-ı Hakk, birinci sadr'ı ilimle kuşatmıştı. Bu devamlı geçiş, ruhlar âleminden vücut âlemine gelmek için, vücut bulmazdan evvelki hakikatin birinci sadr'dan yükselmesi yani isimler ve sıfatlardan görünerek risalet nuruna, feyiz sebeplerine sarılması Muhammed'in nuru ile alıkonuldu ve işte burada Muhammed'in nuru yaratıldı.

"Evvele mâhalakallahi nûri" Bu, Muhammed'in nuru ki, bütün eşyaya gönderilmiştir ve kutsal âlemden risalet nuru denilen makamın karar ve sonuçlarındandır. Risalet nuru ve feyiz sebebleri ilâhî âlemlerdendir. Muhammed'in nurunun, ilâhî nur ve feyiz sebeplerinde birleşmiş surette, niceliksiz ve niteliksiz, gökler ve yerlerden evvel yaratılması, yaratılma sebebi olan ikinci sadr'a bütün varlıklardan yansıdı. İkinci sadr, bu dünyadır.

İlâhî kudretin yaratma elinden vücut buldurma eline ağırlığını koyarak oluşum âleminde var oldu. Meydana geldikten sonra da bedeni giydi.

Dünyada nefsin yedi mertebesine sarılarak sâfiyye'den emmâre'ye kadar atâ-yı sıfât'ın gerisinde göründü. İşte bu, senin birinci ve ikinci sadr'larda varlığını görüş âlemine getiren toplumun, ibâdette niyet, işde birleşme gibi kitap, inanç ve memleket kanunlarına uygunluğunun sonudur.

"FEİNNE MAAL USRİ YÜSREN İNNE MAAL USRİ YÜSREN"

Birinci sadr'da sarıldığın peygamberler ve evliyalar ki: Senden önce gelenlerdir. Bunlar, güçlükten sana bir kolaylıktır ve sana inanmış olan toplum, ikinci sadr'ındır. Bu toplum arasında taşıdığın vücut da, bir kolaylıkla, görüş âleminde açıkça görülür. Bir güçlük için iki kolaylık hazırlanmıştır.

"FEİZÂ FERAĞTE FENSAB VE İLÂ RABBİKE FERGAB"

Birinci sadmede (yani insanın maddî veya manevî durumunu sarsan olaylar) hayat âleminde ilâhî tekliflere **"fesda' bimâ tü'meru"** âyetinin yüksek anlamınca, daha güzel bir suretle yönelmiş ve bakıp gözetmiş ol ki ikinci sadmede istenilen yere daha iyi surette ulaşasın. «Essabr inde sadmetül'ûlâ» Zira, ilâhî yükümler ve sabır, birinci sadmededir.

Ölmezden evvel ilâhî emirleri yerine getirmeğe çalışırsan ikinci sadmede bu çalışman kadar isteğine kavuşursun.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالضُّحٰىۙ ۝ وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰىۙ ۝ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰىۜ ۝ وَ
لَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْاُولٰىۜ ۝ وَلَسَوْفَ يُعْط۪يكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰىۜ
۝ اَلَمْ يَجِدْكَ يَت۪يمًا فَاٰوٰىۖ ۝ وَوَجَدَكَ ضَٓالًّا فَهَدٰىۖ ۝
وَوَجَدَكَ عَٓائِلًا فَاَغْنٰىۜ ۝ فَاَمَّا الْيَت۪يمَ فَلَا تَقْهَرْۜ ۝
وَاَمَّا السَّٓائِلَ فَلَا تَنْهَرْۜ ۝ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۝

DUHÂ SÛRESİ[23]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VEDDUHÂ * VELLEYLİ İZÂ SECÂ * MÂ VEDDEAKE RABBÜKE VE MÂ KALÂ * VE LEL'ÂHİRETÜ HAYRÜN LEKE MİNEL ÛLÂ * VE LESEVFE YU'TİKE RABBÜKE FETERDÂ * ELEM YECİDKE YETİMEN FEÂVÂ * VE VECEDEKE DÂLLEN FEHEDÂ * VE VECEDEKE ÂİLEN FEAĞNÂ * FEEMMEL YETİME FELÂ TAKHER * VE EMMESSÂİLE FELÂ TENHER * VE EMMÂ BİNİ'METİ RABBİKE FEHADDİS *

---

(23) Duhâ Sûresi: Kuşluk vaktine yemin ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 93 üncü süredir. 11 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Kuşluk vaktine and olsun; sükûna erdiği zaman geceye and olsun ki, ey Muhammed! Rabbin seni ne bıraktı ve ne de sana darıldı. Doğrusu âhiret senin için dünyadan daha hayırlıdır. Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın. Seni öksüz bulup da barındırmadı mı? Seni şaşırmış bulup, yola eriştirmedi mi? Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi? Öyleyse sakın öksüze kötü muamele etme; ve sakın bir şey isteyeni azarlama; yalnızca Rabbinin nimetini anlat.

Açıklaması

"VEDDUHÂ"

Bir şeyin vücut bulmazdan evvelki hakikati; yani ruh, feyiz sebepleri olan Muhammed'in nuruna yükseldi. Ve yansıma suretiyle bedene inerek ilâhî isimlerle kutlandı. **"Ve mâ tilke biyemînike yâ Musâ"** Muhammed'in nuru ile aydınlandığından «Duhâ» da «Avk ve tehir» yoktur. Zirâ Muhammed'in nuru ilâhî âlemlerin ilk sadr'ındandır. Burası kalbin hakikatidir. **"İnnelkulûbe beyne ısbeayni min asâbiirrahmâni haysü yeşâü yukallibü"** Kulun kalbi Allah'ın iki parmağının arasındadır. Dilediği tarafa çevirir. İlk meydana geliş buradan parlamağa başlar.

"VELLEYLİ İZÂ SECÂ"

Buradaki, şey'iyyet-i vücut belli bir ömre dayanmaktadır ki o da insanlık hayatı olup Muhammed'in peygamberliğinin tasarrufu altındadır. Bu âleme; milk, melekût, nâsut, lâhut, ceberût'dan ibaret beş âlemden biri olan Lâhut âlemi denilir.

İnsana has olanaklar, ilâhî isimlerin verilişi ile zarurî ihtiyaçları kucaklamakla kendisini karanlıklar içinde gördü, melekût âleminden milk âlemine inerek dikkatini milk'e yöneltti. Orada ayrılık vâdilerinden, yüksekliklerden hayret ve ıstırap içinde kaldı. Buradan, iyi ve doğru geçiş yollarını gösterecek olanın, «Hâdî» nin, vücuduna baktı.

"MÂ VEDDEAKE RABBÜKE VE MÂ KALÂ"

Ruhun «avk ve teehhür» ü, Allah iradesinden O'nun gelmemesine dayanmaz. Bu ilgiler ve sonuçların var olma ve meydana çıkması, vaadedilen günde ayrılmasının gereklerindendir. Bir âlemden başka bir âleme gelmesi için «avk ve tehir» dediğimiz birleşme ve ayrılmadır. Bu dereceler ile ruhların yüce âlemden inerek belli olan katında yerleşmesi süresi vakte bağlıdır. «Avk ve tehir», ruhların, belli olan katında hakikatini tamamlayarak ayrılış ve inişi zamanına kadar ilerlemeğe olan ilgisini tamamlamasıdır. Orada zaman ve mekânın, vasıta ve sebeblerin etkisi yoktur.

"VE LEL'ÂHİRETÜ HAYRÜN LEKE MİNEL ÛLÂ VE LESEVFE YU'TÎKE RABBÜKE FETERDÂ ELEM YECÎDKE YETÎMEN FEÂVÂ VE VECEDEKE DÂLLEN FEHEDÂ VE VECEDEKE ÂİLEN FEAĞNÂ FEEMMEL YETİME FELÂ TAKHER VE EMMESSÂİLE FELÂ TENHER VE EMMÂ BİNİ'METİ RABBİKE FEHADDİSÜ"

Bu hayatın başı ve sonu için uygun bir mürebbinin terbiyesi altında bulunmağı lüzumlu saydı.

Bununla ileride dilekler ve düşüncelere uygun gidiş ve harekette bulundu. Noksan kalmaktan çekinerek peygamberlik ve kitaba sığındı. Bu makamda (gevşeklik ve tutuculuk gibi meydana gelecek olan) avk ve tehiri ortadan kaldırarak doğru yoldan sapmaksızın amaca doğru çalışmakla yolunun sonu olan âlemlerin Rabbine kavuşmağı elde etti. Bu lütuf ve ihsan ile insanlığı üzerine düşen şey'iyeti yok oldu ve kulluktaki yoksulluk ve muhtaçlığı giderildi. İnsanlık âleminde Allah'ı bilmekte noksan olanları istenilene vardırmak için çalışıp gayret göster, onlara sertlik göstermeden ve saldırmadan noksanlarını tamamla.

Ey ilim sahibi uyarıcı! Allah'ı bilmek için sana muhtaçlıklarını bildirenleri yasaklama ve kendinden uzaklaştırma. Cenâb-ı Hakk seni, geçip yükselmiş olduğun geçilmesi zor vâdilerden irşad âleminin fezasına yükseltti.

Ey olgunluğa erişmiş kimse! Sen de insanları irşad ve uyarma ile Allah'ı tanımak ve bildirmekle görevli seçilmiş bir yol göstericisin. Kendinde bulmuş olduğun nimetin teşekkürü, toplumu doğru yola sevk etmektir. Bir elinde kitap bir elinde sünnet olsun. Bu cihanı aydınlatan meş'ale ile toplumu doğru yola sevk et. Bu senin için nimete teşekkür etmektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ اِذَا يَغْشٰىۙ ۝ وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰىۙ ۝ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ
وَالْاُنْثٰىۙ ۝ اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰىؕ ۝ فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰىۙ ۝
وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰىۙ ۝ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرٰىؕ ۝ وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ
وَاسْتَغْنٰىۙ ۝ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰىۙ ۝ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰىؕ ۝
وَمَا يُغْنٖى عَنْهُ مَالُهُ اِذَا تَرَدّٰىؕ ۝ اِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدٰى ۝ وَاِنَّ لَنَا
لَلْاٰخِرَةَ وَالْاُولٰى ۝ فَاَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظّٰىۚ ۝ لَا يَصْلٰيهَا
اِلَّا الْاَشْقٰىۙ ۝ اَلَّذٖى كَذَّبَ وَتَوَلّٰىؕ ۝ وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقٰىۙ
۝ اَلَّذٖى يُؤْتٖى مَالَهُ يَتَزَكّٰىۚ ۝ وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزٰىۙ
۝ اِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰىۚ ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضٰى ۝

LEYL SÛRESİ(24)

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VELLEYLİ İZÂ YÂĞŞÂ ✻ VENNEHÂRİ İZÂ TECELLÂ ✻ VE MÂ HALEKAZZEKERE VEL'ÜNSÂ ✻ İNNE SA'YEKÜM LEŞETTÂ ✻ FEEMMÂ MEN A'TÂ VETTEKÂ ✻ VE SADDEKA BİLHÜSNÂ ✻ FESENÜYESSİRÜHU LİL'YÜSRÂ ✻ VE EMMÂ MEN BAHILE VESTAĞNÂ ✻ VE KEZZEBE BİLHUSNÂ ✻ FESENÜYESSİRÜHU LİL'USRÂ ✻ VE MÂ YUĞNİ ANHÜ MÂLÜHÛ İZÂ TEREDDÂ ✻ İNNE ALEYNÂ LEL'HÜDÂ ✻ VE İNNE LENÂ LEL'ÂHİRETE VEL ÛLÂ ✻ FEENZERTÜKÜM NÂREN TELEZZÂ ✻ LÂ YASLÂHÂ İLLEL'EŞKÂ ✻ ELLEZÎ KEZZEBE VE TEVELLÂ ✻ VE SEYÜCENNEBÜHEL'ETKÂ ✻ ELLEZÎ YÜ'Tİ MÂLEHU YETEZEKKÂ ✻ VE MÂ LİAHADİN İNDEHU MİN Nİ'METİN TÜCZÂ ✻ İLLEBTİGÂE VECHİ RABBİHİL' A'LÂ ✻ VE LESEVFE YERDÂ ✻

Tercümesi

Kararıp ortalığı bürüdüğü zaman geceye and olsun, açılıp aydınlattığı zaman gündüze and olsun, erkeği ve dişiyi yaratana and olsun ki: Ey insanlar! Doğrusu sizin çalışmalarınız çeşitlidir. Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrulayanın iş-

---

(24) Leyl Sûresi: "Geceye" yemin ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 92 inci sûredir. 21 âyetten ibarettir.

lerini kolaylaştırırız. Ama, cimrilik eden, kendini Allah'tan müstağnî sayan, en güzel sözü yalanlayan kimsenin güçlüğe uğramasını kolaylaştırırız. O kimse ortadan kalktığı zaman, malı ona fayda vermez. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. Şüphesiz âhiret de, dünya da Bizimdir. Sizi alevler saçan ateşle uyarırım; oraya, yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası yaslanmaz. Arınmak için malını veren, en çok sakınan kimse ise ondan uzak tutulur. O, yaptığı iyiliği başkasına karşılık olarak değil, ancak Yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.

Açıklaması

"VELLEYLİ İZÂ YÂĞŞÂ"

Ruh, durak ve sığınak hususunda, «leyl» i bekleyen ve gözeten oldu.

«Leyl» in iki yüzü vardır. Birisi dış yüzü olup insanlara ve canlılara, öbürü iç yüzü olup mânâ ve ruhlara yönelmiştir. Bunların arasında tasarruf eden ilâhî isimlerin tecelli ve cereyanı, mânâ ile dış yüzün karşılıklı yansıma ile birleşmesini gerektirir. İman ve İslâm birdir, denilmesi bu türdendir. Biri insanlara, diğeri Allah'adır. Bir tarafı lisan ve kalbimizde cereyan eden Kur'ân'a, diğer tarafı dış yüzümüzü iyileştirmek ve düzeltmek için Muhammed'e uymadır, ki bu da dış yüzümüzün yönünü yani Allah'ın emirlerinin ne şekilde yerine getirileceğini gösterir.

«Leyl» de insanın iki tarafı vardır. Birisi insan ömrünün süresidir. "İnnâ halaknâküm min tıynin lâzibin" Sizi yapışma özelliği olan bir çamurdan yarattım. «Tıyn» deki insan, ilâhî isimlerin tecelli ve cereyanı ile peygamberliğe dayanmıştır. «Lâzib», insandan vasıtalı olarak meydana gelen olayları saran istidat; insanla nefis mertebeleri arasında hayat, ilim, kudret... gibi sübut sıfatlarının akışına hizmet ederek kulluk ve rablıkta meydana çıkmaktır. Yani sarfedileni yerine koymak göreviyle gelen ilâhî yardımı, bozulan yere katarak insanın noksanını gidermekle rablığı tamamlamaktır.

Güneşin, hayatın kaynağı olduğunu ve hayatı dağıtıp yaydığını herkes bilmektedir. Nasıl ki güneş, hayata istidatlı olan her ne varsa en küçük parçalarına kadar yayılarak nefsin şahsa olan ilgisini meydana getirdiği gibi hayat ve ilmin de bir vücut ile vasıflanması, nitelenmesi gereçlerindendir. **"Elem nahlukküm min mâin mehînin fecealnâhü fî karârin mekînin ilâ kaderin mâ'lûmin fekaddernâhü feni'mel kâdirûne"** Siz değersiz bir sudan yaratılmadınız mı? Toprak ile suyun meydana geliş niteliği, Tıyn'e yani çamura cisim ve suret peyda ettirir.

Çamurdan, yani su ve topraktan meydana gelen vücudunuza ısı ve hava eklenerek onu belli bir kadere ulaştırır. Biz o vücudunuzu alın yazısı ile kaderledik. Allah, «kâdirun» un ne güzel «mukadder'i» dir. **Kâdirun** kelimesi; övgüye özgü olup, biz onu sıfatlarımız ve Zatımızla mukadder ettik, karşılığındadır. Bu «leyl», hayat ile sıfatlanmış oldukça hayat «leyl» ile değerlendirilmiştir, yani «leyl» insanın ömrüdür. İnsanın geçimi «leyl» e dayanır.

"İzâ yâğşâ" Muhammed'in eşyaya yansıyan nurudur ki Allah, Muhammedin'in peygamberliğinde

"Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemîne" buyurulan Hazreti Muhammed'in bütün âlemi kuşatarak konuşan ve konuşmayan her yaradılana gönderilmiş olduğunu gösteriyor.

"VENNEHÂRİ"

Ruhun, peygamberlik nurundan Hazerât-ı Hamse yani ceberût, lâhut, nâsut, melekût, milk gibi yollarla insanlara has melekûtiyetten olan milk'e nüzûl ile dünyada gösterdiği vücut, akıl erdirilebilen vücuttur.

"İZÂ TECELLÂ"

Yine dünyaya dayanan bu gerçeklerin, insana yardım için, onların ihtiyaçlarına inerek atâ-yı esmâ'nın tasarrufuna istidatlı olması ve bununla insanlık vücudunu nitelemesi, değerlendirilebilendir.

"VE MÂ HALEKAZZEKERE VEL' ÜNSÂ"

Gönderilişlerden, inmesini dileyen belli bir feyiz, yaratıcılık sıfatına dayanarak varlık alanında erkek ve dişiyi yaratıp meydana koydu.

"İNNE SA'YEKÜM LEŞETTÂ"

Sizin çalışmanız ve bütün varlıklarınız ilâhî isimlerin tecelli ve cereyanına göre değişir. Rabbiniz sizi istediği şekil ve surette istidadınıza uygun olarak meydana getirir. Ve **"Fî eyyi sûretin mâşâe rekkebeke"** aynasında görünürsünüz.

Dağınık ve intizamsız olan bu vücudunuz, değişik hal ve duruşlarda görünmenizle sizi düzeltmek için dış ve iç yüzünüzün refah ve saadetini icap ettiren ve temizliğini gerektiren zekâtı gösteriyor. Allah namazı açıkça söylemeyip dolayısiyle anlatarak ve azar azar insanlara yüklediği gibi burada da zekâtı derece, derece yükleyerek ilâhî emirlerini bildiriyor, sonra da kesin ilâhî emirlerini bildirmekle onların kalplerini temizlemek için zekâtlarını alınız, diyerek emir buyuracaklardır.

"FEEMMÂ MEN A'TÂ VETTEKÂ VE SADDEKA BİLHÜSNÂ"

Bir kimse malının zekâtını, kötü ve gizli istek ve aldatışlardan arınmış olarak, gerektiği vakitte millet ve devletin refah ve mutluluğu ve korunması uğrunda temiz yürekle yerine verir ve bunu memnunluk vesilesi bilerek doğruluğunu kabul ederse.

"FESENÜYESSİRÜHU LİL'YÜSRÂ"

Biz ona her taraftan yönelen etkenlerin son derece kolaylığını veririz.

"VE EMMÂ MEN BAHİLE VESTAĞNÂ VE KEZZEBE BİLHUSNÂ"

Bir kimse milletin saadet ve selâmeti için malını sarfetmekte hasislik eder ve milletçe beğenilen şeye hizmet etmekten kendisini çekimser tutar ve milletin işlerini kendi işleri derecesinde bulundurmazsa ve para vermekle insan sevap kazanamaz fikrinde olursa.

"FESENÜYESSİRÜHU LİL'USRA"

Başka bir zulmedici gelir onun malını mülkünü elinden alır, sıkıntı ve perişanlık ile ömrü geçer ve güçlük içinde erir, gider.

"VE MÂ YUĞNÎ ANHÜ MALÜHÜ İZÂ TEREDDÂ"

Hakk yolunda harcanmayan mal sahibini yok olmaktan kurtaramaz. Kişisel düşünceler milleti dağılmaya sevk eder. Millet, karşılaşacağı tehlikelere karşı bir vücut halinde bulunmalı ve bu beraberlik maddî ve manevî bir surette açıkça görünmelidir.

Dünyada kazanılan malın en hayırlısı âhiret için harcananıdır. Millî ihtiyaçların kolayca elde edilmesi uğrunda malını harcamak insanlık ve milliyet şerefidir.

"İNNE ALEYNÂ LEL' HÜDÂ"

Elbette bize gerekli olan, milletin maddî çaresizliklerine yardım ederek korunmasına gayret etmektir. Üzerimize farz olan, millet ve devletimizi doğru yolda ve selâmette bulundurmaktır.

"VE İNNE LENÂ LEL' ÂHİRETE VEL' ÛLÂ"

Milletin refah ve selâmeti uğrunda, sonunu evvelden göz önüne almaz ve dünyayı âhiret için harcamazsanız,

"FEENZERTÜKÜM NÂREN TELEZZÂ"

Sizi ateş ile korkuturum. Bu da harp sırasında alevler saçan top ve tüfenk ateşleridir. Bu ilâhî korkutmalar, hasislik edip devlet ve milletinin sıkışık zamanında malını harcamayan veyahut milletine hainlik yolunda nümayişte bulunan kimseleredir.

"LÂ YASLÂHÂ İLLEL' EŞKÂ"

Ey milletini sevip varını sarf etmekten çekinmeyen savaşçı! Bu harp ateşi seni yakmaz. Din ve millete bağlılığını maddî, manevî olarak isbatlamayanlar, hasis ve hain olanlar şüphesiz ilâhî gazaba duçar olarak bu ateşle yok olurlar.

"ELLEZÎ KEZZEBE VE TEVELLÂ"

Büyük ateşte yok olanlar ilâhî emirleri yalanlayan ve milletten yüz çevirenlerdir.

"VE SEYÜCENNEBÜHEL' ETKÂ ELLEZÎ YÜ'Tİ MÂLEHU YETEZEKKÂ"

Şu günah ve haramdan sakınan kimseler, ki milletini korurlar ve malını vererek Allah'ın ve insanların yanında paklanmış ve tertemiz tecellisi ile millî onur ve haysiyet gösterenlerdir.

"VE MÂ LİAHADİN İNDEHU MİN Nİ'METİN TÜCZÂ"

Kimse kendisine bağışlanan nimetin mükâfat ve cezalarını göremez.

"İLLEBTİGÂE VECHİ RABBİHİL' A'LÂ"

Kendisine bağışlanan ilâhî nimetlerin teşekkürü, onu milletin ihtiyaçlarının kolaylaştırılması için Allah yolunda sarfetmekledir. Allah yolunda sarfolunan mal kaybolmuş sayılmaz. Kaybolan, hasis kimselerin sakladığı maldır.

"VE LESEVFE YERDÂ"

Milletin en sıkıntılı ve tehlikeli bir zamanında sarfetmiş olduğu malı Allah ona daha sonra rahat zamanda kat kat verir. Milleti ve Rabbisi ondan razı olur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا ۝ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا ۝ وَالنَّهَارِ
اِذَا جَلّٰيهَا ۝ وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا ۝ وَالسَّمَٓاءِ وَمَا بَنٰيهَا
۝ وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا ۝ وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰيهَا ۝
فَاَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوٰيهَا ۝ قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا ۝
وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا ۝ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰيهَا ۝ اِذِ انْبَعَثَ
اَشْقٰيهَا ۝ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰهَا ۝
فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا ۝ فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ
بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا ۝ وَلَا يَخَافُ عُقْبٰيهَا ۝

ŞEMS SÛRESİ[25]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

VEŞŞEMSİ VE DUHÂHÂ * VELKAMERİ İZÂ TELÂHÂ * VENNEHÂRİ İZÂ CELLÂHÂ VELLEYLİ İZÂ YAĞŞÂHÂ * VESSEMÂİ VE MÂ BENÂHÂ * VEL'ARDI VE MÂ TAHÂHÂ * VE NEFSİN VE MÂ SEVVÂHÂ * FEELHEMEHÂ FÜCÛREHÂ VE TAKVÂHÂ * KAD EFLEHA MEN ZEKKÂHÂ * VE KAD HÂBE MEN DESSÂHÂ * KEZZEBET SEMÛDÜ BİTAĞVÂHÂ * İZİNBEASE EŞKÂHÂ * FEKÂLE LEHÜM RESÛLULLÂHİ NÂKATALLÂHİ VE SUKYÂHÂ * FEKEZZEBÛHÜ FEAKARÛHÂ FEDEMDEME ALEYHİM RABBÜHÜM BİZENBİHİM FESEVVÂHÂ * VE LÂ YEHÂFÜ UKBÂHÂ *

Tercümesi

Güneşe ve onun ışığına, ardından gelmekte olan Ay'a, onu ortaya koyan gündüze, onu bürüyen geceye, göğe ve onu meydana koyana, yere ve onu yayana, kişiye ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun ki: Kendini arıtan saadete ermiştir. Onu fenalıklara gömen kimse de ziyana uğramıştır. Semud milleti içlerinden en

---

(25) Şems Sûresi: "Güneşe" yemin ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 91 inci sûredir. 15 âyetten ibarettir.

azgını ileri atılınca, azgınlığı yüzünden peygamberleri yalanladı. Allah'ın peygamberi onlara, Allah'ın devesini göstermiş ve: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın" demişti. Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rabbleri, suçlarından dolayı onları kırıp geçirerek yerle bir etti. Bu işin sonundan korkmadı.

Açıklaması

"VEŞŞEMSİ VE DUHÂHÂ VELKAMERİ İZÂ TELÂHÂ"

Allah'ın rahman sıfatından güneş vasıtasiyle rahîm sıfatına akıp gelen bir hayat unsuru olan ruh, beşerin idrâk gücünün üstünde olan bir âlemden geçerek ve peygamberlerin elçiliğini sahip olarak kazanmış olduğu velâyetle bir vücut aranması isteğinde bulundu. Bu istek ise, havanın üstünde görünmeği ve üçüncü makamda yükselmeği gerektirdiğinden, ruhun vücut bulmazdan evvelki hakikati, «velâyet-i kübrâ» ya yani insanlığa ait olgunluğun ve beşerî hakikatlerin en üst derecesine yaklaştı. Bu velâyet-i kübrâ ile güneşte bir makam kazandı.

"Ve duhâhâ" Bu velâyet-i kübrâ'nın özleyişi onu insanın bedenine has istidatlarından feyiz sebeplerine yükseltti. Bu yükseliş, vasıtalarla derece derece bedene inmeyi diledi. Bu dileyiş, ruhun vücut bulmazdan evvelki hakikatinden, ay «kamer» vasıtasıyla havaya uymuş olan ruhu eşya tarafına sevk etti. Verilmiş olan bu insanlık hakikati yayılış halinde cisimlere ve sonradan gelen hallere yayıldı. Bütün âlem, ruhlar âleminden yayılış hâlinde insana inerek insan edilmiş bir vücutta toplanmasını gerektirdi ve insan suretini buldu. Zira, ay; güneşin insanlığa ait hakikatlerini dünyaya intişar yolu ile sevk etmesine vasıtadır.

Bu toplanma, güneşten gelen feyizlerin sonudur, buna, cennet'in inişi denilse yeridir.

"VENNEHÂRİ İZÂ CELLÂHÂ"

Ruh, insanlık âleminde peygamberlik nuru ile, Melekûtiyet âleminde ilmî olaylar ile varlığa dayandı. Nübüvvetin milk, melekût, nasût... ile varlık âleminden feyiz alması Muhammediyet nûrundan gelen bir tecellidir.

"VELLEYLİ İZÂ YAĞŞÂHÂ"

Ruh, bu kez hayatını uzatan ve kendisine bir sığınak olan ömrün alın yazısına uydu. Zira, «leyl» hayatın alın yazısının süresidir. İnsanın dünyada ilâhî emirlerden yapmağı başardığı iyi işler ile elde ettiği manevî vücudu yayılış halinde peygamberlik nuru ile parlayan cennet âleminde kazanılmış vücut şeklinde toplanır. Bu toplanış, güneşten feyiz alan âhiret vücudunun olgunluğudur. **"Ve ilâ rabbikelmüntehâ"** da bunu gösteriyor' «Leyl» melekûtiyet âleminde insanları uyku ile örtülü ve kendinden geçmiş bir halde bulundurur.

"VESSEMÂİ VE MÂ BENÂHÂ"

Dünya yuvarlağının seması, onun dış yüzeyidir. Dünya güneşten bu vasıta ile aldığı hayat yardımını varlık âlemine yaymakla, vücut isteyen hayatın gerektirdiği maddeler yavaş yavaş toplanmağa yönelmiş olurlar ki bu da insanın cismidir.

"VEL'ARDI VE MÂ TAHÂHÂ"

İnsanlar, dünya üzerinde güzel şehirler, kasaba ve köyler kurarak bulut parçaları gibi varlıklarını meydana koyarlar.

"VE NEFSİN VE MÂ SEVVÂHÂ"

İnsanda (nefis) yayılıp onu hükmü altına aldı.

"FEELHEMEHÂ FÜCÛREHÂ VE TAKVÂHÂ"

Hayatta insanlığın ilerlemesi, nefis ve aklın dengesiyle anlaşılır. Peygamberliğe uyan nefis her işde dengeli olarak güzel ahlâk ile Allah'dan korkup yasaklardan çekinmeyi ilham eder. Fena ahlâk ve eylemler ile kötülük yapanlar doğru yoldan saparlar.

"KAD EFLEHA MEN ZEKKÂHÂ"

Nefsiyle savaşarak Allah'ın emirlerine boyun eğen ve peygamberine uyanlar kurtulurlar. Bu kişiler nefislerini de arındırmış olurlar.

"VE KAD HÂBE MEN DESSÂHÂ"

Kötü ahlâkını gizleyerek isteklerine uyanlar mahrum ve zararda kaldılar.

"KEZZEBET SEMÛDÜ BİTAĞVÂHÂ"

Adalar ahalisinden bazıları toplumu taşkınlığa kıştırtarak Allah'dan gelen peygamberleri yalanlamağa cesaret ederek dini kabul etmediler.

"İZİNBEASE EŞKÂHÂ"

Adalarda oturan bu topluluk Semûd haydutlarını üzerine gönderdi.

"FEKÂLE LEHÜM RESÛLULLÂHİ NÂKATALLÂHİ VE SUKYÂHÂ"

Burada «nâka» kelimesi hali bildirme ve yer isteme gibi «mecâz-i mürsel»* dir. Peygamberimizin emirleri bu memleketin sulanmasına ve canlandırılmasına eğilmiştir. Oradaki, dine bağlı ahaliyi sahilden savıp uzaklaştırarak onların yararlarını eksiltmeyin.

"FEKEZZEBÛHÜ FEAKARÛHÂ"

Semûd ahalisi gönderilen dini yalanlayarak, peygamberlerin konak yeri olan ve evliyaları üzerinde bulunduran Arabistan'ı parçaladı ve hükümsüz bıraktı.

"FEDEMDEME ALEYHİM RABBÜHÜM BİZENBİHİM FESEVVÂHÂ"

Onların işledikleri bu suçlar Allah'ın gazabını üzerlerine kükretti. Ve hepsinin iradelerini ellerinden aldı.

"VE LÂ YEHÂFÜ UKBÂHÂ"

Onlar da yer yüzünde karışıklık ve azdırma ile ne âhiretinden, ne işinin sonucundan korkmayarak bozuculuk ve ayırıcılıkta israr ettiler.

(*) Bir kelimeyi gerçek anlamdan, benzetme yolu ile başka bir anlama geçirirken aradaki bağ ve ilginin benzeyişinden başka bir hale dayanmasıdır.

Nâka (lûgat mânâsı: dişi deve, maya) dan anlatılmak istenen, çıktığı yere nisbetle Arab yarımadası veya geçimini deve ile elde eden Arap ahalisidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَآ اُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِۙ ۝ وَاَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِۙ ۝ وَوَالِدٍ
وَمَا وَلَدَۙ ۝ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي كَبَدٍۜ ۝ اَيَحْسَبُ اَنْ
لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌۢ ۝ يَقُولُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًاۜ ۝ اَيَحْسَبُ
اَنْ لَمْ يَرَهُٓ اَحَدٌۜ ۝ اَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِۙ ۝ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِۙ
۝ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِۚ ۝ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَۘ ۝ وَمَآ
اَدْرٰيكَ مَا الْعَقَبَةُۜ ۝ فَكُّ رَقَبَةٍۙ ۝ اَوْ اِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ
ذِي مَسْغَبَةٍۙ ۝ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍۙ ۝ اَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍۜ ۝
۝ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۝ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا
هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ ۝ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ ۝

BELED SÛRESİ[26]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

LÂ UKSİMÜ BİHÂZELBELEDİ * VE ENTE HİLLÜN BİHÂZELBELEDİ * VE VÂLİDİN VE MÂ VELEDE * LEKAD HALAKNEL'İNSÂNE Fİ KEBED * EYÂHSEBÜ EN LEN YAKDİRE ALEYHİ EHAD * YEKÛLÜ EHLEKTÜ MÂLEN LÜBEDÂ * EYÂHSEBÜ EN LEM YEREHÛ EHAD * ELEM NEC'AL LEHU AYNEYNİ * VE LİSÂNEN VE ŞEFETEYNİ * VE HEDEYNÂHÜNNECDEYN * FELAKTEHAMEL'AKABETE * VE MÂ EDRÂKE MEL'AKABE * FEKKÜ REKABETİN * EV IT'ÂMÜN Fİ YEVMİN ZÎ MESGABETİN * YETİMEN ZÂ MAKREBETİN * EV MİSKİNEN ZÂ METREBE * SÜMME KÂNE MİNELLEZİNE ÂMENÛ VE TEVÂSAV BİSSABRİ VE TEVÂSAV BİLMERHAME * ÜLÂİKE ASHÂBÜLMEYMENE * VELLEZÎNE KEFERÛ BİÂYÂTİNÂ HÜM ASHÂBÜLMEŞ'EME * ALEYHİM NÂRÜN MÜ'SADE *

---

(26) Beled Sûresi: Mekke şehrine yemin ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 90 nıncı sûredir. 20 âyetten ibarettir.

Tercümesi

Bu, Mekke şehrine yemin ederim ki; - ki sen bu şehirde oturmuşsun -. Doğurana ve doğurduğuna and olsun ki: İnsanoğlunu, zorluklara katlanacak şekilde yarattık. İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremiyeceğini mi sanıyor? "Yığın yığın mal tüketmişimdir" diyor. O, kimsenin kendisini görmediğini mi zannediyor? Biz onun için iki göz, bir dil ve iki dudak var etmedik mi? Biz ona eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi? Ama o, zor geçidi aşmaya girişemedi. O zor geçidin ne olduğunu sen bilir misin? O geçit, bir köle azadetmek, yahut, açlık gününde, yakınlığı olan bir öksüzü yahut toprağa serilmiş bir yoksulu doyurmaktır. Sonra, inanıp birbirlerine sabır tavsiye eden, merhametlilerden olmayı tavsiye edenlerden olmaktır. İşte bunlar amel defterleri sağdan verilenlerdir. Âyetlerimizi inkâr edenler, işte onlar amel defterleri sollarından verilenlerdir. Onlar her yönden ateşle kapatılacaklardır.

Açıklaması

"LÂ UKSİMÜ BİHÂZELBELEDİ"

Kitap ve sünnetin insanlığa bahşetmiş olduğu serbestlik sınırı içinde şu memleketin işlerinin yürütülmesi için konulmuş olan gelenek ve kanunların bölünmesine ve dağılmasına izin vermem. Bu memleketin beğenilmiş olan belli veya aralıksız devam eden gelenek ve göreneklerinin, haksızlık ve yolsuzluktan arınmış olarak yürüyen hükümlerinin dağılmasına nasıl izin verilir.

"VE ENTE HİLLÜN BİHÂZELBELEDİ"

Halbuki sen bu beldenin sorunlarının içinden çıkmaya ve karar verip sonuca varmaya görevlisin. Ey Belediye Başkanı! senin görevin toplumun işlerini ülkenin ve milletin yararına uygun olarak yönetmektir.

"VE VÂLİDİN VE MÂ VELEDE"

Bu işlerin önemi, nüfus kaydına dikkat ile ana, baba ve çocuğu deftere geçirerek doğumları ve ölümleri takip etmek ve toplumun sağlığını, soyunu güven altına almaktır.

"LEKAD HALAKNEL'İNSÂNE FÎ KEBEDİN"

İnsanları güçlük ve zorluk içinde yarattık. İnsan hayatta meydana gelen sürekli ihtiyaçlarına karşı ancak devamlı olarak çalışırsa geçim bolluğu elde eder. Bunun için toplumu iş hayatında ağır davranma ve tenbelliğe bırakmıyarak herkesi kuvvet ve gücü içinde bir iş ile uğraşmağa zorlamak ve böylece her insanı gerek kendisi ve gerek ülke ve milleti için yararlı bir hale getirmek önemli işlerdendir.

"EYÂHSEBÜ EN LEN YAKDİRE ALEYHİ EHADÜN"

Bu gibi işlerin yapılması belediye işlerinde hayatî önem taşır. Bir işe başlamadan önce o iş her ne kadar güç ve iktidarının üstünde gibi görünürse de beceriksizlik ve gevşeklik göstermeyerek karar sahibi ve girgin olmalıdır. Zira ölçülü hareket ederek çalışan kimseler elbette isteklerini elde ederler. Bunun için genel hayatın düzenleyicisi olan belediye işlerinin yürütülmesinde çalışkan ve doğru kişilerin kullanılması lâzımdır ki millet bolluk ve mutluluk yolunda ilerleyebilsin. Görevini önemsemeyen ve tembellik edenleri zorlama ve korkutma ile görevini dikkatli yapmağa alıştırmak ve düzelemezlerse işini değiştirmek, görev ve yetkisini kötü kullananları ise kesin olarak memurluktan uzaklaştırmak memleketin selâmeti için bir borçtur.

"YEKÛLÜ EHLEKTÜ MÂLEN LÜBEDEN"

Mâl-i lübedi tasarruf eden insandır. (Mâl-i lübed: Birbirinden ayrılmayacak surette birbiri üzerine konularak Beytülmal'e toplanmış olan mallardır.) Zamanımızda Beytülmal yerine geçen kuruluşlar sanat, tarım ve ticaret gibi hususlarda topluma yardım edecek olan millî bankalardır. Ahali buralardan aldıkları paralarla işlerini yoluna koyarak, sürenin sonunda adı geçen parayı belli edilen fazlası ile beraber bankalara geri verirler. Alınandan fazla olarak gönül rızası ile verilen kısmı Beytülmal'e kalır.

"EYÂHSEBÜ EN LEM YEREHÛ EHADÜN"

Millî bankalarda toplanan bu paralar hareketsiz ve faydasız kalır, sanılmasın. Pervanenin ışığa olan özlemi gibi insanlar da paraya eğilirler. Ve ona sahip olmak için etrafında dönerler.

"ELEM NEC'AL LEHU AYNEYNİ VE LİSÂNEN VE ŞEFETEYNİ VE HEDEYNÂHÜNNECDEYNİ"

Bankalarda biriken paraların iyi şekilde kullanılması için tedbirli ve doğru idarecilerin bulunması lâzımdır. Genel muamelelerin oluş şeklini bildiren defterler ve kayıtları inceleyecek olan müfettişlere doğru ve yanlışı ayırmaları için yol gösteririz.

"FELAKTEHAMEL'AKABETE"

Sonunu düşünmeden bir işe girmez.

"VE MÂ EDRÂKE MEL' AKABETÜ"

Sonunu düşünmeden girdiği iş hangisidir?

"FEKKÜ REKABETİN"

Sonunu düşünmeden girdiği iş iki türlüdür: Birisi, kendi şahsına aittir ki gerekli bulduğu iş üzerine sorumluluk gerektirmeyecek surette bulundurmaktadır. Bu suretle boynuna almış olduğu sorumluluğu kaldırabilir. Aksi halde iflâs eder ve itibardan düşer. Böyle olunca üzerine aldığ işi sorumsuz bir surette başa çıkarmak için hareketlerinde gayet uzağı görür olmalıdır.

"EV IT'ÂMÜN FÎ YEVMİN ZÎ MESGABETİN YETÎMEN ZÂ MAKREBETİN EV MİSKÎNEN ZÂ METREBETİN"

Kıtlık ve pahalılık günlerinde aç kalan kimselere, bir topluluk huzurunda, alınabilmesi kolay olacak surette banka usullerine göre, geçimlerine yetecek parayı sağlamak ve özellikle fakir ve miskinlere (Miskin, evi olup geçimini sağlıyacak varlığı olmayandır) cömertlik göstermek, yetimleri akrabalarının kefaletiyle doyurmak bağ ve bahçe ile uğraşan işçilere gerektiğinde teminat karşılığında para vermek, geçimlerini kolaylaştırmaktır.

"SÜMME KÂNE MİNNELLEZÎNE ÂMENÛ VE TEVÂSAV BİSSABRİ VE TEVÂSAV BİLMERHAMETİ"

İman sahipleri birbirine geçim bakımından sabır ve merhamet öğütlemeli, gerekene kefil olmalı, yiyecek vermeli, yardım etmeli ve iş göstermelidir. Bu kıymetlerin idaresi ile sorumlu olanlar, ihtiyaç sahiplerine tatlılıkla muamele etmeli. Çaresizlik insanı sıkıntı içinde bırakır. Bunlara sabırlı, dikkatli davranmalarını söylemeli. Zira bu kimseler yurddaşlarının yardımına muhtaçtır.

"ÜLÂİKE ASHÂBÜLMEYMENETİ"

Bunlar, mevki sahibi mutlu insanlardır ki milletine doğrulukla hizmet etmekten çekinmezler. Din ve devleti bilirler. Memleket için bolluk ve ilerleyiş bu gibi kimselerden beklenir.

"VELLEZÎNE KEFERÛ BİÂYÂTİNÂ HÜM ASHÂBÜLMEŞ'EMETİ"

Hazreti peygambere ve milletine inanmayıp da memleketin konulmuş gelenek ve kanunlarına muhalif harekette bulunanlar yahut kanun ve yasalara aykırı olarak devlet malına sahip çıkan kimseler milleti mutsuzluğa ve zarara sokarlar.

"ALEYHİM NÂRÜN MÜ'SADETİN"

Din ve millete ihtimam etmeyenlerden hüner ve marifeti olanlarla, mültecileri, milletin mallarına sahip çıkmamak şartıyla «nâr-ı mutbıka» deyiminin içine giren madenlerde ve san'at kuruluşlarında gereğince çalıştırarak hem kendilerinden yararlanmalı hem de toplumun güçsüzlerini, zayıflarını bunların bozgunculuğundan korumalıdır.

Açıklamanın İkinci Şekli

Beled sûresi; Rablığı yani terbiye ediciliği tanıtan yirmi âyeti içine alır. Bunlar, büyük bir dikkat ve itina ile bilinmesi memleketin nizamları, medeniyetin gerekleri ve insanlık kuralları ile ilgili önemli işlerdendir, ki bir memlekette görülen intizam eserleri, doğru yolda olmanın ve iyi hallerde bulunmanın eseridir. Bu da iki türlüdür: Birincisi, maddî varlık yönünden hayırlı işlerle doğru yola ve iyilik mertebesine erişmek; ikincisi, dinî muamele ve işlerde doğru yolda giderek olgunluk katma erişmektir.

Memleketin; her türlü fikir, ilim, ahlâk ve san'at ilerlemelerinden tamamiyle faydalanılabilmesi için iki yükseliş tarzı vardır. Biri, maddî varlık, diğeri dindir. Maddî varlık; dînin vazgeçilmez gereklerinden olduğu gibi, din de maddî varlığın temel ihtiyaçlarındandır. Bunun için memleketce dinin korunması, an-

cak genel maddî varlığın kudretli ve yeterli olmasiyle
kabil olduğu gibi maddî varlığın korunması da, top-
lumun durumu için, ancak dinin emrettiği kişisel ve
toplumsal ahlâkın yüceliği ile mümkün olabilir. Mal
almak ve ticareti genişletmek, çok çalışmakla müm-
kün olduğu gibi dini korumak da dinin emirlerini ye-
rine getirmekle ve inanışları arındırmakla kabildir.
Doğru düşünen ve gören kimse, güvenle ve uyanıklık-
la söz söyleyen kimse olup, bundan mahrum olanlar
da zan ve şüphe üzerine söz söyleyenlerdir. Bir mil-
let; medenî olabilmek için medeniyetin gereklerinden
olan ahlâk, ilim, eğitim, san'at, ticaret gibi memleke-
tin ilerlemesini, mutluluk ve barış içinde olmasını ge-
rektiren şeylerde erginliğe ve ilmin derinliğine var-
malıdır. Çünkü bunlar medeniyetin güvenilir rehber-
leridir. Bunlar olmadıkça medeniyet yollarında iler-
lenemez.

Memleket işleri, bu yüce sûredeki yirmi esaslı kuralın hükümleri yerine getirilmekle düzene girer ve üstünlüğe ulaşır.

1 — İş bölümü olup, her işi nizam ve intizam gereğince ayırmak ve paylaştırmak;

2 — «Hıll» âyeti olup, işleri ve meseleleri kesin olarak halledecek, hall ve akit sahibi yani karar verip sonuçlandıracak kimselerin bulunması;

3 — «Elvâlidü vel mevlût» âyetidir ki, toplumun ahlâk ve durumlarının iyileştirilmesi, sağlıklarının korunması ve nüfus kayıtlarının belli olması ve sağlam tutulması;

4 — «Kebed» âyetidir ki, memleket ahalisinin bir taraftan rahatlık ve güven içinde bulunması, bir taraftan da değişik işlerle uğraşması;

5 — Her iktidar sahibine kendi ihtisası içinde yöneldiği noktaya gücünü sarfetmesini emreden «kadr» âyeti;

6 — Bir milletin iktisadî gücünün yetişip gelişmesini sağlayan banka, sigorta ve kooperatif gibi malî kurumlar kurulması gerektiğini emreden «Lübed» âyeti;

7 — Memleketin bütün işlerinde ileri görüş ve dikkati ve hesap ve teftiş lüzumunu emreden «irâe ve hisbân» âyeti;

8 — Toplum işlerine dikkatle bakıp inceleyecek örgütlerin kurulması zorunluluğunu emreden «Aynün nâzıra» âyeti;

9 — Memleket işlerini gerektiği gibi yansıtacak basın, yayın ve dinî öğütler ile diğer bildirilerin lüzûmunu emreden «Lisân» âyeti;

10 — Haberin; yani iç ve dış olaylar hakkında alınmış ve öğrenilmiş haberlerin, ilgili makama veya kimseye yazılı veya sözlü olarak bildirilmesiyle görevli iç ve dış örgütlerin lüzumuna işaret eden «Şefetân» âyeti;

11 — Yaşamak için zorunlu olan ihtiyaçların birbirini takip etmesiyle meydana gelen ekonomik sıkıntıları kolaylaştırmağa ve gidermeğe yarayacak Belediye ve Tekel gibi kuruluşların lüzumunu emreden «Nefyiliktıhâm» âyeti;

12 — İç ve dış tehlikelerin ve sıkıntıların etraflıca araştırılıp incelenmesi ve bunların meydana gelişini önlemeği üstüne alacak askerî kuvvetler gibi dışa; polis ve jandarma gibi içe karşı duracak ezici kuvvet ve kudretin kesin zorunluluğunu emreden «akabe» âyeti;

13 — Bütün esham, tahvilât ve hisse senetleri ile memleketin para değerini ve rayiç kıymetlerini güven altında bulunduracak kuruluşların lüzumunu gösteren «fekki rakabe» âyeti;

14 — Memlekette ister istemez olacak olan kıtlıkları gerekli ve yeterli kuruluşlarla giderecek ve fakirlere yiyecek hazırlayıp dağıtacak kuvvetlerin sayılarını çoğaltmayı emreden «zîmesgabe» âyeti;

15 — Yetimlerin ve dulların bütün ihtiyaçlarının teminini üstüne alacak resmî kuruluşlarla, hayır işleri örgütlerinin kurulmasını emreden «yetîm» âyeti;

16 — Zorluk ve sıkıntıda olan çaresiz ve düşkünleri koruyacak ve güvenlerini sağlayacak malî ve beledî yardımları emreden «miskîn» âyeti;

17 — Ahlâkın ve dinin islâhını sabır ve merhametle emreden «sabır ve merhamet» âyeti;

18 — Memleket içinde her hangi bir yönü ile üstünlük kazanan mutlu kişiler;

19 — Nankörlükte israr eden ve nimetin değerini bilmeyen uğursuz kişiler;

20 — Uygulanması zorunlu olan terbiye edici ve cezalandırıcı kanunları uygulamak ve yönetmekle görevli kanun kuruluşlarını emreden «nârün mü'sade» âyeti olup bunların hepsi memleketin imar ve mutluluğunu temin eden insanlığın ve medeniyetin gerekleridir. Her halde Allah gerçek olan şeyi ve işin doğrusunu söyler ve hidayet yollarına yöneltir.

Memleket ahalisinin hareketlerinin belli edilmesi ve görevlerinin anlatılmasına ait ilk iş o memleketi ele geçirmek ve içine girip yerleşmektir. Çünkü insan, girdiği memleketin ruhu ve orası da onun bedeni gibidir. «Şeref-ül-mekânü bilmekînî» bu yüksek hikmeti açık olarak göstermekte ve isbat etmektedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْفَجْرِۙ ۝ وَلَيَالٍ عَشْرٍۙ ۝ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِۙ ۝ وَالَّيْلِ
اِذَا يَسْرِۚ ۝ هَلْ ف۪ي ذٰلِكَ قَسَمٌ لِذ۪ي حِجْرٍۜ ۝ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ
فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍۙ ۝ اِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِۙ ۝ اَلَّت۪ي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا
فِي الْبِلَادِۙ ۝ وَثَمُودَ الَّذ۪ينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِۙ ۝ وَفِرْعَوْنَ
ذِي الْاَوْتَادِۙ ۝ اَلَّذ۪ينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِۙ ۝ فَاَكْثَرُوا ف۪يهَا
الْفَسَادَۙ ۝ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍۚ ۝ اِنَّ رَبَّكَ
لَبِالْمِرْصَادِۜ ۝ فَاَمَّا الْاِنْسَانُ اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ رَبُّهُ فَاَكْرَمَهُ

وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبّ۪ٓي اَكْرَمَنِۜ ۝ وَاَمَّٓا اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ فَقَدَرَ
عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبّ۪ٓي اَهَانَنِۚ ۝ كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ
الْيَت۪يمَۙ ۝ وَلَا تَحَٓاضُّونَ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِۙ ۝
وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ اَكْلًا لَمًّاۙ ۝ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا
جَمًّاۜ ۝ كَلَّٓا اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دَكًّا دَكًّاۙ ۝ وَجَٓاءَ
رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّاۚ ۝ وَج۪ٓيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ
يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ وَاَنّٰى لَهُ الذِّكْرٰىۜ ۝ يَقُولُ يَا لَيْتَن۪ي قَدَّمْتُ
لِحَيَات۪يۚ ۝ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُٓ اَحَدٌۙ ۝ وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُٓ
اَحَدٌۜ ۝ يَٓا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُۗ ۝ اِرْجِع۪ٓي اِلٰى رَبِّكِ
رَاضِيَةً مَرْضِيَّةًۚ ۝ فَادْخُل۪ي ف۪ي عِبَاد۪يۙ ۝ وَادْخُل۪ي جَنَّت۪ي ۝

FECR SÛRESİ[27]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VEL FECRİ * VE LEYÂLİN AŞRİN * VEŞŞEF'İ VELVETRİ * VELLEYLİ İZÂ YESRİ * HEL FÎ ZÂLİKE KASEMÜN LİZİ HICR * ELEM TERE KEYFE FEALE RABBÜKE BİÂDİN * İREME ZÂTÎL'IMÂDİ * ELLETÎ LEM YUHLAK MİSLÜHÂ FÎLBİLÂD * VE SEMÛDELLEZÎNE CÂBUSSAHRE BÎLVÂDİ * VE FİR'AVNE ZİL'EVTÂDİ * ELLEZİNE TAGAV FİLBİLÂDİ * FEEKSERÜ FÎHELFESÂDE * FESABBE ALEYHİM RABBÜKE SEVTA AZÂB * İNNE RABBEKE LEBİLMİRSÂD * FEEMMEL'İNSÂNÜ İZÂ MEBTELÂHÜ RABBÜHU FEEKREMEHU VE NA'AMEHU FEYEKÛLÜ RABBÎ EKREMEN * VE EMMÂ İZÂ MEBTELÂHÜ FEKADERE ALEYHİ RİZKAHU FEYEKÛLÜ RABBÎ EHÂNEN * KELLÂ BEL LÂ TÜKRİMÛNEL' YETÎME * VE LÂ TEHÂDDÛNE ALÂ TAÂMİL'MİSKİNİ * VE TE'KÜLÛNNETTÜRÂSE EKLEN LEMMEN * VE TÜHIBBÛNEL'MÂLE HUBBEN CEMMÂ * KELLÂ İZÂ DÜKKETİL'ARDU DEKKEN DEKKÂ * VE CÂE RABBÜKE VELMELEKÜ SAFFEN SAFFÂ * VE CİE YEVMEİZİN BİCEHENNEME YEVMEİZİN YETEZEKKERÜL'İNSÂNÜ VE ENNÂ LEHÜZZİKRÂ * YEKÛLÜ YÂ LEYTENÎ KADDEMTÜ LİHAYÂTÎ *

---

(27) Fecr Sûresi: Tan yerinin ağarmasına yemin ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 89 uncu sûredir. 30 âyetten ibarettir.

FEYEVMEİZİN LÂ YÜAZZİBÜ AZÂBEHU EHADÜN * VE LÂ YUSÎKU VESÂKAHU EHAD * YÂ EYYETÜHENNEFSÜL'MUTMEİNNE * İRCİÎ İLÂ RABBİKİ RÂDÎYETEN MERDİYYE * FEDHULÎ Fİ IBÂDÎ * VEDHULÎ CENNETÎ *

Tercümesi

Tanyerinin ağarmasına and olsun; Zilhicce ayının ilk on gecesine and olsun; herşeyin çiftine de, tekine de and olsun; gelip geçen geceye and olsun ki, bunların herbiri akıl sahibi için birer yemine değmez mi? Ey Muhammed! Rabbinin, hiç bir memlekette benzeri ortaya konmayan sütunlara sahip İrem şehrinde oturan Âd milletine ne ettiğini görmedin mi? Dağ yamacında kayaları oyan Semûd milletine, memleketlerde aşırı giden, orada bozgunculuğu artıran, sarsılmaz bir saltanat sahibi Fir'avun'a Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Rabbin onları azab kırbacından geçirmiştir. Doğrusu Rabbin hep gözetlemekteydi. Bir insanı Rabbin denemek için ona iyilik edip, nimet verdiği zaman: "Rabbim beni şerefli kıldı" der. Ama onu sınamak için rızkını bir ölçüye göre verdiği zaman: "Rabbim beni fakir düşürdü" der. Hayır; yetime karşı cömert davranmıyorsunuz. Yoksulu yedirmek konusunda birbirinize özenmiyorsunuz. Size kalan mîrası hak gözetmeden yiyorsunuz. Malı pek çok seviyorsunuz. Ama yer, çarpılıp paralandığı zaman; melekler sıra sıra dizilip, Rabbinin buyruğu gelince, o gün, cehennem ortaya konur. O gün insan öğüt almaya çalışır ama artık öğütten ona ne? "Keşki bu

hayatım için önceden bir şey yapsaymışım" der. O gün, hiç kimse, Allah'ın azabettiği gibi azabedemez. Hiç kimse O'nun vurduğu bağ gibisini bağlayamaz. Ey huzur içinde olan can! Hoşnudetmiş ve edilmiş olan Rabbine dön! "Ey can! Kullarımın arasına gir". "Cennetime gir".

Açıklaması

"VELFECRİ"

Rahman'dan güneş vasıtasiyle sebeblere akseden feyzin vücud üzerinde görülen eseri ile Yaradan'ın varlığını hissettiren bu «fecr», vücudun, yaratılmadan evvelki ve yaratıldıktan sonraki tarafları berzahının yani aralarındaki perdenin ilk başlangıcıdır. Gerçekten, gece ile gündüz arasındaki «fecr», kendisi ile ilgili olanın başlangıcı, kendinden evvelkinin sonudur; Yani «Gasaka» gecenin sonu ve sabahın başlangıcıdır. **"İnne Kur'ânel fecri kâne meşhûden"**. Fecr, maddî âlemde kendi kendini gösterir.

"VE LEYÂLİN AŞRİN"

Fecrin gece ile ilgili yönüne bakılırsa on kısımdan vücuda gelmiş olduğu görülür: Leyâl-i aşr, yani hayat, ilim, kudret, iradet, semi', basar, tekvin, iksat, sarf-ı akıl, sarf-ı ef'âl gibi fecrin sabaha benzeyen özellikleri, onun üzerine vaki olan olaylardır. Zira «fecr» aydınlık ile karanlığın kaynaşmasından meydana gelen bir âlemdir.

"VEŞŞEFİ VELVETRİ"

Yaradılış değeri bakımından bütün âlem ihtiyaç cihetiyle «Şefi'», vücut cihetiyle de «vetr» dir. Yani yaratılmış olanlar, muhtaç olduğuna yakın olmakla «Şefi'» ve ondan uzak kalmakla «vetr» dir. Meselâ, bedenin tam ve mükemmel bulunması, organları cihetinden diğer bir şeye muhtaç olmaması ile «vetr»; yaşamı için zorunlu olduğu şeyler cihetinden ihtiyacı dolayısı ile de «şefi'» dir.

"VELLEYLİ İZÂ YESRİ"

Muhammed'in nuru ile yolunu seçen bir ruh isteğine kolaylıkla nail olur. Güneş, yıldızlar, kuraklık, rutubet, ısı, soğuk, yoğun ve latif maddeler ve şimdiki halde bizce hissedilmeyen daha birçok şeyler, kısaca, bu âlemde her şey insanın vücudunu meydana getirmeğe hizmet eder. Buraya kadar olanlar, varlık âlemlerinden «Kulluk» dairesidir. **"Fedhulî fî ibâdî"** Yüce emrinin gereği olarak eşyada vücudun meydana gelmesi bu daireye girmesini gerektirir.

"HEL Fİ ZÂLİKE KASEMÜN LİZÎ HICRİN"

Bireylerin en küçük parçalarından bir şey var mıdır ki haşrin yani toplanmanın duraklarına varmamış olsun. Tamamlanmayı dileyen bir vücudu meydana getiren küçük parçalar, gerek hisle gerekse akılla bilinmiş olsun, ona eklenerek vücudunu meydana getirir. «Hıcr» deki olgunlaşmış kulluk haşr'dedir; **"İlâ kaderin mâlûmin fekadernâ feni'mel kâdirûne"** kutlu âyetinin yüksek anlamınca bu da, elde edilmiş ve belli bir hayatdır ki insanın vücudunu kendisine anlatacak olan akıl ve hislerin başlangıcıdır. Yukarıda açıklanan «Leyâl-i aşr» de sonuca yönelenler «Vetriyyet ve şef'iyyet» de bir yol seçmişlerdir. **"Yevme yec'âlül vildâne şîben"** hayat bir akışa tabidir. Nitekim, çocuk büyür, yaşadıkça ihtiyar olur, dünyanın akıp gelen ihtiyaçları onu alışkanlıklarından bir yaradılış olan şîb'e (inişe) ulaştırır.

"ELEM TERE KEYFE FEALE RABBÜKE BİÂDİN"

Rabbin Ad kavmine ne suretle tecelli ettiğini sana göstermiştir.

"İREME ZÂTİL' İMÂDİ"

Sözler ve hareketlerde birbirine inanan ve dayanan üç tür hükûmet olabilir. Bunlardan birisi kendi deniz kuvvetlerine dayanır ki «Zâtül'erim» kelimesinin açıklama ve bildirilmesinde **"Velehül cevâril münşeâtü filbahri kel a'lâmi"** tefsiri ile açıklanmıştır. Zamanın gemi inşası fen ve san'atına sahip olmakla deniz gücünde kuvvetli bulunan bir hükûmete «Zâtil'ımâd» denir.

"ELLETÎ LEM YUHLAK MİSLÜHÂ FİLBİLÂDİ"

Başka memleketler ondan ileri geçecek surette inşaatta bulunmak kudretinde değildirler.

"VE SEMÛDELLEZÎNE CÂBUSSAHRE BİLVÂDİ"

Zâtül'erim'den diğeri «Semûd» dur ki Arzın münasip stratejik mahallerini sağlamlaştırarak gerek saldırma sebeblerini göz önüne almakla gerekse savunma araçlarını tamamlamakla kara kuvvetleri bakımından dışarı karşı sağlam bir durum gösteren hükûmettir.

"VE FİR'AVNE ZİL' EVTÂDİ"

Dünyada çalışıp gayret göstererek elde ettiği üstün hayat olanakları ile ilgili vücudu, kavmini ıztırap ve sarsıntıya düşürerek telaşlanan kimsedir. Bu üçüncüsü şiddetli arzu ve fikirlerini başkalarının yardımı ile yapmağı başaranlardır.

"ELLEZÎNE TAGAV FİLBİLÂDİ"

Bunlar kuvvetlerine güvenerek azgınlık ve taşkınlık edip insanların ev ve barklarını yıkıp yok etmeğe çalışanlardır.

"FEEKSERÛ FÎHELFESÂDE"

Ahâlinin, zulüm ve yolsuzlukla, mal ve mülkünü zorla elinden alarak halkı türlü kötü işlere ve belâlara sürüklerler.

"FESABBE ALEYHİM RABBÜKE SEVTA AZÂBİN"

Bu kuvvetleri koğup kaldırmaya kimsede güç olmadığından Allah onların iradelerini ellerinden alıp bütün işlerde kendilerini ziyanda bırakarak «Sevt»* azabı ile kamçılar.

"İNNE RABBEKE LEBİLMİRSÂDİ"

Bütün hareketler ve haller Allah'ın tasarruf elindedir. Onlar iradeleri ellerinden alınmış olduğundan Rablerinin gözetlemesi altında şaşırıp kalmışlardır. Bu yüzden söyleşme ve danışmalarından güzel bir sonuç meydana gelmez.

"FEEMMEL' İNSÂNÜ İZÂ MEBTELÂHÜ RABBÜHU FEEKREMEHU VE NA'ÂMEHU FEYEKÛLÜ RABBİ EKREMENİ"

Allah, eğer insana iyilik ederse, «Rabbim bana ikram etti» der. Fakat böyle söylemekle nimetin şükrünü yerine getirmiş olmaz. İnsanın, Allah'ın ilâhî nimetlerine karşı teşekkür ödevini yapabilmesi; önce, çoluk çocuğu ve geçimi ile sorumlu bulunduğu kimselerin, ikinci olarak akraba ve yakınlarının, üçüncü olarak diğer insanlardan yetim ve güçsüzlerin ve başka ihtiyaç sahiplerinin zorluklarının giderilmesine yardım etmekle kabildir. Yoksa, «Yarabbi, bu aciz kuluna olan ilâhî bağışlarına karşı çok şükürler ederim.» demek yalnız sözde kalır. Zira, nimetin şükrü onu yerine sarfetmekle ödenir. Malî fedakârlığa dokunmayan istek ve hareketler hiç bir zaman şükür borcunu ödemek sayılmaz.

(*) Sevt: Kamçı veya birbirine karışmış türlü azabın vuruşları kamçıya benzetilerek devamlı ve şiddetli döğmek şeklinde tefsir edilmektedir.

"VE EMMÂ İZÂ MEBTELÂHÜ FEKADERE ALEYHİ RIZKAHU FEYEKÛLÜ RABBÎ EHÂNENİ"

Nimetin devamı onun teşekkür borcunu ödemeğe bağlı olduğundan milletin hayatının aslı olan serveti eline geçirip de onu toplumun yararına uygun olarak sarfetmeyenleri Allah öyle bir belâya düşürür ki dünyaya ait olup pek kuvvetli ve sağlam zannederek dayandıkları ve inandıkları bütün şeyler ellerinden çıkar, rızıkları eksilir, endişeleri artar, geçimlerini sağlayacak bir kaynak bulamazlar. O zaman «Rabbimiz bizi bunlarla derde düşürdü» derler. Bu hal; ilâhî nimetlerin şükrünü gereği gibi yerine getirmeyenlerin nitelendirildiği hasislik, hırs ve açgözlülük gibi sıfatların uğursuz görüntüleridir.

"KELLÂ BEL LÂ TÜKRİMÛNEL'YETÎME VE LÂ TEHADDÛNE ALÂ TAÂMİL' MİSKÎNİ VE TE'KÜLÛNETTÜRÂSE EKLEN LEMMEN VE TUHİBBÛNEL' MÂLE HUBBEN CEMMEN"

İlâhî âdetlerin akışı sizin inancınız gibi değildir. İnsanlara nisbet edilen hayır ve şer Allah'ın iradesinde birdir. Mutluluk ve felâket, insanların yaptıklarının karşılığıdır. Bütün işlerde ilâhî emirlere uyanlar şüphesiz Allah'ın lütuf ve ihsanına nail olurlar. Lâkin milletin yetim ve dullarına ikram ile onları korumayanlar, sahipsiz kalan fakir ve güçsüzlerin geçim ve zorluklarının kolaylaştırılmasına yardım etmeyenler ve hakları çürütüp hükümsüz bırakmak için rüşvet gibi bazı kanunsuz para ve eşya kabul edenler mal biriktirmeğe o derece hırslıdırlar ki bütün düşüncelerini buna ayırırlar. Allah azabını ve cezasını hiç düşünemezler. Sonunda bu ahlâk bozukluğu ile milletin birbirleriyle olan bağları kopar, kimseden kimseye yardım olmaz, herkes kendini düşünür.

"KELLÂ İZÂ DÜKKETİL'ARDU DEKKEN DEKKEN VE CÂE RABBÜKE VELMELEKÜ SAFFEN SAFFEN"

İnsanlardaki bu hal, toplumun istek ve hareketlerini etkiler. Sonunda iki memleket birbirleri ile çarpışır, yeryüzü parçalanır, halk perişan olur, dağılır. İnsanı koruyan «Koruyucu melekler»* toplumun alışkanlık ve yatkınlığına bağlıdır. Bununla beraber millet gerek rablık mertebesinde gerekse alışkanlık ve yatkınlıkta serbest ve rahat yaşama genişliğine sahip olamaz.

"VE CÎE YEVMEİZİN BİCEHENNEME YEVMEİZİN YETEZEKKERÜL'İNSÂNÜ VE ENNÂ LEHÜZZİKRÂ"

O günkü günde karışıklık ateşi meydana çıkar. İnsan bu düşkünlük ve sınavlardan kurtulmak için bir el ararsa da buna kolaylıkla erişemez. Zira Allah'ın kitabına ve peygambere boyun eğmeyerek ve emirleri dinlemeyerek dünya hırsı ile mal biriktirmeğe uğraşan kimseleri gaflet ve bilgisizlik karanlıkları izlemektedir.

Olayların hakikatlerinden habersiz olan kimseler o günkü felâket gününde hareketlerine kendiliklerin-

---

(*) İnfitar sûresine bakınız.

den doğru yön verip de durumlarını nasıl düzeltebilirler!

"YEKÛLÜ YÂ LEYTENÎ KADDEMTÜ LİHAYÂTİ"

Bu çaresiz kalan kimseler «Ne olurdu hayatımız önceden olaydı, keşke eski kavimlerin içinde bulunsaydık, biz de onların mutluluğu ile yaşardık» diye acınır ve pişmanlık duyarlar.

"FEYEVMEİZİN LÂ YÜAZZİBÜ AZÂBEHU EHADÜN VE LÂ YUSİKU VESÂKAHU EHADÜN"

Onlar o günde insanı çaresiz ve zorlukta bırakan hallere düşürülmemişler ,belge ve benzeri gibi kayıtlar ile bağlanmamışlardı.

"YÂ EYYETÜHENNEFSÜL'MUTMEİNNE İRCİÎ İLÂ RABBİKİ RÂDİYETEN MERDİYYE FEDHULÎ FÎ IBÂDİ VEDHULİ CENNETİ"

Ey kalbinde emniyet ile iman hasıl etmiş ve Allah'ın birliğine inanmış olan «hâlis» kul! Rabbin sana olan yüksek emirlerini yapmağa devam etmekle rızasını al. Ve yasaklarından sakınarak hoşnutluğunu kazan. İtminân ile Rabbinden razı ve yasaklarından çekinerek safî olan nefis Rabbine dönmeğe lâyıktır. Bu suretle eminlik, korkusuzluk cennetine ve kardeşlik ve bilgi cennetine ve **"aleyküm bisivâdil â'zami"** yüksek hadisi gereğince «sivâd-ı â'zam» a yani büyük sırra (gizliliğe) girebilir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ۝ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ۝
عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ۝ تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً ۝ تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ
۝ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ۝ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِى مِنْ
جُوعٍ ۝ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ۝ لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ۝
فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝ لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ۝ فِيهَا عَيْنٌ
جَارِيَةٌ ۝ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ۝ وَاَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۝
وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ۝ وَزَرَابِىُّ مَبْثُوثَةٌ ۝ اَفَلَا يَنْظُرُونَ
اِلَى الْاِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝ وَاِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ
۝ وَاِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝ وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

۝ فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَكِّرٌ ۝ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ ۝
اِلَّا مَنْ تَوَلّٰى وَكَفَرَ ۝ فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَ
۝ اِنَّ اِلَيْنَا اِيَابَهُمْ ۝ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ۝

GÂŞİYE SÛRESİ[28]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

HEL ETÂKE HADÎSÜLGÂŞİYE ✻ VÜCÛHÜN YEVMEİZİN HÂŞİATÜN ✻ ÂMİLETÜN NÂSIBETÜN ✻ TASLÂ NÂREN HÂMİYETEN ✻ TÜSKÂ MİN AYNİN ÂNİYE ✻ LEYSE LEHÜM TAÂMÜN İLLÂ MİN DARÎIN ✻ LÂ YÜSMİNÜ VE LÂ YUĞNÎ MİN CÛ' ✻ VÜCÛHÜN YEVMEİZİN NÂIMETÜN ✻ LİSA'YİHÂ RÂDIYETÜN ✻ Fİ CENNETİN ÂLİYETİN ✻ LÂ TESMEU FİHÂ LÂĞIYE ✻ Fİ HÂ AYNÜN CÂRİYE ✻ FÎHÂ SÜRÛRÜN MERFÛATÜN ✻ VE EKVÂBÜN MEVDUATÜN ✻ VE NEMÂRİKU MASFÛFETÜN ✻ VE ZERÂBİYYÜ MEBSÛSE ✻ EFELÂ YENZURÛNE İLEL'İBİLİ KEY-

---

(28) Gâşiye Sûresi: Kıyamet demek olan kelime ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 88 inci sûredir. 26 âyetten ibarettir.

FE HULİKAT * VE İLESSEMÂİ KEYFE RUFİAT * VE İLELCİBÂLİ KEYFE NUSIBET * VE İLEL'ARDI KEYFE SUTIHAT * FEZEKKİR İNNEMÂ ENTE MÜZEKKİR * LESTE ALEYHİM BİMUSÂYTIRİN * İLLÂ MEN TEVELLÂ VE KEFERE * FEYÜAZZİBÜHULLÂHÜLAZÂBEL'EKBER * İNNE İLEYNÂ İYÂBEHÜM * SÜMME İNNE ALEYNÂ HISÂBEHÜM *

Tercümesi

Ey insanoğlu! Her şeyi kaplayacak kıyametin haberi sana gelmedi mi? O gün, suçlıların yüzleri zillete bürünmüştür. Zor işler altında bitkin düşmüştür. Yakıcı ateşe yaslanırlar. Kızgın bir kaynaktan içirilirler. Semirtmeyen, açlığı gidermeyen kötü kokulu bir dikenden başka yiyecekleri yoktur. İnanmış olanların yüzleri, o gün, pırıl pırıldır. Yaptıklarından hoşnutturlar. Yüksek bir cennettedirler. Orada boş söz işitmezler. Orada akan kaynak vardır. Orada, yükseltilmiş tahtlar vardır. Yerleştirilmiş kâseler, sıra sıra yastıklar, serilmiş, yumuşak tüylü halılar vardır. Bu insanlar, devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yerin nasıl yayıldığına bir bakmazlar mı? Ey Muhammed! Sen öğüt ver! Esasen sen sadece bir öğütçüsün. Sen, onlara zor kullanacak değilsin. Ama kim yüz çevirir, inkâr ederse, Allah onu en büyük azaba uğratır. Doğrusu onların dönüşü Bize'dir. Şüphesiz sonra hesaplarını görmek de Bize düşmektedir.

Açıklaması

Cenâb-ı Hakk, bu sûrede ölümden sonra meydana gelen kıyamet olaylarını yani Cennet ve Cehennemin hayat niteliğini ve orada yaşamak için gerekli sebepleri, benzetme yolu ile kısaca bildiriyor.

"HEL ETÂKE HADÎSÜLGÂŞİYE"

Kıyametten sana haber veren oldu mu?

«Gâşiye» İlâhî isimlerin akışı ile tecelli eden bir nevi vücuttur ki, kimse onun niteliğinden haberli olamaz. Bu bir «târık»* tır ki, yolun sonu oraya varır. Bu bir duraktır ki, anılması insanı kendinden geçirir. Bu, akıl ve fikrin, tasarruf ve kudretin üstünde, isimlerin bir tecellisidir.

İnsan aklının ötesinde, takat ve tahammülü beşerin fevkinde olan gâşiyenin haberi geldiğinde mümkün değildir ki bu makamın anılması insanı kendinden geçirmesin. Yer yüzündeki bütün eşya bunun etkisi altındadır. «Gasak-ı leyl» yani gecenin ilk karanlığı gibi her şeyi, girip kuşatması ile, tasarruf eyler. Oğlak dönencesi ile Yengeç dönencesi arasında olup bir kuşak ile çevrili olduğundan Zühal'e yani Satürn'e gâşiye denilir.

Bu kuşak gibi örtü, Satürn'ün denizlerinin değişime uğramasından, havasının üzerinde meydana gelmiş bir çemberdir. Belki buradaki buharların sıvı maddeleri yok olunca hava üzerine çıkmış bulunan karanlık, yoğun bir cisimdir. Bulutların dünya yu-

---

(*) Târık: Târık sûresine bakınız.

varlağına olan ilgisine benzeyen bu kuşak da Satürn yuvarlağına oranla onu çepçevre kuşatan istidatlı bir maddedir. Yarılıp parçalanma ve onulma kabul edip etmeyeceği elbette fen adamlarının dikkatini çekmiştir. Rükkâl seyyidlerinden Ebülavn hazretleri bu kuşak hakkında «Mantar yoğunluğu ve katıldığında, değişmeye kabiliyetli esnek bir cisimdir. Devamlı olarak katılaşma ve taşlaşması mümkün olabilir." buyurmuşlardır.

Bu kuşak, Satürn'ün etrafında devamlı surette merkezin çekme ve hareketlendirmesine uyarak hidrojen gibi istidatlı olduğu maddelerin teamülü yani tepkimesi ile bir nevi yanma meydana getirerek güneşe benzer bir çember vücuda getirmesi ihtimali de vardır. Uranüs, Neptün sedim halinde önemi kalmamış bir devr, bir çağ teşkil ederler. Bunlar gibi Satürn de ileride kuşağı ile fezada bir sedim halinde bulunur ve güneşe tabi olmaz.

Bunun, gerektiği gibi anlatılması ve açıklanması mümkün değildir. Çevresinde yaşayanların tabiatına azap ve eziyet verecek uygunlukta olması gerektir. Böyle olunca da buna Cehennem denilse yeridir.

"VÜCÛHÜN YEVMEİZİN HÂŞİATÜN"

Peygamberlere inanıp onlara sarılmayanların Cehennemde yerleştirildikleri gün yüzlerinin görünüşü korku ifade eder.

"ÂMİLETÜN NÂSİBETÜN"

Orada tedbir ve hareketlerinde tasarruf sâhibidirler.

"TASLÂ NÂREN HÂMİYETEN"

Cehennemde yaşayışın devamına sebep olan ateşin aslının şiddetli saldırısına «Nâr-ı hâmiye» denir. Ruhun insanlara cereyan eden hayat ve tasarrufu, akıl ve geçim gibi şeyleri, vücuda uygun olan hayat olayları ile gösterir. Hâmiye, ilâhî isimlerin insana tecelli ve cereyan etmesiyle risaletin bilinip öğrenilmesi görünüşünden müşahede olunan bir «cism-i mütehayyir» dir. Yani, yardımdan yoksun, Allah'dan gelecek şeylerin olmasına boyun eğmiş, kusurlu, hayret içinde kalmış, azab ve eziyet çeken bir kavimdir.

"TÜSKÂ MİN AYNİN ÂNİYETİN"

«Ayn-i âniye», cehennemde sıvı bir maddedir ki orada bulunanlar bundan içmeğe mecburdurlar. Vücûdlarını bununla muhafaza ederler. Lâkin, bu suyu içmek insana safâ yerine cefâ verir.

"LEYSE LEHÜM TAÂMÜN İLLÂ MİN DARİİN LÂ YÜSMİNÜ VE LÂ YUĞNİ MİN CUİN"

Onların yiyecekleri ancak «darî'» diye isimlendirilen şeydir ki bunu yemek insanı ne besler, ne de açlığı giderir. Oradaki hayatı uzatmak için yemek mecburiyetinde olduğu «darî'», «ayn-i âniye» gibi yenmesinde insana eziyet ve eleme verir.

"VÜCÛHÜN YEVMEİZİN NÂIMETÜN"

«Gâşiye» nin meydana gelişinin ikinci şekli, beşerin Cennet makamında olan zevk ve sevinçlerini müjdeler. O günkü günde cennette makama erişmiş olanların yüzleri güleçtir.

"LİSA'YİHÂ RÂDIYETÜN Fİ CENNETİN ÂLİYETİN"

Onlar yüce cennetlerde amellerine karşı razı olacakları derecede nimet ve refah içindedirler.

"LÂ TESMEN FÎHÂ LÂĞİYETEN"

Orada insana gam ve keder veren ses seda işitilmez.

"FİHÂ AYNÜN CÂRİYETÜN"

Oradaki pınarların akışının görünüşü insana sevinç ve ferahlık verir.

"FÎHÂ SÜRÛRÜN MERFÛATÜN VE EKVÂBÜN MEVDÛATÜN VE NEMÂRİKU MASFÛFETÜN VE ZERÂBİYYÜ MEBSÛSETÜN"

Oradaki yüksek ve süslü saraylarda masalar üzerine konulmuş güzel görünüşlü vazolar, oturulacak yerler üzerine sıra sıra dizilmiş olan yastıklar ve sırmalı kumaşlar örtülmüş olan döşemelerin güzel manzaraları insana ne kadar zevk verir. Allah insanlara «gâşiye» nin her iki şekilde oluşlarını bildiriyor. Bu gün bizim için gizli ve örtülü olan bu âlemler Cenâb-ı Hakk'ın yaratıcı kudretiyle yaratılmış ve şu anda da mevcuttur.

"EFELÂ YENZURÛNE İLEL'İBİLİ KEYFE HULİKAT"

Bu hakikatleri teslimde tereddüt edenler gözlerinin önünde olan deveye ibret gözüyle ve dikkatle bakmazlar mı ki, bu nasıl yaratılmıştır. Hayvanların hayat, duygu ve sezişleri, hareket ve duruşlarıyle bu âlemde gösterdiği haller, Allah'ın kudretinin yüceliğine büyük bir belge değil midir?

"VE İLESSEMÂİ KEYFE RUFİAT VE İLEL'CİBÂLİ KEYFE NUSIBET VE İLEL'ARDI KEYFE SUTIHAT"

Düşünmezler mi ki, bu kâinatın yaradılış keyfiyeti, sayısız âlemleri içinde bulunduran bu sonsuz fezanın genişlik ve yüksekliği, yüksek dağların teşekkülü ve arz küresinin düz bir halde ve insanların yerleşip yaşamalarına uygun olarak yaratılması; bunlar hep Allah'ın ezelî kuvvet ve kudretinin açık eserleridir.

"FEZEKKİR İNNEMÂ ENTE MÜZEKKİRÜN"

Ey hak ve hakikati bildiren! Sen hemen mükellef olduğun ibadeti ve kulluk vazifeni yap ve Allah'ı an. Onlara ancak Cenâb-ı Hakk'ın ululuk, cemal ve celâlini zikret.

"LESTE ALEYHİM BİMUSÂYTIRİN"

Bu hakikatleri teslim ve kabul için onları zorlama ve sıkıştırma.

"İLLÂ MEN TEVELLÂ VE KEFERE FEYÜAZZİBÜHULLÂHÜL AZÂBEL'EKBERE"

Hak yolundan ve doğru yoldan ayrılanları Allah Tealâ Hazretleri büyük azabla paylar. Bunlar dünyada aşağılık ve alçaklık, âhirette de ayrılık ve cehennemdedirler.

"İNNE İLEYNÂ İYÂBEHÜM"

Bu gafil ve nadan kimseler bilmezler ki her an aralıksız olarak dünyadan âhiret âlemine geri dönmektedirler.

"SÜMME İNNE ALEYNÂ HİSÂBEHÜM"

Biz bunların hesâbını sonra onlarla görürüz.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى ۝ اَلَّذ۪ي خَلَقَ فَسَوّٰى ۝ وَالَّذ۪ي
قَدَّرَ فَهَدٰى ۝ وَالَّذ۪ٓي اَخْرَجَ الْمَرْعٰى ۝ فَجَعَلَهُ غُثَٓاءً اَحْوٰى ۝
سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰىٓ ۝ اِلَّا مَا شَٓاءَ اللّٰهُ اِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ
وَمَا يَخْفٰى ۝ وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرٰى ۝ فَذَكِّرْ اِنْ
نَفَعَتِ الذِّكْرٰى ۝ سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشٰى ۝ وَيَتَجَنَّبُهَا
الْاَشْقَى ۝ اَلَّذ۪ي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرٰى ۝ ثُمَّ
لَا يَمُوتُ ف۪يهَا وَلَا يَحْيٰى ۝ قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى ۝
وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّه۪ فَصَلّٰى ۝ بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا ۝ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَاَبْقٰى ۝ اِنَّ هٰذَا لَفِي
الصُّحُفِ الْاُولٰى ۝ صُحُفِ اِبْرٰه۪يمَ وَمُوسٰى ۝

A'LÂ SÛRESİ[29]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

SEBBİHISME RABBÎKEL' A'LÂ * ELLEZÎ HALEKA FESEVVÂ * VELLEZİ KADDERE FEHEDÂ * VELLEZÎ AHRECELMER'Â * FECEALEHU GUSÂEN AHVÂ * SENUKRİÜKE FELÂ TENSÂ * İLLÂ MÂŞÂALLÂHÜ İNNEHÛ YA'LEMÜLCEHRE VE MÂ YAHFÂ * VE NÜYESSİRÜKE LİLYÜSRÂ * FEZEKKİR İN NEFEATİZZİKRÂ * SEYEZZEKKERÜ MEN YAHŞÂ * VE YETECENNEBÜHEL'EŞKÂ * ELLEZİ YASLENNÂRELKÜBRÂ * SÜMME LÂ YEMÛTÜ FÎHÂ VE LÂ YAHYÂ * KAD EFLEHA MEN TEZEKKÂ * VE ZEKERESME RABBİHİ FESALLÂ * BEL TÜ'SİRÛNELHAYÂTEDDÜNYÂ * VEL'ÂHİRETÜ HAYRÜN VE EBKÂ * İNNE HÂZÂ LEFİSSUHUFİL'ÛLÂ SUHUFİ İBRÂHİME VE MÛSÂ *

Tercümesi

Ey insan! Yüce Rabbinin adını tesbih et. O, yaratıp şekil vermiştir. O, herşeyi ölçüyle yapıp doğru yolu göstermiştir. O, yeşillikler bitirmiştir. Sonra da onları siyah çerçöp etmiştir. Ey Muhammed! Sana

---

(29) A'lâ Sûresi: Allah'ın yüce adıyla başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 87 inci sûredir. 19 âyetten ibarettir.

Kur'ân'ı Biz okutacağız ve asla unutmayacaksın. Allah'ın dilediği bundan müstesnadır. Doğrusu açığı da, gizliyi de bilen O'dur. Kolay olanı yapmayı sana kolaylaştırırız. Faydası olsun olmasın, insanlara öğüt ver. Allah'tan korkan öğüt alacaktır. Bedbaht olan ondan kaçınacaktır. O, en büyük ateşe yaslanacaktır. O, orada ne ölecektir ne de dirilecektir. Arınmış olan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, saadete erişecektir. Ama sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa âhiret daha iyi ve daha sürelidir. Doğrusu bu hükümler ilk sahifelerde İbrâhim ve Mûsâ'nın sahifelerinde de vardır.

Açıklaması

Cenâb-ı Hakk, peygamberimize ilk defa «İkre'-bismi Rabbike» yüce sözü ile seslendi. İkinci hitabı ise «Sebbihısme Rabbike» güzel cümlesiyle tecelli buyurdu.

"SEBBİHISME RABBİKEL' A'LÂ"

Yüce Rabbin ismini tesbih et. Bu, insanın kazanabileceği mertebenin üstünde olan bir hitabdır.

Tesbih: İnsan; lisân, kalb ve bütün azalariyle yani yaradılışını çevreleyen bütün mevcudiyetiyle Rabbini tanımaktır. Bu da; evreni, ilim ve kudretinde gizli iken, varlık ve görünme alanına getiren Allah'ın rübubiyet eserlerini varlık âleminde görmekle mümkündür. Cenâb-ı Hakk, bu evreni insan için, insanı da Allahlığını bildirmek için yaratmıştır. İnsanı çevreleyen eşyada Allah'ın kudret ve rübubiyeti açıktır ve meydandadır. Böyle olunca ,bu hakikati görmek ve bilmek isteyenlere en ufak bir zerre en büyük bir belgedir. İnsanın vücutla ilgili ciheti nefsidir. Bu cümleden **"Men arefe nefsehû fakad arefe Rabbehû"** deyimince kulun hakikatinin neden ibaret olduğunu anlayanlar Hakk'ın mârifetini kazanmışlardır.

"ELLEZÎ HALEKA FESEVVÂ"

Tesbih ve tenzihe yaraşan ancak o çok büyük ve yüce Allah'tır ki; insanı yaradıp ona ruh verdi. Ve ona ilim, akıl ve anlayış ihsan edip ilâhî isim ve sıfatlarının tecellîlerinin aksettiği bir ayna ittihaz ederek yaratıklar içinde güzel vasıflarla üstün ve seçkin kıldı.

"VELLEZÎ KADDERE FEHEDÂ"

Hayat eserlerinin akışını mukadder kıldı ve hayatı sürdürmek için insanı taleb eden hücreleri ilâhî bir yardım olarak ona gönderdi.

"VELLEZÎ AHRECELMER'Â"

İnsanın yaşayış ve geçimini sağlamak ve kolaylaştırmak için toprağa yetiştirme kabiliyeti vererek ağaçları ve bitkileri yer yüzüne çıkarttı.

"FECEALEHÛ GUSÂEN AHVÂ"

Bitkiler, bu cümleden olarak ormanlar, tabiî olaylarla, arzın tabakaları arasında kalırsa, zamanın geçmesi ile, o zümrüt gibi ormanlar, siyah maden kömürüne dönüşür.

"SENUKRİÜKE FELÂ TENSÂ"

Şanı yüce Kur'ân ile size her şey öğretilmiş ve bildirilmiştir. Hikmet dolu bu kitapta gördüğün hakikatleri ve bilgileri unutma. Onları incele ve derinleştir. Âlemde hiç bir şey abes yaratılmamıştır. Eşyanın aslına ve hakikatine, özellik ve yararlarına bilgili olmaya çalış. Evren, Allah'ın kitabının aynasıdır. Rabbe ait tecelliler oradan görünür ve meydana çıkar. Kur'ân'ı; ilâhî ilimleri ve müsbet bilgileri, anlayışa olan istidadın oranında, anlayabilirsin. Bu sonu olmayan bir hazinedir.

"İLLÂ MÂŞAALLÂHÜ İNNEHÛ YA'LEMÜLCEHRE VE MÂ YAHFÂ"

Cenâb-ı Hakk, bilinen ve görülen şeyleri size öğretip gösterdiği gibi, dilediği zaman gelince toprak altında kalmış, fosilleşmiş olan şeylerin gizliliklerini de tecrübelerinizle size öğretir. Zamanın örttüğü perde altında bulunan hakikatler, Muhammediyet nurunun aksetmesiyle yavaş yavaş meydana çıkarak belirir. Varlığın halleri ve olayları Allah'ın tasarrufu altındadır. Gelmiş gelecek, gizli ve açık her ne varsa Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî ilminde mevcuttur.

"VE NÜYESSİRÜKE LİLYÜSRÂ"

Eşyanın hakikatine bilgili olmak istersen çalışmaktan geri kalma. Sana kolaylığı sağlarız. Eşyayı aydınlatan Muhammed'in nuru, âleme, peygamberlik zamanından yansımış olan bir rahmettir ki, herkesin çalışma ve gayretiyle buna ulaşabilmesi mümkündür.

"FEZEKKİR İN NEFEATİZZİKRÂ"

Eşyayı tasarruf eylemek iktidarını kazanmak istersen, fayda düşünülebilen şeyleri tecrübe et ve fikren onu takip eyle. Bu düşünmeyle büyük kâr ve menfaat elde etmiş olursun.

"SEYEZZEKKERÜ MEN YAHŞÂ"

Cenâb-ı Hakk'ın yüce emirlerine boyun eğen ve ibadete devam eden kimselerin yüzleri ve kalbleri, ilim ve din duygusu nedeniyle iman nuru ile parlaktır. Yarar veya zarara sebep olacak şeyleri seçip ayırırlar.

Din yönüne ihtimam ederek Allah'ı ananlar Cenâb-ı Hakk'dan korku üzere olarak dinini koruyan kimselerdir.

"VE YETECENNEBÜHEL' EŞKÂ"

Şakiliğe alışmış ve Hakk yolundan yoksun olanlar; insanlara, dünya ve âhirette saadet ve refaha ulaştırıcı doğru yolu gösteren, hayır ve şerri açıkca bildiren Allah'ın kitabından yüz çevirir ve uzak dururlar.

"ELLEZÎ YASLENNÂRELKÜBRÂ"

Gaflet vâdisinde koşup da geldiği ve gideceği yerden habersiz olan bu kimseler, hayat mücadelesinde rehbersiz, dayanaksız, hayır ve şerri ayırt etmekten âciz bir halde kaldıklarından, ömürleri kararsızlıkla, rahatsız eden ve usanç veren bir azab içinde geçer.

“SÜMME LÂ YEMÜTÜ FÎHÂ VE LÂ YAHYÂ”

O kimseler ne ölüdür, ne de diridirler. Daima dertli ve kederli bir hal ve durumda bulunurlar.

“KAD EFLEHA MEN TEZEKKÂ”

Nefislerini temizleyerek, öğülmeye değer ahlâk ile süsleyen, Allah'a inanmış kimseler, saadet ve mutluluğa erdiler.

“VE ZEKERESME RABBİHÎ FESALLÂ”

Cenâb-ı Hakk'ın kendisine olan yüce emirlerini anarak yerine getirenler ve gönül temizliği ile namazını kılanlar, âhiretle ilgili yararlarını elde etmeye çalışanlardır.

“BEL TÜ'SİRÛNELHAYÂTEDDÜNYÂ”

Hayvanlara yakışır hâl ile vasıflanmış olup dinin yüceliğinden ve kudsiyetinden habersiz bulunan bazı kimseler dünya hayatını her şeyden üstün tutarlar. Bunlar, görünüşte insan şekil ve kıyafetinde olmakla beraber mânâları yönüyle hayvanlıktan ayrılamamışlardır.

Bilmezler ki burada sağlanan dünyâ menfaatleri, toprağa ait olan vücudun ilişkilerindendir. Bu yararların insanın hakikati ve kazanılan manevî vücudu ile bir münasebeti yoktur. Zira, burası yok olma yeridir; dünya malı ise yok olmaya mahkûmdur. Sen, ancak âhiret vücudu olan mânevî vücudunun meydana gelmesine çalış.

"VEL'ÂHİRETÜ HAYRÜN VE EBKÂ"

Sürekli kalınacak olan âhiret hayırlı ve devamlıdır. Dünyaya ait olan şeylerin hepsi yok olur. Lâkin, âhiret için olan çalışmaların bir zerresi kaybolmaz.

"İNNE HÂZÂ LEFİSSUHUFİL'ÛLÂ"

Bütün bu sözü geçenler, Allah'ın Cebrâil vasıtası ile önceki peygamberlere yolladığı emirlerde mevcuttur.

"SUHUFİ İBRÂHÎME VE MÛSÂ"

Hazreti İbrâhim'e yollanan suhuf, yani emirler, sübût sıfatları ile; Hazreti Mûsâ'ya yollanan suhuf ise meydana gelen olaylar ile kayıtlıdır.

Suhuf-u İbrâhim: Sübût sıfatlarına âit olan âhiretle ilgili ilimlerdir.

Suhuf-u Mûsâ: Zattan vasıtasız meydana gelen olaylarla ilgili bulunan müsbet ilimlerdir ki bunun sıfât-ı selbiyeye kadar tesirleri gözle görülür. Asa, ateş, deniz, taş, ağaç gibi mânâsı insanın kalbine akseden kelimeler, şuunat-ı zat ile yani zattan vasıtasız meydana gelen olaylarla ilgilidir. Bunların her birerleri **"Vadrib biasâkelhacere"** yüce âyeti gibi birer belge teşkil eden âyetlerle bildirilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۝ النَّجْمُ
الثَّاقِبُ ۝ إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ
مِمَّ خُلِقَ ۝ خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ ۝ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ
وَالتَّرَائِبِ ۝ إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۝ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ
۝ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۝
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۝ إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ۝ وَمَا هُوَ
بِالْهَزْلِ ۝ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝ وَأَكِيدُ كَيْدًا
۝ فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ۝

TÂRIK SÛRESİ (30)

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VESSEMÂİ VETTÂRİKI * VE MÂ EDRÂKE METTÂRİKU * ENNECMÜSSÂKIBÜ * İN KÜLLÜ NEFSİN LEMMÂ ALEYHÂ HÂFIZ * FELYENZURİL'İNSÂNÜ MİMME HULİK * HULİKA MİN MÂİN DÂFİKIN * YAHRÜCÜ MİN BEYNİSSULBİ VETTERÂİB * İNNEHU ALÂ REC'IHİ LEKÂDİR * YEVME TÜBLESSERÂİRÜ * FEMÂ LEHU MİN KUVVETİN VE LÂ NÂSIR * VESSEMÂİ ZÂTİRREC'I * VEL'ARDI ZÂTİSSAD'I * İNNEHU LEKAVLÜN FASLÜN * VE MÂ HÜVE BİLHEZL * İNNEHÜM YEKİDUNE KEYDEN * VE EKİDÜ KEYDÂ * FEMEHHİLİLKÂFİRİNE EMHİLHÜM RÜVEYDÂ *

Tercümesi

Göğe ve gece ortaya çıkana and olsun; gece ortaya çıkanın ne olduğunu sen bilir misin? O, ışığıyla karanlığı delen yıldızdır. Üzerinde gözeticisi olmayan kimse yoktur. Öyleyse insan nereden yaratıldığına bir baksın. O, erkek ve kadının beli ile göğüsleri arasından atılagelen bir sudan yaratılmıştır. Şüphesiz Al-

---

(30) Târık Sûresi: Gece yıldızına yemin ile başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 86 ıncı sûredir. 17 âyetten ibarettir.

lah, gizliliklerin ortaya çıkacağı gün, insanı tekrar yaratmaya Kaadir'dir. O gün, insanın gücü de, yardımcısı da olmaz. Dönüş yeri olan göğe ve yarılan yeryüzüne and olsun ki, doğrusu bu Kur'ân kesin bir sözdür. O, eğlence için değildir. Gerçekten onlar düzen kuruyorlar. Ben de bir düzen kurmaktayım. Ey Muhammed! Sen inkârcılara mehil ver; onlara mukabeleyi biraz geri bırak.

Açıklaması

VESSEMÂİ VETTÂRIKI

Târık'a[*] yöneltilmiş olan «semâ», vücut âleminde manen görülen Muhammed'in dinidir.

Zâhirde havanın arz küresini çevrelemesi gibi, Muhammed'in dini de, evrende bütün var olan şeyleri sarıp kuşatması ile te'sirlerini göstermiş olan ve risalet ve nübüvvetle varlığını isbatlayan, her şeyin ve her fikir ve düşüncenin üstünde bulunan manevî bir «semâ» dır.

«Semâ» kelimesinin taşıdığı nükte, insanın ulaşabileceği en son olgunluk ve varabileceği en yüksek mertebe üzerine yayılan risalet ve nübüvvetin melekûtiyetidir. Ruh, dileklerinin uzak aralıklarla meydana gelmesini mucib olan azabların ve zulmet perdelerinin sıkışıklığını görünce, bunlardan kurtulmak için «semâ» nın vücudunu istedi. Her şeyi çevrelemiş olan bu yüce «semâ» Muhammed'in peygamberliğidir. İnsanlar, bu vasıta ile ilim ve bilgi sahibi olarak eşyanın hakikatine ve niteliğine vâkıf olurlar.

(*) Târık: Venüs (Zühre, çoban yıldızı, sabah yıldızı)

«Târık», sema üzerinde zamanın besâtı (yaygısı, döşemesi) dir. Bu da konuşan ve konuşmayan kitab gibidir. «Semâ» ile «Târık» bir birinin gereğidir. Zira Târık'sız Semâ, ihmal edilmiş kalır. Nitekim, din, peygamberlerin vücuduna bağlıdır. Risalet ve velâyet gibi, ki velâyet, herkese ait; risalet ise belli bir kimseye mahsustur.

«Vettârıkı» Her hangi bir şeyin vücut bulmazdan önceki halini, ona bir vücut bulmaya ve onu bu feyizden var olmaya eriştirebilecek olan ilgi ve ilhamları gözleyen bir varlıktır ki, bu da istidadı nisbetinde, benzeri görülmemiş bir şeyin meydana gelmesini kendi üzerine çekebilir.

"VEMÂ EDRÂKE METTÂRİKU"

Târık, meydana gelmeden evvel anlaşılması mümkün olmayan şeydir. Bunu ancak ilmin derinliğine ve inceliğine varmış ve eşyayı lâyıkı ile tasarrufta iktidar kazanmış olan kimseler meydana getirebilir. Zira, akla yansıyan ve onun yansıttığı sebep ve vesilelerle meydana çıkarmak imkân dahilindedir. Fakat, lâyıkıyle yetişme mümkün olmadıkça bunun hakikati anlaşılamaz. Çünkü, henüz icat sahasına gelmeyen şeyler hakkında ne suretle açık ve belli bir bilgi edinilir?

Târık olan bir çok şeyler vardır ki bunlardan bazısının izleri ve alâmetleri görülür. Bazısı insanın his ve duyularına akseder. Bazısı da risalet ve nübüvvetten gelen feyiz ile istidadı olanların kalblerine ilham edilmiş olur.

"ENNECMÜSSÂKIBÜ"

Karanlığı delerek «Târık» dan arza ve arzdan «Târık» a giden bir nisbet, bir bağlılık vardır. Bu bağlılık, arzın henüz fikir ve hayale gelmeyen ilişkisidir ki bunlar ileride meydana çıkar ve neler olduğunun anlaşılması o zaman mümkün olur. «Necm» de, nübüvvetin nuru, insanların zarurî ihtiyaçlarının mânâ yönüne ait olarak, risalete dayanır.

"İN KÜLLÜ NEFSİN LEMMÂ ALEYHÂ HÂFIZÜN"

Görünüşe dayanarak bir şeyin hakikati açıklanamaz ve onun kadimliği iddia edilemez. Ancak, kabiliyet ve istidadını geliştirip bunları bir ihtisas derecesine ulaştıran ve kalbini Muhammediyet nuruna karşı tutarak O'nun ilmini ve maneviyatını gözleyip bekleyen kimse bu hal ve durumdadır.

«Necm-i Sâkıp» Meselâ: Zuhal hakkındaki bildiklerimiz, rasat aletleri ile yapılan görgüye dayanan bilgiden ibarettir. Bu gün, deniz içine dalanın, hava boşluğunda seyredenin hayat ve hareketini sağlayan aletler ve sebepler mevcut olduğu gibi, ileride, feza ile ve güneşin ziyasıyla ilgili olan ilimler de keşfolunup hava tabakaları delinerek uzayda istinadı mümkün kılacak araçlar icat olunursa o zaman yıldızların hakikatine ulaşmak kolaylaşır.

"FELYENZURİL'İNSÂNÜ MİMME HULİKA"

İnsan kendisinin esas ve hakikatine göz atsın; neden yaratılmıştır?

"HULİKA MİN MÂİN DÂFİKIN"

O, mâ-i dâfıkdan yani hayat sahibi olan sudan yaratılmıştır.

"YAHRÜCÜ MİN BEYNİSSULBİ VETTERÂİBİ"

Bunun da çıkış mahalli ve oluşu omurga kemiği ile göğüs kemiklerinin arasıdır. Şöyle ki:

İnsanın bedeni sert ve lüzucî parçaların birleşmesinden meydana gelmiştir. Yani: insan vücudu; temel ve direğini meydana getiren kemik ve kıkırdak ile terâib denilen et, adaleler, sinirler, damarlar ve diğer bir takım iç ve dış organlardan meydana gelmiştir. Bunların her birerleri beslenme suretiyle hayat kazanarak kendilerine mahsus olan vazifeleri yaparlar.

Yiyecekler her neden ibaret olursa olsun mideye dahil olduktan sonra değişikliğe uğramış olmakla vücuda lâzım olan maddeler kana karışır ve bütün vücudu dolaşarak her organın noksanını tamamlar. Lüzumsuz maddeler ise atılır. Bu suretle istikrarlı olarak görülen bu Allah vergisi vücut her nefeste değişikliğe uğrar ve üç ay on günde tamamen yenilenir.

Üreme organları, sperma vücuda getirerek, üremeye hizmet eder.

Üreme organları: Omuriliğin omurga kemiği dokusu içinde bulunan kısmında üreme merkezi denilen bir merkez ile erkeklik bezleri, sperma kesesi ve muhafaza eden bir kısımdan ibarettir. Bunlardan üreme merkezinin yahut erkeklik bezlerinin mevcut olmayışı insanı soydan mahrum bırakır.

Üreme merkezi, bel kemiği içerisinde korunmuş olduğu gibi sperma kesesi de dik bağırsak ile mesane arasındadır. Erkeklik bezleri ise spermanın içinde bulunan mikroskobik canlıların yani, insan yavrucuklarının oluşumuna hizmet eder. Sağ bez kız, sol bez erkek yavrucuk teşkiline mahsustur. Babanın tüm gücünden meydana gelen hayat sahibi su, bedenin bütün kısımlarının hassalarına sahip olup onun değişmesiyle ilgilidir. Sperma, babanın sağlık ve hastalığı ile o derece ilgilidir ki, maddî ve manevî hayatının bütün dalgalanmaları bunun üzerinde etki yapar. Hatta, babanın yaşı ilerledikce derece derece vuku bulan ilmî ve ahlâkî olgunlaşmalarının çocukları üzerinde güzel tesirleri görünür. Spermanın oluşumu sırasında babanın tutulmuş olduğu hastalıklar ve ruhî özellikleri aynen o spermaya akseder. İşte, **"El veledü alâ seyreti ebîhi"** şerefli hadisinin kavramı buradan itibaren başlar.

Spermanın teşekkülü sırasında, yani yaratılış âleminden gelen ruh, varlıkta insanlık kisvesini giyeceği zaman bu kisveyi babanın vücudundan kazanır. Ve babanın mevcudiyetinden hisse alacağı cihetle bazı hastalıklarına da irsen sahip olur. Bundan dolayı, babanın sağlığının mükemmel, ahlâk ve tabiatı makbul olursa, evlâdı da bu üstün vasıflara sahip olabilir. Bunun gibi annenin de sağlığının tam olması icap eder. Zira, hastalık ve sakatlıktan arınmış ve emîn olan bir sperma ana rahminde beslendiği sırada annenin kanında mevcut olan hastalıkların eserlerinden müteessir olur. Annedeki hastalık kan vasıtasiyle cenine intikal eder ve çocukta miras olarak kalır. Şu yazılanlardan anlaşılacağı üzere bir çocuğa babadan geçen haller onu meydana getiren spermanın insanlıkta birbirine benzemenin taşıdığı sebeplerin eseridir.

Anneden intikal eden haller ise spermanın rahmin içinde embriyon ve cenin halinde iken ve süt emerek beslendiği sırada çocuğa geçer.

“İNNEHÛ ALÂ REC’IHÎ LEKÂDİRÛN”

Ey âciz insan! Bir kere evrenin bir de kendinin yaratılış halini düşün. İnsanlığın; büyüklüğünü ve genişliğini idrâkte âciz kaldığı sonsuz âlemleri kuşatan şanı yüce Allah, yaratıcı kudretiyle insanı, bütün maddî ve manevî hassalara haiz kılarak ve ruhun aksettiği bir zerreden var ederek bu dünyaya getirdiği gibi onu dünyadan âhirete geri döndürmeye de kâdirdir.

“YEVME TÜBLESSERÂİRÜ FEMÂ LEHÛ MİN KUVVETİN VE LÂ NÂSIRİN”

Herkesin dünyadaki iş ve hareketlerinden hasıl olan iyi halleri, hayırlı işlerle kötülükleri ve suçlarının eserleri âhiretteki kazanılmış vücudunda açık ve bellidir. **“Ve vecedû mâ amilû hâziren”** yüce âyetinde bildirildiği üzere âhiret gününde herkes ancak bir vücut ile varlığını gösterir. Yaptığı işler kötü ve boş olanlar, azap içinde ve rahatsızlık veren bir hal ve şekle bürünürler. Hayatta iken doğru yolda olmayanlar, hayrı ve şerri, iyiyi ve kötüyü ayıramıyanlar o azap ile cezalandırılırlar. Uğradıkları bu azabı kendilerinden kaldırıp yok edecek hiç bir kuvvet ve güce sahip olmadıkları gibi bu hususta kendilerine kimsenin yardımı da olamaz.

"VESSEMÂİ ZÂTİRREC'I VEL'ARDI ZÂTİSSAD'I"

Her cismin bir seması vardır ki bu da onun dış yüzeyidir. Nitekim **"Ve fîssemâi rızkuküm"** yüce âyetinden de bu hakikat açık olarak anlaşılmaktadır. Kalınlığı belli ve sınırlı olan hava tabakalarından sonra sonsuz âlemleri içine alan Bahr-i mescûr, yani uzayın sonsuzluklarında sema tabirinin delâlet ettiği anlamı tayin etmek ve ayırmak mümkün olmayan bir keyfiyettir.

Toprağa ekilen bir tohum yerden yine aynen geri döner. Arpadan arpa, buğdaydan buğday meydana gelir. Toprağa, Allah tarafından verilen bu hayat nitelikleri ne büyük bir ilâhî sırdır! Oraya, hayata elverişli olan bir şey bırakılırsa toprak yarılarak tohumun çimlenip filizlenmesini kolaylaştırır ve aynı tohumu meydana getirir. Yok eğer o şey hayat bulmaya elverişli değilse onu yine bütün oluşumların yeri olan toprağa çevirir.

Yaratılış âleminde, her şeyin normal hayatında kendisine verilmiş olan vazifelerin bir düzen ve tertip dairesinde cereyan etmesi, yeri ve göğü yaratmış olan Allah'ın ilâhî âdetinin akışından başka bir şey değildir.

"İNNEHU LEKAVLÜN FASLÜN"

Bütün bu yazılanlar hak ile bâtılın arasını ayıran bir sözdür.

"VE MÂ HÜVE BİLHEZLİ"

Asla şaka ve latife kabul etmez.

"İNNEHÜM YEKÎDÛNE KEYDEN VE EKÎDÜ KEYDEN"

Onlar hile ve oyun ederlerse ben de kendilerini hile ile karşılarım.

"FEMEHHİLİL KÂFİRÎNE EMHİLHÜM RÜVEYDÂ"

Bu hakikatleri gizleyerek örtenleri azarlayıp paylamada acele etme ve bize bırak. Az zamanda işlerini görür ve hak ettiklerini veririz. Hakk'a karşı küstahlık ve nimete küfranlık eyleyenlerin hali elbette bir paylama ve azarlama ile sonuçlanacaktır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالسَّمَٓاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِۙ ۝ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِۙ ۝ وَشَاهِدٍ
وَمَشْهُودٍؕ ۝ قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِۙ ۝ اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِۙ
۝ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌۙ ۝ وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِن۪ينَ
شُهُودٌؕ ۝ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّٓا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَز۪يزِ
الْحَم۪يدِۙ ۝ اَلَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِؕ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ شَه۪يدٌؕ ۝ اِنَّ الَّذ۪ينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِن۪ينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَر۪يقِؕ ۝ اِنَّ
الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُؕ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَب۪يرُؕ ۝ اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَد۪يدٌؕ ۝

إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ۝ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ۝ ذُو الْعَرْشِ
الْمَجِيدُ ۝ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ۝ هَلْ أَتَيكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ۝
فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ۝ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ۝ وَاللّٰهُ مِنْ
وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ۝ بَلْ هُوَ قُرْاٰنٌ مَجِيدٌ ۝ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ۝

BURÛC SÛRESİ[31]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VESSEMÂİ ZÂTİLBÜRÛCİ * VELYEVMİLMEV'ÛDİ * VE ŞÂHİDİN VE MEŞHÛD * KUTİLE ASHÂBÜL'UHDÛDİ * ENNÂRİ ZÂTİLVEKÛDİ * İZ HÜM ALEYHÂ KUÛDÜN * VE HÜM ALÂ MÂ YEF'ALÛNE BİLMÜ'MİNÎNE ŞÜHÛD * VE MÂ NEKAMÛ MİNHÜM İLLÂ EN YÜ'MİNU BİLLÂHİL'AZİZİLHAMİDİ * ELLEZÎ LEHÛ MÜLKÜSSEMÂVÂTİ VEL'ARDI VALLÂHÜ ALÂ KÜLLİ

---

(31) Burûc Sûresi: Burcları içine alan göğe yemin ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 85 inci sûredir. 22 âyetten ibarettir.

ŞEY'İN ŞEHÎD * İNNELLEZİNE FETENÜLMÜ'MİNİNE VELMÜ'MİNÂTİ SÜMME LEM YETÛBÛ FELEHÜM AZÂBÜ CEHENNEME VE LEHÜM AZÂBÜLHARÎK * ÎNNELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLUSSÂLİHÂTİ LEHÜM CENNÂTÜN TECRÎ MİN TAHTİHEL'ENHÂRÜ ZÂLİKELFEVZÜLKEBÎR * İNNE BATŞE RABBİKE LEŞEDÎD * İNNEHU HÜVE YÜBDÎÜ VE YUIYDÜ * VE HÜVELGAFÛRÜLVEDÛDÜ * ZÜL'ARŞÎLMECÎDÜ * FA'ÂLÜN LÎMÂ YÜRÎD * HEL ETÂKE HADÎSÜLCÜNÛDÎ * FİR'AVNE VE SEMÛD * BELÎLLEZÎNE KEFERÛ FÎ TEKZÎBİN * VALLÂHÜ MİN VERÂİHÎM MUHÎT * BEL HÜVE KUR'ÂNÜN MECÎDÜN * FÎ LEVHIN MAHFÛZ *

Tercümesi

İçinde burcları bulunan göğe and olsun; söz verilen kıyamet gününe and olsun; şahidlik edecek ve hakkında şehadet edilecek olanlara and olsun ki, insanlar öldükten sonra diriltileceklerdir. Hazırladıkları hendekleri tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın! Bu inkârcıların, inananları ateş azabına uğratmaları, onların sadece, göklerin ve yerin hükümranlığı Kendisinin bulunan ve övülmeğe lâyık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah her şeye şahittir. Ama inanmış erkek ve kadınları dinlerinden çevirmeğe uğraşanlar, eğer tövbe etmezlerse, onlara cehennem azabı vardır. Yakıcı azab da onlara-

dır. Şüphesiz inanıp yararlı işler işleyenlere, onlara, altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu, büyük kurtuluştur. Doğrusu Rabbinin yakalaması amansızdır. Önce yaratıp sonra bunu tekrar eden O'dur. Yüce arşın Sahibi, çok Seven, Bağışlayan O'dur. Her dilediğini behemehal yapandır. Ey Muhammed! Fir'avun ve Semûd ordularının haberi sana geldi mi? Doğrusu inkâr edenler, hep yalanlayagelmişlerdir. Oysa Allah onları ardlarından çevirmiştir. Ey Muhammed! Doğrusu sana vahyedilen bu kitap Levh-i Mahfûz'da sabit şanlı bir Kur'ân'dır.

Açıklaması

"VESSEMÂİ ZÂTİLBÜRÛCİ"

Hazreti Muhammed'in risalet ve nübüvveti dördüncü semada olup «zâtül-bürûc» yani burçların sahibidir.

Şöyleki: Şânı yüce Kur'ân ile gelen feyizler nüzulî; iman ve islâm ile olan iyi işler urucîdir. Zira, güneşten gelen mutlak feyiz, maddî vücudun nüzulünü (inişini), kayıdlı gelen feyiz ise, kazanılan manevî vücudun urucunu (yükselişini) gerektirmiştir.

Maddî vücudun, güneşten almış olduğu feyiz, toplanıp yayılma yolu ile insana gelir. Ve ilâhî isimler ile aydınlanıp süslenerek mutlak makam olan Allah katından, kayıtlı makam olan Hazreti Muhammed'e ve onun semasında Kur'ân-ı Mecid'den ibaret bulunan güneşe bırakılır. Orada, kazanılan vücut meydana gelir ve şekillenir.

Kur'ân: Risalet semasında Târık gibidir. Zira, insanın akıl ve düşünce ile Kur'ân'ın mânâ ve hakikatlerinin derinliğine ulaşabilmesi mümkün değildir. Çünkü, bu âlem; sâlikin, yani iyi ve doğru yolda giden bir kimsenin, aklın ötesinde kazandığı derecelere Muhammediyet feyzinin gelmesi ve inmesiyle görünür, gizli ve bilinmeyen şeyler meydana çıkar.

"VELYEVMİLMEV'ÛDİ"

Din seması, yevm-i mev'ûd sahibidir. Bu eyyâm-ı mev'ûde yani, belli edilmiş, vaad olunmuş günler; Namaz, oruç, zekât ve hac gibi dinle ilgili esasların vaktinin kitabıdır.

Yirmi dört saatten ibaret bulunan bir gün, beş vakit namazın yevm-i mev'ûdudur. Her namazın vakti geldikçe kılınarak ödenmesi lâzım gelir. Ramazanın her günü, orucun yevm-i mev'ûdudur. Servet sahibi kimseye farz olan zekâtın şartlarının hazır bulunduğu ve sahib olduğu malın, zekât vermek için varılması gereken miktara ulaştığı tahakkuk ettiği gün, zekâtın yevm-i mev'ududur. O gün zekât ve fıtranın[*] ödenmesi lâzım gelir. Zekâtın yerine getirilmesi zamanında fikirler değişiktir.

Zekâtın ramazan ayında verilmesi iki yönden üstün görülür. Birincisi: İman sahibi kimselerin oruç ile yükümlü oldukları bir ayda farz olan zekâtın veril-

---

(*) Fıtra: Ramazan bayramında bölünmeden verilmesi şer'an vâcib olan buğday veya buğday unundan 1458 veya 1667 arpa, kuru üzüm, hurmadan 2917 ile 3333 gram olarak verilmesi gerekli sadakadır.

mesinden meydana gelen manevî zevki de birlikte tatmaları. İkincisi: Zekâtı, yevm-i mev'ûd olan bayram gününde vermekle o gündeki sevinç ve mutluluklarına fakir ve düşkünlerin de katıldığını görmekle memnun olmaktır.

Bu ödeme şekli, sevinç günü olan bayramda zengin, fakir herkesin haline göre memnunluğunu göstermesine sebep olabilir. Lâkin bu yönden, zekâtın sene başı kabul edilmesi lâzım gelen Muharrem ayında verilmesi muvafıktır. Zira, arabî aylar, dört mevsime uygun olarak tesbit edilecek olursa Muharrem ayı, Ocak ayına* rastlar ki kışın şiddet gösterdiği, besin ve odun, kömür gibi yakılacak şeylerin kıt olduğu, iş ve gücün durduğu bu zamanda zekâtın ödenmesi fakir ve düşkünlerin bu zor ve çaresiz günlerinde ihtiyaçlarının hafifletilmesine büyük bir yardım olmakla bundaki fazilet diğerlerinden fazla olsa gerektir.

Hac: İhram, tavaf ve arife gününde vakfe, yani hacıların Arafat'ta durmalarından ibarettir. Burada arife günü yevm-i mev'ûddur. (Va'd olunmuş, zamanı belli bir gündür) O günde fikir sorma ve danışma hutbesi ile birlik ve beraberliğe vesile olmak ve inanmış kimselerin fikir birliğini ve dinin yararlarını sağlamak ve doğru yola girmenin keyfiyetini öğrenmek ve görüşmek için her taraftan, millet ve topluluklardan din ve dünya işlerini bilen, kazanç ve servet sahibi olanların toplanması lâzımdır ki, bu da din büyüğünün bütün millete karşı ehemmiyetli tebligatını hatırlama için mev'ud olan bir gündür.

(*) 26 Aralık 1925 tarihinde Ocak ayı yılbaşı kabul edilmiştir.

"VE ŞÂHİDİN VE MEŞHÛDİN"

Din seması, şahid ve meşhud sahibidir. Burada şahid, müslümanların din büyüğü; meşhud ise milletler ve topluluklardır.

Cuma gününe de küçük arife denilir. Çünkü, bu günde cuma namazı kılınıncaya kadar iman sahibi olan kimselerin alış veriş ve başka dünya işlerini bitirmiş olarak ibadet ile meşgul olmaları ve birbirleriyle buluşarak sevgi ve dostluk göstermeleri, din bilginleri ve hatiplerin insanlara güzel şeyler söylemek ve nasihatlerle meşgul olmaları vazifeleri gereğindendir.

"KUTİLE ASHÂBÜL' UHDÛDİ ENNÂRİ ZÂTİLVEKÛDİ İZ HÜM ALEYHÂ KUÛDÛN"

Hac zamanında Kâbe'de ziyaret edilecek kutsal yerlerde, bir müslümanın kendi güç ve kuvvetiyle gezip dolaşması ve adım başına kazanacağı sevap, mutluluk ve manevî ilerleyiş, her hangi bir nakil aracı ile gezen bir hacı adayının kazanacağı sevaptan şüphesiz çok daha iyi ve daha üstündür. Bir zaman gelir Arafat'a kadar tren, tramvay ve benzeri nakil araçları konulur. Bu kutsal yerlerde bunlara binilerek yapılan geziler zevk ve eğlenceye tabi olarak bakıp gezmeden ibaret kalır. Bunlar yapmacık ve sahte fikirlerden ibarettir. O günkü din büyükleri kutsal yerlerde bir hacı adayının bu gibi araçlarla gezip dolaşmasını yasaklayacak güce sahip olurlarsa başkalarının eğlence yollu gezmelerine de engel olmuş olurlar. Zira, hevâ ve hevesine uyarak dine ait esasları âdet hükmüne çevirerek ve sahte bir şekil vererek dinin halk üzerindeki hüküm ve nüfuzunu ve taşıdığı yücelik ve kutsallığı yavaş yavaş kaldırmağa çalışan kimselerin bu hareketi ne aklen ve vicdanen; ne de ilmen lâyık ve caiz değildir. Onlar bu fikirlerinde direnip dayandıkca her ne suretle hareket etseler mümkün değildir ki Allah'ın eza vererek cezalandırması ve helâki kendilerine gelmesin.

"VE HÜM ALÂ MÂ YEF'ÂLÛNE BİLMÜ'MİNİNE ŞÜHÛDÜN"

Onlar, iman ve itikatlarındaki zayıflık ve islâmiyete olan dikkatsizlikleri dolayısiyle mü'minlerden ayrı bir yol izlediklerinden islâmiyetin şeref ve yüceliğine kayıtsız kalan bu kimseler, mü'minlerin hal ve hareketlerine yalnız bakmakla yetinirler.

"VE MÂ NEKAMÛ MİNHÜM İLLÂ EN YÜ'MİNU BİLLÂHİL' AZİZİLHAMÎDİ"

Aziz ve Hamid olan Allah'a iman eden mü'minlerden Hakk yolunda olanlara, bunların engellemeleri ve zorluk çıkarmaları ancak kendilerinden öc alma maksadiyledir.

Bunlar, Aziz ve Hamid olan Allah'ın merhamet ve ihsanından, şanı yüce Kur'ân'ın Hakk yolunu ve Allah'ın yardımını sağlayan rehberliğinden ve Muhammediyet'in feyzinden yüz çevirip kendi zayıf ve kusurlu fikirlerine dayanırlar.

İntikamın başlangıcı önce ise de Abdülaziz ve Abdülhamit devirlerinde meydana çıkmış olduğundan burada bunların devirlerine ima vardır ve bununla ayrılmanın ve bozulmanın zuhurunu gösterir.

"ELLEZÎ LEHÛ MÜLKÜSSEMÂVÂTİ VEL'ARDI VALLÂHÜ ALÂ KÜLLİ ŞEY'İN ŞEHÎDÜN"

Cenâb-ı Hakk, varlık âleminde, dine ait yücelikler ve tabiata dair aşağılıklar, her ne yaratmış ise olayların hepsi kendi kudret ve tasarrufu altındadır.

"İNNELLEZÎNE FETENÜLMÜ'MİNÎNE VELMÜ'MİNÂTİ SÜMME LEM YETÛBÛ FELEHÜM AZÂBÜ CEHENNEME VE LEHÜM AZÂBÜLHARİKI"

Şu kimseler ki, iman sahibi olan erkek ve kadınların arasına fitne sokup sonra da tövbe ve pişmanlık duymazlar, onlar, cehennem azabı, harp ve kavganın ateşi, şehir ve evlerin yanışı gibi belâlarla şiddetle paylanır ve azarlanırlar.

"İNNELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLÜSSÂLİHÂTİ LEHÜM CENNÂTÜN TECRÎ MİN TAHTİHEL'ENHÂRÜ ZÂLİKELFEVZÜLKEBİRÜ"

Bir milletin içinden; Cenâb-ı Hakk'ı kulluk edilecek tek ilâh, Hazreti Muhammed'i âlemlere rahmet olarak gönderilmiş peygamber ve Kur'ân-ı Kerîm'i de kendilerine rehber edinip bunu gönülden tasdik ederek inananlar, toplumun inanışına uygun bir yol tutarak iyi amelleri huy edinmiş olduklarından, milletin içerisinde çoğunluk teşkil etmiş bulunan bu kimselerin gayret ve himmetleriyle toplum arasında saadet ve refah yüz gösterip değişik ilimler ve fenler meydana gelir. Milletin, bu ilerleyiş ve bu yüce nimetleri elde etmesi ne büyük bir saadet ve selâmettir.

"İNNE BATŞE RABBİKE LEŞEDÎDÜN"

İş ve inanışta Allah ve peygamberine ayrılıkla hareket eden kimselere dünya ve âhirette Rablerinin onları zorla ve şiddetle yakalayarak eleştirip azarlaması sert ve elem verici olacaktır.

"İNNEHU HÜVE YÜBDİÜ VE YUİYDÜ"

Başlangıç ve dönülecek yer ancak Cenâb-ı Hakk'tır. Evren O'nun tasarrufu altında olup her şeyin başlaması ve sona ermesi kendisindendir. Dilediğini meydana çıkarıp gösterir, geri dönüşümüz de yine O'na'dır.

"VE HÜVELGAFÛRÜLVEDÜD"

Sevgi eseri olarak insanlara vücut bağışlayan ve bunca nimetlerini esirgemeden bol bol veren Allah'ın emirlerine karşı ne vicdan ile aykırılık olur! Yüce Rabliğine yönelmiş olmak ve ondan vazgeçmiş olmamak gerektir. Kusurlarımız bize engel olmasın. Zira, O, bağışlayan ve merhamet edendir.

"ZÜL'ARŞİLMECÎDÜ FA'ÂLÜN LİMÂ YÜRÎDÜ"

O yüce Allah; şan, şeref ve taht sahibidir. Kullarına lâyık oldukları büyüklük ve genişliği verir. Her dilediğini meydana getirmek O'nun elindedir.

"HEL ETÂKE HADÎSÜLCÜNÛDİ FİR'AVNE VE SEMÛD"

Cenâb-ı Hakk'ın peygamberlerine karşı çıkan orduların haberi sana geldi mi? Bu ordulardan bazısı kara ile ilgilidir; bunlara, Firavun denilir. Bazısı denizle ilgilidir; bunlara da Semûd denilir. Aslında Semûd, bir içimlik su anlamına gelir ki bu da oradan alınmıştır.

"BELİLLEZÎNE KEFERÛ Fİ TEKZÎBİN"

Dünyanın karaları ve denizleri Allah'ın indindeki âlemlere oranla pek ehemmiyetsiz bir mahiyette olmakla beraber ne haldir ki insanlar bir karış yere, bir içim suya ve bir avuç askere dayanarak öğünürler. Bunların fikirleri kendi varlıklarını Allah'ın varlığına perde ve hail tutmak; çok az ve eğreti olan bu şeylerle Allah'ı anlamamazlıktan gelmektir. Bu ise akıllı kimselerin şanı değildir.

Akıllı olan kimse, üzerine dağ gibi hücum edip gelen ölümü ve bir gün elbette Rabbine geri döneceğini düşünerek ona göre hareketini tayin eyler.

"VALLÂHÜ MİN VERÂİHİM MÛHİTÜN"

Allah, bütün âlemleri kuşattığı gibi hayat ve ölüm hâlimizi de muhittir.

"BEL HÜVE KUR'ÂNÜN MECÎDÜN Fİ LEVHİN MAHFÛZİN"

Cenâb-ı Hakk'ı bilmek için, levh-i mahfuz olan insân-ı kâmil'in yani Allah'ın isimlerine mazhar olarak kemal derecesine ulaşmış bulunan zatın istidat ve fikrinde yerleşen şey, yüce Kur'ân'dır. Elbette âlem onun levhinde mahfuz yani ilminde mevcut ve saklıdır.

Açıklamanın İkinci Şekli

"VESSEMÂİ ZATİLBURÛCİ"

Sema iki türlüdür. Biri semâ-i ulyâ, diğeri semâ-i dünyâdır.

Semâ-i ulyâ: Dinin akıl, ilim ve marifet yoluyla olan durakları ve özel yükseklikleridir ki görme, işitme, tatma, koklama, dokunma gibi beş duyu ve «Letâif-i Seb'a»* bunun burûcu, yani kaleleri derecesinde olup **"Ve halakııâ fevkaküm seb'a tarâika ve mâ künnâ anilhalkı gâfilîne"** şerefli sözü de buna işarettir.

Semâ-i dünyâ: Yeryüzü demektir ki **"Ve fîssemâi rızkuküm"** yüce âyeti buna işarettir. Bu da zaman ve mekân itibariyle «Zâtilburûc» dur. Dünyanın değişik yerleri arasında ulaşma işleri, mektuplaşma ve haberleşmelerin sağlanması hususuna vasıta olan haberleşme merkezleri ile iskele ve istasyonlar ve görülen diğer duraklar, ilgili araçlar için arzın belirli olan burçlarıdır.

(*) Letâif-i Seb'a: Akıl, vesile, kitap, risalet, ilim, mahv-ü sebat ve marifetten ibarettir. İnsanın akla, aklın ilme, ilmin hayır ve şerre nisbet ve onu idraki gibidir.

"VELYEVMİLMEV'ÛDİ"

"Vessemâi zâtilyevmilmev'ûdi" takdirindedir. Bu semâ-i dünyâ, mev'ûd olan, yani zamanı belli edilmiş olan güne de sahiptir. Semâ-i dünyâ, bir şeyin vücut bulduktan sonraki hali için sayılı günler ve özel belirli zamanların meydana çıkma ve olma mahallidir. Nitekim, gece ve gündüzün olması, dünyanın dönüş ve hareketine bağlı olması itibarile zaman; saat, gün, ay, sene ve asır gibi belirli günlerle tayin edilmiş ve sınırlandırılmıştır. Bunlar zaman itibariyle olan burûcdur ki zamanlara ait husus bunlarla tayin ve tesbit edilir.

"VE ŞÂHİDİN VE MEŞHÛDİN"

Bu da "Vessemâi zâtin ve meş'hûdin" değerindedir. Dünya, şahid ve meş'huda sahiptir. Her meş'hud yani görülen, bir görenin vücudunu gerektirir. Zira, varlıkların hissedilmesi insanın vücuduna bağlıdır. Bir şeyi müşahede, hatırlama ve düşünmeye dayanan görmedir ki bu da insana mahsustur. Bundan dolayı Allah insanı irade ve tedbir ile hareketinde serbest bıraktığından, tasarrufuna verdiği mevcud eşyalar ve bütün icadlar ile insanların sanat eserleri görülen şeylerdir. Yer yüzündeki duraklar, konak yerleri, şehir ve kasabalar da bu türdendir.

"KUTİLE ASHÂBÜL' UHDÛDİ"

Ashab-ı uhdud, insanlığın gidiş yolunun sonuna varmaktan uzak kaldı. Belli olan güne ulaşamadı. Onların dünyaya olan meyilleri kendilerini mânâ ve hakikati görüp düşünmekten uzak bıraktı. Dünyanın pis işleri ile uğraşayım derken fırsat ellerinden çıktı. Dünya kazanayım derken âhiretleri zayıfladı.

"ENNÂRİ ZÂTİLVEKÛDİ"

Bunlar, sanatla ilgili ilerlemelere sebep olan ateş ve demirle uğraşır ve ömürlerini bu yolda tüketirler. Ateş, hayat ve hareketi meydana getirir. Burada «Zâtilvekûd» dan murad, ateşle hareket eden kara ve deniz araçlarıdır.

"İZ HÜM ALEYHÂ KUÜDÜN"

İnsanlar bunların üzerine oturarak yol alır ve istedikleri yere ulaşırlar. Meselâ: şimendiferler ki, bir tarafı cehenneme benzeyen, diğer tarafı türlü türlü beğenilen manzaralar ve güzel bahçeleri seyretme yeri olan araçlardır. Bazı kimseler buna Deccal'ın merkebi diyorlar.

"VE HÜM ALÂ MÂ YEF'ALÛNE BİLMÜ'MİNİNE ŞÜHÛDÜN"

Ashâb-ı uhdud, fen ve san'atta meydana getirdikleri ileri ve gelişmiş eserleri gururlanarak müminlere gösterirler. Bir toplum arasında görülmemiş bir şey vücuda getirme ve icad etme o toplumu övünmeye sevk eder. Fen ve sanattaki muvaffakiyetleri kibir ve gururunu artırır. Gözlerindeki hırs ve gaflet perdesi kendilerini Allah'dan gafil bırakır.

"VE MÂ NEKAMÛ MİNHÜM İLLÂ EN YÜ'MİNU BİLLÂHİL AZÎZİLHAMİDİ"

Bu hal ile Aziz ve Hamid isimleriyle tecelli eden Allah taalâ hazretlerine iman ve peygamberini tasdik eden mü'minlerden intikam almaya kalkışırlar. Bunların karşı geliş ve saldırışları ancak müslümanların imanları üzerinedir.

"ELLEZÎ LEHÛ MÜLKÜSSEMÂVÂTİ VEL'ARDI VALLÂHÜ ALÂ KÜLLİ ŞEY'İN ŞEHİDÜN"

İnsanların fen ve sanatta gösterdikleri ilerleyiş ve gelişme tamamiyle takdire ve beğenilip öğülmeye değer. Lâkin, Cenâb-ı Hakk'ın yer ve göklerdeki hikmet eserleri ve ilâhî tasarrufuna, insanlar eşyaya tasarruf ve iktidarları nisbetinde anlayışlı olarak Allah'ı takdis ve tenzih edecek yerde hevâ ve heveslerine uyup da bir an olsun bu evrenin ve eşi emsali olmayan şaşılacak şeylerin sahibi ve hakikî hâkimi olan Allah'ı düşünmemek insanlığın şerefine dokunan bir haldir. Bu dünyanın nesine mağrur olunur. Buradaki her şey hattâ insanın vücudu bile kendisine emanettir. Yarın onu da burada bırakır. Hani **"Ene rabbikümül a'lâ"** diyen firavunlar, hani eski İran hükümdarları ile Roma ve Bizans imparatorları ve bunlara benzer büyüklük taslayan hükümdarlar nerede kaldı **"Limenil mülkü yevme lillâhilvâhidil kahhâri"**

"İNNELLEZÎNE FETENÜLMÜ'MİNİNE VELMÜ'MİNÂTİ SÜMME LEM YETÛBÛ FELEHÜM AZÂBÜ CEHENNEME VE LEHÜM AZÂBÜLHARÎKI"

Cehennem ve yangın azabı, müminlerin içine fitne düşürerek ve fesad tohumları ekerek onların mal ve hayatlarına kasdedenler içindir. Dünyada tövbe etmeyerek, yaptığı günahların affını Allah'dan istemeyenler, elbette cehennemde azaba hak kazanmış olurlar.

"İNNELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLÜSSÂLİHÂTİ LEHÜM CENNÂTÜN TECRÎ MİN TAHTİHEL'ENHÂRÜ ZÂLİKELFEVZÜLKEBİRÜ"

Şu kimseler ki Allah'a iman ederler, iyi ve güzel işler yapmaya alışmışlardır, onlara Cenâb-ı Hakk'ın iyilik ve ihsanı ne büyük bir saadet ve selâmettir.

"İNNE BATŞE RABBİKE LEŞEDİDÜN"

Allah'ın sert olan kuvvet ve şiddeti her kuvvetin üstündedir. Kibir ve büyüklük taslayan ve kendilerinde kuvvet hisseden bazı milletler, Allah'ın büyüklüğü karşısında pek âciz ve güçsüzdürler.

"İNNEHÛ HÜVE YÜBDİÜ VE YUIYDÜ"

Araştırılacak olursa, her şeyin evveli ve esası ondandır. Bu yaratılmış olanları yoktan var edip meydana getiren O'dur. Sonunda da her şey yine O'na geri dönecektir.

"VE HÜVELGAFÛRÜLVEDÛDÜ"

Cenâb-ı Hakk kullarına sevgi gösterir; günah işleyenlerin hemen tövbe ederek özür dilemelerini ve onların günahlarını bağışlamasını sever. Allah, kulunun tövbesini gözler, beklemez. Zira "Nazîr" ismi yoktur.

"ZÜL' ARŞİLMECÎDÜ"

Risaletle üstün tutulmuş olan insanlığın ihtiyaçlarını ihsan eden ve insanları bu âlemde ihtiyaçların en üst derecesine kadar yükselten O'dur. Her şeyi yerinde icat eder; şekil ve görünüşü üzere akışına tâbi tutarak onun hakikatine uygun kolaylık gösterir.

"FA'ÂLÜN LÎMÂ YÜRÎDÜ"

Her şeye varlığı ile şeref veren Allah için, murad ettiği şeyi yerine getirmede bir engel ve zahmet yoktur ve olamaz.

"HEL ETÂKE HADÎSÜLCÜNÛDÎ FİR'AVNE VE SEMÛDE"

İsteyerek veya istemiyerek askerliğin ahvaline onlar derecesinde bilginiz oldu mu? Kararsız bir yol tutan ve bir çok işlerinde pişmanlık duyan ve tedbirsizliği ile her belâyı başına toplayan bir milletin hükümdarına Firavun denir. Bazan saldırdıkları ve bazan da kaçtıkları için Mısır hükümdarlarına «ferâine» derler. Müminlerden intikam almak ve onları yok edip ortadan kaldırmak için Firavun kavmine yardımcı olan ve arka çıkan denizci devletlere Semûd derler.

"BELİLLEZÎNE KEFERÛ FÎ TEKZÎBİN VALLAHÜ MİN VERÂİHİM MUHÎT"

Firavun kavmi ve Semûd'a mensup olan şu birlik ve topluluklar ki bilgisizlik ve taassubla Hakk'ı inkâr ettiler. Hakikate göz yumdular, Kur'ân'ı anlamadılar, mânâsını dinlemediler. Bunlar doğru dine girmeyen cahillerdir. Yüce Allah, bunların kuvvet ve güçlerini, ömür ve talihlerini kuşatmıştır. Sonları Allah'a varır.

"BEL HÜVE KUR'ÂNÜN MECÎDÜN FÎ LEVHİN MAHFÜZİN"

Bu hakikatleri bize haber veren şanı yüce Kur'ân'dır. Bunlar, levh-i mahfuz ve varlığın hakikatlerinde sebepler zuhur ettikçe oluşum alanına gelir. Zira her şey varlığın levhinde saklıdır. Zamanı ve sırası geldikce okunur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْۙ ۝ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۙ ۝ وَاِذَا الْاَرْضُ
مُدَّتْۙ ۝ وَاَلْقَتْ مَا ف۪يهَا وَتَخَلَّتْۙ ۝ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا
وَحُقَّتْؕ ۝ يَٓا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلٰى رَبِّكَ كَدْحًا
فَمُلَاق۪يهِۚ ۝ فَاَمَّا مَنْ اُو۫تِيَ كِتَابَهُ بِيَم۪ينِه۪ۙ ۝ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ
حِسَابًا يَس۪يرًاۙ ۝ وَيَنْقَلِبُ اِلٰٓى اَهْلِه۪ مَسْرُورًاؕ ۝ وَاَمَّا مَنْ
اُو۫تِيَ كِتَابَهُ وَرَٓاءَ ظَهْرِه۪ۙ ۝ فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًاۙ ۝
وَيَصْلٰى سَع۪يرًاؕ ۝ اِنَّهُ كَانَ ف۪ٓي اَهْلِه۪ مَسْرُورًاؕ ۝ اِنَّهُ
ظَنَّ اَنْ لَنْ يَحُورَۚ ۝ بَلٰٓىۚ اِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِه۪ بَص۪يرًاؕ ۝ فَلَٓا اُقْسِمُ
بِالشَّفَقِۙ ۝ وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَۙ ۝ وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَۙ ۝

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ۝ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝
وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۝ بَلِ الَّذِينَ
كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ۝ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۝
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝

İNŞİKÂK SÛRESİ[32]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

İZESSAMÂÜNŞAKKAT * VE EZİNET LİRABBİHÂ VE HUKKAT * VE İZEL'ARDU MÜDDET * VE ELKÂT MÂ FÎHÂ VE TEHALLET * VE EZİNET LİRABBİHÂ VE HUKKAT * YÂ EYYÜHEL'İNSÂNÜ İNNEKE KÂDİHUN İLÂ RABBİKE KEDHAN FEMÜLÂKÎH * FEEMMÂ MEN ÛTİYE KİTÂBEHU BİYEMÎNİH * FESEVFE YÜHÂSEBÜ

---

(32) İnşikâk Sûresi: "Göğün yarılmasından" bahsettiği için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 84 üncü sûredir. 25 âyetten ibarettir.

HİSÂBEN YESİRÂ * VE YENKALİBÜ İLÂ EHLİHÎ MESRÛRÂ * VE EMMÂ MEN ÛTİYE KİTÂBEHU VERÂE ZAHRİHİ * FESEVFE YED'Û SÜBÛREN * VE YESLÂ SEÎRÂ * İNNEHU KÂNE FÎ EHLİHÎ MESRÛRA * İNNEHU ZANNE EN LEN YEHÛRE * BELÂ İNNE RABBEHU KÂNE BİHÎ BASÎRÂ * FELÂ UKSİMÜ BİŞŞEFEKI * VELLEYLİ VE MÂ VESEKA * VELKAMERİ İZETTESEKA * LETERKEBÜNNE TABEKAN AN TABAK * FEMÂLEHÜM LÂ YÜ'MİNÛN * VE İZÂ KURÎE ALEYHİMÜLKUR'ÂNÜ LÂ YESCÜDÛN * BELİLLEZÎNE KEFERÛ YÜKEZZİBÛN * VALLÂHÜ A'LEMÜ BİMÂ YÛÛN * FEBEŞŞİRHÜM BİAZÂBİN ELÎMİN * İLLELLEZÎNE ÂMENÛ VE AMİLLUSSÂLİHÂTİ LEHÜM ECRÜN GAYRÜ MEMNUN

Tercümesi

Gök yarılıp Rabb'ine boyun eğdiği zaman -ki gök boyun eğecektir-, yer düzletilip, içinde olanları dışarı atarak boşaldığı zaman ve yer Rabb'ine boyun eğdiği zaman -ki yer boyun eğecektir- herkes yaptığının karşılığını görecektir. Ey insanoğlu! Sen Rabb'in için çalışıp çabaladın, artık O'na kavuşmaktasın. Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay geçireceği bir hesaba çekilir ve arkadaşlarının yanına sevinçle döner. Ama, amel defteri kendisine arkasından verilen kimse: "Mahvoldum" diye bağırır ve çılgın alevli cehenneme girer. Çünkü o, dünyada, adamlarının yanında iken zevk içindeydi. Zira, o bir daha dirilmeyeceğini sanmıştı. Bilin ki,

Rabb'i onu, şüphesiz, görmekteydi. Akşamın alaca karanlığına and olsun; geceye ve gecenin içinde olan şeylere and olsun; dolunay hâlindeki aya and olsun ki: Ey insanlar! Şüphesiz siz bir durumdan diğerine uğratılacaksınız. Onlara ne oluyor da inanmıyorlar? Onlara Kur'ân okunduğu zaman secde etmiyorlar. Aksine, inkârcılar yalanlıyorlar. Oysa Allah, onların sakladıklarını çok iyi bilir. Ey Muhammed! Onlara can yakıcı azabı müjde et. Yalnız, inanıp yararlı işler işleyenlere, onlara, kesintisiz ecir vardır.

Açıklaması

"İZZESSEMÂÜNŞAKKAT"

"İz, iz mâ, izâ mâ" kelimeleri, vakit ve zamana yakın olan kelimelerdir. Güneşin yer yüzünde türlü türlü tesirleri görüldüğü gibi bunların da din üzerinde manen olan etkileri belli bir vakit ve zamana bağlıdır. İşte, **"İnnesselâte kânet alelmü'minîne kitâben mevkûten"** yüce âyetindeki vakit belirtmek; manevî feyzin var olma, yok olma veya eşya ve ahvaldeki tasarrufu dairesinde devrini gösterir. Bu kelimeler, Muhammed'in nurundan gönderildiği gibi, bunların, canlı olan bütün yaratılmışlarda da yer ve ilişki bakımından her şeyi kaplamış oldukları ve doğrulukları tasdik edilmiştir.

İnsanın, bütün varlıkların üstünde görünmesi; akıl ve duygu taşıyan vücudun dış tarafının, insanlığın görünür kısmı olan yarısını kucaklaması ile ve iç varlığının da manen meydana çıkarak belli bir resulle karşılıklı yansımasıyla vukua gelmektedir.

Bir sema ki inşikakı yani yarılıp ikiye ayrılmayı kabul eder, o, vakit ve zamanla ilgilidir. Bir şey ki, nev'ine uygun ve aynı cinsten bir tabaka ile örtülüdür, o tabaka, onun semâsıdır. Bu da ya iç, yahut da dış ile ilgili etkenlerle meydana gelir.

"VE EZİNET LİRABBİHÂ VE HUKKAT"

İnşikak, terbiye ve tasarruf yönünden her şeyde tesir icra eder. Nitekim, ekilmiş tohumların çatlaması, yer yüzüne çıkmaya kabiliyetli olan cisimlerin güzelliği, inşikak sebebiyle görünür.

Meselâ; ekilecek arpa ,buğday gibi tahıl elbette kendine mahsus ve his edilir derecede yarılmaya muhtaçdır ki tohum çatlayarak nebat vücuda gelsin.

İşte, ekilmiş bir tohumun zamanı gelince toprakta çimlenip filizlenmesi ve özünün içindeki kısmın belirli zaman biter bitmez, ağzı hizasında bir delik meydana gelmesi, güneşten eşyaya akseden feyzin eserleridir. Toprak, su, hava, ısı gibi dört elemandan aldığı feyiz ile çiçeklerin tohum maddesinin oluşumu, özetle, yarılıp bölünmeye muhtaç olan her şevde, rablık derecesinde bu etken gerçekleşmiştir. Hakikatte bunlar, âlemlerin Rabbi olan Cenâb-ı Hakk'ın, Rablık sıfatlarının varlık üzerinde görülen eserleridir. Bu eserle te'sir edeni, yani etkileyeni anlamak, ne ince bir düşüncedir.

"VE İZEL' ARDÜ MÜDDET VE ELKAT MÂ FÎHÂ VE TEHALLET VE EZİNET LİRABBİHÂ VE HUKKAT"

Dünyanın merkezinden yüzeyine kadar uzanan bir biri ardınca olan itmelerle vuku bulan dışarı atmalar, arzın kendine has hareketlerindendir. Hayata elverişli olan cisimlerin canlılığını sürdürmek ve esas maddelerini çözüp ayırmak suretiyle yerine ulaştırılması ve oradan müstait olan şeyin vücuduna tesir edecek surette yollar meydana gelmesi güneşten eşyaya akseden feyzin ikinci derecede tasarrufundandır. Bununla gerek dünya ve gerekse semadaki bütün eşyayı, Rabblık, kendi tasarrufu altında, icra mevkiine koyar.

"YÂ EYYÜHEL'İNSÂNÜ İNNEKE KÂDİHÜN İLÂ RABBİKE KEDHAN FEMÜLÂKİHİ"

Ey insanoğlu! Biliyor musun ki, ne incelikler ve gerçeklerle techiz edilmişsin? Devamlı olarak etkileyici cisimlere bağlısın. Bu gerçektir ki, sende gizli olan cevherler ve alâmetler seni sebep ve âmil kılmıştır. Rabbine yönelmiş olarak her şeyi yerince halletmekteki istidadın, bu sebep oluşun ve çalışman, seni taşıdığın vücudun eseri ile beşerî olgunluğa ve insanlığın hakikatlerine ulaştırır.

"FEEMMÂ MEN ÛTİYE KİTÂBEHU BİYEMÎNİHÎ FESEVFE YÜHÂSEBÜ HİSÂBEN YESİRÂ"

Bir kimsenin, risalet ve nebiliği taşıyan kitap ve sünnete, yani hakikat ve şeriata uygun olarak ilâhî isimlere nail olması, o zatın, görünüş minberlerindeki hareket ve duruşta, ilim ve marifette, doğru davranışlı ve gerçek fikirli olarak görülmesine sebep olur.

O zat, beşerî olgunluğun gelişmesinde sıkıntı çekmez. Yaşadığı müddetçe iyi işleri kendine huy edinmiş olanların âhiret âlemindeki kazanılmış vücudu da o nisbette meydana gelir.

"VE YENKALİBÜ İLÂ EHLİHİ MESRÛREN"

O kimse, ehline yani kudsî olgunluğa ve cennete sevinç içinde dönmüş olur. Zira, bu yazılanlara sahip olmuştur. **"El mü'minûne lâ yemûtûne bel yenkalibûne mineddünyâ ilâ dâril' âhireti"** şerefli hadisi de bunu bildiriyor.

"VE EMMÂ MEN ÛTİYE KİTÂBEHU VERÂE ZAHRİHİ FESEVFE YED'Û SÜBÛREN VE YESLÂ SEİREN"

Hayatta iken Hakk yolunda sarf edip harcamaya kıyamayarak öldükten sonra hayır işlerine harcanması vasiyet olunan malın büyük faydaları ve tesirleri olur. Lâkin, kendisinin yapmayı başardığı iyilikler derecesine varamaz. Zira, o mal kendisinden sonra ehliyetsiz ellere geçer ve hayıra sarf edemediği parayı onlar şerre sarf ederler. O zaman hasretle yanıp yakılarak «Eller malımı yiyip tüketiyor, ben ise onun hesab ve azabındayım.» der. Akıllı olanlar, hayatta iken, mallarını hayırlı işlere sarf etmeye cesaret edenlerdir.

"İNNEHÛ KÂNE Fİ EHLİHİ MESRÛREN"

Hayatında kendisine bağlı görünen yakınları, o işi yapmaya güçleri olacağını zan ederler. Halbuki onun varlığındaki hal ile yokluğundaki hal mukayese edilemez. Ahval değişir, fırsatı kaçırmamaya çalışmalıdır.

"İNNEHU ZANNE EN LEN YAHÛRE BELÂ İNNE RABBEHU KÂNE BİHÎ BASÎREN"

İnsan zan eder ki cansız bir cisim gibi hareketsizdir. Halbuki her bir hücresi hissedilmeyecek şekilde hareket halindedir. Onun Rabbi her halini bilir ve görüp anlar.

"FELÂ UKSİMÜ BİŞŞEFEKI"

Seksen yaşından sonra insan hayatı şafak gibidir. Nitekim, güneşin ziyasının etkileri azalarak gecenin geldiği gibi insanın da hayatının olma, yenilenme gücü yavaş yavaş yok olmaktadır.

"VELLEYLİ VE MÂ VESEKA VELKAMERİ İZETTESEKA LETERKEBÜNNE TABEKAN AN TABAKIN"

Tanıklık eden bu kerim âyetlerin kısımlara ayrılma keyfiyeti, birbiri ardından meydana gelen tesirlerle açıkça görünür. Şafaktan sonra gecenin gelmesi gibi. Burada; «leyl» insanın bedeni ile ruhunu sarmış olup bu cemi' (toplama) sebebiyle geceyi kaplayan keyfiyet bir «vesak» yani derleyip toplamak halidir.

Hakikatte fecir yirmi sekiz kısma ayrılmıştır. Her kısmın keyfiyeti, yayılma ve kaplama hali ile orantılıdır. Bunlardan her tabaka, diğer bir tabaka ile karışıp birleşmiştir. Nitekim, şafak, gece ve gündüz tabakaları arasında meydana geldiği gibi fecrin de yirmi sekiz tabaka üzre cisimlere olan tesirleri ve birleştirmeleri bu tertib üzere kurulmuştur. Böyle olduğu için, vücuddaki bir tüyün değişikliğine varıncaya kadar her şey bundan müteessirdir.

"FEMÂLEHÜM LÂ YÜ'MİNÛNE"

Kendilerinde bunca âyetleri ve eserleri gören insanlara ne oluyor ki, herşeyin yaratıcısı olan Allah'a iman etmiyorlar.

"VE İZÂ KURİE ALEYHİMÜLKUR'ÂNÜ LÂ YESCÜDÛNE"

Onlara Kur'ân okunduğu ve yüce emirleri bildirildiği zaman boyun eğerek tabi olmazlar. Çünkü, dünya sevgisi kalblerini kararttığından ilâhî emirleri âdi bir emir gibi kabul ederler.

"BELLİLLEZÎNE KEFERÛ YÜKEZZİBÛNE"

Belki, şanı yüce Kur'ân'ın kendilerine bildirmiş olduğu emirleri ve yasakları da yalanlarlar. Yalanlama ya sözle veya fiilen vuku bulur ki, iki türlü kimselere mahsustur. Bazılarının imanı amele yakın olmadığı gibi, bir kısmı da âmil olsa da hakikatten nasipsiz oldukları için bunların ibadetleri mânâya yakın olamaz. Allah'a ve dine ait şeylere inanmamayı alışkanlık haline getirenleri ve o yolda bulunmuş olanları doğru yoldan ayıran, kendilerinde olan cehalet sıfatı, bilgisizlik halidir.

"VALLÂHÜ A'LEMÜ BİMÂ YÛÛNE FEBEŞŞİRHÜM BİAZÂBİN ELÎMİN İLLELLEZİNE ÂMENÛ VE AMİLÜSSALİHÂTİ LEHÜM ECRÜN GAYRÜ MEMNÛNİN"

Allah, onların amelde yorgunluk ve mühimsememezlik gösterdikleri işleri, kısaca, neyle uğraştıklarını ve neyi murad eylediklerini bilir. Halkın içinde ameliyle büyüklük taslayanlara Cenâb-ı Hakk'ın, elem ve kederi bitmeyen azabını müjdele. Lâkin şu kimseler ki Allah'a iman eder ve ibadeti yalnız Allah'ın rızasını elde etmek için yapar; Cenâb-ı Hakk'ın bu iyi amel sahiplerine olan sevabı hesaba gelmez. Minnetsiz ihsan ve bağışları elde etmiş olurlar.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّف۪ينَۙ ۝ اَلَّذ۪ينَ اِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَۘ
۝ وَاِذَا كَالُوهُمْ اَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَۜ ۝ اَلَا يَظُنُّ
اُو۬لٰٓئِكَ اَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَۙ ۝ لِيَوْمٍ عَظ۪يمٍۙ ۝ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ
لِرَبِّ الْعَالَم۪ينَۜ ۝ كَلَّٓا اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَف۪ي سِجّ۪ينٍۜ ۝ وَمَٓا
اَدْرٰيكَ مَا سِجّ۪ينٌۜ ۝ كِتَابٌ مَرْقُومٌۜ ۝ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّب۪ينَۙ
۝ اَلَّذ۪ينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدّ۪ينِۜ ۝ وَمَا يُكَذِّبُ بِه۪ٓ
اِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ اَث۪يمٍۙ ۝ اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاط۪يرُ الْاَوَّل۪ينَۜ
۝ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ كَلَّٓا
اِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَۜ ۝ ثُمَّ اِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَح۪يمِۜ

۝ ثُمَّ يُقَالُ هٰذَا الَّذ۪ى كُنْتُمْ بِهٖ تُكَذِّبُونَۜ ۝ كَلَّٓا
اِنَّ كِتَابَ الْاَبْرَارِ لَف۪ى عِلِّيّ۪ينَۜ ۝ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا عِلِّيُّونَۜ
۝ كِتَابٌ مَرْقُومٌۙ ۝ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَۜ ۝ اِنَّ الْاَبْرَارَ
لَف۪ى نَع۪يمٍۙ ۝ عَلَى الْاَرَٓائِكِ يَنْظُرُونَۙ ۝ تَعْرِفُ ف۪ى وُجُوهِهِمْ
نَضْرَةَ النَّع۪يمِ ۝ يُسْقَوْنَ مِنْ رَح۪يقٍ مَخْتُومٍۙ ۝ خِتَامُهُ
مِسْكٌۜ وَف۪ى ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَۜ ۝ وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْن۪يمٍۙ
۝ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَۜ ۝ اِنَّ الَّذ۪ينَ اَجْرَمُوا كَانُوا
مِنَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا يَضْحَكُونَ ۝ وَاِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَۘ
۝ وَاِذَا انْقَلَبُٓوا اِلٰٓى اَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِه۪ينَ ۝ وَاِذَا
رَاَوْهُمْ قَالُٓوا اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ لَضَٓالُّونَۙ ۝ وَمَٓا اُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ

حَافِظِينَ ۝ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ۝
عَلَى الْاَرَآئِكِ يَنْظُرُونَ ۝ هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝

MUTAFFİFÎN SÛRESİ[33]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

VEYLÜN LİLMUTAFFİFÎNE * ELLEZÎNE İZEKTÂLÛ ALENNÂSİ YESTEVFÛN * VE İZÂ KÂLÛHÜM EV VEZENÛHÜM YUHSİRÜN * ELÂ YEZUNNÜ ÜLÂİKE ENNEHÛM MEB'ÛSÛNE * LİYEVMİN AZÎMİN * YEVME YEKUMÜNNÂSÜ LİRABBİL'ÂLEMÎN * KELLÂ İNNE KİTÂBELFÜCCÂRİ LEFÎ SİCCÎN * VE MÂ EDRÂKE MÂ SİCCÎN * KİTÂBÜN MERKÛM * VEYLÜN YEVMEİZİN LİLMÜKEZZİBÎNE * ELLEZÎNE YÜKEZZİBÛNE BİYEVMİDDÎN * VE MÂ YÜKEZZİBÜ BİHÎ İLLÂ KÜLLÜ MU'TEDİN ESÎMİN * İZÂ TÜTLÂ ALEYHİ ÂYÂTÜNA KÂLE ESATÎRÜL'EVVELÎN * KELLÂ BEL RÂNE ALÂ KULÛBİHİM MÂ KÂNÛ YEKSİBÛN * KELLÂ İNNEHÜM AN RABBİHİM YEVMEİZİN LEMAHCÛBÛN * SÜMME İNNEHÜM LESÂLÜLCAHÎM * SÜMME YÜKÂLÜ

---

(33) Mutaffifîn Sûresi: "Ölçü ve tartıyı eksik tutanları" tehditle başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 83 üncü sûredir. 36 âyetten ibarettir.

HÂZELLEZÎ KÜNTÜM BİHİ TÜKEZZİBÛN * KELLÂ İNNE KİTÂBEL'EBRÂRİ LEFÎ ILLİYYİN * VE MÂ EDRÂKE MÂ ILLÎYYÛN * KİTÂBÜN MERKÛMÜN * YEŞHEDÜHÜLMUKARREBÛN * İNNEL'EBRÂRE LEFÎ NAÎMİN * ALEL'ERÂİKİ YENZURÛNE * TA'RİFÜ Fİ VÜCÛHİHİM NADRETENNAİM * YÜSKAVNE MİN RAHÎKIN MAHTÛMİN * HİTÂMÜHU MÎSKÜN VE FÎ ZÂLİKE FELYETENÂFESİLMÜTENÂFİSÛN * VE MİZÂCÜHU MİN TESNÎMİN * AYNEN YEŞREBÜ BİHELMUKARREBÛN * İNNELLEZÎNE ECREMÛ KÂNÛ MÎNNELLEZÎNE ÂMENÛ YADHAKÛN * VE İZÂ MERRÛ BİHİM YETEGAMEZÛN * VE İZENKALEBÛ İLÂ EHLİHİMÜNKALEBÛ FEKÎHİN * VE İZÂ REEVHÜM KÂLÜ İNNE HÂÜLÂİ LEDÂLLÛNE * VE MÂ ÜRSİLÛ ALEYHİM HAFIZÎN * FELYEVMELLEZÎNE ÂMENÛ MİNELKÜFFÂRİ YADHAKÜNE * ALEL'ERÂİKİ YENZURÛN * HEL SÛVVİBELKÜFFÂRÜ MÂ KÂNÛ YEF'ALÛN *

Tercümesi

İnsanlardan, kendileri bir şeyi ölçerek aldıkları zaman tam alan; ama onlara kendileri bir şeyi ölçüp tartarak verdiklerinde eksik tutan kimselerin, ölçü ve tartıyı kendi çıkarına eksik tutanların vay haline! Bunlar, büyük bir günde tekrar dirileceklerini sanmıyorlar mı? O gün insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar. Sakının; Allah'ın buyruğundan dışarı çıkanlar, muhakkak "Siccîn" adlı defterde yazılıdır ."Siccîn" in ne olduğunu sen nereden bilirsin? O, yazılmış bir kitaptır. Yalanlayanların vay haline o gün! Onlar, kıyamet gününü yalanlamış olanlardır. Oysa onu, mütecaviz günahkârdan başka kimse yalanlamaz. Ona âyetlerimiz okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. Hayır, hayır; onların kazandıkları kalblerini paslandırıp körletmiştir. Hayır; doğrusu onlar o gün, Rablerinden yoksun kalacaklardır. Sonra onlar, şüphesiz, cehenneme gireceklerdir. Sonra da: "Yalanlayıp durduğunuz işte budur." denecektir. Ama iyilerin defteri yüksek katlardadır. O yüksek katların ne olduğunu sen bilir misin? O, gözde meleklerin gördüğü, yazılı bir kitaptır. İyiler, şüphesiz, nimet içinde ve tahtlar üzerinde etrafı seyrederler. Onları, yüzlerindeki nimet pırıltısından tanırsın. Sonunda misk kokusu kalan, mühürlenmiş saf bir içecekten içerler. İyi şeyler için yarışanlar, bunun için yarışsınlar. Onun katkısı gözdelerin içtiği yüce kaynaktandır. Suçlular, şüphesiz, inanmış olanlara gülerlerdi. Yanlarından geçtikleri zaman da birbirlerine göz kırparlardı. Taraftarlarına vardıklarında bununla eğlenirlerdi. İnananları gördükleri zaman: "Doğrusu bunlar sapık olanlardır" derlerdi. Oysa kendileri, inananlara gözcü olarak gönderilmemişlerdi. Bugün de, inananlar inkârcılara gülerler. Tahtlar üzerinde, inkârcıların yaptıkları şeylerin karşılığının nasıl verildiğini seyrederler.

Açıklaması

"VEYLÜN LİLMUTTAFFİFİNE"

Yazık şu ticaretle uğraşan kimselere ki, mesleklerinde doğruluk üzere olmadılar. İnsanlığın ilerleme ve saadete ermesi, her halinde doğruluk göstermesiyledir. Başkasının hakkına dikkatli olma, toplum ile yaşayıp hoş geçinme esaslarında, âlemin nizamının esasıdır.

Satıcı ile alıcı arasındaki fena davranış ve vurgunculuk; halka kıtlık ve pahalılık gibi tesirler yaparak milleti zayıf ve güçsüz bırakır ve eziyete uğratır. Aynı zamanda memleketin harab olmasına sebep olur, ahlâk ve dini sarsar, ilgililer arasındaki sevgi ve hürmeti yıkar. Bu hal ile insanlar kendilerindeki sevgi ve dostluk nurunu kaybederek karanlıkları nura değişmiş olurlar.

Peygamberimiz şerefli bir hadisinde **"Hamsü bihamsin"** buyurmuşlardır. Mânâsı «Beş şeyden sakınınız. Bunun cezası beş şeyledir.» demektedir.

Birincisi: Ahdi bozma; verilen sözü veya yemini yerine getirmeme, yahut bir sözleşmeyi yok sayma. Bu pek meş'um bir haldir. Ahdini yerine getirmeyen millete başka bir kavim sataşıp onu rahat bırakmayarak haddini ve terbiyesini bildirir.

İkincisi: Din kurallarına uygun bir surette emirleri yerine getirmemektir. İlâhî emirlere aykırı hareket ederek kendi görüşüne göre hükmeden kavmi Allah fakirlik ve yoksulluk ile cezalandırır.

Üçüncüsü: Fuhuştur. Bir kavmin içinde fuhuş artar ve yayılırsa o kavim, bulaşıcı hastalıklar, illetler ve sakatlıklarla muaheze olunur, paylanır. Bir takım hastalıklar dağılıp, yayılır. Doğum azalır, çocuklar sakat olarak doğar ve ölümler çoğalır. Fen ile de sabit olmuştur ki, bu suretle doğan çocuklar hem vücut hem de ruh bakımından hastadırlar. Bunlardan ne maddî ve ne de manevî şekilde yararlanılamaz. Bunlar millet bünyesinde birer hastalık eserleridir.

Dördüncüsü: Alış verişte doğruluk üzere olmamaktır. Bir memleketin alış verişinde denge ve doğruluk olmazsa, alım satımda herkes ihtikâr yoluna saparsa o milleti Cenâb-ı Hakk kıtlık ve pahalılık ile cezalandırır. Doğruluk, hakka riayet dairesinde ticaret yapmak, hemcinslerine büyük bir hizmettir. Bir hadiste «**Elcâlibü fî sevkinâ kelmücâhidü fî sebilillâh**» buyurulmuştur ki, anlamı: Bizim çarşımızda olmayan şeyleri uzaklardan getirerek ahalinin bolluk içinde geçimine dikkat edenler, karşılık beklemeksizin savaşanlar kadar sevaba ermiş olurlar, demektir.

Beşincisi: Bir millet, zekâtı vermezse Cenâb-ı Hakk onları yağmursuzlukla cezalandırır. İnsanı saygıdeğer mevkide tutan cömertlik halidir. Cömert adamlar her zaman herkesce sevilip aranılır, hasis kimseler ise, her yerde halkın nefretini çeker.

"ELLEZÎNE İZEKTÂLÛ ALENNÂSİ YESTEVFÛNE"

Onlar şu kimselerdir ki, insanlardan aldıkları malı dolgun ve fazla alırlar.

"VE İZÂ KÂLÛHÜM EV VEZENÛHÜM YUHSİRÛNE"

Halka sattıkları malları noksan verirler. Bunlar halkı zarara sokarlar. Lâkin, hakikatte zarar gören kendileridir. Bu biçareler bilmezler ki, halkın üzerlerine geçirdikleri hakkı, kendilerini zarara sürüklemektedir.

"ELÂ YEZUNNÜ ÜLÂİKE ENNEHÜM MEB'ÛSÛNE LİYEVMİN AZÎMİN"

Acaba! Onlar halkı aldatmakla bir kâr mı kazanırlar? Yarın elinden fırsat gittiği zaman çok büyük bir âleme çıkacaklardır ki, orada hukuk kaybolmaz. Öldükten sonra dirilecekleri bu büyük günde halkın içine ne yüzle çıkacaklardır?

"YEVME YEKÛMÜNNASÜ LİRABBİL'ÂLEMÎNE"

Âlemlerin Rabbisi, onlara bir mizan meydana koyduğu gündür ki, o da Allah'ın emri ile mükellef olarak amel ettikleri bu gündür.

"KELLÂ İNNE KİTÂBELFÜCCÂRİ LEFÎ SİCCÎN"

Günahkârların kitabı cehennemdedir.

"VE MÂ EDRÂKE MÂ SİCCİN"

Varmadan önce cehennemin hakikatine akıl erdirebildin mi?

"KİTABÜN MERKÛMÜN"

İnsanın itikadı, ibadeti ve diğer hareketlerinde yazılı olan vücud-u müktesebi yani âhiret vücududur.

"VEYLÜN YEVMEİZİN LİLMÜKEZZİBİNE"

Alış verişte sözle, hareketle veya hal ile hiyle ve yalan gibi kötü iş yapanlar umduklarını elde edemezler.

"ELLEZİNE YÜKEZZİBÛNE BİYEVMİDDÎNİ VE MÂ YÜKEZZİBÜ BİHİ İLLÂ KÜLLÜ MU'TEDİN ESİMİN"

Onlar ki, âhirette olan muamelelere ehemmiyet vermezler ve yalan olduğunu söylemede direnirler; Hakk dinini yalanlayan bu kimseler ilâhî sınırı aşarak hak ve hukuku tanımayanlar ve bunu günah saymayanlardır. Dini inanışları olmayanların, ahlâkî gidişleri de olamaz. Bunlar serseri güruhudur. Ellerindekini bir şey zannederek dünyaya mağrur olurlar.

"İZÂ TÜTLÂ ALEYHİ ÂYÂTÜNÂ KÂLE ESÂTÎRÜL'EVVELÎNE"

Onların yaptığı işlere dair Kur'ân âyetlerinden nasihat olunsa: «Bu sözler evvelden beri böyle söylene gelmiştir.» derler.

"KELLÂ BEL RÂNE ALÂ KULÛBİHİM MÂ KÂNÛ YEKSİBÛNE"

Bu gibi sözler reddedilmiştir. Bunların dine ehemmiyet vermeyip yalan isnat etmeleri, kalplerinde olan şüphenin vermiş olduğu cesaretin etkisidir. Dine dikkat ve itinası olmayan kimsenin hiç bir şeye dikkat ve itinası olamaz.

"KELLÂ İNNEHÜM AN RABBİHİM YEVMEİZİN LEMAHCÜBÛNE"

Onlar Cenâb-ı Hakk'dan yüz çevirdiklerinden karanlıklar içinde kalmışlardır. Bu gaflet perdesi ise ehil olmayanlar tarafından kendilerine aşılanan boş inanışların doğruluğu araştırılmaksızın zihinlerinde toplanıp birikmesinden meydana gelmiştir ki, bu sebeple Cenâb-ı Hakk'ı göremezler ve bilemezler.

"SÜMME İNNEHÜM LESÂLÜLCAHÎMİ"

Bu suretle kazanılan vücud ile kendileri azaba hak kazanmış olurlar.

"SÜMME YÜKÂLÜ HÂZELLEZÎ KÜNTÜM BİHİ TÜKEZZİBÛNE"

Dini yalanlayan ve başkalarının haklarını gözetmeyen bu kimseler âhirette azaba uğradıklarında kendilerine: «Bu, sizin dünyada yaptığınız işlerin sonucudur. Bu azabı siz dünyada iken kazandınız. Manevî vücudunuz bunu gerektirir. Bu size aittir, kime yükleyelim?» denir.

"KELLÂ İNNE KİTÂBEL'EBRÂRİ LEFÎ İLLİYYİNE"

Hayır sahipleri, iyi ve dindar kimselerin kitabı, yani, iyi işlerle kazandığı manevî vücudu, cennettedir.

"VE MÂ EDRÂKE MÂ İLLİYYÛNE"

Cennetin en yüce yerinin oraya varmadan önce hakikatini anladın mı?

"KİTABÜN MERKÛMÜN"

Dünyada iyi ameller ve hayırlı eserlerden neşir yoluyla kazanılan ve âhirette tekrar dirilmeye dayanan vücuddur.

"YEŞHEDÜHÜLMUKARREBÛNE"

İnsanın âhiret için kazanmış olduğu vücudu, Allah'ın birliğine yaklaşmaya nail olmuş yakınlar görebilirler.

Kulluk ve Rabblikte peygamberin gidişine uymak suretiyle Muhammediyet nurundan feyiz ve olgunluk elde ederek karanlıklarından kurtulanlar «**Ve ene akrebü ileyhi minküm velâkin lâ tübsirûne**» yüce âyeti ve «**Eddebenî rabbî ve ahsene te'dîbû**» şerefli hadisi anlamınca ilâhî yakınlığı elde etmiş olduklarından hayır sahiplerinin kazanmış oldukları mânevî vücutlarını aynen müşahede ederler.

"İNNEL'EBRÂRE LEFÎ NAÎMİN"

Hayır sahipleri, özü sözü doğru olan dindar kimseler, dünyada ve âhirette ilâhî nimetlere ve iyiliklere dalmış olurlar.

"ALEL' ERÂİKİ YENZÜRÛNE"

Onlar, vücudun ölçek ve terazi tahtları üzerinden bakanlar ve kararlılık ve ahlâk kürsüleri üzerinde Allah'ın takdirini bekleyenlerdir.

"TA'RİFÜ FÎ VÜCÛHİHİM NADRETENNAÎMİ"

Hayır sahibi, iyi ve dinine bağlı olanların her şekildeki bütün iş ve hareketlerinde ilâhî nimetlerin güler yüzlülüğünün eserleri görünür.

"YÜSKAVNE MİN RAHİKIN MAHTÛMİN"

Dünya ve âhireti muvazene ederek tam bir olgunluğa erişen bir bağlılıkla süslenip donanmış ve kötülükten temizlenmiş olarak, karşılık beklemeksizin, hemcinslerinin gönlünü rahatlandıracak işlerde bulunurlar. Çünkü bunlar Allah'ın birliği ve Hazreti Muhammed'in peygamberliği üzere birleşmişlerdir.

"HİTÂMÜHU MİSKÜN VE Fİ ZÂLİKE FELYETENÂFESİLMÜTENÂFİSÛNE VE MİZÂCÜHU MİN TESNİMİN AYNEN YEŞREBÜ BİHELMUKARREBÛNE"

Bu yüce âyette misk'den kastedilen mânâ, özel bir koku neşrettiği bilinen o madde değildir. Belki, amel ve inanışın toplandığı nokta ve sonudur. Bu da hayat, ilim, kudret gibi ilâhî sıfatların etkisi altında insanlığa ait olgunluğu elde ederek, bir peygambere tamamen itaat eden kimselere mahsustur. Onun sözleri ve işleri kendisine tabi olduğu zatın yoluna uygundur.

İlâhî sıfatlardan istidadına verilmiş olan feyiz, yani Muhammediyet nuru sayesinde, çalışarak kazandığı bilgilerden elde ettiği olgunlukla başkasında görülen kemale özenip ona yetişmek veya daha ileri gitmekte ve yükselmekde serbest olur. Yani peygambere uymuş olmakla ilmen ve ahlâken genişlik ve yücelik kazanan kimseler her yönleriyle yetişmiş ve aydın fikirlidirler.

İnsanın; emmâre, levvâme, mülhime gibi nefs mertebeleri üzerindeki çalışması ve gayreti, "tesnim"-

dir ki, bu da huy ve tabiatı halka uygun ve Hakk'a yakın bir hava olup Hakk'a yakın olanların kazandıkları hallerdir ki bunlar insanın manevî gıdası hükmündedir.

"İNNELLEZİNE ECREMÛ KÂNÛ MİNELLEZİNE ÂMENÛ YADHAKÛNE"

Tartı ve ölçülerinde doğru olmayan ticaret erbabı, kazandıkları servet ve zenginliğe bakarak kendilerine bir paye verip büyüklük taslarlar ve iman sahibi kimselerin hareket ve davranışlarını beğenmeyerek onları küçük görürler.

"VE İZÂ MERRÜ BİHİM YETEGAMEZÛNE"

Müminler bunların yanlarından geçtikleri zaman veyahut alış-veriş ettiklerinde, kaş ve göz işareti yaparlar.

"VE İZENKALEBÛ İLÂ EHLİHİMÜNKALEBÛ FEKİHÎNE"

Bu gibi ticaret erbabı, hiyle ile kazandıkları malı sevinç ile eş ve evlâdlarına götürdükleri zaman beklenmeyen bir bolluk ve zenginliğe nail olduklarına hoşlanıp şaşarlar.

"VE İZÂ REEVHÜM KÂLÛ İNNE HÂÜLÂİ LEDÂLLÛNE"

Bu kimseler, müminleri gördüklerinde veya andıklarında: "Bunlar kâr ve kazançtan habersiz, geçim ilminden nasipsiz, beceriksiz adamlardır ki, geçinme yolundan sapmışlar, heves ve arzularına uymuşlar.» derler.

"VE MÂ ÜRSİLÛ ALEYHİM HÂFIZÎNE"

Bu gibi ticaret erbabı, ayrılık sahiblerinden olup bunlar için koruyucu gönderilmedi. Kendileri de haklarını korumadan âcizdirler. Kendi hallerine başı boş bırakıldılar.

"FELYEVMELLEZÎNE ÂMENÛ MİNELKÜFFÂRİ YADHAKÛNE"

Şanı yüce Kur'ân'a iman ile maddî ve manevî bütün saadeti bu kitaptan bekleyen müminler, bundaki hakikatlere bilgili olarak dünya ve âhirete ait bütün mutluluk ve bollukta geçinme sebeplerini anladıkları zaman, nankörlük eyleyen kötü tacirlerin günden güne mahrumiyet ve zarara doğru yürümekte olduklarını hayretle görürler.

"ALEL' ERÂİKİ YENZURÛNE HEL SÜVVİBELKÜFFÂRÜ MÂ KÂNÛ YEF'ALÛNE"

Müminler kalkınma ve gelişme yolunda ilerleyerek diğer kalkınmış milletler gibi memleketlerinin servet kaynaklarından hakkıyle yararlanmayı öğrendikleri zaman başkalarına muhtaçlıktan kurtularak emel ve düşünceleri tahtlarından o kötü tüccarlara bakarlar. Cehennemi kazanmış olan bu gibi kötü ahlâklı tacirler ise, artık icat eyledikleri şeylerle mal ve paralarını ellerinden alarak müminleri zararda bırakamazlar.

Ey müminler! Zannetmeyiniz ki onlar işlemiş oldukları fen ve sanayi ile sizden ileri olmakla üstündürler. Sizin bu ilimleri tahsile olan istidâdınız, meşgul olmamanızdan dolayı gelişmemiştir. Bu gün dünyanın her tarafı bilim ve sanatla ziynetlendirilerek, herkes akıl ve gücü oranında mesleğini kolaylaştırmaya, memleketinin ilerlemesine ve milletinin bolluk içinde geçimine çalıştığı bir zamanda, sebat ve gayretle devamlı çalışma hakkındaki bu kadar yüce âyetlere ve şerefli hadislere rağmen «Nahnü vecednâ âbâena» diyerek kendi bildiğinden ayrılmamak, bunca icat ve yeniliklere bigâne kalmak düşme ve gerilemeyi gerektiren esef verici bir haldir.

Milletin, fen ve sanatın her şubesinde asrın ilerleyişini takip ve tetkik eyleyerek ve bunlardan faydalanmaya çalışarak ekonomik bakımdan kuvvet ve güç kazanması lâzımdır. Bu da, her ferdin mesleğine hakkiyle vâkıf olmasiyle mümkündür ki bunun için de o kimsenin kendi ilim derecesini bilmesi gerekir. Zira, mesleğinde bilmediği şeyleri ihtisas sahibi olanlardan öğrenmek, işin icabıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا السَّمَٓاءُ انْفَطَرَتْۙ ۝ وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْۙ ۝
وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْۙ ۝ وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْۙ ۝ عَلِمَتْ نَفْسٌ
مَا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْۗ ۝ يَٓا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَر۪يمِۙ
۝ اَلَّذ۪ي خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَۙ ۝ ف۪ٓي اَيِّ صُورَةٍ مَا شَٓاءَ
رَكَّبَكَۗ ۝ كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدّ۪ينِۙ ۝ وَاِنَّ عَلَيْكُمْ
لَحَافِظ۪ينَۙ ۝ كِرَامًا كَاتِب۪ينَۙ ۝ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ۝
اِنَّ الْاَبْرَارَ لَف۪ي نَع۪يمٍ ۝ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَف۪ي جَح۪يمٍ ۝ يَصْلَوْنَهَا
يَوْمَ الدّ۪ينِ ۝ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَٓائِب۪ينَۗ ۝ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا
يَوْمُ الدّ۪ينِۙ ۝ ثُمَّ مَٓا اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الدّ۪ينِۗ ۝ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ
نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْـٔاًۜ وَالْاَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ ۝

İNFİTÂR SÛRESİ[34]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

İZESSEMÂÜNFETARET * VE İZELKEVÂKİBÜNTESERET * İZELBİHÂRÜ FÜCCİRET * VE İZELKUBÛRÜ BU'SİRET * ALÎMET NEFSÜN MÂ KADDEMET VE AHHARET * YÂ EYYÜHEL'İNSÂNÜ MÂ GARREKE BİRABBİKELKERÎMİ * ELLEZÎ HALEKAKE FESEVVÂKE FEADELEKE * Fİ EYYÎ SÛRETİN MÂ ŞÂE REKKEBEK * KELLÂ BEL TÜKEZZİBÛNE BİDDÎNİ * VE İNNE ALEYKÜM LEHÂFİZÎNE * KİRÂMEN KÂTİBÎNE YA'LEMÛNE MÂ TEF'ALÛN * İNNEL'EBRÂRE LEFÎ NAİM * VE İNNELFÜCCÂRE LEFİ CAHÎM * YASLEVNEHÂ YEVMEDDÎN * VE MÂ HÜM ANHÂ BİGÂİBÎN * VE MÂ EDRÂKE MÂ YEVMÜDDÎN * SÜMME MÂ EDRÂKE MÂ YEVMÜDDÎN * YEVME LÂ TEMLİKÜ NEFSÜN LİNEFSİN ŞEY'EN VEL'EMRÜ YEVMEİZİN LİLLÂH *

Tercümesi

Gök yarıldığı zaman, yıldızlar dağıldığı zaman, denizler kaynaştığı zaman, kabirlerin içi dışa çıktığı zaman, insanoğlu, yaptığını ve sonraya bıraktığını

---

(34) İnfitâr Sûresi: «Göğün ayrılması» nı anlatarak başladığı için bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 82 inci sûredir. 19 âyetten ibarettir.

görür. Ey insanoğlu! Seni yaratıp sonra şekil veren, düzenleyen, mütenâsip kılan, istediği şekilde seni terkip eden, çok cömert olan Rabbine karşı seni aldatan nedir? Hayır, hayır; doğrusu siz dini yalanlıyorsunuz. Oysa, yaptıklarınızı bilen, değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler. İyiler, şüphesiz, nimet içindedirler. Allah'ın buyruğundan çıkanlar cehennemdedirler. Ceza günü oraya girerler. Oradan bir daha ayrılmazlar. Ceza gününün ne olduğunu sen nereden bilirsin? Sonra hem, ceza gününün ne olduğunu nereden bileceksin? O gün, kimsenin kimseye hiçbir fayda sağlayamıyacağı bir gündür. O gün buyruk, yalnız Allah'ındır.

Açıklaması

Cenâb-ı Hakk insanı vücut âlemine getirmek için evvelâ oturup yerleşeceği yüce makamı yani cenneti yarattı. **"Ve kulnâ yâ âdemüskün ente ve zevcükelcennete ve külâ minhâ ragaden haysü şi'tüma ve lâ takrebâ hazihîşşecerete fetekûna minezzâlimine"** yüce âyetinde bildirildiği üzere Cenâb-ı Hakk, Hazreti Âdem'e eşiyle birlikte cennette kalmalarını ve istedikleri şeyleri yiyip içerek safada olmalarını emir buyurdu. Ancak: **"Şu ihtilâf ağacına yaklaşmayınız. Yaklaşırsanız zalimlerden olursunuz."** sözü ile sakınmalarını bildirdi. Bu ilâhî hitap üzerine Hazreti Âdem: **"Beni cennetin ile mahcup etme; Yarabbi! beni niçin yarattın"** şeklindeki yalvarışlarına Cenâb-ı Hakk: **"Yâ âdemü ene halaktü leke cemiil' eşyâi ve halaktüke lî"** yani: **"Ey Âdem! bütün eşyayı senin**

için ve seni, Allahlığım için yarattım. İlâhî hazinelerimin ve kemalâtımın göründüğü yer, ilâhî tecellilerimin aynasısın. Seni, isim ve sıfatlarımda sırdaş ettim. Ve mâdem ki seni kendim için yarattım, her mutluluk seninledir.” buyurdu. Lâkin, Hazreti Âdem isteğinde direndi.

Bunun üzerine Cenâb-ı Hakk: **“Beni bulmağa tahammülünüz var mı? Bilmeğe marifetiniz ve ilminiz yeter mi? Yoksa, sonra, gerek sen ve gerekse eşin kendinize zulmetmiş olursunuz.”** buyurdu. İnsanlıklarının teşviki üzerine onlar yine isteklerinde direndiler.

O zaman Cenâb-ı Hakk: **“Ey Âdem, sen rahat yer olan cennettesin. Bana ulaşmak kolaylıkla mümkün olmaz. Sonra mihnet ve iptilâya uğrarsın, rahat ve bolluk haram olur.”** buyurdu. Âdem: **“Ben her iptilâya razıyım. Önce seni isterim.”** dedi.

Bunun üzerine: **“Kulnahbitû minha cemîan”** yüce âyetinden açıkça anlaşıldığı üzere, neşir halinde dünyâya inerek «Toplanınız» ilâhî emrine mazhar oldular.

Cenâb-ı Hakk, insan için dört bahir, yani dört deniz yaratmıştır. Bunlardan birincisi: Semâ; ikincisi: yıldızlar; üçüncüsü: denizler; dördüncüsü topraktır.

İnsan ve hayvanların yaratılması için bu dört bahir dört kanat derecesindedir ki, bunlar canlıların hayat kanatlarıdır.

Bunlardan bahr-i semâ, havadır. Bahr-i kevakip, ziya ile meydana gelen ısıdır. Bahr-i fücur, sudur. Dördüncüsü ise eşyaya hayat ve canlılık veren bahr-i turaptır, yani topraktan meydana gelen bir hayat kuvvetidir.

"İZESSEMÂÜNFETARET"

İnsanın zâhirî vücudu, nübüvvete dayanarak, yaratılıştan istidat ve kabiliyetleri ve güneş ve diğer varlıklardan gelen feyizlerle ilgili olarak bu âlemde küçük bir kalıp (beden) tedarik etti.

"VE İZELKEVÂKİBÜNTESERET"

Havaya en çok tesir eden ısıdır. Bu da yıldızların ziyasının havamız içinde yaptığı bir olayın sonucudur. Hava bununla yayılır ve yenilenir.

"VE İZELBİHÂRÜ FÜCCİRET"

Denizlerin suları birbirine eklenip karışarak hepsi birden toplanmış bir halde akıp hareket etmektedir. Bu cereyan; ziya ve ısı ile havaya, hava ile suya ve bu vasıta ile toprağa erişir.

"VE İZELKUBÛRÜ BU'SİRET"

Toprağa gelen hayat feyzi ile ve zürriyet yoluyla zuhura gelen insan yaratılarak olgunluğa erişir.

"ALİMET NEFSÜN MÂ KADDEMET VE AHHARET"

Hayat şerefini kazanmakla Cenâb-ı Hakk'ın sübut sıfatları kendisini kuşatan insan, bu ilim ile kendisini ve başkalarını ve bu âleme önceden ne suretle gelip sonradan nereye gideceğini anlar.

"YÂ EYYÜHEL' İNSÂNÜ MÂ GARREKE BİRABBİKELKERİMİ"

Ey, gaflet vadisinde koşan insan! Kerem sahibi olan Rabbinin bunca lütuf ve ihsânına karşı seni mağrur eden nedir? Ömrünü gaflet ve tembellikle geçirerek «Allah kerimdir» diye mağrur olursun. İyi işlerle durmadan meşgul ol ki, Rabbinin saadet ve selâmeti seninle olsun.

"ELLEZİ HALEKAKE FESEVVÂKE FEADELEKE"

Allah, öyle bir kudret sahibidir ki, seni yoktan yarattı. Ve vücuduna hayatın yerleşmesine uygun bir şekil verdi. El, ayak ve sair azalarını sana hizmete elverişli olacak bir tarzda muntazam ve mükemmel olarak yarattı.

"Fİ EYYİ SÛRETİN MÂ ŞÂE REKKEBEKE"

Dilediğini, değişik suretlerden her hangi bir surette yaratan Cenâb-ı Hakk, seni en iyi ve en güzel şekilde birleştirip meydana getirdi.

"KELLÂ BEL TÜKEZZİBÛNE BİDDÎNİ"

Bu ilâhî lutuf ve ihsanın şükrünü yerine getirmek bir kulluk vazifesi iken arzu ve isteklerinizin gururuna uyarak, yalandan bahanelerle özür dileyerek, nebileri ve peygamberleri inkâr ve sizi sevap yoluna yöneltecek olun ilim adamlarını yalanlayıp kabul etmezsiniz. Hazreti Muhammed âhiret âlemini şereflendirmiş olmakla beraber Muhammediyetine ait hakikati, her an bu din ile beraberdir. Hazreti Muhammed'i yalanlayan, Allah'ı da bilemez. Zira, Hazreti Muhammed «İsm-i Âzam» dır.

"VE İNNE ALEYKÜM LEHÂFIZÎNE KİRÂMEN KÂTİBİNE YA'LEMÛNE MÂ TEF'ALÛNE"

Üzerinizde sizi muhafaza eden koruyucu melekler vardır ki, bunlar insanın her emrine boyun eğen, doğru ve yanlış, insana ait bütün işleri anlayıp tesbit eyleyen beş duyumuzdur.

İnsanın omuzlarının üzerinde duran kulakları işittiği her sözü hayal sahifesine kaydeder.

Gözler, bütün gördüklerinin izlerini hayale işler.

Tad duyma hissi ile yiyecek ve içeceklerin lezzeti bilinir.

Koku alma hissi, kokuların keyfiyetini haber verir.

"Ve yahmilü arşe rabbike fevkahüm yevmeizin semâniye" yüce âyetinde bildirildiği üzere levh-i mahfuz olan Arş-ı Rabb; iki kulak, iki göz, iki burun ve lisan ve ağız meleklerini taşıyan baş, insana yüklenmiştir.

"İNNEL' EBRÂRE LEFÎ NAÎMİN"

İyi işler yapmaya alışıp da hayırlı işler yapan dindar kimseler arasına girenler, cennettedirler. Bunların din ve itikat birliği, nübüvvet ve risalet arasında daima hareket halinde bulunan bir melektir.

"VE İNNELFÜCCÂRE LEFİ CAHÎMİN"

Arzu ve isteklerine uyup da ahlâk ve edebe aykırı işler yapmaya alışmış olanlar cehennemdedirler.

"YASLEVNEHÂ YEVMEDDÎNİ"

Aynı toplum içinde kendilerini Allah'ın birliğine inanmış şekilde gösterenler, âhirette cehenneme atıldıkları zaman inkâr ve inançsızlıkla yaptıkları amellerin cezasını bulacaklardır.

"VEMÂHÜM ANHÂ BİGÂİBİNE"

Bunlar; ümmetin içinde bulundular. Dinî işlerin hepsine bilgileri vardı. Diyanet cihetinden hiç bir şey kendilerine gizli değildi. Fakat, imanları, Muhammediyet nuru ile parlamadığından din hakikatinin ne demek olduğunu bilemediler, kendilerini zarar ve ziyana sürükleyen bir takım kuşkuya ve asılsız şeylere din ve amel diye inandılar.

"VE MÂ EDRÂKE MÂ YEVMÜDDÎNİ SÜMME MÂ EDRÂKE MÂ YEVMÜDDİNİ YEVME LÂ TEMLİKÜ NEFSÜN LİNEFSİN ŞEY'EN VEL' EMRÜ YEVMEİZİN LİLLÂHİ"

Ulaşmadan önce anlaşılması imkânsız olan ceza günü, teklif gününün aksidir. Bir şeyin aynaya yansıması gibi, ceza günündeki kazanılmış manevî vücut, teklif günü ve dîn günü olan bu gündeki işlerimizden ve hareketlerimizden yansımaktadır. Din kurallarına uygun iyi işler ve fenalıklarla günahlarımızın eserleri orada mevcuttur. Her insan bununla cezalanır. Bu da dünyada kazanılan şeydir. O halde hiç bir kimse bir başkasına sahip olamaz ve birinin suç ve günahı diğerine konulamaz. Zira, insan, tasarrufu altında bulunduğu ilâhî isimlerin tesiri ile, hayatı boyunca yaptığı iş ve hareketlerine göre âhiretteki ceza kürsüsünde bir vücut gösterir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۝ وَإِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ۝ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۝ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ
۝ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۝ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۝ وَإِذَا
الْمَوْؤُدَةُ سُئِلَتْ ۝ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۝ وَإِذَا الصُّحُفُ
نُشِرَتْ ۝ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۝ وَإِذَا الْجَحِيمُ
سُعِّرَتْ ۝ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ۝ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ
۝ فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ۝ وَاللَّيْلِ إِذَا
عَسْعَسَ ۝ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۝ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝
ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۝ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۝
وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۝ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ۝ وَمَا هُوَ

عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۝ فَأَيْنَ
تَذْهَبُونَ ۝ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَسْتَقِيمَ ۝ وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝

TEKVÎR SÛRESİ(35)

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

İZEŞŞEMSÜ KÜVVİRET * VE İZENNÜCÛMÜNKEDERET * VE İZELCİBÂLÜ SÜYYİRET * VE İZEL' IŞÂRÜ UTTILET * VE İZELVÜHÛŞÜ HUŞİRET * VE İZELBİHÂRÜ SÜCCİRET * VE İZENNÜFÛSÜ ZÜVVİCET * VE İZELMEV'ÜDETÜ SÜİLET * BİEYYİ ZENBİN KUTİLET * VE İZESSUHUFÜ NÜŞİRET * VE ÎZESSEMÂÜ KÜŞİTAT * VE İZELCAHÎMÜ SU'İRET * VE İZELCENNETÜ ÜZLİFET * ALİMET NEFSÜN MÂ AHDARET * FELÂ UKSİMÜ BİLHUNNESİ * ELCEVÂRİLKÜNNESİ * VELLEYLİ İZÂ AS'ASE * VESSUBHI İZÂ TENEFFES * İNNE-

---

(35) Tekvîr Sûresi: «Güneşin dürülmesi» ni anlatarak başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 81 inci sûredir. 29 âyetten ibarettir.

HU LEKAVLÜ RESÛLİN KERÎM * ZÎ KUVVETİN INDE ZİL'ARŞÎ MEKİ * MUTÂIN SEMME EMÎN * VE MÂ SÂHIBÜKÛM BİMECNÛN * VE LEKAD REÂHÜ BİL'UFUKILMÜBÎN * VE MÂ HÜVE ALELGAYBÎ BİDANÎN * VE MÂ HÜVE BİKAVLİ ŞEYTÂNİN RECİM * FEEYNE TEZHEBÛN * İN HÜVE İLLÂ ZİKRÜN LİL'ÂLEMÎNE * LİMEN ŞÂE MÎNKÜM EN YESTEKÎM * VE MÂ TEŞÂÛNE İLLÂ EN YEŞÂALLÂHÜ RABBÜL'ÂLEMÎN *

Tercümesi

Güneş dürülüp ışığı kalmadığı zaman; yıldızlar düşüp, söndüğü zaman; dağlar yürütüldüğü zaman; doğurması yaklaşmış develer başıboş bırakıldığı zaman; yabani hayvanlar bir araya toplatıldığı zaman; denizler kaynaştırıldığı zaman; canlar bedenlerle birleştirildiği zaman; kız çocuğun hangi suçtan ötürü öldürüldüğü kendisine sorulduğu zaman; amel defterleri açıldığı zaman; gök yerinden oynatıldığı zaman; cehennem alevlendirildiği zaman; cennet yaklaştırıldığı zaman; insanoğlu ne yaptığını görecektir. Gündüz sinip geceleri hareketleri gözüken gezegenlere and olsun; kararmaya başlayan geceye and olsun; ağarmaya başlayan sabaha and olsun ki, bu Kur'ân, arşın Sâhibi katında değerli, güçlü, sözü dinlenen ve güvenilen şerefli bir elçinin getirdiği sözdür. Arkadaşınız Muhammed asla deli değildir. And olsun ki, o, Cebrâil'i apaçık ufukta görmüştür. Peygamber, görülmeyenler hakkında söylediklerinden

ötürü töhmet altında tutulamaz. Bu Kur'ân, kovulmuş şeytanın sözü olamaz. Ey İnsanlar! Nereye gidiyorsunuz? Kur'ân, ancak aranızda doğru yola girmeyi dileyene ve âlemlere bir öğüttür. Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemdiekçe sizler birşey dileyemezsiniz.

Açıklaması

"İZEŞŞEMSÜ KÜVVİRET"

İlâhî isim ve sıfatlar ve ef'âl ile terakki ederek hayat ve ilim olayları ile nitelenen bir vücut, Muhammediyet nurunun minberlerinden göründü.

Şems (Güneş); eşyanın doğmasına ve meydana çıkmasına sebep olduğundan herşeyin anasıdır. Bu sebeple manevî dişilik ifade eden bir sözdür.

Küvviret: Görünüş âleminde vücuda gelen her şey; güneşten bir defada veya yavaş yavaş gelen, derleyip toplayıcı ve kuşatıcı tasarrufların, feyiz ve hayat eserleridir. Meselâ: Bir meyvenin yetişip büyüyerek olgunlaşması, kökü ve gövdesi üzerine güneşten gelen feyzin eserleridir. Eşyanın değişip başka bir hâle dönüşmesi, bu feyiz ile hasıl olur. Güneş; tesiri altında olan eşyaya ziyasını gönderir. Ve eşyanın vücut bulması için gelen bu feyzi, kabiliyetleri bakımından, kökler ve gövdeler tasarruf ederler. Arz küresinin bilinen hareketleri de güneşin tekvirî tasarruflarının eseridir. Eşyanın hakikî vücudunu, özü ve lüzumlu maddesi üzerinde gösterip belirten güneştir. Güneşin tesiri altında bulunmayan yerde hiç bir hayvan ve bitki yaşayamaz*.

"VE İZENNÜCÛMÜNKEDERET"

Güneşin, burçlara girdiği zamanlara göre değişen, etkileyici halleridir.

Meselâ: Bir meyvenin, gelen feyizler ile ağacında yavaş yavaş olgunlaşması gibi ki bunun da ayrı bir zamanı ve belli bir günü vardır. Meyvenin ağacından feyiz almasının kesilmesi yani olgunluğunun son bulması o burcun Küdûret (bulanıklık) halidir**.

(*) Güneşin eşya üzerine olan geçici etkileri oniki çeşittir. Birincisi «Tekvir» dir. Tekvir, bütün eşyaya ziyanın aksetmesi ile o şeyi terbiye ve onu —cisim, mânâ ve renk cihetiyle— ısıtıp büyülterek olgunluğa eriştirmesi demektir. Biz buna; İlk baharda Rebiülevvel (Mart) ayında, güneşin Hamel (Koç) burcunda tasarrufu keyfiyetinin gözle görülür eserleri diyoruz ki bazı iklimlerde açıkça müşahede olunur. Koç burcu; semanın kuzey yarım küresinde, Boğa burcu ile Süreyya manzumesinin yakınlarında bulunan bir borçtur ki güneş, Koç (Aries) burcuna Mart ayının 21 inde girer.

(**) Güneşin Sevr, Boğa (Öküz) burcunda iken dünyaya olan etkilerinin niceliğidir. Güneşin bu etkilerini saçtığı zaman ise Rebiülâhir (Nisan) ayıdır. Bu ayda toprak, bitki tohumlarının yarılıp çatlayarak meydana çıkmasına müsait hale gelir. Boğa burcu, semanın kuzey yarım küresinde, Büyükayı yıldız kümesinin yakınlarındadır. Güneş, Boğa (Taurus) burcuna Nisan ayının 20 sinde girer.

“VE İZELCİBALÜ SÜYYİRET”

Dağlık arazide yerleşmiş olan kimseler, mevsimi gelince mahsullerini elde etmek ve toplayıp saklamak için seyir ve hareket ederler*.

“VE İZEL’ IŞÂRÜ UTTİLET”

Genellikle, on aylık gebe develere (Işâr) denilir. Hayvanlar gebelikle ağırlaştığı zaman hizmette kullanılmamalıdır**.

“VE İZELVÜHÛŞÜ HUŞİRET”

İnsancıl hayvanlar gibi yırtıcı hayvanlarında çiftleşme mevsimi vardır ki o mevsimi bilmek insanın yararını koruması, zarar ve ziyanını göz önünde bulundurması için lâzımdır***.

(*) Güneş; Cemaziyelevvel (Mayıs) ayında Cevzâ (İkizler) burcunda iken, onun aracılığı ile Muhammediyet nurundan akseden feyiz, halka yayılır. İnsanların yer yüzünde olan vazife ve hizmetlerini görmek için yürüyüp hareket etmeleri de bu feyzin yani hayatın eseridir. İkizler burcu, semanın kuzey yarım küresinde iki parlak yıldızlı bir burç olup; güneş, İkizler (Gemini) burcuna Mayıs ayının 21 inde girer.

(**) Güneş; Cemaziyelâhir (Haziran) ayında Seretan (Yengeç) burcunda iken, bazı gebe hayvanları terk edip geçici olarak kullanılmaz halde bırakması, güneş’in tekisi gereğidir. Yengeç burcu, semanın kuzey yarım küresi eteğinde İkizler burcu ile Arslan burcu arasındadır. Güneş; Yengeç (Cancer) burcuna 22 Haziranda girer.

(***) Güneş; Recep (Temmuz) ayında Esed (Arslan) burcunda bulunur. Etraftan bazı hayvanlar insanı rahatsız ederler. Bu vahşi hayvanlarla yılan, akrep gibi sürüngenler ve diğer küçük böcekler insanı gördükleri za-

"VE İZELBİHÂRÜ SÜCCİRET"

«Tescir-i bihâr», nesimî havayı çoğaltmak için, ayın, suyu havaya doğru çekmesidir. Bu suretle, az vakitte havayı belirli bir yüksekliğe kaldırarak hayata yararlı ve bitkilerin faydalanmasına istidatlı kılar. Hava, bazan su buharı ile o derece dolu olur ki, yağan kar ve yağmurlardan meydana gelen seller ve birikmiş sulara oranla bulutların taşıdığı ağırlıktan dolayı insan aklı hayrette kalır*.

"VE İZENNÜFÛSÜ ZÜVVİCET"**

Güneşten gelen hayat nuru ile eşya bir çeşit kudret ve kuvvete erişmiş olduğu gibi, güneş de mu-

---

man korkarak kaçarlar .Bu da güneşin eserlerindendir. Arslan burcu, semanın kuzey yarım küresi eteğinde bulunan bir çok parlak yıldızlardan meydana gelmiştir; beşinci burçtur. Güneş, Arslan (Leo) burcuna Temmuz ayının 23 ünde girer.

(*) Güneş, Saban (Ağustos) ayında Sünbüle (Başak) burcunda bulunur. Bu devrede, denizlerin çoğunda buharlaşma meydana gelerek yer yüzü faydalı yağmurlarla sulanır. İşte, denizlerin buharı ile ve diğer kürelerin ziyasiyle terbiye olunan havadan dönüşerek yer yüzüne inen sular, insan ve hayvanlara varlıklarının devamını sağlayacak bir vasıtadır. Sünbüle burcu, semanın kuzey yarım küresinde bulunan yedi parlak yıldızdan meydana gelmiş bir dörtgen ve iki kuyruklu bir burcdur. Güneş, Sünbüle (Virgo) burcuna Ağustos ayının 23 ünde girer.

(**) Nüfûs burada (zat) anlamınadır. Yâhut, Muhammediyet nurunun tasarruf ettiği şeyin dişi ve erkek iki cinsini gösterir. Hayvanlarda ve bitkilerde olduğu gibi insanın da büluğ çağına gelerek, birbirinden doğup üremeğe hazırlanması ve kendisinde erginlik eserleri görülmesidir.

kayyed feyizden gelen tesirlerle varlığını gösterir. Mukayyed feyzin dairesi yedi kat göğü geçmez. Halbuki Muhammediyet nuru bütün evreni kaplar ve kuşatır*.

"VE İZELMEV'ÜDETÜ SÜİLET"

İnsana bir hastalık geldiği vakit tedavisine dikkat etmelidir. Zira hastalık, insan ve hayvanların hayatını yok eder. Peygamberimiz efendimiz: **"Tedâvev feinnallâhe tealâ yahluk dâen illâ halaka lehu devâen"** şerefli hadisi ile tedavinin ehemmiyet ve lüzumluluğunu bildirmişlerdir**.

(*) Güneş, Ramazan (Eylül) ayında Mizan (Terazi) burcunda bulunur. Varlığın, yeni zuhur edenlerle hasıl olan teması neticesi eşyanın birbirini eş edinerek yeni canlılar meydana gelmesi de güneşin eseridir. Terazi burcu, semanın kuzey yarım küresinde görülebilen ve Başak burcunun yanında bulunan bir yıldız kümesi olup belli başlı dört yıldızdan meydana gelmiş küçük bir burçtur. Güneş, Terazi (Libra) burcuna 23 Eylülde girer.

(**) Güneş, Şevval (Ekim) ayında Akrep burcunda hükmünü yürütür. Telef edilen ve gerekse yere harcanan tüketim eşyasının kaybı nedeni ile onların karşılık olarak yerine getirilmesini istemek ve yahut sarfettiğini yerine koymanın vücuda ilâve olarak insan hayatına eklenmesidir. İnsan, aldığı besinin, helâl ve haram olmasından sorumludur. Zira, başkalarının hakkını alıp yemekle meydana getirdiği vücudu kendi hükmü ile kazanmış gibidir. Durum icabı olarak değişiklik ve âlemin ahvali onu vücuddan ayrılmaya sevk eder.

"BİEYYİ ZENBİN KUTİLET"*

Ölüm sebebi ne oldu? Hangi günah ve suç onu ölüme lâyık kıldı?

"VE İZESSUHUFÜ NÜŞİRET"

Yer yüzünde görülen ağaçlar, meyveler, bitkiler ve arpa, buğday gibi besinler ve benzerlerinin yayılması güneşin yüksek eseridir**.

Meselâ: Bir hâkimin verdiği hüküm ile bir şeyde sahiplik iddia eden kimse aslında o şeyin sahibi olmadığı için sonradan asıl sahibinin meydana çıkması ve anlaşılması ile kendisinin sahipliği hükümsüz kalır, çünki onun sahipliği geçicidir. İşte, haksız yere verilen hüküm ile sahiplikten hasıl olan bir vücut değişip dönüşür. Akrep (Scorpius) burcu, semanın güney yarım küresinde bulunan büyük bir burçtur. Güneş, Ekim ayının 23 ünde bu burca girer.

(*) Zenb: (Suç ve günah) insana gelen bir haldir. Bazı rivayetlere göre, cehalet devrinde Araplar fakirlik korkusu ile kız çocuklarını canlı olarak gömerlerdi. Allah bu yüce âyeti ile bunların sorumlu tutulacaklarını haber vererek kendilerini bu kötü işi yapmaktan yasaklamıştır.

(**) Güneşin Zilkade (Kasım) ayında Kavs (Yay) burcunda bulunduğu zaman insanların belli bir nafakayı sağlaması, gerekli ve zorunlu ihtiyaçlarını hazırlayarak talaması ve yeryüzünde herkese duyurulan ve yayılan olayların hepsi güneşin eserlerindendir. Kavs (Sagittarius) burcu dokuzuncu burç olup semanın güney yarım küresindedir. Güneş bu burca 22 Kasımda girer.

"VE İZESSEMAÜ KÜŞİTAT"

Yer yüzünde olgunluğa erişen ürünün hasadı ve ağaçlarla bitkilerin sökülüp yok edilmesi gibi şeyler güneşin feyzinin eserleridir*.

"VE İZELCAHÎMÜ SU'İRET"

İnsanın kendine has istidatlariyle beşerî ihtiyaçlarını elde etmesi güneş aracılığı ile gelen Muhammediyet nurunun eseridir. O nimet bununla değerlendirilir**.

(*) Güneşin, Zilhicce (Aralık) ayında Cedi (Oğlak) burcunda hava ile olan tesirleri gereği insan ve hayvanları sığınacakları yere çekmesiyle yer yüzünün Allah'ın kudret elinde başka bir şekle dönüşmesi güneşin etkisinin sonucudur. Oğlak (Capricornus) burç olup semanın güney yarım küresindedir. Güneş bu burca 22 Aralıkta girer.

(**) Güneş, Muharrem (Ocak) ayında Delv (Kova) burcunda bulunur. İnsanların yaşamaları için zorunlu olan ihtiyaçları gereği, vücudundaki hararetin görünüşünde güç ve yahut yaradılışına uygun bir oranda bulunması da Güneş'in Arz üzerinde neşrettiği hararettendir. İnsanın bir şeye sahip olmakla duyacağı ferahlık gibi. Aksi halde, yani hararetin yokluğunda üzüntü ve kaygının onu takip etmesi düşünceden uzak değildir. Zira, Ocak ayında insanın hayatına en önemli gıda harettir. Hariçten alınacak hararet de bir gıda olduğuna göre, ister tabiî hararet olsun, isterse sun'i hararet olsun aranılan sonuca varmakta müsavidir. Kova (Aquarius) onbirinci burç olup semanın güney yarım küresinde bulunur ve kuzey yarım küreden de görülebilir. Güneş bu burca 22 Ocakta girer.

"VE İZELCENNETÜ ÜZLİFET"

İnsanın, Peygamberin tebliğ etmiş olduğu emirlere yaklaşmakla ve onlara uymakla elde ettiği güzel ameller, onun hayatının korunmasına ve uzatılmasına gayet elverişlidir. Zira, beşer istidadına verilmiş olan ve kendisini derece derece kemâle ulaştıran nefis mertebelerinin, gayret ile elde edilen meleke yolundan kolaylıkla sonuca yükselmesi, güneşin vücut üzerinde zuhura getirdiği his etme minberlerinde görülür ki bu da nübüvvet nurunun tecellisinin açık eserlerindendir*.

"ALİMET NEFSÜN MÂ AHDARET"

O zaman insan ilerisi için kendisinin ne hazırladığını ne derece olgunluk kazandığını bilir. Ne yolda bulunduğu cennet veya cehennem gruplarından hangisine tabi olduğu o zaman kendisine görünür ve belli olur.

"FELÂ UKSİMÜ BİLHUNNESİ"

Gizlilik âleminde olan ağaç ve bitkiler gibi güneşten gelen yüce nimetler, kendilerine verilmiş olan istidatla ve her birerleri birer yol ile oluşum alanına gelir. Bu, bahar mevsimidir. Buna (Faslı Hunnes) denilir ki, yetişme devresinde olan hayattır. Dört mevsimin bu suretle kısımlara ayrılması arzın bilinen

---

(*) Güneş, Sefer (Şubat) ayında Hut (Balık) burcunda bulunur ve güneş semanın kuzey yarım küresindeki Balık (Pisces) burcuna 19 Şubatta girer.

hareketlerinin tabii eserleridir. Hamel'den Mizan'a kadar olan altı ay yaz, Mizan'dan Hamel'e kadar olan altı ay kıştır. Bundan dolayı her bir cisim, bilinen nevi ve cinsinde hareket ve duruşlarını tayin eder. Ekilen tohum yetişip büyür. Ağaçlar ve bitkiler çiçeklerle süslenir. Bu, bahar mevsimidir.

"ELCEVÂRİLKÜNNESİ"

Her şeyin, olgunluğa erişerek kendisiyle ilgili olanlarla beraber cinsine has halini muhafaza ve kendisinin bulunduğu yerden «Tekennüs» eylediği yani görünüp meydana çıktığı yaz mevsimidir. Bu mevsimde, ekinlerin ürünleri, ağaçların meyveleri görünür. Bu «Faslı Künnes» dir. Ve güneşin kuvvetli halidir.

"VELLEYLİ İZÂ AS'ASE"

Eşyanın hayat ve hakikati, o eşya üzerinde tasarruf gösteren güneşe, insanların hayat ve hakikati de ilme, nübüvvete ve ilâhî isimlerin insana tecelli ve cereyan etmesine dayanmıştır. Eşyanın hayat ve hakikati; insanın hayat ve hakikatinin ilimde olgunluk ve kemalinin meydana çıkmasını istediğinden «Eddünyâ kantaratül âhireti» yüksek sözünün doğruladığı gibi, burada insanın bedeni dünyanın bir köprüsü gibidir. Bu hale rimayet (iri taneli ve yere şiddetle inen yağmur yağması, sağnak) hali denir. Meselâ: Sonbaharda her şey birbirine zıt ve uzak bir halde olarak kendi hakikatine döner. Bu da, sonbahar mevsimidir.

"VESSUBHİ İZÂ TENEFFESE"

Bu devre, güneşin mahzun ve kederli halidir. Zira, burada yokluk vardır ve bu, mahzunluk ve çıplaklaşmayı gösterir. Meselâ: Kış mevsiminde bitkilerde hayat eserleri sönerek hallerinde bir değişiklik meydana gelir. Bu suretle bitkinin hayatı sona ermeye mahkum iken bahar mevsiminin gelmesi ona yeniden hayat verir. **"Felyetenâfesil mütenâfisûne"** yüce âyeti gereğince her şey yine yetişip büyür ve olgunluğa doğru seyir ve hareket eder. Meselâ, bir ağacın çiçeklerinden meyvelerinin olgunlaşmasına kadar geçen genişleme hali onun teneffüs halidir. Bu dört mevsimde her şey kendisine verilmiş olan istidattan dışarı çıkamaz. Ve başka bir şekilde bölünmeyi kabul etmez. Her şey Allah'ın koyduğu kuralların akışına tabidir. Ancak, mutlak kudret sahibi Allah, bu dört şeyde insanı kendi cüz'i iradesine bırakmıştır.

"İNNEHU LEKAVLÜ RESÛLİN KERÎM"

Şu bildirilen açık âyetler; kerîm olan Resul'ün sözüdür. Bu sözden, her insan bir marifet ve hayatını düzene koyacak bir yardım kazanabilir.

"ZÎ KUVVETİN İNDE ZİL'ARŞİ MEKÎNİN MUTÂİN SEMME EMİNİN VE MÂ SÂHİBÜKÜM BİMECNÛNİN"

O Kerîm Resul; iktidar, akıl ve izan sahibidir. Marifet, ilim ve hikmetiyle emin olduğu görülmüş ve halkın gözünde açıkca belli olmuştur.

"VE LEKAD REÂHÜ BİL'UFUKILMÜBİNİ"

Aklın ufku üzerinde güneş gibi vücûdunu gösterir, cisimlenmiş bir nurdur.

"VE MÂ HÜVE ALELGAYBİ BİDANİNİN"

Bu kerîm sözler, mânâ ve hakikatten uzak, evhâm ve şüphelerden ibâret değildir.

"VE MÂ HÜVE BİKAVLİ ŞEYTÂNİN RECİM"

Şeytanın sözü değildir. Şeytan, şahıs sûretine girmiş bir varlık parçasının, vücût bulmuş bir bütünlük taşımasıdır. Kendisinde her ne kadar az da olsa hayat hareketleri varsa da, kerem sahib Resûl, bu gibi nefret edilen vücutlardan değildir.

"FEEYNE TEZHEBÛNE"

Nereye gidiyorsunuz? Nereden geliyorsunuz? Geldiğiniz ve gideceğiniz yer meçhûl kalmasın. Bu mârifet ise Resûl'ün sözüne uymakla meydana gelir.

"İN HÜVE İLLÂ ZİKRÜN LİL'ÂLEMİNE LİMEN ŞÂE MİNKÜM EN YESTEKÎM VE MÂ TEŞÂÛNE İLLÂ EN YEŞÂALLÂHÜ RABBÜL'ÂLEMÎNE"

Doğruluk ve ilimlere rağbet ederek yakınlık gösteriniz. Bu da sizin işe girişmenizle değil, ancak Cenâb-ı Hakk'ın gönderdiği bir Resûl'ün bildirisi ile meydana gelir. O Resûl de âlemlerin rabbinin âlemlere ilâhî hükümlerini öğretmek ve bildirmek için gönderdiği belirli bir kimse ve âlemlere rahmettir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

عَبَسَ وَتَوَلّٰىۙ ۝ اَنْ جَٓاءَهُ الْاَعْمٰىۜ ۝ وَمَا يُدْر۪يكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰىۙ
۝ اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰىۜ ۝ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰىۙ ۝
فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰىۜ ۝ وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰىۜ ۝ وَاَمَّا مَنْ جَٓاءَكَ
يَسْعٰىۙ ۝ وَهُوَ يَخْشٰىۙ ۝ فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰىۚ ۝ كَلَّٓا اِنَّهَا
تَذْكِرَةٌۚ ۝ فَمَنْ شَٓاءَ ذَكَرَهُۢ ۝ ف۪ي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍۙ ۝
مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍۙ ۝ بِاَيْد۪ي سَفَرَةٍۙ ۝ كِرَامٍ بَرَرَةٍۜ ۝ قُتِلَ
الْاِنْسَانُ مَٓا اَكْفَرَهُۜ ۝ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُۜ ۝ مِنْ نُطْفَةٍۜ
خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُۙ ۝ ثُمَّ السَّب۪يلَ يَسَّرَهُۙ ۝ ثُمَّ اَمَاتَهُ فَاَقْبَرَهُۙ ۝

ثُمَّ اِذَا شَٓاءَ اَنْشَرَهُۜ ۝ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَٓا اَمَرَهُۜ ۝ فَلْيَنْظُرِ
الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهِٓۙ ۝ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَٓاءَ صَبًّاۙ ۝ ثُمَّ
شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّاۙ ۝ فَاَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّاۙ ۝ وَعِنَبًا وَقَضْبًاۙ
۝ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًاۙ ۝ وَحَدَٓائِقَ غُلْبًاۙ ۝ وَفَاكِهَةً وَاَبًّاۙ ۝
مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ ۝ فَاِذَا جَٓاءَتِ الصَّٓاخَّةُ ۝ يَوْمَ
يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِۙ ۝ وَاُمِّهِ وَاَبِيهِۙ ۝ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِۜ ۝
لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَاْنٌ يُغْنِيهِۜ ۝ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ
مُسْفِرَةٌۙ ۝ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ۝ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌۙ
۝ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌۜ ۝ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ۝

ABESE SÛRESİ[36]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

ABESE VE TEVELLÂ * ENCÂEHÜL A'MA * VE MÂ YÜDRÎKE LEALLEHU YEZZEKKÂ * EV YEZZEKKERÜ FETENFEAHÜZZİKRÂ * EMMÂ MENİSTAĞNA * FEENTE LEHÛ TESADDÂ * VE MÂ ALEYKE ELLÂ YEZZEKKÂ * VE EMMÂ MEN CÂEKE YES'Â * VE HÜVE YAHŞÂ * FEENTE ANHÜ TELEHHÂ * KELLÂ İNNEHÂ TEZKİRE * FEMEN ŞÂE ZEKEREH * FÎ SUHUFİN MÜKERREME * MERFÛATİN MUTAHHERE * BİEYDÎ SEFERE * KİRÂMİN BERERE * KUTİLEL'İNSÂNÜ MÂ EKFEREH * MİN EYYİ ŞEY'İN HALEKAH * MİN NUTFETİN HALEKAHU FEKADDEREH * SÜMMESSEBİLE YESSEREH * SÜMME EMÂTEHU FEAKBEREH * SÜMME İZÂ ŞÂE ENŞEREH * KELLÂ LEMMÂ YAKDI MÂ EMEREH * FELYENZURİL' İNSÂNÜ İLÂ TAÂMİH * ENNÂ SABEBNELMÂE SABBÂ * SÜMME ŞAKAKNEL' ARDA ŞAKKÂ * FEENBETNÂ FİHÂ HABBÂ * VE INEBEN VE KADBÂ * VE ZEYTÛNEN VE NAHLÂ * VE HADÂİKA GULBÂ * VE FÂKİHETEN VE EBBÂ * METÂAN LEKÜM VE LİEN'ÂMİKÜM * FEİZÂ CÂETİSSAHHA * YEVME YEFİRRÜLMER'Ü MİN

---

[36] Abese Sûresi: Aynı kelime ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 80 inci sûredir. 42 âyetten ibarettir.

AHİH * VE ÜMMİHİ VE EBİH * VE SÂHIBETİHİ VE BENİH * LİKÜLLİMRİİN MİNHÜM YEVMEİZİN ŞE'NÜN YUĞNÎH * VÜCÛHÜN YEVMEİZİN MÜSFİRE * DÂHÎKETÜN MÜSTEBŞİRE * VE VÜCÛHÜN YEVMEİZİN ALEYHÂ GABERE * TERHEKUHÂ KATERE * ÜLÂİKE HÜMÜLKEFERETÜL FECERE *

Tercümesi

Yanına kör bir kimse geldi diye peygamber yüzünü asıp çevirdi. Ey Muhammed! Ne bilirsin, belki de o arınacak; yahut öğüt alacaktı da bu öğüt kendisine fayda verecekti. Ama sen, kendisini öğütten müstağnî gören kimseyi karşına alıp ilgileniyorsun. Arınmak istememesinden sana ne? Sen Allah'tan korkup sana koşarak gelen kimseye aldırmıyorsun. Dikkat et; bu Kur'ân bir öğüttür. Dileyen onu öğüt kabul eder. O, kutsal kılınmış, yüceltilmiş, arınmış sahifeler üzerindedir. İyi kimseler, saygıdeğer elçilerin eliyle yazılmıştır. Canı çıksın insanın, o ne nankördür! Allah onu nereden yaratmış? Onu meniden yaratıp merhalelerden geçirerek ona şekil vermiş; sonra, tutacağı yolu kolaylaştırmıştır. Sonra onu öldürür ve kabre koyar. Sonra, dilediği zaman onu tekrar diriltir. Hayır; Allah'ın kendisine buyurduğunu hâlâ yerine getirmemiştir. İnsan, yiyeceğine bir baksın; doğrusu suyu bol bol indirmekteyiz. Sonra yeryüzünü iyice yaymakta ve orada taneli ekinler, üzümler, sebzeler, zeytin, hurma ağaçları, koca koca ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırlar bitirmekteyiz. Bunlar

sizin ve hayvanlarınız için geçimliktir. O muazzam gürültü, kıyamet kopup geldiği zaman, o gün, kişi kardeşinden, annesinden, babasından, karısından ve oğullarından kaçar. O gün, herkes kendi derdine düşer. O gün bir takım yüzler aydınlıktır, gülmekte ve sevinmektedir. O gün bir takım yüzler de tozlanmış ve onları karanlık bürümüştür. İşte bunlar inkârcı olanlar, Allah'ın buyruğundan çıkanlardır.

Açıklaması

"ABESE VETEVELLÂ ENCÂEHÜL A'MÂ VE MÂ YÜDRÎKE LEALLEHU YEZZEKKÂ EV YEZZEKKERÜ FETENFEAHÜZZÎKRÂ"

«Ennâsü kelmaadinü» doğrulayıcı sözüne göre, bir madenin istidadında olan özelliklerin meydana çıkması onun terbiye ve tasfiyesine bağlı bulunduğu gibi insanın da yaratılışında müstait olduğu ilim ve fenlerde olgunluğa ulaşabilmesi, kendisinin güzel yetiştirilme ve terbiyesine bağlıdır.

Kuluk ve rablık ve imanın iki yönü vardır. Bir tarafı din ve itikat cihetiyle toplumun yetiştirilmesidir. Bu husus insanın manevî terbiyesine aittir. Diğer tarafı, insanların müsbet ilim çalışmaları ve kazandıkları olgunluktur. Yani, insanların güzel eğitilmesiyle ilme ve fenne yatkın olan istidatlarının geliştirilmesidir. İnsanda milletine karşı olan eğilim ve istidat imandır. İslâm, güzel eğitimin açıkca tesirini gösteren beşerî olgunluktur. Bunların birbirinden çözülüp ayrılmaması ve her ikisinin paralel olarak olgunluğa erişmesi lâzımdır. Zira, manevî eğitim görmediğinden imanı zayıf olan bir kimse, maddî eğitimde de doğru yoldan çıkar ve sarsılır.

Lâkin, milletin, istidatlı ve kabiliyetli olduğu itikat ve imanda devamlılık vardır. İman, insandan asla ayrılmaz. Yani, insanlık istidadı, insandan ayrılmaz. Meğer ki o kimseye kuşku ve şüpheler üstün gelsin.

Bir kimsenin şekil ve kıyafet bakımından, bağlı olduğu millete benzer bir hal göstermesi, bir meyvenin güzel görünüş göstermesi gibidir. Ancak, insanın, istidatlı olduğu şekilde eğitim ve ilerlemesi ile milletine içten bağlılık göstermesi, o meyvenin koku ve lezzeti mesabesindedir ki asıl yararlanılacak kısım budur. Bir kimse imanı olmayıp da milletinin tümüne muhalefet eserleri gösterirse bu gibilerin iyi bir yola getirilmesi ve eğitimi milletin somut kişiliği üzerine düşen bir vazifedir.

İnsan, ilim ve itikat yollarından güzel bir şekilde eğitim görerek feyiz almazsa, ilim ve bilgi, ilâhî isimlerin insana tecelli ve cereyan etmesine bağlı olduğundan, bu hal gözleri görmeyen bir kimsenin bir fikre kapılmasına benzer. Bunun fikrini düzeltmek biraz güç de olsa kabildir. «Men fakade hissen fakad fakıde ilmen» sözüne göre bir kimse beş duyusundan birisini kaybederse onun anlayışı da o oranda güçleşir. Onun öğretilen şeyi anlaması ve kabul etmesi imkân içindedir. Fakat, onun anlayışında güçlük olduğundan öğretimde zorluk görülür. Zira, her insan hisleri ve anlayışı ile istidadı oranında kabul ve olgunluk derecesine ulaşır. Bu itibarla duyularla his etmeye ve akıl ile bilip anlamaya bağlı beşerî olgunluklar bu gibilerde noksan olduğundan, zorbalık, saldırı ve yüz asıklığını açıkça görmezse de mânâ cihetiyle onun da kendine mahsus bir anlayış hissi vardır, iyiyi ve kötüyü fark eder.

"EMMÂ MENİSTAĞNÂ FEENTE LEHÛ TESADDÂ VE MÂ ALEYKE ELLÂ YEZZEKKÂ"

İman ve eğitimi gerekli bulmayarak milletin gidişâtına aykırı davranışla bulunanları yola getireceğim diye uğraşma; bunların milletine uygunlukları da olmadığından bu gibilerden din ve millete bir yarar beklemek boştur.

"VE EMMÂ MEN CÂEKE YES'Â VE HÜVE YAHŞÂ FEENTE ANHÜ TELEHHÂ"

Ey Kemal bulmuş irşad edici! Görünüşde ilmi ve marifeti meydanda olan ve sana hürmet ve saygı göstermeğe istidatlı bir kimse, sana uyar ve terbiyen altına girerse «Elvâhidü keelfin» kabilinden olarak kemal sahibi bir insana kavuşmuş olursun. O kimseyi güzel terbiyen sayesinde iç ve dış varlıkça olgun bir insanlığa ulaştırmakla toplumun ruhu ve kıymetli bir parçası haline koyarak millete büyük yarar sağlamış olursun.

"KELLÂ İNNEHÂ TEZKİRETÜN"

«Kellâ» birinci derecede redi'dir. İnsan bir şeye istidatlı ve iktidarlı olamaz, düşüncesinde bulunmamalıdır. İnsanın fikir ve düşünce bakımından muvafığı da olur muhalifi de bulunur. Bu bir öğrenim ve öğretim, teşvik ve eğitim meselesidir.

"FEMEN ŞÂE ZEKEREHÛ Fİ SUHUFİN MÜKERREMETİN MERFÛATİN MUTAHHARETİN"

Doğru yolu gösteren kemal bulmuş bir zatı görüp de yücelmiş olan kimselerin mükerrem bir sahifede ve yüksek bir dairede güzel terbiyesi, doğruluk ve bağlılığı görünür. «Suhuf-u mükerreme» fen, eğitim, sanayi dalları ve askerî sınıflardır.

"BİEYDÎ SEFERETİN"

İşte bu eğitim ve olgunluğu hayırlı ve kutlu eller devşirir.

"KİRÂMİN BERERETİN"

Millet işleri, hürmet ve saygı kazanmış insanların iktidarlı ellerinde bulunur, hele eğitim bunların tasarrufu altında olursa, ölülerin dirilmesi gibi, terbiyesi kabil olmayacağı sanılan adamlar bile, gücü ve takatı kadar olgunluk kazanarak yararlı bir hale gelirler. Bu eğiticiler, toplumun en çok saygı ve hürmete lâyık üstatlarıdır. Bunlar din bakımından ne derece yüksek iseler ahlâk ve bilgi yönleriyle de noksansız ve olgun kimselerdir. Böyle kemal sahibi adamları yetiştirecek mükemmel, gayret ve himmeti büyük kimselerin vücudu, altın gibi azdır. Bu gibi kimselerin etrafını kalın bir perde kuşattığından kendileri gizli kalırlar ve millet bunların üstünlük ve olgunluğundan hakkiyle istifade edemez. Bu gibi haller bir milletin içinde bulunmasa ne güzel ve ne doğru olur.

"KUTİLEL' İNSANÜ MÂ EKFEREHÛ"

İnsân-ı kâmil uzaklaştırıldı. Acaba, ne şey ile insân-ı kâmili gizlediler? Ve ne sebeple onu fena gösterdiler? Kâmil olan yüce kişiler her asırda gizli kaldığından mülk ve millet kendilerinden hakkiyle yararlanamadı. Ve onlar da mülk ve milletin iyi bir hale gelmesi ve onarılmasını öğretecek kadar müsaade bulmadılar. Bu hal ne büyük noksanlıktır. Ve ne yazık ki böyle hayırlı ve kutlu ellerin tasarrufu altına girerek onlardan maddî ve manevî feyiz alıp faydalanacak yerde, bilgisizlik ve taraftarlık etmeğe alışık olan bir takım halk, bu kimseleri görünce, acele ederek kendilerinden yüz çevirir ve başka yöne dönerler. O derece övünür ve benlik gösterirler ki, kendilerini katmerli bilgisizlik kaplamış olan bu zavallılar, kendi güçsüzlük ve noksanlıklarını görmeyerek Cüneyd-i Bağdâdî, Bayezîd-i Bastâmî gibi kimselerin ve büyük hükümdarların makamlarından dem vururlar. Kendilerine o derece bir güç ve vücud verirler ki, sanki başkasında hiç bir iktidar yok farz ederler. Bir kaç şey öğrenip meydana çıkan şarlatanlarda bir şey yoktur. Esen doymazlık ve aç gözlülük rüzgârları onların şarlatanlıklarını çıkaran rutubetleri kurutarak «heşîmen tezrûhürriyâhi» kabilinden kalırlar.

"MİN EYYİ ŞEY'İN HALEKAHÛ"

Ey biçare! Sen ne kadar kendini üstün vasıflı sanır ve âlemin üzerine nefsini tercih edersin. Asıl yaratılışını göz önüne al ki neden yaratıldın?

"MİN NUTFETİN HALEKAHU FEKADDEREHÛ"

Nutfeden yani spermadan yaratıldın. Asıl ve esasın, bir sudur ki sen ondan takdir olunmuşsun.

"SÜMMESSEBİLE YESSEREHÛ"

Sonra Cenâb-ı Hakk yolunu kolaylattı. Dünya âlemine geldin. Elbette dünyaya gelen gidecektir.

"SÜMME EMÂTEHU FEAKBEREHÛ"

Ömrün boyunca bu âlemde kalırsın. Sonra ölüp mezara konulacaksın. Bunları düşünmez misin?

"SÜMME İZÂ ŞÂE ENŞEREHÛ"

Sonra Allah dilerse senin topraktaki, dağılması kabil olan bedenini varlık âlemine getirir ve onararak tekrar yayar.

"KELLÂ LEMMÂ YAKDI MÂ EMEREHÛ"

Bu da ikinci derecede redi'dir.

Ey mağrur insan! Bu fikirden vaz geç. İnsandan bir şey terk olunur veya unutulur mu sanırsın. İnsan, evvelinden sonuna kadar az çok kusurdan kurtulamaz. Lâkin, insan yaradılışındaki kabiliyetine göre olgunluk veya doğru yoldan sapmayı yüklendiğinden kendisine emir olunduğu üzere Cenâb-ı Hakk'ı bilip ilâhî emirlerini yaparsa Cennet âlemine yükselir. Aksi halde Cehennem'e iner ki, bunların her ikisi de insanın istidadına verilmiştir.

"FELYENZURİL' İNSÂNÜ İLÂ TAÂMİHİ"

Ey İnsan! Bu gaflet perdesi altında daha ne kadar örtülü kalacaksın? Sana ihsan olunan ve kaybettiğin vücudun yerini alan yiyip içtiklerine bir bak.

"ENNÂ SABEBNELMÂE SABBEN"

Sizin hayat ve gıdanıza hizmet eden suyu hava ile kaynaşmış olarak kudretimizle yere indirdik. Bu hayatın esasıdır.

"SÜMME ŞAKAKNEL'ARDA ŞAKKAN"

Siz eğer toprağı terbiye edip tohum saçarsanız indireceğimiz yağmurlarla sulayıp suya kandırarak, yaracağımız o topraktan kökler ve bitkiler meydana gelir.

"FEENBETNÂ FÎHÂ HABBEN"

Vücudunuzu teşkil eden taneli bitkileri orada yetiştiririz. Bu bitkiler ise insanın yegâne gıdasıdır. İnsan ancak bunlarla hayatını devam ettirir.

"VE INEBEN VE KADBEN"

Aynı zamanda üzüm de insanların önemli gıdalarından biridir. Yonca denilen otla da hayvanlar beslenir.

"VE ZEYTÛNEN VE NAHLEN VE HADÂİKA GULBEN VE FÂKİHETEN VE EBBEN"

Sizin için zeytin ve hurma gibi kıymetli ağaçlar yarattım. Birbirine karışmış daha bir çok faydalı ağaçları ve değişik taze ve kuru meyveleri ihsan ettim.

"METÂAN LEKÜM VE LİEN'ÂMİKÜM"

Şu, iyiliklerini bildirmiş olduğum nimetler, sizin ve hayvanlarınızın hayatlarının yardımcısı ve geçiminizin sebepleridir. Ve bunlar hayatınızı devam ettirmek için ilâhî bir yardımdır.

"FEİZÂ CÂETİSSAHHATÜ YEVME YEFİRRÜLMER'Ü MÎN AHİHÎ VE ÜMMİHÎ VE EBÎHÎ VE SÂHIBETİHÎ VE BENÎHÎ LİKÜLLİMRİİN MİNHÜM YEVMEİZİN ŞE'NÜN YUĞNİHÎ"

«Sahhe» düşmanın saldırısı; yiyecek maddelerinin darlığı gibi insanı ıztıraba koyan sıkıntılı, zorluk ve güçlüklerle dolu bir gündür ki o günkü günde insan, bir sığınma ve istekle karşılaşmayayım diye kardeşinden, anasından, babasından, eşinden, evlâdından kaçar. O günde herkesin elem verici hali kendine yeter.

"VÜCÛHÜN YEVMEİZİN MÜSFİRETÜN DÂHİKETÜN MÜSTEBŞİRETÜN"

O günkü günde bazı yüzler korkusundan sararır. Diğerleri geçmiş hallerinden dolayı mahcubiyetinden kızarır. Bazı yüzler de vardır ki, din kardeşlerinin ihtiyaçlarına yardım etmek arzu ve isteği ile neşelidir.

"VE VÜCÛHÜN YEVMEİZİN ALEYHÂ GABERETÜN TERHEKUHÂ KATERETÜN"

Bir takım adamlar da vardır ki, bunların küskün görünen yüzlerinde somurtkanlık, saldırı, ihanet, iki yüzlülük ve şer gibi kötü hallerin eserleri görülür. Bunları alçaklık ve aşağılık kaplamıştır. Bunlar da iki çeşittir ki, zamanımızda denizde olana korsan, karada olana çete denir.

"ÜLÂİKE HÜMÜLKEFERETÜL' FECERETİ"

Bunlar insanların huzur ve refâhını zorla alan ve hayâtını tehdid eden çok günah işleyenlerdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًاۙ ۝ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًاۙ ۝ وَالسَّابِحَاتِ
سَبْحًاۙ ۝ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًاۙ ۝ فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا ۝ يَوْمَ
تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُۙ ۝ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُۜ ۝ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ
وَاجِفَةٌۙ ۝ اَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ۝ يَقُولُونَ ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ
فِي الْحَافِرَةِ ۝ ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةًۜ ۝ قَالُوا تِلْكَ اِذًا
كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ۝ فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌۙ ۝ فَاِذَا هُمْ
بِالسَّاهِرَةِۜ ۝ هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ مُوسٰى ۝ اِذْ نَادٰيهُ رَبُّهُ
بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۝ اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى ۝ فَقُلْ
هَلْ لَكَ اِلٰٓى اَنْ تَزَكّٰىۙ ۝ وَاَهْدِيَكَ اِلٰى رَبِّكَ فَتَخْشٰىۚ ۝

فَأَرٰيهُ الْاٰيَةَ الْكُبْرٰى ۝ فَكَذَّبَ وَعَصٰى ۝ ثُمَّ اَدْبَرَ

يَسْعٰى ۝ فَحَشَرَ فَنَادٰى ۝ فَقَالَ اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى ۝

فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُولٰى ۝ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً

لِمَنْ يَخْشٰى ۝ ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَآءُ بَنٰيهَا ۝ رَفَعَ

سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَا ۝ وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا ۝

وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَا ۝ اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعٰيهَا

۝ وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا ۝ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ ۝

فَاِذَا جَآءَتِ الطَّآمَّةُ الْكُبْرٰى ۝ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ

مَا سَعٰى ۝ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيْمُ لِمَنْ يَّرٰى ۝ فَاَمَّا مَنْ طَغٰى ۝

وَاٰثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ۝ فَاِنَّ الْجَحِيْمَ هِيَ الْمَأْوٰى ۝ وَاَمَّا مَنْ

خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى ۝ فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِىَ الْمَاْوٰى
۝ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَا ۝ فِيمَ اَنْتَ مِنْ
ذِكْرٰيهَا ۝ اِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰيهَا ۝ اِنَّمَا اَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشٰيهَا
۝ كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ ضُحٰيهَا ۝

NÂZİÂT SÛRESİ[37]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

VENNÂZİÂTİ GARKAN * VENNAŞİTÂTİ NEŞTÂ * VESSÂBİHÂTİ SEBHÂN * FESSÂBİKÂTÎ SEBKAN * FELMÜDEBBİRÂTİ EMRÂ * YEVME TERCÜFÜRRÂCİFE * TETBEUHERRÂDİFE * KULÛBÜN YEVMEİZİN VÂCİFE * EBSÂRÜHÂ HÂŞİA * YEKÛLÛNE EİNNÂ LEMERDÛDÛNE FİLHÂFİRE * EİZÂ KÜNNÂ İZAMEN NEHÎRE

---

(36) Nâziât Sûresi: "Çekip Çıkaran" demek olan kelimeyle başladığı için aynı adı almıştır. Mekke devrinde nazil olmuştur. 79uncu sûredir. 46 âyetten ibarettir.

* KÂLÛ TİLKE ÎZEN KERRETÜN HÂSİRE * FEİNNEMÂ HİYE ZECRETÜN VÂHİDE * FEİZÂ HÜM BİSSÂHİRE * HEL ETÂKE HADÎSÜ MÛSÂ * İZ NÂDAHÜ RABBÜHU BİLVÂDİLMUKADDESİ TUVÂ * İZ HEB İLÂ FİR'AVNE İNNEHU TAGÂ * FEKUL HEL LEKE İLÂ EN TEZEKKÂ * VE EHDİYEKE İLÂ RABBİKE FETÂHŞÂ * FEERÂHÜL' ÂYETELKÜBRÂ * FEKEZZEBE VE ASÂ * SÜMME EDBERE YES'Â * FEHAŞERE FENÂDÂ * FEKÂLE ENE RABBÜKÜMÜL'A'LÂ * FEEHAZEHULLÂHÜ NEKÂLEL'ÂHİRETİ VEL' ÛLÂ * İNNE Fİ ZÂLİKE LEİBRETEN LİMEN YAHŞÂ * EENTÜM EŞEDDÜ HALKAN EMİSSEMÂÜ BENÂHÂ * REFEA SEMKEHÂ FESEVVÂHÂ * VE AĞTAŞE LEYLEHÂ VE AHRECE DUHÂHÂ * VEL'ARDA BA'DE ZÂLİKE DEHÂHÂ * AHRECE MİNHÂ MÂEHÂ VE MER'ÂHÂ * VELCİBÂLE ERSÂHÂ METÂAN LEKÜM VE LİEN'ÂMİKÜM * FEİZÂ CÂETİTTÂMETÜLKÜBRÂ * YEVME YETEZEKKERÜL' İNSÂNÜ MÂ SEÂ * VE BÜRRİZETİLCAHİMÜ LİMEN YERÂ * FEEMMÂ MEN TAGÂ * VE ÂSERELHAYÂTEDDÜNYÂ * FEİNNELCAHÎME HİYELME'VÂ * VE EMMÂ MEN HÂFE MEKÂME RABBİHİ VE NEHENNEFSE ANİLHEVÂ * FEİNNELCENNETE HİYEL'ME'VÂ * YES'ELÛNEKE ANİSSÂATİ EYYÂNE MÜRSÂHÂ * FİME ENTE MİN ZİKRÂHÂ * İLÂ RABBİKE MÜNTEHÂHÂ * İNNEMÂ ENTE MÜNZİRÜ MEN YAHŞÂHÂ * KEENNEHÜM YEVME YEREVNEHÂ LEM YELBESÛ İLLÂ AŞİYYETEN EV DUHÂHÂ *

Tercümesi

Canları boğarak alanlara and olsun, canları kolaylıkla alanlara and olsun, yüzüp yüzüp gidenlere and olsun, yarıştıkça yarışan ve işleri yöneten meleklere and olsun ki kıyamet kopacaktır. O gün bir sarsıntı sarsar, peşinden bir diğeri gelir. O gün kalpler titrer. İnsanların gözleri yere döner. Derler ki: "Biz eski halimize mi döndürüleceğiz?" "Ufalanmış kemik olduğumuz zaman mı?". Derler ki: "O takdirde bu zararına bir dönüştür". Doğrusu bir tek çığlık yetecektir. Hepsi hemen bir düzlüğe dökülecektir. Ey Muhammed! Mûsâ'nın başından geçen olay sana geldi mi? Tuvâ'da kutsal bir vadide, Rabbi ona şöyle hitabetmişti. "Fir'avun'a git; doğrusu o azmıştır". "Ona de ki: Arınmağa niyetin var mı?". "Rabbine giden yolu göstereyim ki O'nu sayasın". Bunun üzerine ona en büyük mucizeyi gösterdi. Ama Firavun yalanladı ve baş kaldırdı. Geri dönüp yürüdü. Adamlarını toplayıp seslendi: "Sizin en yüce rabbiniz benim" dedi. Allah bunun üzerine onu dünya ve âhiret azabına uğrattı. Doğrusu bunda Allah'tan korkan kimseye ders vardır. Ey İnkârcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa göğü yaratmak mı? Ki onu Allah bina edip yükseltmiş ve ona şekil vermiştir. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. Ardından yeri düzenlemiştir. Suyunu ondan çıkarmış ve otlak yer meydana getirmiştir. Dağları yerleştirmiştir. Bunları sizin ve hayvanlarınızın geçinmesi için yapmıştır. Güç yetirilemeyen ve en büyük baskın bastırdığı zaman, o gün, insan ne uğurda çalıştığını anlar. Cehennem her bakanın göreceği şekilde gösterilir. İşte, azıp da dün-

ya hayatını tercih edenin varacağı yer şüphesiz cehennemdir. Ama kim Rabbinin azametinden korkup da kendini kötülükten alıkomuşsa, varacağı yer şüphesiz cennettir. Ey Muhammed! Senden kıyametin ne zaman gelip çatacağını sorarlar. Onun zamanını bildirmek senin neyine? Onun bilgisi Rabbine dayanır. Sen sadece kıyametten korkanı uyaransın. Kıyameti gördükleri gün dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kadar kalmış olduklarını sanırlar.

Açıklaması

Vahiy ve ilham ile sebepleri anlaşılan sıfatların esasları üçtür:

Birincisi: **"Vessâffâtı saffen"**

İkincisi: **"Fezzâcirâti zecren"**

Üçüncüsü: **"Fettâliyâti zikren"***

Birincisi, **"Vessâffâtı saffen"** askerler ve komuta mevkiinde olan subaylardır. Esas olarak askerlik, biri kara, diğeri deniz olmak üzere iki kısımdır. Kara ile ilgili yönü de iki kısma ayrılır:

A — **"Vel âdiyâti dabhan Felmûriyâti kadhan Felmugirâti sublıan"**** şerefli âyetlerinin gösterdiği anlamdır ki, karadaki stratejik mevkilerin, tahkim edilmiş yerlerin ve benzeri mühim noktaların ele geçirilmesinin galibiyeti sağlayacağına işârettir.

(*) Bu üç âyet "Sâffât" sûresindedir.
(**) Âdiyat Sûresi.

B — **"Vezzâriyati zerven felhâmilâti vikren, felcâriyâti yüsren, felmukassimâti emren"***

Sıfatların dayandığı üç esastan birincisi olan «Vessâffâtı» askerler idi. Bunlar, sıfatların göründüğü dört kaynaktan gelen yardım ile korunmuş olur.

Bu da beş nev'dir. Birincisi:

"VENNÂZİÂTİ GARKAN"

Deniz için hazırlanmış bir çeşit araçlardır. Ki bunların çekişme ve kavgası batırmaya yarar. Bunlar, zamanımızda, deniz üzerinde savunma ve saldırı için kullanılan torpido ve benzeri harp gemileridir.

İkincisi:

"VENNÂŞİTÂTİ NEŞTEN"

Harp gemilerinin en büyük ve kuvvetlileridir ki binmiş olan kimselere sevinç ve neş'e verir. Bunlar **"Velehülmünşeâtü fil bahri kel a'lâmi"** yüce âyeti ile belirtildiği gibi komutanların emrine tahsis edilmiştir.

Üçüncüsü:

"VESSÂBİHÂTİ SEBHAN"

Denizaltı denilen suya dalıcı gemilerdir.

Dördüncüsü:

"FESSÂBİKÂTİ SEBKAN"

Kruvazör ve buna benzer hızlı giden gemilerdir.

(*) Zâriyât Sûresi.

Beşincisi:

"FELMÜDEBBİRÂTİ EMREN"

Yiyecek, yakacak ve mühimmat taşımaya mahsus deniz araçları ile tâmir ve hastahane gemileridir.

"YEVME TERCÜFÜRRÂCİFETÜ TETBEUHERRÂDİFETÜ"

Harp zamanı ve çatışma gününde, savaş hattı dışında kumandanın emrine tabi olan ihtiyat gemilerdir.

"KULÛBÜN YEVMEİZİN VÂCİFETÜN EBSARÜHÂ HÂŞİATÜN"

O korkunç günde kalpler dehşet ve ıztırap içinde kalır. Dürbünle etrafı gözlerler. Torpil ve uçakların ve gözle görülemeyen bir çok harp araç ve silâhlarının çarpmalarından ve yıkıp yakmalarından Allah'a sığınırlar. Zira ,o günde kaçıp sığınacak yer ancak Cenâb-ı Hakk'a tevekküldür. Milletin varlığını sağlamak uğrunda hayatını fedadan çekinmeyen kimselerin şerefi ne derece yüksektir.

"YEKÛLÛNE EİNNÂ LEMERDÛDÛNE FİLHÂFİRETİ"

Eğer bir başarı elde etmeden toprağa gömülür ve denizde boğularak yok olursak,

"EİZÂ KÜNNÂ IZÂMEN NEHIRETÜN"

Çürümüş kemikler gibi hiç bir gayret ve kudret göstermezsek bunca senelerin çalışmalarının neticesi ve harcanan bütün emekler yok olur.

“KÂLÛ TİLKE İZEN KERRETÜN HÂSİRETÜN”

Bu küre üzerinde varlığımızı isbat edemezsek vatan ve milletimiz zarar ve ziyandadır.

“FEİNNEMÂ HİYE ZECRETÜN VÂHİDETÜN”

Bu, «zecre-i vâhide» dir. Kuvvetli olmalı ve dayanmalı. Din ve millet uğrunda canını fedadan çekinmemeli. Aynı zamanda içten gelen bu inanışla askerliğin ilim ve kaidelerine uygun harekette bulunmalı. Dikkatli ve ileri görüşlü olarak, emri altında bulunan gemisini iyi idare etmeli ve gerekli manevraları bilgili bir şekilde vaktinde yaparak geminin selâmetini sağlamaya ve bu suretle de düşmanın yenilgisini çabuklaştırmaya çalışmalıdır. «El cesûrü râbihün» deyimine göre ,savaşta cesaret gösterenler ve dayananlar kazanırlar.

“FEİZÂ HÜM BİSSÂHİRETİ”

Ancak, bu suretle ölüp yok olmaktan kurtulur ve açık bir alın ile selâmet sahiline çıkarız. Yerinde karar ve iman, gayret ve cesaretle çarpışalım ki Allah’ın başarıya ulaştırıcı gücü, lutuf ve ihsanı bize yardımcı olsun*.

“HEL ETÂKE HADÎSÜ MÛSÂ”

Buradaki «Hel» kelimesi aç gözlülük, ümid ve istek içindir. Size Mûsâ’nın hadisi geldi mi? Mûseviliğin

---

(*) Nâziât sûresinin bundan sonraki âyetleri kitabın aslında ayrı bir bölüm olarak gösterilmiştir.

sırlarından meydana gelen olayları anlamak, Mûseviyet kelimesini öğrenmekle mümkündür.

"İZ NÂDÂHÜ RABBÜHU BİLVÂDİLMUKADDESİ TUVÂ"

Bir insanın, Muhammediyet nurundan gelen nübüvvet eserleri ile insanlık vadisinde olgunluk, bilgi ve ilim kazanması, o kimsenin özel olanaklarının o tarafa meylederek yansıması ile mümkündür.

"İZ HEB İLÂ FİR'AVNE İNNEHÛ TAGÂ"

Firavun; insanlar arasında Mûsâ ile karşılaşıp görüşmesi sonucu Mûsâ'nın nübüvvetinden kendisinde hasıl olan bir üstünlüğe .erişmiş kimsedir.

«İz Heb» Bu emrin gelişinin sonu; taşkınlık ve dik başlılıkla vasıflanmış olan Firavun'un keşif ve beyanına aittir.

«Tagâ» Firavun Allahlık dâvâsına kalkıştı. Aslında Firavun'un kendisi küçük bir mahluktur. Lakin Cenâb-ı Hakk'ın emirlerine karşı küstahcasına bir varlık gösterir.

"FEKUL HEL LEKE İLÂ EN TEZEKKÂ VE EHDİYEKE İLÂ RABBİKE FETAHŞA"

Maddî ve manevî gelen feyizden istifade ederek istidadınızda gizli olan kalb temizliğini kazanmış ve nefse ait kirlerden kurtulmuş olmak ister misiniz ki, rabbinize hidayet edeyim. Ve size sevab yolunu göstereyim. Bu uyarmanın işaret ve eseri, kalbinizde Allah korkusunun belirmesi ve parlamasıdır.

"FEERÂHÜL' ÂYETELKÜBRÂ"

Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî azamet ve kudretine emin olma ve inanma için büyük büyük mucizeler ve deliller gösterdi.

"FEKEZZEBE VE ASÂ"

Firavun, bu âyetleri hayal kabilinden bir şeyler zan edüp yalanlayarak isyan eyledi.

"SÜMME EDBERE YES'Â"

Sonra bütün hakikatlere arka çevirdi. Arzu ve isteklerine uyarak bahtsızlıkta ve sözünde durmamada inat etti.

"FEHAŞERE FENÂDÂ"

Kendisiyle hemhal olanları başına topladı ve onlara söyledi.

"FEKÂLE ENE RABBÜKÜMÜL'A'LÂ"

Bu hal ile mağrur olarak etrafındakilere: «Ben sizin nimet ve ihsanlarımla ne âlâ Rabbinizim. Sizin en beğenilecek Rabbiniz benim.» dedi.

"FEEHAZEHULLÂHÜ NEKÂLEL' ÂHİRETİ VEL'ÛLÂ İNNE FÎ ZÂLİKE LEİBRETEN LİMEN YAHŞÂ"

Cenâb-ı Hakk, evvel ve âhir onu, örnek alarak ve rezil edecek bir ceza ile azarlar. Ey mağrur insan! Ey sorumsuz hükümdarlar, nefsinizin büyüklük ve gururunu tatmin için halkı yok olmaya sürüklersiniz. Bundan yararınız nedir? Cenâb-ı Hakk böyle bir fikir ve yol izleyenleri milletleri arasında nefretle rencide etti. Bu çeşit sözlerden sakınmak akıllı kimselerin işi ve gidişidir.

"EENTÜM EŞEDDÜ HALKAN EMİSSEMAÜ BENÂHA"

Ey gâfil insan! Neye mağrur olursun? Yoksa siz kendinizi Allah'ın temel ve esas olarak yaratıp meydana getirdiği hava ve topraktan daha güçlü mü sanıyorsunuz? Bu akış karşısında her şey sür'atle son bulacaktır. Her şey bütün varlıkları yaratan mutlak kudret sâhibi Cenâb-ı Hakk'ın tasarrufu altındadır. Yani, bütün yaratılanlar O'nun san'at ve kudret eserleridir.

"REFEA SEMKEHÂ FESEVVÂHÂ"

Cenâb-ı Hakk, arz kabuğunun genişlik ve uzunluğunu yüksekliği ile denk şekilde ve üzerinde bulunanlara uygun bir surette yarattı.

"VE AĞTAŞE LEYLEHÂ VE AHRECE DUHÂHÂ"

Dünyayı güneşin tesirlerine bağlı kılarak yoğun karanlıktan mutlak aydınlığa çıkardı. Ve bu sûretle gece ve gündüzü vücuda getirdi.

"VEL'ARDE BA'DE ZÂLİKE DEHAHÂ"

Yaratılış hali ve meydana gelişi insan düşüncesinin ötesinde bulunan Arz'ı devekuşu yumurtası gibi yuvarlağa benzer şekilde yarattı.

"AHRECE MİNHÂ MÂEHÂ VE MER'ÂHÂ"

Yeryüzünü hayata yarayacak surette akıp giden nehirler ve yeşil çayırlarla süsledi.

"VELCİBÂLE ERSÂHÂ"

Dağların şekillenip oluşumu dahi meydana geldi.

"METÂAN LEKÜM VE LİEN'ÂMİKÜM"

Sayılamayacak kadar çok ilâhî nimetleri toplamış olan yer yüzü, Allah'ın insanlara döşeyip serdiği bir rahmetidir ki, insanların bütün ihtiyaçları ve hayvanların gıdâsı burada mevcuttur.

"FEİZÂ CÂETİTTAMMETÜLKÜBRÂ YEVME YETEZEKKERÜL' İNSÂNÜ MÂ SEÂ"

Her iptilâların üstünde şiddetli muharebeler, kıtlık ve pahalılık, deprem gibi bir de kıyamet günü vardır ki, korkunç bir saldırışla yayılıp Arzı kapladığı zaman bu felâketin büyüklüğü karşısında dehşet içinde kalan insanlar, buna karşı ellerinden ne geleceğini düşünürler.

"VE BÜRRİZETİLCAHİMÜ LİMEN YERÂ"

Böyle bir felâketin yaklaşmasiyle insanlar beşerî ihtiyaçlarının nelerden ibâret olduğunu görürler. O zaman bu ihtiyaçlardan ancak ellerine geçmiş olanlar aşikâr olur.

"FEEMMÂ MEN TAGÂ VE ÂSERELHAYÂTEDDÜNYÂ FEİNNELCAHÎME HÎYELME'VÂ"

Nefsin arzu ve isteğine uyup rabbisine muhalefet eyleyerek dünyayı seçip onunla hoşlananların durak ve karar kılacağı yer cehennemdir.

"VE EMMÂ MEN HÂFE MEKÂME RABBİHÎ VE NEHENNEFSE ANİLHEVÂ FEİNNELCENNETE HİYELME'VÂ"

Amma, bir kimse, Rabbinin yüce makamından korkarak nefsin arzu ve isteklerine kapılmazsa doğru yolda bulunan bu kimsenin durak ve sığınağı cennettir.

"YES'ELÛNEKE ANİSSÂATİ EYYÂNE MÜRSÂHÂ"

Kıyamet gününden ve vaadolunmuş olan saatten mi sual etmek isterler?

"FİME ENTE MİN ZİKRÂHÂ"

Bununla ilgili olan halleri anlayacak ve tam olarak bilecek derecede güç ve kabiliyet kazandınız mı ki bu vaad olunan şeyi ansın.

"İLÂ RABBİKE MÜNTEHÂHÂ"

Sizin için saadet, Rabbinize ulaşmaktır ki hayatınızın da terbiyesi burada son bulur.

"İNNEMÂ ENTE MÜNZİRÜ MEN YAHŞÂHÂ"

Ey bilgili ve irfan sahibi kimse! Ey âlim ve doğru yolda olan zat! Sen, ancak kalbinde Allah korkusundan eser bulunan kimseleri doğru yola yönelmede şevk ve gayrete getirecek bir habercisin.

"KEENNEHÜM YEVME YEREVNEHÂ LEM YELBESÛ İLLÂ AŞİYYETEN EV DUHÂHÂ"

Hakk yolunda olanlar o dehşetli günü idrak eylediklerinde bu hâl üzere çok kalmazlar. Belki ikindiden akşama veya sabahtan kuşluk vaktine kadar bu hal üzre bulunurlar. Artık burada ilim, marifet ve diyanet öğrenecek vakit bulamazlar. Ancak kendileriyle meşgul olurlar.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَآءَلُونَۚ ۝ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِۙ ۝ اَلَّذٖى هُمْ فِيهِ
مُخْتَلِفُونَؕ ۝ كَلَّا سَيَعْلَمُونَۙ ۝ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۝
اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًاۙ ۝ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًاۖ ۝ وَخَلَقْنَاكُمْ
اَزْوَاجًاۙ ۝ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًاۙ ۝ وَجَعَلْنَا الَّيْلَ
لِبَاسًاۙ ۝ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًاۖ ۝ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا
شِدَادًاۙ ۝ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ۝ وَاَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ
مَآءً ثَجَّاجًاۙ ۝ لِنُخْرِجَ بِهٖ حَبًّا وَنَبَاتًاۙ ۝ وَجَنَّاتٍ اَلْفَافًاؕ ۝
اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًاۙ ۝ يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ فَتَاْتُونَ
اَفْوَاجًاۙ ۝ وَفُتِحَتِ السَّمَآءُ فَكَانَتْ اَبْوَابًاۙ ۝ وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ

فَكَانَتْ سَرَابًا ۝ اِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝ لِلطَّاغ۪ينَ
مَاٰبًا ۝ لَابِث۪ينَ ف۪يهَٓا اَحْقَابًا ۝ لَا يَذُوقُونَ ف۪يهَا بَرْدًا وَلَا
شَرَابًا ۝ اِلَّا حَم۪يمًا وَغَسَّاقًا ۝ جَزَٓاءً وِفَاقًا ۝ اِنَّهُمْ
كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۝ وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا كِذَّابًا ۝
وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۝ فَذُوقُوا فَلَنْ نَز۪يدَكُمْ اِلَّا عَذَابًا ۝
اِنَّ لِلْمُتَّق۪ينَ مَفَازًا ۝ حَدَٓائِقَ وَاَعْنَابًا ۝ وَكَوَاعِبَ اَتْرَابًا ۝
وَكَاْسًا دِهَاقًا ۝ لَا يَسْمَعُونَ ف۪يهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ۝
جَزَٓاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَٓاءً حِسَابًا ۝ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ۝ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ
وَالْمَلٰٓئِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ

صَوَابًا ۝ ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَٓاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّه۪ مَاٰبًا
۝ اِنَّٓا اَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَر۪يبًا ۝ يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ
يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَن۪ي كُنْتُ تُرَابًا ۝

NEBE' SÛRESİ[38]

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

AMME YETESÂELÛN ✻ ANİNNEBEİL'AZİM ✻ ELLEZÎ HÜM FÎHİ MUHTELİFÛN ✻ KELLÂ SEYA'LEMÛN ✻ SÜMME KELLÂ SEYA'LEMÛN ✻ ELEM NECALLİL'ARDA MİHÂDÂ ✻ VELCİBÂLE EVTÂDÂ ✻ VE HALAKNÂKÜM EZVÂCÂ ✻ VE CEALNÂ NEVMEKÜM SÜBÂTÂ ✻ VE CEALNELLEYLE LİBÂSÂ ✻ VE CEALNENNEHÂRE MEÂŞÂ ✻ VE BENEYNÂ FEVKAKÜM SEB'AN ŞİDÂDÂ ✻ VE CEALNÂ SİRÂCEN VEHHÂCÂ ✻ VE ENZELNÂ MİNELMU'SIRÂTİ MÂEN SECCÂCÂ ✻ LİNUHRİCE BİHİ HABBEN VE NEBÂTÂ ✻ VE CENNÂTİN ELFÂFÂ ✻ İNNE YEVMELFASLI

---

(38) Nebe' Sûresi: Kıyâmet günü haberi ile başladığından bu adı almıştır. Mekke devrinde nâzil olmuştur. 78 inci sûredir. 40 âyetten ibârettir .

KÂNE MÎKÂTÂ * YEVME YÜNFEHU FÎSSÛRİ FETE'TÛNE EFVÂCÂ * VE FÜTİHATİSSEMÂÜ FEKÂNET EBVÂBÂ * VE SÜYYİRETİLCİBÂLÜ FEKÂNET SERÂBÂ * İNNE CEHENNEME KÂNET MİRSÂDÂ * LİTTÂGÎYNE MEÂBÂ * LÂBİSÎNE FİHÂ AHKÂBÂ * LÂ YEZÛKÛNE FİHÂ BERDEN VE LÂ ŞERÂBÂ * İLLÂ HAMÎMEN VE GASSÂKÂ * CEZÂEN VİFÂKÂ * İNNEHÜM KÂNÛ LÂ YERCÛNE HİSÂBÂ * VE KEZZEBÛ BİÂYÂTİNÂ KİZZÂBÂ * VE KÜLLE ŞEY'İN AHSAYNÂHÛ KİTÂBÂ * FEZÛKÛ FELEN NEZÎDEKÜM İLLÂ AZÂBÂ * İNNE LİLMÜTTEKÎNE MEFÂZÂ * HADÂİKA VE A'NÂBÂ * VE KEVÂIBE ETRÂBÂ * VE KE'SEN DİHÂKÂ * LÂ YESMEÛNE FİHÂ LAĞVEN VE LÂ KİZZÂBÂ * CEZÂEN MİN RABBİKE ATÂEN HISÂBÂ * RABBİSSEMÂVÂTİ VEL'ARDI VE MÂ BEYNEHÜMERRAHMÂNİ LÂ YEMLİKÛNE MİNHÜ HITÂBÂ * YEVME YEKÛMÜRRÛHU VELMELÂİKETÜ SAFFEN LÂ YETEKELLEMÛNE İLLÂ MEN EZİNE LEHÜRRAHMÂNÜ VE KÂLE SAVÂBÂ * ZÂLİKELYEVMÜLHAKKU FEMEN ŞÂETTEHAZE İLÂ RABBİHÎ MEÂBÂ * İNNÂ ENZERNÂKÜM AZÂBEN KARÎBEN YEVME YENZURÜLMER'Ü MÂ KADDEMET YEDÂHÜ VE YEKÛLÜLKÂFİRÜ YÂLEYTENÎ KÜNTÜ TÜRÂBÂ *

Tercümesi

Neyi soruşturuyorlar? Üzerinde anlaşmazlığa düştükleri, büyük bir olay olan tekrar dirilme haberini mi? Hayır; şüphesiz görüp bileceklerdir. Yine hayır;

elbette görüp bileceklerdir. Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı? Sizi çift çift yarattık; uykunuzu dinlenme vakti kıldık; geceyi bir örtü yaptık; gündüzü çalışma vakti kıldık; üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik; parlak ışık veren güneşi varettik; taneler, bitkiler, ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için, yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur yağdırdık. Doğrusu hüküm günü elbette tesbit edilmiştir. Sûra' üfürüldüğü gün hepiniz bölük bölük gelirsiniz. Gökler kapı kapı açılacaktır. Dağlar yürütülüp serap olacaktır. Cehennem, yalnız azgınları bekleyen yerdir. Dönecekleri yer orasıdır. Orada sonsuz kalacaklardır. Orada serinlik bulamayacaklar, işlediklerine uygun kaynar su ve irin dışında bir içecek tadamıyacaklardır. Çünkü onlar, hesaba çekileceklerini ummazlardı. Âyetlerimizi yalanladıkça yalanlarlardı. Biz de herşeyi yazıp saymışızdır. Şöyle deriz: 'Artık tadınız, bundan böyle size azabdan başka birşey artırmayız?. Doğrusu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara kurtuluş, bahçeler, bağlar, göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar ve dolu kadehler vardır. Orada boş ve yalan söz işitmezler. Bunlar Rabbinin katından, hesabları karşılığı verilenlerdir. O, göklerin ve ikisi arasında olanların Rabbi'dir. O, önünde kimsenin konuşmayacağı Rahmân olan Allah'tır. Cebrail ve meleklerin dizi dizi durdukları gün, Rahmân olan Allah'ın izni olmadan kimse konuşamayacaktır. Konuştuğu zaman da doğruyu söyleyecektir. İşte gerçek gün budur. Dileyen kimse, Rabbine götürecek bir yol benimser. Sizi, yakın gelecekteki bir azabla uyardık; o gün kişi elleriyle yaptığını görür ve inkârcı da "Keşki toprak olaydım" der.

Açıklaması

"AMME YETESÂELÛNE"

Ne şeyden sual ediyorlar?

"ANİNNEBAİL'AZÎMİ"

Büyük bir hadisenin olmasından mı sûal ediyorlar?

"ELLEZÎ HÜM FÎHİ MUHTELÎFÛNE"

Onlar bu olayda körü körüne bir ihtilâfla birbirlerine muhalif ve zıd fikirler göstermekte, çekişme ve münakaşa içinde bulunmaktadır.

İnsanların düşünce ve fikirlerini aslı olmayan şeylerle doğru yoldan saptıranlar, sevap ve doğruluk yolunu takip ve kabul ederek herkesin saadet ve selâmetini düşünmüş olsalardı, ortalıktaki şiddet meydana gelmez ve boş yere ümmet arasında, ayrılık ve anlaşamamazlıklar çıkmazdı.

Dine ait hükümlerin özü, dinin kudsî ve manevî kuvvetinden ibarettir. Buna, İslâm ruhu, iman ruhu ve nübüvvetin mutlak kuvveti denir. **"İçtimâi ümmeti hüccetün katiatün"** den anlaşıldığı üzere bu kuvvet, ümmetin birlik ve beraberliğinin mahsulüdür ve birlikten meydana gelir, ayrılık ve anlaşmazlıktan hasıl olmaz. Dinde ortaya çıkan ihtilâf tehlikeli hastalık gibidir. **"İhtilâfü ümmetî rahmetün vâsiatün"** buyurulması; ümmetin arasında baş gösterecek ihtilâftan doğan sıkıntı ve üzüntü üzerine, Peygamberimizin hüzün ve teessür duyarak Allah'ın kullarını af etmesi ve bağışlaması için: **"Benim ümmetimin ihtilâfı olduğu, yani birbirine böyle zıd ve muhâlif bulundukları zamanda ilâhî rahmetin kendilerine geniş bir surette dönmesini arzu ederim."** şeklinde dua buyurmalarından ibarettir. Ümmetin ihtilâf seslerini işitmek peygamberimizi incittiği içindir ki, **"Rahimallâhi kavmen"** ve **"İnne rahmetallâhi vâsiatün"** makamlarında olarak bu hadisi söylemişler ve **"Cenâb-ı Hakk'ın onları af etmekliğe rahmeti geniştir."** buyurarak gönlü teselli bulmuştur.

«Nebe-i azîm» de yani büyük hadisede ihtilâf olduğu gibi, kendisi de üzerinde ihtilâf olunmuş meseledir. Bu ihtilâftan maksad, karşı gelme olmayıp amelde içtihattan ibarettir. Bazı kimselere göre, «Nebe-i azîm» peygamberin âhirete intikali günüdür ki, Hz. Ömer, peygamberin vefatını inkâr derecesine kadar işi büyüttü. Hz. Ebûbekir, peygamberin vefâtını, buna tanıklık eden âyetler ile anladı. Hz. Ali ise peygamberin vefatı gününde hayret ve dehşetler içinde kaldı.

Yine bazı kimselerce; peygamberimizin gönderilişi günü olup, nübüvvetin doğruluğunu tasdik edenler mü'min ve yalanlayanlar kâfir oldular.

«Yetesâelûne» sualde faillerini birlik tutuyor. Milletlerin tamamı beraberce «Yetesâelûne» fiilinin failleridir. Aralarında olan ayrılık ihtilâf eserleridir. Bu takdirde sual, cevabı gerektirmez. «Nebe-i azîm» ihmal edilmiş olarak gösterilmiştir ki, **«El hilâfetü ba'di selâsûne seneten"** şerefli hadisinin tanıklık ettiği zamandan sonra teşekkül eden hükûmetler başkanlarının beşerî nüfuzlarıyla İslâm dininin kurallarına uymayan âdetlerini redi' eder. Medeniyet ve geçinme eserleri ile güven ve rahatın büyük değerini göstermek için değişik âyetler bildirilmiştir. Bu redi', her milletin ihtilâfı nisbetindedir. Hak ve hakikat hiç bir surette redi' olunmaz. Elbette karşılıklı iki milletin veya topluluğun arasında cereyân eden sualde hak ve hakikatin bir tarafa ait olması icabeder. Bu hak ve hakikat hangi tarafa ait ise faillikte esastır. Diğer taraf her ne kadar nüfuz ve kudretleriyle hak ve hakikati saklamağa muktedir olsalar da mamul hükmündedir. Bundan ötürüdür ki her iki tarafın ilimlerinde, fikirlerinde meydana gelen kötü düşünce ve kuruntuyu hakikate yaklaştırıp iyi bir hale yönelterek hak ve hakikatte fikir bakımından sebatını tavsiye ediyor. Nübüvvetin yüceliğini, büyüklüğünü ve şanını açıkça belli ettirmeyen, yani, âhiretlerini görünürde kendilerine insanların gözünde hasıl olan bir eser gibi saymayarak sayısız nimetleriyle Cenâb-ı Hakk'ın rablığına delâlet eden yüce lutuf ve ihsanlarını gösteremeyen mesleklerde seçmiş oldukları yol redi' olunmuştur. Ama dünya işlerinde bir kimse ne kazanırsa kazansın. Fakat âhiret öyle değildir.

"KELLÂ SEYA'LEMÛNE"

Ne olaydı düşünüp İslâmlığın ilmine dikkat etselerdi. İslâmiyeti böyle kuvvetsiz duruma düşürmemiş ve Peygamberimizden görüldüğü gibi amel ederek bu mesleği çok dikkatli olarak doğru yolda tutmuş olurlardı. Halkın ilmini kuşatmış olarak açıklıkla göstermiş olsaydık redi' ve ihtilâfa mahal kalmazdı.

"SÜMME KELLÂ SEYA'LEMÛNE"

Bunlardan sonra gelecek muhaliflerin anlaşmazlıklarının ne tarzda ilerleyeceğini bilemeyiz. Peygamberimiz buyurmuşlardır ki: Benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacak. Davet edilmiş olan ümmet yetmiş üç partidir. Yetmişbir, Yahûdî tâifesine kadar olan ihtilâftan, bir ihtilâf da Hz. Îsâ'nın gönderildiği hıristiyanlardan bir fırkadır ki yetmiş üçüncüsü İslâm ve gönderilmemle meydana çıkan ümmetin içindeki ihtilâftır. Bunların hepsi kendi tabiat ve arzualrına uyup doğru yoldan sapmışlar ve nefislerini doyurma yolunu seçmişlerdir. Ancak benim kitabım ve Ehlibeytime uyarak onlara sarılanlar, sünnetimi yerine getirenler, Allah'ın birliğine inanan müslümanlar, üstünlük kazanmış, muradına ulaşmışlardır. Bunlar cehenneme gitmezler. Umdukları cenneti elde eder, korktukları cehennemden kurtulup selâmete dahil olurlar.

"ELEM NEC'ALİL'ARDA MİHÂDEN VELCİBÂLE EVTÂDEN"

Burada, arzın oturulup yerleşmeye ve yaşanmaya elverişli olduğu bildiriliyor. Bu kolaylık ancak Cenâb-ı Hakk'ın kullarına bir bağışıdır. Dağları yerleşmeye müstait kıldı, insana sığınacak ve oturup dinlenecek bir yer yaptı. Zira, dağların çoğunda geçimi sağlayacak sebeplerin bulunup çıkarılmasının imkân dahilinde olduğu insana gösterildiğinden ve bu sebep ve vasıtaların bolluğu dolayısiyle dağlarda yaşayan insanların refah ve rahatları ziyâdedir. Oturulacak yer olması bakımından da dağların normalin üstünde hususiyetleri vardır. Dağlardaki madenler, kaynaklar, ormanlar gibi vasıtalar insanlara yardım eden eserlerdir. İnsanlar bu yardımcı eserlerle dağlarda bağlanıp kalırlar. Büyük dağlar, insanın en büyük ihtiyacı olan geçim derdini sağlayıp kolaylaştırdığı için dağlar koruyucu direk, kazık gibi anılmıştır.

"VE HALAKNÂKÜM EZVÂCEN"

Oturulacak yer seçmek için eşler gerektiğinden Cenâb-ı Hakk dişi ve erkek çiftini halk etmiştir. O yerlerin varlığı insanın akıl ve düşüncesine dayandığından sanatla meydana çıkarılmıştır. Buradaki eşler her hangisi olursa olsun sekizdir. "**Semâniyete ezvâcin minedda'nisneyni ve minelma'zisneyni kul âzzekereyni harreme emil'ünseyeyni emmeştemelet aleyhi erhâmûl'ünseyeyni**" yüce âyetinde bildirilen hayvanlar, ehlileştirilmiş hayvanlardır.

İnsanın iki el, iki ayak, iki göz, iki kulak çiftleri de sekizdir. Hava sesden yoksun değildir. Zira ses, havanın titreşiminden ibaret olup hava ile nakledildiğinden, anlamak için kulağın varlığı gerekir. Canlı cansızlarla dolu olan âlemin görülmesi gözlerin var olmasına bağlıdır. Eller ve ayaklar, yarar sağlamak için, vücudun gidiş ve gelişini te'mine hizmet eder.

"VE CEALNÂ NEVMEKÜM SÜBÂTEN"

Halkın istirahati, tasarruf ve iradesiyle vücuda geldiğinden uykunun vücûdu meydana çıkmıştır.

“VE CEALNELLEYLE LİBÂSEN”

Gece, arz yuvarlağının devamlı hareketine tabî olduğundan burada «Gece» arzın elbisesi hükmündedir. Gece; akıl, fikir ve istirahati sinirlerinizde sabit kıldığından, bu da verilmiş olan bir nimettir. Gece; karanlığı ile, yaratılmış olanların üzerine elbise gibi bir perde çektiğinden geceleyin, bütün varlıklar perdenin arkasında gibi örtülü kalır.

“VE CEALNENNEHÂRE MEÂŞEN”

İnsanın geçim sebeplerini temin yolunda çalışması ve cüz’i iradesini sarfetmesi hususlariyle ilgili olduğundan maaş dahi bir nimettir.

“VE BENEYNÂ FEVKAKÜM SEB’AN ŞİDÂDEN VE CEALNÂ SİRÂCEN VEHHÂCEN”

Sizi koruyan vücudunuzu yedi tabaka üzerine binâ ettik. Bu vücut yapınız cilt, kan, et, yağ, kaslar, kemikler ve sinir üzerine bina edilmiştir. Keza kulak, göz, el, ayak gibi «Sirâc ve vehhac» yani çok aydınlık ve parlak nimetler bedeninizin tasarrufu ile geçim, hayat ve ihtiyaçlarınızı elde etmek ve sizi isbat etmek için hariçle ilgilidir. El ve ayaklar ve diğer azaları size nimet ve hariçle ilişkilerinize tanık yaptık. Gözünüz, kulağınız, eliniz, ayağınız olmasa dünya ile bir ilginiz, ilişiğiniz ve tasarrufunuz olmazdı.

“VE ENZELNÂ MİNELMU’SIRÂTİ MÂEN SECCÂCEN”

Çağlayanları size yararlarınız için indirdik. «Mu’sırât»’ın iki çeşit olmak ihtimali vardır. Birisi hava tabakalarındaki yoğun bulutlardır ki, su yüklüdürler. Ve yahut mu'sırâttan murad, arzın havayı emerek yer tabakaları arasında özel bir etki ile havayı suya dönüştüren bir kuvvettir. Bu, başka hale dönüş, kaynak ve pınarlardan çıkan suların başlangıcıdır.

"LINUHRİCE BİHÎ HABBEN VE NEBÂTEN"

Asıl ve esas sizin hayâtınızı sürdüren ilâhî yardımın hariçte yetişmesine sebep olur. Burada, hububat, ağaçlar ve meyveler su sebebi ile hayatını yeryüzünde gösterir.

"VE CENNÂTİN ELFÂFEN"

İşte bu, görme yeri olup cennetteki, birbirine karışmış olan ağaçlar, bitkilerdir. Ve ekilen hububatı yüklenmiş olarak size doğru eğilir ve iner.

"İNNE YEVMELFASLI KÂNE MÎKÂTEN YEVME YÜNFEHU FİSSÛRİ FETE'TÛNE EFVÂCEN"

Vücut, nübüvvet nurunu, ilim ve hikmeti kucakladı. Kitabın emrine sarıldı. Burada vücut, içinde bulunduğu toplumu kendilerine verilmiş olan kitap ile uygun halde buldu. Allah'ın ezelî hüküm ve takdiri ile zamanımı belirli kıldı. Ayrılık günü zaman ve yeri belirtilmiştir. Nitekim üzerimize borç olan ibadet ki, kitapla bildirilmiş olan namazın zamanının belirtilmiş olduğu gibi, ayrılık gününün dahi zamanı bellidir. Mânâ âleminden heziyet ve hakikatinin ayrılması doğumunun başlangıcıdır. Her bir doğmuş olana doğumdan önce vücûdunun teşekkülü halinde ruh nefhi (üflenmesi, gelmesi) hazırdır. Ruh nefhi yedidir. Her bir nefhanın arasındaki ayrıntı için zaman vardır. Tahkik ehli kimseler bu yedi nefhayı hayat ve ölüm nefhaları gibi saymaz. Elbette vücuduna uygulayarak düşününce vakitlerini tayin eder. Belli olan kaderinde düzenlenen doğuşu, işte bu ruhun nefhi, madde âlemine akın akın getiriyor.

"VE FÜTİHATİSSEMÂÜ FEKÂNET EBVÂBEN"

Ona, gıdalanma sahası yine bir çok kapılardan olmak üzere açılmış olur. Önceki gıdası olan, ana rahminde emşac suretindeki müşterek bağlantılarıdır. Emşac sperması ve rahimlerde tasarruf eden emşac suyu ona gıdadır. Bir müddet emşac ile beslendikten sonra kan ile beslenir. Bundan sonraki gıdası süttür. Allah, annesinde süt hasıl eder. Dördüncüsü bitki ve başka şeylerden elde edilen yiyeceklerle beslenmekten ibarettir. Geçim maddeleri ihtiyaç oranında birer birer sayılabilir.

"VE SÜYYİRETİLCİBÂLÜ FEKÂNET SERÂBEN"

«Cibâl» henüz yürümeye ve harekete istidatlı bir vücuddur ki daha ana ve baba kucağında gezdirilen kız ve erkek çocuklar tamamen bu hareketlerde serap gibidir. Yani, ana ve babasının kucağında iyi terbiye edilerek insanlara has melekeleri elde etmesi de masum çocuğun zihninde serap gibidir. Çocuğun renklerden ilk önce gördüğü renk, kırmızıdır. Sonra sırası ile diğer renkleri ve cisimleri görür. Kulağında işittiği sesler kendisinin masumca mırıldandığı seslere benzer. Yavaş yavaş ayırıcı, değerlendirici ve belli edici hisleri uyanır.

"İNNE CEHENNEME KÂNET MİRSÂDEN LİTTÂGİYNE MEÂBEN LÂBİSÎNE FÎHÂ AHKÂBEN"

Vücut; nübüvvet ve risaleti ve yapmakla yükümlü olduğu emirleri kucakladı. Evvelâ kucakladığı şey; yemek, içmek gibi beşerî ihtiyaçları oldu. İkincisi; milk, melekût gibi beş âlemden muhtaç olduğu bir mekândır. Üçüncüsü; teklif ve tekellüf yoluyle toplumа hareketlerini uydurarak tabi olmaktır. Dördüncüsü; kendine kitap ile ihsan olunan bağışları kabul ederek, iyi geçim ve kendisine gönderilen yüce nimetleri yerinde ve menzilinde tutmaktır.

"Kânet Mirsâden"

Bu saydığımız cehennem, «**mirsad**»dır, yani gözetme yeridir. Kendini denetleme ile meydana gelir. Lâkin, azgınların ve isyancıların dönüp varacakları son yerdir. Tabiat âleminde kaim olan insanlar beşerî karanlıklar içinde kararsız olduklarından onları bayağılık ve aşağılıktan yükseğe çıkararak, iradesi ile ilişkili olmak için bir resulün vücudu zorunludur.

İnanılıp uyulabilecek bir din büyüğü herkes için mutlaka lâzımdır. Namaz ve oruç gibi, onu, sığınılacak ve karar kılınacak bir yer kabul ederek, gelip geçme gibi bir cereyana tabi kılmalıdır. Bunlar, zamana yönelerek hareket ettikleri için vakti geldikçe mükellef, vazifeyi yapmaya mecbur olur. Buradaki «Telebbüs» beşerî tasarrufun kuvveti oranındadır. Seksen seneye kadar zinde ve güçlü olarak dünya işlerini görür, ibadetini yapar ve iktidarıyla yaşar.

«Ahkab» hukubun çoğuludur. Hukub, seksen yıldır. Yani dünyaya nefholup vücut âlemine gelen insanlar seksen yıl geçimini başarabilir. Ahkab, efrâd bakımından sayıya tabidir. Nitekim, ruh üflenmesinin yedi surette ve her belirli zaman ve yerde özel tesiri ve kaplayışı vardır.

"LÂ YEZÛKÛNE FÎHÂ BERDEN VE LÂ ŞARÂBEN"

Latiflik yönlerinden ruhanî olan «Berd» ruhaniyetin bir eseridir ki, bu ruhanî olan şey cisimde etkisini gösterir. Beş duyudan olan işitmek, görmek, dokunmak, koklamak, tatmak gibi bunların bazıları «Berd» ile söylenmiş ve anılmıştır. Zira, bunlar da özel olarak dört unsurdan yani toprak, su, hava, ısıdan birikip meydana gelen vücut ve sıhhat ile münasebet teşkil etmişlerdir.

«Ve lâ şarâben» deki şarab ise, huy ve tabiat demek olup bu da unsurların özüdür.

"İLLÂ HAMÎMEN VE GASSÂKEN CEZÂEN VİFÂKAN"

Ancak bunların hepsi hararete yakın olmadıkca yani bunlarda ısı bulunmadıkca hayat eserleri görülmez. Ama def-i tabiî gibi şeylerde de ferahlık ve hafiflik eserleri görülür. Yaradılış eserlerine uygun gelenler manevîyattandır. Bedenin; ter, def-i tabiî, murdar ilik ve diğer çıkış yollarından çıkan maddeler gibi.

"İNNEHÜM KÂNÛ LÂ YERCÛNE HİSÂBEN VE KEZZEBÛ BİÂYÂTİNÂ KİZZÂBEN"

Burada insanlar, peygamberlerin bildirmiş olduğu ilâhî emirleri o topluluktan iyi şekilde kabule meyil etmiş görünmezler. Zira bunlar, öyle bir kavimdir ki, dünya etki ve zevklerinin hesapta olan çok ince mânâlarını anlamak isteğinde bulunmazlar. Onun için manen gizli olan âyetlerin tesirlerini yalanlarlar.

"VE KÜLLE ŞEY'İN AHSEYNÂHÜ KİTÂBEN"

Biz her şeyi kitab ile açıklıyor ve belirtiyoruz.

"FEZÛKÛ FELEN NEZİDEKÜM İLLÂ AZÂBEN"

Onlar inanmazlarsa da arzın kendilerine vermiş olduğu dünya nimetleri ile kanaat ederek ona razı olur ve iç rahatlığı duyarlar. Gafletlerinin devamı azaplarını artırır.

"İNNE LİLMÜTTAKÎNE MEFÂZEN"

Allah için göz, kulak, el, ayak gibi bütün azaları ile kutlu mahalleri gafletin kir ve pasından temizlemek ve Hakk'ın menzili olmaya lâyık iş ve hallerle süslemek ve bedeni iyi iş ve hareketler minberinden görerek meydana çıkarmak ve beşerî hakikatleri

Hakk'ın sıfatları ile vasıflanmış bir derecede tutmaklık müttakînin yani Allah'tan korkan bir kimsenin tarifidir. Bu ise, hallerinde ve eylemlerinde etraftan işitmek, görmek gibi Cenâb-ı Hakk'ın cemâl'ini ve celâl'ini gözü ile gördüğü ayna demektir. İbadet eden bir kimsenin bu sıfat ile vasıflanması Allah'ın tecellisine mazhar olmaktır. «**Küntü lehû sem'an ve basaran**» kutlu hadisinin eserleri yakınlık minberlerinden görünen işlerin tecellisidir. Müttakıynin mefâzı yani kurtuluş bulacağı ve sığınacağı yer, kendi nefsinde erişme ve yetişme sebeplerini hazırlayarak kalbin sevgi ve muhabbetiyle diğer azalarını, sevdiğinin rengiyle aynı renk etmektir. Ama «mefâz» kutlu sözü, meydana getirilmiş olanın dışında, varlığı, meydana getirilmiş olana uygun tutmakla husule gelir. Yani, yaratmayı yaratılmış olan yararına tatbik etmek demektir. İnsanların gelişmiş olan kabiliyet ve istidatlarını tatbik etmek, gönderilen bir feyzin vücudunu icap ettirir.

Mefâz; bir anlama göre, dünya yüzünde yolcunun istirahat etmiş olduğu herkese ait bir yere sâhip olmaktır. Zira, insanlık âleminde imkân ve gücü nisbetinde misafirini istirahat ettirecek bir yeri Allah rızası için hazırlamaktan ibarettir.

Mefâz; korktuğundan emin bulunduracak ve umduğunu elde ettirecek gerekli sebep ve vesilelerdir.

"HADÂİKA VE A'NÂBEN"

Risalet ve nübüvvetin vücudu, hayatın aynasında aksetmiş olarak azaptan nefsinin korunmasını ve ruhunun yani ilâhî emrin de istek üzere yaratılmasını uygunlukla karşılayan bir mefâza istinat etti.

Öyle bir çöl ki onda «Hadâik» ve «A'nâb» yani bahçeler ve bağların vücudu görülmüş idi. Yani «a'nâb» ki insanlığın rablığı nübüvvetin ilmî olayları ile bilinmeyen şeyleri elde etmeyi imkan derecesinde buldu. Bu «Tarık»*, bu varlık «Hadâik» mevkilerine indi. Bu mevkide karar kılması o müttakinin bir mefâzıdır. İstediği gibi oradan hayatının istidadı nisbetinde işini görebilir. Ona bir mefâz oldu ki, gayet geniş bir harekete; bir hidayete uyarak Cenâb-ı Hakk'ın rizasını almayı ve emrine boyun eğmeği başardı. Bu başarı müttakînin mefâzıdır.

"VE KEVÂİBE ETRÂBEN"

Bu, henüz vücut giymemiş varlık, her bir hareketine uygun bir beden kazandı.

"VE KE'SEN DİHÂKAN"

Onun geçimi ve feyiz alâmeti ve insanî melekelerin varlığının zuhuru hayat, ilim, kudret... gibi sıfatlar ile hasıl olmuş olacak mefâzdır. Yani, yemeğe ve içmeğe müsait bir haldedir.

"LÂ YESMEÛNE FÎHA LAĞVEN VE LÂ KİZZÂBEN"

Güneşten gelen maddî ve manevî feyizler milke gelerek insanlıkta hayat dairesini genişletti. Toprak,

---

(*) Târık Sûresine bakınız.

hava,su, ısı gibi dört unsurda genişlik ve idaresinin bu bolluğu müttakinin mefâzıdır. Bu dairede yahut bu âlemde boş sözleri işitmezler. İnsanlık âleminde boş sözlerle yalana cesaret etmediler, heves ve isteklerine uymadılar. İnsanlık âleminde din gününün sâhibi olan milk âleminde boş sözler ve yalana dair şeylerle uyuşup uzlaşmadılar. Onlara ehemmiyet vermediler.

"CEZÂEN MİN RABBİKE ATÂEN HISÂBEN RABBİSSEMÂVÂTİ VEL'ARDI VE MÂ BEYNEHÜMERRAHMÂNİ"

Rablerinden, yetecek kadar ihsana nail olması müttakinin bir mefâzıdır. Ulviyet ve süfliyet âlemlerinin her ikisinde de rablığı görülen âlemlerin rabbinin ve bunların arasında olan mevcudatın güzel terbiyesi «Rahmân» sıfatının tecellisine hepsini mazhar kıldı.

"LÂ YEMLİKÛNE MİNHÜ HITÂBEN"

Dört unsurda, ruhuna ve bedenine hayatı kaim olduğu günde hitaba malik olmazlar. Ancak vahiy ve ilham ile rabbisine münasebet peyda ederler.

"YEVME YEKÛMÜRRÛHÜ VELMELÂİKETÜ SAFFEN LÂ YETEKELLEMÛNE İLLÂ MEN EZİNE LEHÜRRAHMÂNÜ VE KÂLE SEVÂBEN"

Melekler, dört unsur (toprak, su, hava, ısı) ve ruh, safiye derecesinde ve itminan dizisinde söz söylemeye güçleri olmaz. İzin de yok ki özür dileyerek kusurları da kabul olunsun. Ancak hak ve hakikati söylemeye ve bildirmeğe memurdurlar. Sevabdan başka bir şeye güçleri yoktur ki, Cenâb-ı Hakk'ın rizası sahrasında tesir edici olsunlar. Bu hal ve bu keyfiyet müttakî için bir mefâzdır. Ancak «Rahmân» onlara vermiş olduğu izinle dua, sena ve din kurallarına uygun işlerden başka onların bir isteme ve seçmeleri varsa da Allah'ın emrine uymaktan başka bir şey diyemezler. Dini değiştirip başka bir hale sokmak gibi şeylere cesaret edemezler. Cesaret elinden alınıp cesaretsiz kalması müttakînin mefâzıdır.

"ZÂLİKELYEVMÜLHAKKU"

Muhammediyet nurundan ilim, hayat, kudret gibi sıfatlara akseden feyiz, Hakk'tır.

"FEMEN ŞÂETTEHAZE İLÂ RABBİHÎ MEÂBEN"

Kulun elinde cüz'i ve ihtiyarî iradesi vardır. İsterse rabbine sığınır ve emirlerine boyun eğer.

"İNNÂ ENZERNÂKÜM AZÂBEN KARÎBEN"

Sizi, kıyamet gününde muhakkak olacak olan azab ile ihtar ederiz.

"YEVME YANZURÜLMER'Ü MÂ KADDEMET YEDÂHÜ"

O günkü günde kul "**mâzâ teksibii ligadin**" yarın için ne elde ettiğini ve ne hazırlamış olduğunu görür.

Yaptığı işlere bakar. Eğer Cenâb-ı Hakk'ın cennet ve cemâline mazhar olmaya yararlı ise ne âlâ.

"VE YEKÛLÜLKÂFİRÜ YÂLEYTÂNÎ KÜNTÜ TURÂBEN"

O günkü günde Cenâb-ı Hakk'ın verdiği kabiliyet ve bilgi ile hayat, ilim, kudret... gibi sıfatların üstünlüğünü kendilerinde bulup da yaptıkları işlerden bir olgunluk ve kemal elde edemediklerini görerek diyecekler ki "Ne olaydı biz âhirette bir vücut kazanmayıp ancak toprak olarak kala idik."

Âhiret için insanın kazanacağı vücut ikidir: Dinine bağlı, özü sözü doğru olanların Allah'a ibadet ederek kazandığı vücut, ki toprağın içine giren çürüyen vücut değildir. Kazandığı vücut, kulluk vücudu, manevî vücududur ki cennete gider. Günahkârların dinsizlik, isyan, itaatsizlik ve ahlâka aykırı durumları ile kazandıkları vücut ise cehenneme gider. Gerek cehenneme ve gerek cennete gitsin insanın dünyada kazanacağı vücut işte bu iki vücuttan birisidir.

"Allahümme salli ve sellim ve bârik âlâ seyyidinâ Muhammedin ve âli seyyidinâ Muhammed. Biadedi halkıke ve rizâi nefsike vezineti arşike ve midâde kelimâtike yâ erhamerrâhimîn ve yâ ekremel ekremîn."

KUR'ÂN'IN 20. ASRA GÖRE ANLAMI

Tevil ilmini bilmeyen bir kimsenin KUR'ÂN'dan bir mânâ çıkarması mümkün değildir. Kıyamete kadar kurtuluş ve yükselmemizin delili olan Yüce KUR'ÂN'dan her yüzyılda insanların edeceği istifade başka başkadır.

... değişik ilim ve fenlere ait sûre ve âyetlerinin zamanımıza uygun mânâlarını araştırma hususuna gereken ehemmiyet verilmemiştir. Şayet KUR'ÂN çalışmalarında çağımızın teknolojisi gözönüne alınmış olsa idi teknik bilgi sahibi kimseler bu gibi hakikatlerin KUR'ÂN'da mevcut olduğunu his edeceklerdi.

KARAKAŞ
MATBAACILIK SAN.veTİC.LTD.ŞTİ.
Ankara Cad. Nurlu Merkez Han No: 123/1 Sirkeci-İST.
Tel.: (0212) 512 60 04 Fax: (0212) 526 17 88